

Theoretical and Applied Linguistics@ro

Volume I
Issue 2, 2025

EDITURA UNIVERSITĂȚII DIN BUCUREȘTI
BUCHAREST UNIVERSITY PRESS

EDITURA UNIVERSITĂȚII DIN BUCUREȘTI – BUCHAREST UNIVERSITY PRESS

Bd. Mihail Kogălniceanu, nr. 36-46, Cămin A (curtea Facultății de Drept), Corp A,
Intrarea A, etaj 1-2, Sector 5, 050107, București – ROMÂNIA
Tel. + (4) 0726 390 815
E-mail: editura.unibuc@gmail.com
www.editura-unibuc.ro

Librăria EUB-BUP

Bd. Schitu Măgureanu nr. 9, Sector 2, 010181 București – ROMÂNIA
(Facultatea de Sociologie și Asistență Socială)
Tel. +40 760013746; E-mail: editura@g.unibuc.ro

TAL@ro is published by the Faculty of Letters
within the University of Bucharest and Bucharest University Press.
<https://journals.unibuc.ro/index.php/tal>

This journal publishes two issues per year.
All correspondence should be sent to tal@litere.unibuc.ro.

OPEN ACCESS

ISSN 3119 – 8716
ISSN-L 3119 – 8716

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF

Andra Vasilescu

ASSISTANT EDITOR

Monica Vasileanu

GUEST EDITORS

(Issue 1/2025)

James C. Brown, PhD (University of Bucharest)
Anaïs de Cazenove, PhD (University of Craiova)

EDITORIAL SECRETARY

Bianca Alecu

MEMBERS

Claudia Ene, Carmen Mîrzea Vasile, Cristian Moroianu, Isabela Nedelcu, Irina Paraschiv

INTERNATIONAL ADVISORY BOARD

Domnița Dumitrescu (Los Angeles, USA); Maria Grossmann (L'Aquila, Italy);
Virginia Hill (New Brunswick, Canada); Pierre Larrivé (Caen, France);
Nikolaos Lavidas (Athens, Greece); Martin Maiden (Oxford, UK&Bucharest);
Elisa Mattiello (Pisa, Italy); Donca Steriade (Massachusetts, USA);
Salvador Valera (Granada, Spain); Francisco Yus (Alicante, Spain)

NATIONAL ADVISORY BOARD

Gabriela Bîlbîie (Bucharest); Adina Dragomirescu (Bucharest); Ion Giurgea (Bucharest);
Alexandru Nicolae (Bucharest); Florin-Teodor Olariu (Iași); Elena Platon (Cluj-Napoca);
Cecilia Mihaela Popescu (Craiova&Bucharest); Răzvan Săftoiu (Brașov);
Emanuela Timotin (Bucharest); Rodica Zafiu (Bucharest)

Cover: Roxana-Elena Lăzărescu

DTP: Emeline-Daniela Avram

CONTENTS

The Multiple Faces of Linguistic Research

Editorial	9
I. Formal and Functional Approaches to Syntax	
Alexandra CORNILESCU, Free Inversion and Raising to Object in Romanian Infinitive Clauses: An Exfoliation Approach	17
Adriana COSTĂCHESCU, Le présent anaphorique – une ‘bizarrerie’ du roumain?	55
Carmen-Elena DUȚĂ, Construcții concesive „metisate”	77
Victor GRIGORAȘ, The Morphosyntax of Repetition as an Expressive Phenomenon: Expressive Repetitive Patterns in Romanian	109
II. Discourse and Society	
Anca GÂȚĂ, Making NATO a More Lethal Alliance: The Detached Argumentative Style of an Address by NATO’s Secretary General	145
Maria MICHALI, Villy TSAKONA, Ukrainian Identities in the Greek Media: Constructing the Image of the “acceptable” Refugee	179
Andreea-Nicoleta SOARE, Aggressive Humor as Marketing Strategy. A Case Study of Ryanair’s Activity on Social Media	211
III. Mapping the Lexicon: Methodological Perspectives	
Bianca ALECU, Monica VASILEANU, <i>Csf, ncsf</i> . Romanian Abbreviations in Online Communication: Emerging Patterns	233
Cezar BĂLĂȘOIU, „Moștenit din substrat, până la urmă”. Reflecții pe marginea unui dicționar	255

Carmen LOZINSKI, Paradigma „albastru” în limbile română și spaniolă ...	291

IV. Discursive Practices in Educational Settings

Alexandra-Mirela MĂRGINEAN, Strategiile compensatorii în exprimarea orală la nivelurile A1 și A2: o realitate lingvistică în româna ca limbă străină (RLS)	321
Danilo de SALAZAR, Giada CARABETTA, Valentina COJOCARU, A Computational Approach to Teaching Light Verb Constructions: From Italian to English, French, and Romanian	347
Irina STAN, Parental Ideologies and Language Outcomes in Romanian-Italian Bilinguals. A Case Study on Bi-literacy Development	373

V. Books, Voices, Perspectives

Istvan Kecskes, <i>Pragmatica interculturală</i> , traducere de Mihaela Gheorghe, Răzvan Săftoiu și Andra Vasilescu, Editura Universității Transilvania din Brașov, 2024, 311p. (by Alina TENESCU)	399
Francisco Yus, <i>Emoji Pragmatics</i> , Cham, Palgrave Macmillan, 2025, 446 (+ix) p. (by Andra VASILESCU)	405
Rodica Zafiu, <i>101 cuvinte argotice</i> , ediția a doua revizuită, București, Humanitas, 2023, 380 p. (by Dragoș Vlad TOPALĂ)	413
Cecilia-Mihaela Popescu, Oana-Adriana Duță (ed.), <i>Discourse Markers in Romance Languages. Crosslinguistic Approaches in Romance and Beyond</i> , Berlin, Peter Lang, 2024, 304 p. (by Georgiana VÂLCU)	425

THE MULTIPLE FACES
OF LINGUISTIC RESEARCH

EDITORIAL

The present issue – *The Multiple Faces of Linguistic Research* – brings together studies that reflect the multiplicity of approaches, theoretical orientations, and empirical domains that define contemporary linguistics. The 13 articles, ranging from formal syntax to discourse analysis, lexicography, and educational linguistics, illustrate how the present-day research paradigm continues to integrate structural, functional, and socially grounded perspectives.

The first section, *Formal and functional approaches to syntax*, opens the issue with four contributions that revisit grammatical phenomena in novel theoretical frameworks or at the grammar – semantics – pragmatics interface, capturing both the systemic and the expressive dimension of language. **Alexandra Cornilescu** investigates the phenomena of free inversion and raising to object in Romanian infinitive constructions, within the Exfoliation approach developed in recent models of generative syntax. She sets out to explain how these operations result from the structural properties of Romanian infinitives. The article explains both the availabilities and the restrictions of inversion and object-raising, contributing to a better understanding of clause structure, argument distribution, and cross-linguistic variation in Romance languages. In her article, **Adriana Costăchescu** examines the so-called “anaphoric” present tense in Romanian, often considered evidence for the lack of strict sequence of tenses. The author argues that similar uses of the present tense can be found in English and French, especially when direct speech is transposed to reported speech. In Romanian, as in English and French, the present tense can have a deictic or an anaphoric reading, depending on the context. While the

purely anaphoric use of the present tense is rare in English, it is common in French and Romanian, where it occurs in literature, journalism, political speeches, and in everyday conversation. Furthermore, Romanian extends the use of the deictic present beyond reported speech: it is frequent in complement clauses but absent in relative clauses. The article concludes that Romanian exhibits two types of tense concordance, each with its own domain of application. The “metisized” concessive constructions described by **Carmen-Elena Duță** refer to hybrid/mixed concessive structures in Romanian, which combine elements from different types of concessive or adversative expressions. These constructions typically emerge when speakers blend grammatical forms or pragmatic markers to express nuanced contrasts, unexpected outcomes, or to soften the opposition between clauses. Such hybrids often reflect the speaker’s intent to convey a more complex relationship than standard concessive connectors typically allow. The specific structure and functions of these constructions illustrate the flexibility and creativity inherent in natural language, as well as the subtle ways meaning and argumentation can be shaped through syntax and discourse. **Victor Grigoraș** makes an inventory of several patterns based on repetition, describes them in point of their lexical and morphosyntactic features, examines their expressive functions – such as emphasis, emotional intensity, and stylistic nuance –, and comments upon their impact on everyday communication.

The second section, *Discourse and society*, explores how discourse practices shape and reflect social realities. Specifically, the corpora analyses reveal how rhetorical strategies, media narratives, and humour function as powerful instruments in constructing institutional, national, and corporate identities. These studies demonstrate the critical role of discourse in mediating ideological positions and negotiating power in contemporary communicative settings. **Anca Gâță** explores a subtype of the diplomatic discourse genre: the public addresses by the NATO secretary general to advocate strengthening NATO’s military capabilities. She argues that objectivity and restraint in tone, along with a balance between promoting collective security and addressing concerns about conflict escalation aim to build credibility among member states and the public. In her view, such a style is intended to unite the alliance and to justify policy shifts towards a more robust military posture. **Maria Michali** and **Villy Tsakona**

analyse how Greek media portray Ukrainian refugees in Greece, focusing on the way in which life narratives shape public perceptions of who is considered a “desirable” or “acceptable” refugee, or reinforce hierarchies and selective empathy. Through critical discourse analysis, the study reveals the mechanisms by which inclusion and exclusion are negotiated in the media, shedding light on broader issues of racism, national identity, and European border politics. **Andreea-Nicoleta Soare** shows how Ryanair utilizes aggressive humour to engage audiences and strengthen its brand presence online. The study highlights the use of sarcasm, irony, and bold comedic tactics to differentiate the company in a competitive market. The article discusses both the potential benefits of this marketing strategy, such as increased visibility and customer engagement, and the risks, including negative public perceptions or backlash, depending on consumers’ expectations.

The third section, *Mapping the lexicon: Methodological perspectives*, offers a lexicological and lexicographic perspective on language dynamics and underscores the interplay between data-driven research and interpretative insight in tracing the evolution of lexical meaning. **Bianca Alecu** and **Monica Vasileanu**’s article contributes to understanding how language adapts to new communicative contexts, highlighting the creativity and adaptability of Romanian internet users. Specifically, they focus on the abbreviations *csf* and *csz* and analyse emerging patterns of usage, contextual meanings, and functions that serve both communicative efficiency and expressivity. **Cezar Bălăşoiu** warns against a recently published etymological dictionary of Romanian, underlining the need for scientific criteria (such as sound changes, the distinction between the direct and indirect origin of words) in etymological research. This polemical article draws attention to the resurrection of *Dacianism* disguised as science. **Carmen Lozinski** analyses the chromatic paradigm /blue/ in Romanian and Spanish, drawing on lexicographic sources and structural descriptions of colour terms, in a multilevel approach: semantic, onomasiological, phraseological, and metalexicographic. Her research also examines how chromatic terms are presented in Romanian–Spanish bilingual dictionaries and explores the polysemy and semantic shifts of the concept “blue” over the past three decades. Her findings contribute to contrastive semantics and offer practical suggestions for dictionary use, lexical acquisition, language teaching, and translation.

The three contributions in the section *Discursive practices in educational settings* highlight the diverse ways in which language use and discursive practices intersect with teaching, learning, and bilingual development. Although the studies focus on different aspects – foreign language acquisition, the teaching of complex grammatical phenomena, and the transmission of literacy in heritage communities – they all foreground the educational dimension of discourse. The common thread is the attention paid to how learners and educators navigate linguistic challenges, whether by deploying compensatory strategies, by harnessing computational tools for the teaching of nuanced constructions, or by negotiating parental ideologies in bilingual settings. **Alexandra Mărginean** examines oral communication in Romanian as a Foreign Language at beginner levels (A1-A2), where learners often face difficulties in expressing their communicative intentions due to limited linguistic resources. She focuses on compensatory communication strategies – the “survival” techniques learners employ to sustain interaction when words or structures are missing. By outlining a theoretical framework and providing examples, her study shows how such strategies appear early in interlanguage and argues for their pedagogical value in fostering effective oral practice and supporting teaching methodologies in RFL. The article authored by **Danilo de Salazar, Giada Carabetta, and Valentina Cojocaru** presents a computational approach to teaching Light Verb Constructions (LVCs) within a multilingual digital project directed by Sabine E. Koesters Gensini. The project addresses university-level learners and involves Italian (L1), English (L2), and eight third languages (Albanian, Dutch, French, German, Romanian, Russian, Spanish, Swedish). Focusing on Italian, English, French, and Romanian, the study combines contrastive analysis with digital tools, highlighting recurrent learner errors and underscoring the need to integrate LVCs systematically into foreign language curricula. **Irina Stan** studied the impact of heritage language literacy on phonological awareness and reading skills in Romanian-Italian bilingual children. Bi-literate children, exposed to formal literacy instruction in Romanian, outperform mono-literate peers on tasks in both Romanian and Italian, demonstrating enhanced phonological processing and decoding skills. Parental attitudes show strong support for oral Romanian but divergent views on literacy, highlighting the role of formal instruction in promoting metalinguistic awareness,

cross-linguistic transfer, and the development of bilingual identity. The findings underscore the cognitive, linguistic, and cultural benefits of heritage language biliteracy in multilingual contexts.

The issue concludes with *Books, voices, perspectives*, a section that offers critical readings of recent publications in pragmatics, intercultural communication, and lexicography. The reviews by **Alina Tenescu**, **Andra Vasilescu**, **Dragoş Vlad Topală**, and **Georgiana Vâlcu** extend the thematic coherence of the issue, situating the featured works within the currents of linguistic research and applied discourse studies.

*

Across its sections, the volume showcases linguistic inquiry as an inherently plural field that bridges formal modelling and corpus analysis, theoretical reflection and empirical data interpretation, disciplinary consistence and social relevance.

Andra VASILESCU
Editor-in-Chief
tal@litere.unibuc.ro

I.

Formal and Functional Approaches in Syntax

Alexandra CORNILESCU¹

FREE INVERSION AND RAISING TO OBJECT IN ROMANIAN INFINITIVE CLAUSES: AN EXFOLIATION APPROACH

How to cite this paper:

Cornilescu, Alexandra, 2025, "Free Inversion and Raising to Object in Romanian Infinitive Clauses: An Exfoliation Approach", in *Theoretical and Applied Linguistics@ro*, Volume I, Issue 2/2025, p. 17-54, DOI: 10.62229/talatroi/2_25/1.

Abstract. The paper examines Romanian raising infinitives in the framework of Exfoliation (Pesetsky 2021). At first sight, Romanian appears to be a direct counterexample to the Exfoliation analysis since it does not show the expected correlation between infinitivization and the extraction of the subject. Two different infinitive patterns occur with raising verbs. a) The first is similar to the English pattern. The lower subject raises as an Accusative in the main clause and may cliticize on the main verb. The clitic is doubled by a strong accusative pronoun or a DOM-ed DP. b) This expected pattern alternates, however, with another infinitive construction, where the subject of the infinitive clause appears in post-verbal position in the infinitive clause and bears Nominative case. Since the subject has not been extracted, the low Nom sentences should have been finite.

We propose that low Nominative subjects are examples of Free Inversion. In Belletti's 2005 analysis, Free Inversion requires the formation of an <pro_{expl}...DPNom> chain. And for low Nom sentences under Raising triggering verbs, it is the expletive pro that raises, leaving the Nom in the lower clause. The fact that the lower subject is marked as Nominative is natural since the clause starts out as a finite clause, where Case is regularly assigned.

Key words: *Exfoliation, raising, free inversion, covert raising*

¹ University of Bucharest, alexandracornilescu@yahoo.com

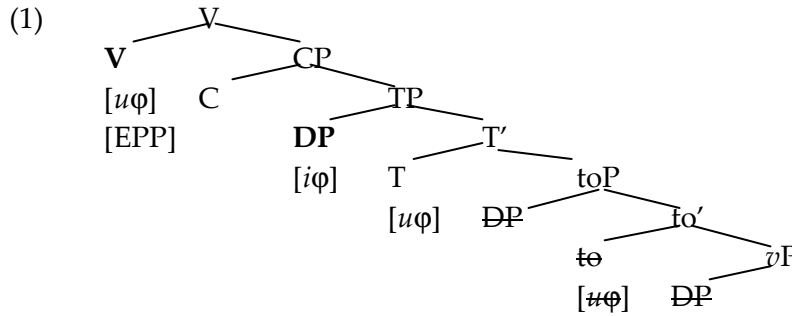
1. Background on Exfoliation

1.1. An informal description

Pesetsky (2021) proposes an analysis which views raising-to-object (=RtO) as an *obligatory movement rule*, whereby a nominal moves into the main clause to satisfy the needs of a raising trigger, typically, the main verb, which is endowed with a ϕ -probe. This analysis of raising is part of a more general theory of non-finite clauses, a theory which claims that *all* subordinate clauses merge as full finite CPs and turn into non-finite clauses during the derivation. The main intuition is that a finite clause becomes non-finite only if it somehow loses its subject, e.g. if its subject is extracted. The subject is extracted to satisfy the needs of the higher V-trigger. Technically, infinitivization is produced by Exfoliation, an operation which allows the main verb (the probe) to access the *subject* of the lower CP clause (the Goal) by deleting the Complementizer and the finite Tense of the lower clause, which is thus reduced to an infinitive phrase; the lower subject is the Spec of the infinitive phrase. The infinitive marker, *to*, is now the head of the phase, the subject is now on the edge of the new phase and can be extracted, moving to a non-thematic Spec,*v*P position of the main verb. Case plays no role in this account of RtO.

1.2. A more formal account

The core questions that Exfoliation theory addresses are: (i) why should there be non-finite clauses and (ii) why do the properties of subjects in non-finite clauses differ from their finite counterparts. Very briefly the answer is that non-finite clauses come into being to satisfy the needs of the external heads (V, N, A, P) which c-select and thus license the non-finite clause. Some of the licensing heads are ϕ -probes, *i.e.*, they are endowed with [$u\phi$]-features which must be deleted by some nominal in their c-commanding domain. In the basic configuration (1), the first nominal that the head verb could agree with is the embedded subject. But by the Phase Impenetrability Condition (=PIC), the lower subject cannot be accessed since it is not an edge constituent. The edge constituent should occupy the Spec, CP constituent.

Notice in (1) that an infinitive phrase is present, and *to* has strong features, forcing the subject to stop in Spec,*to*, but continue its way to Spec,*T*, valuing the $[u\phi]$ feature of Tense, as well-known.

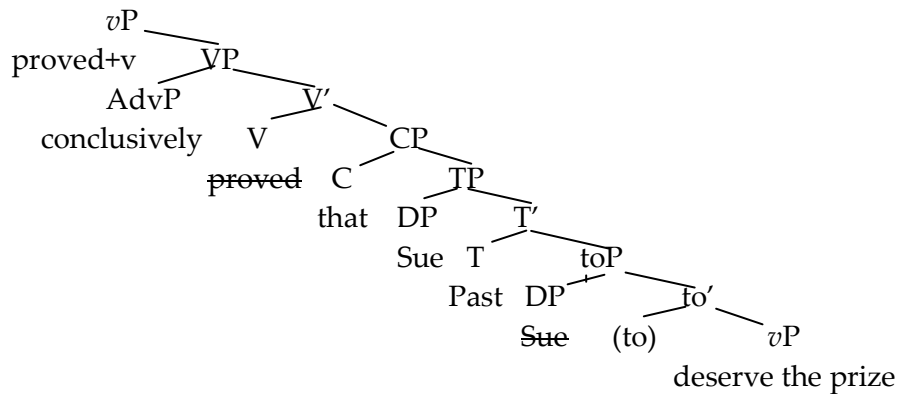
Pesetsky (2021) thus makes the very strong claim, that, ultimately, non-finite clauses are created through a process of subject extraction. **All clauses are born as full and finite CPs**, but subject extraction always drives the formation of an infinitive or some other non-finite mood. If raising always involves movement of the lower subject into the main clause, it is precisely the fact that the finite clause loses its subject which drives the formation of the infinitive clause. To get the desired result, the main V in (1) must be allowed to probe its c-command domain across phasal boundaries (in the lower CP). This requires a modification of the Phase Impenetrability Condition (PIC).

(2) ***Probing across a clause boundary***

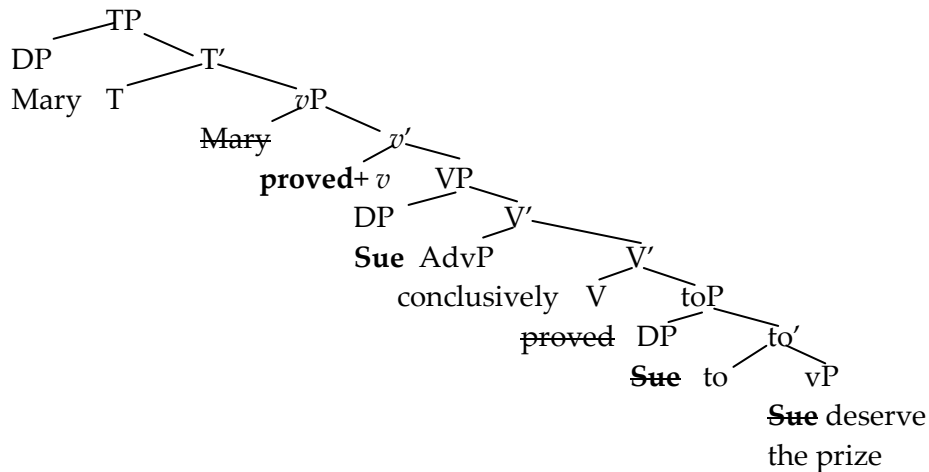
- a. *Phase penetrability*: A probe P with an EPP property can locate a goal $G(\gamma)$ across a CP-boundary, even if G does not occupy the edge of that CP.
- b. *Phase impenetrability*:... but γ can move to the probe P only if it occupies the edge of its clause.

Consider an example like (3) where the subordinate clause is complete and finite and the subject has been case licensed in Spec,*T*, a sentence which underlies (3a'):

- (3) a. Mary proved conclusively that Sue deserved the prize.
 a' Mary proved Sue conclusively to deserve the prize.
- (4) a. *Structure of full finite CP (including the to-P, distinct from TP)*

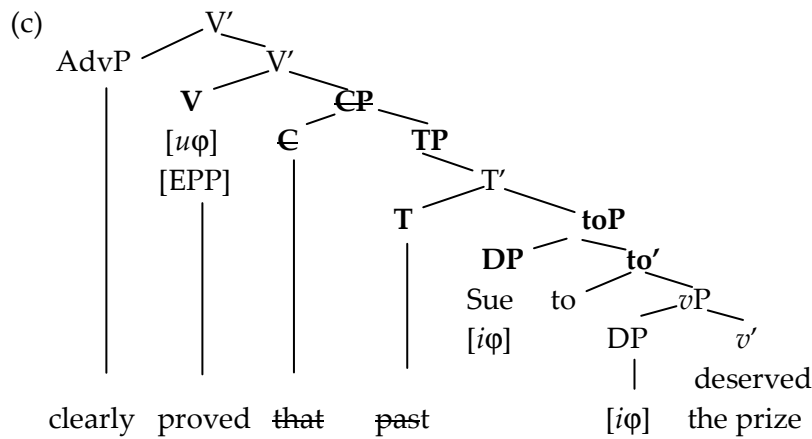
- b. *Derived infinitive clause after raising and Exfoliation*
 Mary proved Sue conclusively to deserve the prize.

Thus, the need to place the lower subject in an accessible position triggers Exfoliation, an operation that deletes the Complementizer and the Tense heads (*i.e.*, the *C > T* sequence).

(5) *Exfoliation*

- (a) *Structural description*:... β ...[γP (phase)...[γP (non-phase)... α ...]], where
- (i) γP is the phase that dominates α , but not β .
 - (ii) α occupies the edge of γP , and
 - (iii) a movement-triggering probe on β has located α as its goal;
- (b) *Structural Change*: Replace γP (=CP) with γP (=toP), which takes on the phasal property of its predecessor

2. The problem and the main claim

Romanian appears to be a direct counterexample to the exfoliation analysis since it does not show the expected obligatory correlation between infinitivization and the extraction of the nominative (=Nom) subject. Unlike English non-finites, Romanian infinitive clauses can license an overt Nom subject in raising clauses. The raising triggers we consider for examining the structure of Romanian are verbs of propositional attitude (e.g. *crede* 'believe', *a declara* 'declare', *considera* 'consider', *dovedi* 'prove', a.o.) and, occasionally, verbs of physical perception (e.g. *vedea* 'see', *simți* 'feel' a.o.).

Starting from a finite subordinate clause like (6), two different infinitive patterns occur with RtO verbs. a) The first, illustrated in sentences (7) and (8) below, is similar to the English pattern. The lower subject has raised as an accusative (=Acc) in the main clause and has cliticized on the main verb.

The clitic is doubled by a strong Acc pronoun or by a lexical DP exhibiting Differential Object Marking (=DOM). Such examples are as expected under Pesetsky's assumptions, since the subject occurs as an Acc in the upstairs clause, and the downstairs clause is non-finite. In addition to case-marking, raising is also evidenced by the presence of a manner adverbial PP (*cu înțelepciune*, 'with wisdom') which modifies the main verb, but occurs between the raised subject and the infinitive clause. b) The novelty is that this pattern alternates with another infinitive construction, illustrated by sentences (9) and (10), where the subject of the infinitive clause appears in post-verbal position in the infinitive clause and bears Nom case (sentences (9)-(10)). Such examples apparently give evidence that there is no exceptionless correlation between subject extraction and infinitivization, at least in Romanian.

- (6) Juriul a considerat (cu înțelepciune) că Marin este
 jury.the has considered (with wisdom) that Marin is
 (*cu înțelepciune) cel mai talentat.
 (*with wisdom) the more talented
 'The jury wisely considered that Marin is the most talented.'
- (7) Juriul l-a considerat pe Marin, **cu**
 jury.the him.CL.ACC=has considered DOM Marin with
înțelepciune, a fi cel mai talentat.
 wisdom to be the more talented
 'The jury has wisely considered Marin to be the most talented.'
- (8) Juriul l-a considerat a fi (*pe Marin)
 jury.the him.CL.ACC=has considered to be (*DOM Marin)
 cel mai talentat pe Marin.
 the more talented DOM Marin
 'The jury considered Marin to be the most talented.'
- (9) Juriul a considerat cu înțelepciune a fi
 jury.the has considered with wisdom to be
 Marin cel mai talentat, nu Ștefan.
 Marin.NOM the more talented, not Ștefan.
 'The jury wisely considered Marin to be the most talented, not Ștefan.'

- (10) Juriul a considerat cu înțelepciune a fi
 jury.the has considered with wisdom to be
 cel mai talentat Marin, nu Ștefan.
 the more talented Marin.NOM, not Ștefan
 'The jury wisely considered Marin to be the most talented, not Ștefan.'

The *aim* of this paper is to prove that the data in (7)-(10) are compatible with the Exfoliation account since *all* the sentences in (7)-(10) may be analyzed as examples of obligatory Exfoliation and RtO, producing the non-finite clauses, starting from the full CP in (6).

The two infinitive constructions identified above will be examined in turn. In sections 3-4 we analyze the overt Acc RtO. In section 3, details are given regarding the syntax of the raised object in the main clause, while comparative data show that low Nom subjects must remain in the embedded clause. In section 4 we turn to a vital problem of representation: the root of the trouble is the obligatory post-verbal position of the subject in Romanian infinitive clauses. Exfoliation requires the embedded subject to be an edge constituent *preceding* the mood marker A'to'. We'll show, however, that during the derivation, the embedded subject does reach an edge position, which allows it to become a legitimate Exfoliation goal.

In section 5, we present the Free Inversion (FI) analysis of post-verbal Nom subjects that we adopt, following Belletti (2005) and Beletti and Bianchi (2016), which treat FI as a doubling configuration: The claim is that in some Romance languages, the post verbal position(s) of the subject require(s) the formation of a <*pro*....thematic-DP> chain, where the overt DP is inside the *vP*, while *pro* is the specifier of the highest functional head with strong ϕ -features, like Spec,T for Italian or, as will be seen, Spec,PolP for raising infinitives in Romanian RtO clauses. In section 6, the FI analysis is applied to the analysis of Romanian infinitives. The important proposal is that when the Nom subject remains low, it is the doubling expletive *pro* which becomes the Goal of Exfoliation and moves into the main clause, satisfying the needs of the main verb. In the final section, we suggest that the two raising structures, while truth-functionally equivalent, observe different syntactic and pragmatic constraints.

3. The (overt) raising structures

In this section we detail the properties of RtO in Romanian, giving evidence that RtO is a movement rule and that the raised Acc has all the properties of a *structural Acc*, as opposed to an inherent lexical one.

3.1. RtO, a movement rule

RtO is a movement rule: the embedded subject becomes a derived direct object of the main verb.

3.1.1. Cliticization of the derived Acc

The strongest argument for movement is cliticization of the raised subject on the main verb.

Acc subjects, whether DOM-ed or not, if pronominalized, are all replaced by Acc clitics on the main verb, as in (11). This is indisputable evidence for raising. In contrast, the low Nom subject, if pronominalized, can only be replaced by a null or overt Nom pronoun, as shown by its morphology in (12).

- (11) a. **(Îi)** consideră **pe guvernatorii**
 (them.CL) consider.3SG DOM governors.the
 băncilor a fi răspunzători pentru criză
 banks.the.GEN to be responsible for crisis
 ‘He considers the governors of the banks to be responsible for
 the crisis.’
 a’ **Îi** consideră a fi răspunzători pro pentru criză
 (them.CL) consider.3SG to be responsible for crisis
- b. **(Îi)** consideră a fi răspunzători pentru criză
 (them.CL) consider.3SG to be responsible for crisis
 pe guvernatorii băncilor.
 DOM governors.the banks.the.GEN

- b' **Îi** consideră a fi răspunzători pentru criză numai
 them.CL consider.3SG to be responsible for crisis only
pe ei.
 DOM them
- c. Consideră doar **guvernatorii băncilor** a fi
 consider.3SG only governors.the banks.the.GEN to be
 răspunzători pentru criză.
 responsible for crisis
- c'. **Îi** consideră pro a fi răspunzători pentru criză
 them.CL consider.3SG to be responsible for crisis.
- (12) a. Consideră a fi răspunzători **doar guvernatorii**
 consider.3SG to be responsible only governors.the
băncilor pentru criză.
 banks.the.GEN for crisis
- a'. Consideră a fi răspunzători **doar ei** pentru criză
 consider.3SG to be responsible only they for crisis
 'He considers that [only they are responsible for the crisis].'

In (11), the subject of the lower clause has raised into the main clause as indicated by the Acc clitic. Sentence (11a) shows a clitic-doubled DOM-ed Acc DP, reduced to the clitic in (11a'). In (11b) the clitic-doubled DOM-ed lexical DP is sentence final but still pronominalized by the main clause clitic on the main verb (11b'). The right periphery position of the object is the result of Heavy NP-Shift, a focus-related rule that displaces prosodically heavy constituents to the right.

In (11c) the raised subject is a bare Acc, again pronominalized by the clitic (11c'). Cliticization of the embedded subject on the main verb is the best evidence that RtO is a movement rule.

3.1.2. *Intervention effects*

Intervention effects arise when a main clause constituent, such as a P/AdvP modifier of the main verb intervenes between the raised Acc subject and

the infinitive clause. The intervention of main clause constituents between the Acc and the infinitive is uncontroversial evidence for raising proper. In Romanian, intervention effects are possible for all raised Accs. In contrast no main clause constituents occur in infinitive clauses with Nom subjects, as apparent in sentence (14).

Intervention effects cannot fail to arise with cliticized subjects (13a). They are also natural with DOM-ed raised subjects, whether they are clitic doubled or not, as apparent in (13b). They are harder to accept, but still possible, with bare Acc subjects. They cannot occur with low Noms (14).

- (13) a. Președintele îi declară în modul cel mai
 president.the them.CL declare.3SG in manner.the the more
ferm a fi răspunzători pentru aceste pierderi
 strong to be responsible for these losses
 ‘The president declares them, in the strongest manner, to be responsible for these losses.’
- b. Președintele (îi) declară pe guvernatori
 president.the (them.CL) declare.3SG DOM governors
în modul cel mai ferm a fi răspunzători pentru
 in manner.the the more strong to be responsible for
 aceste pierderi
 these losses
 ‘The president declares the governors in the strongest manner to be responsible for these losses’.
- (14) ?*Președintele declară a fi răspunzători în modul
 president.the declare.3SG to be responsible in manner.the
cel mai ferm numai guvernatorii băncilor pentru
 the more strong only governors.the banks.the.GEN for
 aceste pierderi
 these losses.

The facts surveyed in this section uncontroversally indicate that RtO is a *genuine movement rule in Romanian*. Notice in particular the differences between (13) and (14). While in (13) a main clause manner adjunct appears

between the Acc and the infinitive of an Acc+Infinitive construction, in (14) with a low Nom, no main clause adjunct can appear between the infinitive and its subject.

Notice that exceptionally, a DOM-ed Acc appears in *post-verbal clause-final* position, apparently occupying the same space as a low Nom.

- (15) Juriul l-a considerat a fi cel mai talentat pe
 jury.the him.CL.ACC=has considered to be the most talented DOM
 Marin (la concursul de ieri).
 Marin (at competition.the of yesterday)
 'The jury considered Marin to be the most talented at yesterday's
 competition.'

- (16) *Juriul l-a considerat a fi **pe Marin**
 jury.the him.CL.ACC=has considered to be DOM Marin
 cel mai talentat
 the most talented
 'The jury considered Marin to be the most talented.'

- (17) Juriul a considerat cu înțelepciune a fi **Marin**
 jury.the has considered with wisdom to be Marin.NOM
 cel mai talentat, nu Ștefan.
 the most talented, not Ștefan
 'The jury wisely considered Marin to be the most talented, not Ștefan.'

Sentences (15) and (16) show, however, that if an Acc subject appears not only after the main verb, but also after the infinitive verb, it must be **sentence final**, or uniquely followed by adjuncts of the main verb, since *it is a main clause constituent*. In other words, the Acc undergoes (*Heavy*) *NP Shift on the main clause cycle*. Movement to the right, inside the upstairs clause is a means of placing the DOM-ed raised subject in Focus. Sentence (16) where the DOM-ed Acc subject occurs before an obligatory constituent of the infinitive clause, namely, the predicative, is fully ungrammatical. Sentence (17) confirms that clause internal positions in the downstairs clause are possible only for Nom subjects.

3.2. *An additional complexity of Romanian*

An additional complexity of Romanian RtO structures is that there are two types of Accs, bare and DOM, and the bare Acc is homonymous with the Nom for lexical DPs.

It can be shown however that both bare and DOM Accs are in the main clause, even if they may occupy distinct positions in the main clause, for instance when the DOM-ed Acc is clitic doubled (see below). Also, both Accs differ in their properties from the post-verbal low Nom in the embedded clause.

- (18) a. *Îi consideră pe guvernatorii băncilor a fi*
 them consider.3SG DOM governors.the banks.the.GEN to be
răspunzători pentru toate.
 responsible for everything.
- b. *Îi consideră a fi răspunzători pentru toate pe*
 them.CL consider.3SG to be responsible for all DOM
guvernatorii băncilor.
 governors.the banks.the.GEN
- c. *Consideră doar guvernatorii băncilor a fi*
 consider.3SG only governors.the banks.the.GEN to be
răspunzători pentru toate.
 responsible for all.
 'He considers only the governors of the banks to be responsible
 for everything.'
- (19) *Consideră a fi răspunzători doar guvernatorii*
 Consider.3SG to be responsible only governors.the
băncilor pentru toate.
 banks.the.GEN for all.
 'He considers that only the governors of the banks are responsible
 for everything.'

It is obvious that Acc subjects in (18a-c) are compatible with an Exfoliation account, since during the derivation they clearly agree with the main verb getting Acc case from it after raising into the main clause. At the same time raising is triggered by the main verb *considera* ‘consider’, which is a ϕ -probe, *i.e.*, it is endowed with $[u\phi]$ -features, eventually valued by the raised lower subject.

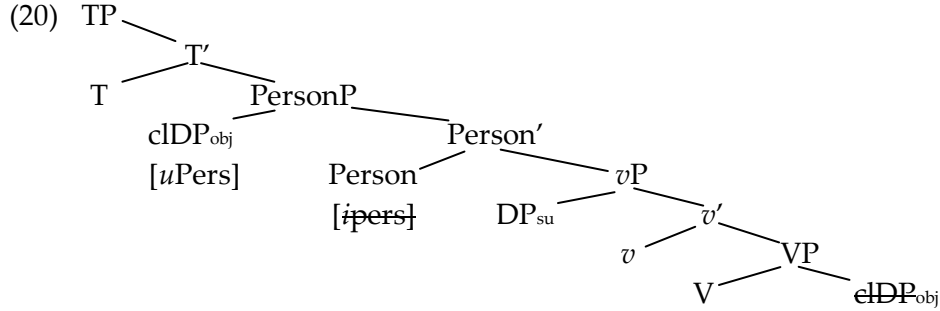
3.3. Doubled and undoubled raised subjects

A final complexity in the syntax of Romanian Accs is that they may be clitic-doubled, as also in Spanish. Only DOM-ed Accs may be doubled. The semantic and pragmatic effects of doubling and the connection between DOM and clitic-doubling have been discussed in many recent works (see Tigău (2010, 2016) and references therein, and Mardale (2009)). Here we are only interested in the syntax of doubling, viewed as an operation that may affect raised subjects of infinitive clauses.

A plausible proposal for DOM-ed DOs is that the DOM marker (*i.e.* the preposition *pre* in Old Romanian/*pe* in Modern Romanian; Hill 2015) introduces a supplementary syntactic feature, described as $[person]$ in Richards (2008), a feature which must be checked against an appropriate head during the derivation. The functional role of the $[person]$ feature is to upgrade the prepositional Acc on the animacy and definiteness hierarchy. This syntactic feature is interpreted at the interface, in agreement with the animacy and also definiteness constraints of individual languages, as explained in Richards (2008).

Research on the range of DOM in Romanian (e.g. Mardale 2009; Tigău 2010, among many) has resulted in the assumption that the $[person]$ feature, while initially interpretable, may also appear as semantically eroded, *i.e.* uninterpretable, and in need of support. When the person feature is uninterpretable, a clitic is required to place the whole DP $[uperson]$ in a position where $[uperson]$ is checked, a position which is *external* to the vP .

Work on the periphery of the vP (e.g., Ciucivara 2009; Stegoveč 2015; Cornilescu 2015) has argued for the existence of a PersonP, immediately above the vP , as in (20) below. The head of this projection bears an interpretable person feature, $[ipers]$, as in (20), omitting irrelevant details.

Romanian offers compelling evidence from scope and especially binding facts that DOM-ed Accs exit the *vP* when they are doubled and move to the Specifier of the *PersonP*, a position wherefrom they c-command the (main clause) subject in *Spec vP*.

Let us review some binding data in support of (20). Consider the examples below, where, in the intended interpretation, the possessor in the subject phrase should be bound by the lower direct object phrase, which is impossible inside the *vP*. The bare DO is ungrammatical (21a), the DOM-ed undoubled object is also degraded (21b). The fully acceptable sentence is (21c), where the doubled object in *Spec,PersonP* (see-20) c-commands and can bind the lower subject.

- (21) a. *Optimismul lor salvează mulți.
 optimism.the their saves many (people).
 b. ?*Optimismul lor salvează pe mulți.
 optimism.the their saves DOM many (people)
 c. Optimismul lor_i îi salvează pe mulți_i
 optimism.the their them.CL rescues DOM many
 ‘Many people are saved by their own optimism.’

From *Spec,PersonP*, the clitic targets the Mood/Tense domain, leaving the double behind. The relevant configuration was given in (20) and indicates that an object that moves to *Spec PersonP* c-commands the subject in *Spec,vP*. This explains the binding facts mentioned above.

Conclusions of section 3. On the strength of the evidence presented, the following generalizations have emerged regarding the subjects of infinitive clauses:

- All Nom subjects are post-verbal in the infinitive clause.
- RtO is a movement rule, so raised Acc subjects are main clause constituents. Raised Acc subjects are *structural* Accs, not inherent ones. As such, they tend to be *referential phrases*. As main clause constituents they have the syntactic properties of structural Accs: They passivize, they undergo Heavy NP Shift on the main clause cycle, they may be DOM-ed (if they have the right feature structure).
- DOM-ed Accs may be clitic-doubled, thus entering the inflectional domain of the main verb. Doubled Accs exit the *vP* and pass through a position where they c-command the subject of the main clause. Undoubled Accs remain in *vP*, in the main clause.

4. The raising subject must be an edge constituent

4.1. A second condition

A second condition for implementing an exfoliation analysis of Romanian raising infinitives is that, at the point of raising, the subject should be an *edge constituent*, *i.e.* it should be in the specifier of A 'to' (see (5a) above). This was possible in Old Romanian (=OR) but is no longer possible in Modern Romanian (=MR). In OR (22) the indefinite quantifier *cineva* 'someone' surely is a preverbal nominative subject, since quantifiers can't be topics. The second sentence is a raising OR Accusative+Infinitive construction, with the raised DP to the left of the infinitive verb.

- (22) *că pre câtă vrednicie ieste cineva în vrajba*
 since as much worthiness is someone in feud
a nu mai intra...
 to not more enter...
 'since as much worthiness there is for someone not to enter a feud anymore'

- (23) diavolul socotia **pre** **Hristos** a fi om prost
 devil.the reckoned DOM Christ to be man foolish
 ‘The devil reckoned/considered Christ to be a simple-minded man.’
 (quoted from Nedelcu 2016: 275)

Since in MR the infinitive subject is always post verbal, it is not clear how it could become an edge constituent preceding a ‘to’, actually, *a*+the infinitive verb. Following Jordan (2009), in Cornilescu (2022) we have shown that this difficulty can be surpassed if *a* ‘to’ is analyzed as a Mood Particle, part of the inflectional domain instead of being treated as a low complementizer under Fin, *i.e.*, a constituent of the left periphery. A ‘to’ is also treated as a Mood Particle in recent reference treatises on Romanian (Pană Dindelegan 2013; Pană Dindelegan 2016). Let us review some properties of finite and infinitive clauses in MR

While essential pioneering studies on Romanian described finite clauses as TPs and AgrSPs (e.g., Motapanyane 1989; Dobrovie-Sorin 1994), later studies argued that Romanian clauses are Mood Phrases (Avram 1999; Cornilescu 2000; Alboiu 2002; Nicolae 2015, 2019), a hypothesis that appears to have better empirical coverage. This MoodP1 concerns the modal properties of the *event* expressed by the *vP*. More recently, under the influence of Hacquard (2006), it has been argued that there is a second MoodP2 (Isac 2015), also in the inflectional domain of the clause, a Mood Phrase about discourse modalities and, more generally, about properties of the *speech event*.

In this view, a possible cartography of the Romanian finite clause is presented below:

- (24) CP2 >(TopP) > (FocP) > CP1(FinP) > MoodP2 > **PolP (NegP)** >
PersonP > MoodP1 > TP > AspP > vP

The inflectional zone of the infinitive clause is complete. The Asp head is imperfective (Cornilescu 2000; Nicolae 2013). As to the Tense head it has no interpretable feature (Wurmbrand 2014). The temporal interpretation of the infinitive clause depends on the main clause reference time, as well as on the lexical content of the main clause verb (Abusch 2004; Cornilescu, Cotfas 2017). Syntactically, since Tense can license the Nom case in infinitive

clauses (24), just as in finite clauses, a natural assumption is that all the heads in the inflectional domain (Aspect, Tense, MoodP1 and higher) have strong ϕ -features.

The obligatory sequence of the verbal spine does not stop at MoodP1. First there is a (second) PersonP, reserved for pronominal clitics, which cliticize on the Mood head (e.g., *le-am corectat* 'I have corrected them'). A second obligatory projection in the structure of a clause is the Polarity Phrase (PolP), which is either an assertion phrase (AssP) with a phonologically null head or a Negative Phrase (NegP), headed by *nu* 'not'. The assertion phrase determines how much of the event described by the verb phrase the speaker is responsible for (Zagona 2007; Isac 2015). Thus, in a sentence like *Se construiește o șosea înspre Brașov* 'A road to Brasov is being built' the speaker is saying that there is evidence for a process of building a road, but he is not responsible for the existence of the road. So finite clauses, which underlie non-finite ones under Exfoliation, are at least PolP.

Non-finite clauses may, of course, differ in size. Raising infinitives are supposed to be smaller than control clauses. In the current framework control clauses may be considered FinPs, since the mood particle *a* 'to' derivationally becomes a low complementizer (CP1), while raising clauses are Polarity Phrases (*i.e.*, extended TPs).

There is ample evidence that (for non-compound verb forms) there is obligatory verb raising from V-to-M, more precisely, head movement from V-to-Pol (Nicolae 2019).

The strong agreement features of Aspect, Tense, Mood and PolP are successively checked off by the subject, which comes to occupy the highest nominal specifier position of the PolP.

4.2. More on a 'to'

Functioning as a low C in OR (Hill, Alboiu 2016), *a* 'to' has been re-analyzed as a mood particle in MR, being felt as an overt marker of the infinitive (=Inf). As usual, we'll assume that the morphology of the bare Inf V, reduced to the characteristic vowels of the four conjugations {-a, -ea, -e, -i/î}, bears an uninterpretable Mood feature [*u*M]. To delete this feature, the bare Inf should combine with a constituent endowed with an [*i*M] feature. One

possibility is the combination with the two modal verbs, *putea* ‘can’ and *ști* ‘know how, be able’ marked [*i*M]. But the major way in which the Inf verb checks its [*u*M] feature is by external merge of the infinitive particle *a* ‘to’, which carries an [*i*M] feature. The checking configuration is (26i). Jordan (2009) hypothesizes that the mood particle *a* ‘to’ starts out as a means of reinforcing the purposive interpretation inherent in the meaning of the infinitive (Haspelmath 1989). Given that in MR *a* ‘to’ has been reanalyzed as a constituent of the InfP and since it has lost its c-selection feature (see Cornilescu 2022 for details), we will assume that *a* ‘to’ merges as a PrtP, in the specifier of the InfP, as represented in (25) below and (26i). The InfPhrase is a realization of the MoodP1. As the Verb moves higher to the Pol-head position, the mood particle will cliticize on the verb, undergoing head-to-head movement. These derivational steps are represented in (26 ii, iii). In (26ii), the Inf head has adjoined to the Pol head. At this point, both the subject and the particle *a* ‘to’ are still inside the InfP.

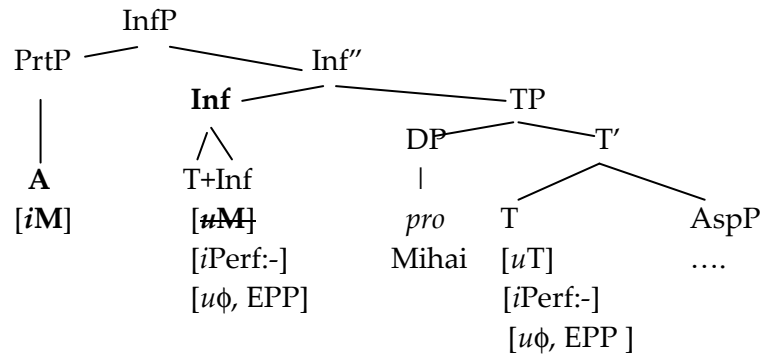
In (26iii), the subject raises to the specifier position of the PolP to delete the *u*φ features under the Pol head. The infinitive particle *a* ‘to’ correctly cliticizes on the (raised) verb, *i.e.*, undergoes head-to-head movement and left adjunction. At this moment *a* + the infinitive head will form a *complex head*, as insightfully proposed by Dobrovie-Sorin (1994).

Notice now that in (26iii), **the subject is preverbal and it is also the highest specifier**, it c-commands the infinitive Mood particle, and can be targeted by the main clause verb. In other words, in this configuration the subject is an edge constituent and is suitable for raising. Raising infinitives are PolPs, *i.e.*, extended TPs, roughly following the English pattern.

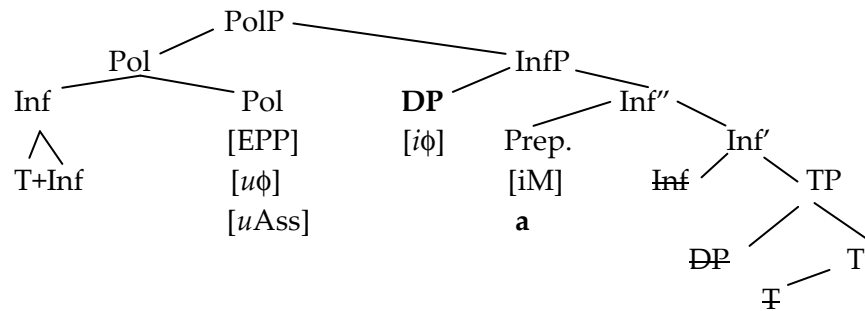
Derivationally, *a* ‘to’ has become a clitic which occupies the highest position in the clitic cluster which includes the Mood particle, pronominal clitics, and aspectual adverbs, as in (24) above.

- (25) InfP → [_{PrtP}A] ^ Inf’
 Inf’ → Inf ^ TP

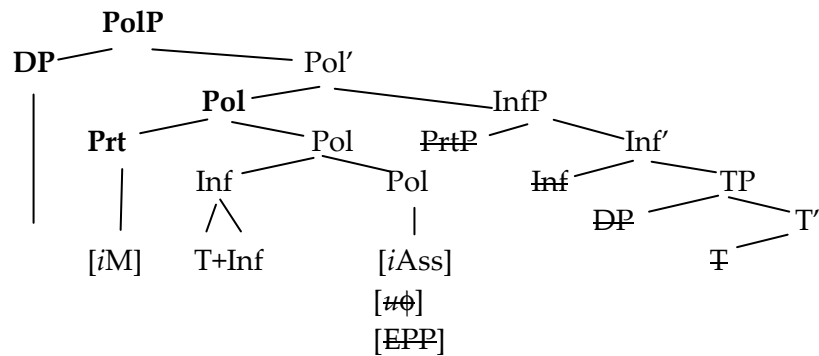
(26) (i)

(ii)

(iii)

pe Mihai a fi...

In terms of Exfoliation, assuming that one starts from a complete finite CP, the sequence which is exfoliated includes the two complementizers and the MoodP2, as in (27).

(27) *Exfoliation*

$$V^{[CP]} \text{ } \overline{CP2} \text{ } \overline{> (TopP)} \text{ } \overline{> (FocP)} \text{ } \overline{> CP1} \text{ } \overline{> MoodP2} \text{ } > \text{ } \textbf{PolP} \text{ } > \text{ } \text{MoodP1} \text{ } > \text{ } TP \text{ } > \text{ } AspP \text{ } > \text{ } vP]$$

Given this result and the configuration in (26iii), it becomes possible to maintain the correlation between loss of the subject through raising of the subject into a specifier position of the main clause and subsequent infinitivization of the subordinate clause.

To conclude, under the assumptions adopted in this section there is a formally correct derivation for the RtO Accusative+Infinitive constructions, under the Exfoliation approach.

In the following sections we will examine low Nom+infinitive construction of the same propositional attitude verbs.

5. The Low Nominative Raising structure. The Free Inversion proposal

5.1. Preliminaries

Turning to the low Nom pattern now, we will argue that it should be analyzed as a *covert raising structure*, which combines RtO with Free Inversion (=FI). As is known, in languages with FI the subject occurs either preverbally or postverbally with no apparent syntactic motivation and (largely) conserving the semantics of the sentence. There are, however, preferences and pragmatic effects. We claim that sentences with low Noms should be analyzed on the model of FI-sentences and that FI sentences are doubling configurations (Belletti 2005), composed of an overt subject with a pragmatic role and an expletive DP, *pro*, in Spec,T or higher (Spec,PolP), whose role is to solve case and agreement problems.

With respect to Exfoliation, the low Nom pattern is problematic for two reasons. In the first place, in its low position the Nom DP is not accessible to the main verb since it is not an edge constituent. So, under the assumptions of Exfoliation, in low Nom cases it is not clear how the higher Verb values its [*u*phi]-features. In the second place, since the subject is still in the lower clause and there is no evidence of extraction, it is not clear why the clause turns into an infinitive, instead of remaining finite.

Faced with these problems and turning the tables around, we will adopt the following hypothesis:

(28) *Hypothesis 1*

The postverbal low Nom is a remnant from the earlier stage of the finite clause.

In other words, the low Nom can be taken as evidence for Pesetsky's subordination theory, which argues that all sentences are born as finite CPs. Adopting this perspective, low Noms would represent strong evidence that all sentences start as full finite CPs with Nom subjects, supporting the Exfoliation approach.

While hopefully pointing in the right direction, this hypothesis does not solve the two essential questions stated above. Before we can solve these problems, it is necessary to present in more detail some aspects of Free Inversion theory.

5.2. *The correlation between null subjects and Free Inversion*

A well-known property of Romanian is that it is a consistent *pro*-drop language (*i.e.*, it drops both expletive and referential subjects), which exhibits all the properties that represented this macro-parameter (see Rizzi 2014[1982], for instance). In particular, Romanian is a FI language, with no restrictions on the kind of subjects or of verbal patterns that license inversion of the subject (Cornilescu 2000). In early accounts of FI, the lexical subject is assumed to occupy a post-verbal argumental position (Spec,*v*P), while the Spec,T position was occupied by an expletive *pro*-DP, directly merged in the Nom position. The two DPs formed a chain <*pro*_{expl.}..... DP>, where the first element supplied Case and the second supplied the θ -role.

Before discussing more recent views of FI, in the context of our analysis, it is significant that across Romance (Ordóñez 2005) there is a strong empirical correlation between null subjects and the possibility of Free Inversion. For instance, Brazilian Portuguese has lost both the *pro*-drop property for referential subjects, and the possibility of Free Inversion. Thus sentence (29a) shows the impossibility of referential null subjects, while (29b) shows the loss of Free Inversion in Brazilian Portuguese.

- (29) a. **Encontrou a Maria ontem.* (*pro*-drop, from Belletti, 2005)
 he/she met Maria yesterday
- b. **Cantam os passaros.* [free inversion]
 sing the birds.

Given this correlation between FI and null subjects, we briefly evoke here the heated linguistic debate in the first decade of the century around the (in)existence of an (expletive) *pro* subject. Naturally, the existence of a referential *pro* in *pro*-drop languages has never been challenged.

5.3. On the more recent theory of *pro*

5.3.1. Is there an expletive *pro*?

The existence of a null expletive *pro* became very suspicious in minimalism since this element played no role at either interface. It doesn't contribute to PF, since it is not pronounced. It doesn't contribute to LF, where the information was actually supplied by the identifier of *pro*.

Hence the many challenging attempts (e.g., Alexiadou, Anagnostopoulou 1998; Roberts 2010) to eliminate this type of null subject altogether, usually in favor of its overt identifier, the rich inflection of (some) *pro*-drop languages.

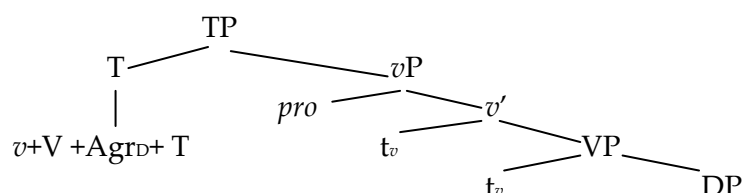
Several well-known studies completely or partly eliminate *pro* in favor of rich inflection (Agr). As an example, we sketch Alexiadou, Anagnostopoulou (1998). In their justly famous paper, they propose that the rich Agr morphology of *pro*-drop languages has *interpretable features*, including a nominal element [+D]. The features of Agr are thus [+D, +i ϕ , +Case]. Thus, in *pro*-drop languages, AGR has "exactly the same status as pronouns in the English paradigm".

Since in their view, AGR cannot incorporate θ -roles, *pro* continues to be projected in Spec,*v*P but it is always θ -marked and endowed with interpretable ϕ -features, *i.e.*, it is a referential pronoun. What they do away with is the *expletive pro*, the unnecessary doubler of the referential subject.

Another desirable property of their analysis is that in their view, Tense continues to have an EPP feature, which must be derivationally checked.

However, no Spec,T position is necessary. Since rich Agr is a pronoun incorporated in T. It is movement to T which serves to satisfy the EPP (*i.e.*, the need for a subject) precluding the need for an expletive in Spec,TP. Head movement of a pronominal constituent is enough. In contrast, in languages like English, an expletive pronoun is actually projected. Thus, Alexiadou, Anagnostopoulou (1998) propose the existence of a parametrized version of EPP-checking, stated in (30).

(30) Parametrized model of EPP-checking: Move/merge XP vs. move/merge X.

Thus, in this model there isn't any *pro* in Spec,T.

5.3.2. Some consequences of this analysis

Such models make a very strong claim: In *pro*-drop languages, preverbal subjects can only occupy A'-positions; there is only one argumental post-verbal position, Spec,vP. Preverbal subjects always discharge discourse functions and are mostly analyzed as clitic left dislocated constituents or as contrastive foci. However, such a strong statement is easily disproved by the data,

Sheehan (2016) remarks, for instance, that there is by now a growing body of syntactic evidence that even in consistent *pro*-drop languages, there may be differences between subjects and left-dislocated topics, so that even consistent *pro*-drop languages have a preverbal argumental subject position. Preverbal subjects have some properties that differentiate them from topics. As an example, Goodall (1992) notes that in Spanish, European Portuguese and Catalan, clauses with fronted topics are islands for extraction, whereas clauses with preverbal subjects are not. The same facts are observable in Romanian. Thus, consider sentence (31) where the DO is in Topic position,

and suppose one wants to question the IO. The question for the IO can be formed if the DO is inside the *vP* (31b), but not if the DO is topicalized (31c). In contrast, if there is a lexical subject, the sentence allows questioning of the IO (31d).

- (31) a. *Premiul i-l vor da Mariei.*
 prize.the her.DAT.CL=it.ACC.CL will.3PL give Mary.DAT
 'The prize, they will give (it) to Mary.'
- b. *Cui crezi că vor da premiul?*
 Whom.DAT believe.2SG that will.3SG give prize.the
 'Who do you think they will give the prize to?'
- c. **Cui crezi [că premiul vor da?]*
 whom.DAT believe.2SG [that prize.the will.3SG give]
- d. *Cui crezi că președintele însuși i-a dat un premiu?*
 whom.DAT believe.2SG [that president.the himself
 him.DAT.CL=has given a prize
 'Who do you think that the president himself gave a prize to?'

Such sentences provide evidence that not all preverbal subjects occupy positions of left dislocation, and there are differences between subjects and topics.

A second (knock down) argument for the existence of a preverbal argumental subject position is that quantifiers (e.g. *cineva* 'someone', *nimeni* 'nobody' etc.) may be preverbal subjects in *pro*-drop languages but, as is well known, quantifiers cannot be topics.

In the end, the nature of a position (A or A') is determined not only by its cartography, but also by the kind of features which are checked in it, *i.e.*, ϕ -features or P(ragmatic)-features.

5.3.3. A different view of the roles of expletives

Starting from the principle of Full Interpretation and its more modern restatement as the strong minimalist thesis, a body of recent research has brought to light the LF role of expletives (Longenbaugh 2019; Fu 2017) and the syntactic role of overt expletives like *it* and *there*, the tendency being to assimilate them to referential elements.

Deal (2009) has recently proved that expletives must be generated in the same phase (cycle) as their associates because this allows them to agree with their associates and be identified. This analysis allows her to maintain the generalization that English sentences always agree with their subject in Spec,TP and never with any post-verbal nominal. In a sentence like *There are cats in the room* (in (32)), *there* merges in an outer non-thematic specifier of a PP-small clause, where it c-commands and agrees with its contentful associate (*cats*). Subsequently, *there* undergoes A-Movement to Spec,T, transmitting to T the agreement features it has got from *cats*.

(32) [TP There [T [T are [_{vP} be [PP ~~there~~ [_{P'} cats] P [PP in the room]PP] _{vP}] T] TP]

5.4. Belletti on Free Inversion

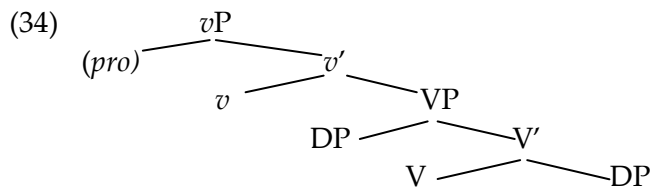
Belletti's (2005) theory of FI is highly innovative both in its conception and in its implementation. On the conceptual side she has long argued that (in Italian, and plausibly in other null subject languages) the postverbal subject ends up occupying an A' position, mostly, but not only, Focus in the *vP* periphery. Under the assumption that Italian is a SVO language, where Tense has a strong EPP feature, the necessity of some double of the subject to fill Spec,T becomes apparent.

Free Inversion is a doubling configuration. In Belletti's words: "all instances of subject inversion can be analyzed as cases of doubling, with a silent *pro* moved to the nominative position and the lexical part moved to the relevant *vP* periphery position".

- (33) a. *pro* parlero [io]
 b. *pro* parlara Gianni

As to *pro*, it is no longer the expletive elements merged in Spec,T, but *pro* is treated as “a silent referential pronoun”. In the latter hypothesis, it is natural to assume that *pro* would share the same features as the overt pronoun or lexical NP in the post-verbal position; the features are inherited through a regular *agreement process*, taking place internally to a big DP, in Belletti’s view. When this is the case, verbal agreement with the post-verbal subject will come as a consequence of the higher personal silent *pro* in subject position.

In this paper we gladly adopted Belletti’s analysis, except for the big, DP part. Instead, we follow Deal (2009), Wu (2017) that expletives merge in a non-thematic Spec,*v*P position, possibly as in (34). Expletive insertion is a last resort strategy.

In this configuration, *pro* is in the same *v*P phase as the θ -marked subject, and moreover, it is in a configuration of agree which allows it to value its ϕ -features by agreement with the lexical subject.

6. Free Inversion in Romanian infinitive complements

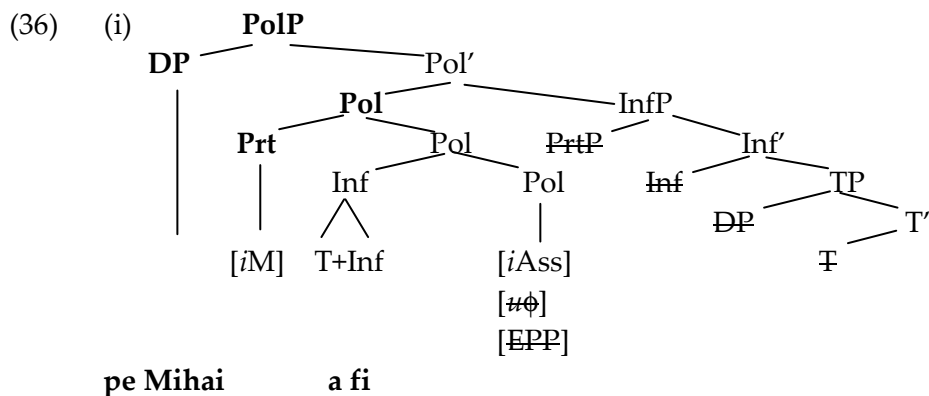
In the remaining pages, we will argue that:

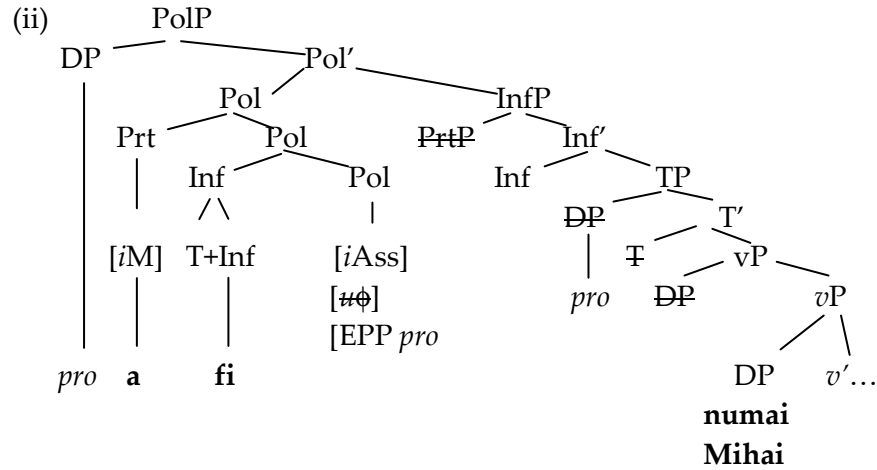
- the analysis of Free Inversion as a doubling configuration can be maintained for Romanian;
- infinitive clauses with low Noms represent Free Inversion structures;
- in these clauses it is the higher null subject that undergoes raising and triggers infinitivization.

Let us return now to the Free Inversion analysis proper in sentences with raising verbs and low Noms. Recall that, if at the end of the *v*P phase, the subject does not occupy a *v*P periphery position or there is no reason for it to remain low, the DP raises along the verbal spine, and reaches the Spec,PolP, a position where it can be accessed by a higher raising trigger as shown in section 4 above. Such a context produces the overt Acc RtO illustrated in (35a).

- (35) a. *Îl socotim numai pe Mihai vinovat de*
 him.CL reckon.1PL only DOM Mihai responsible of
dezastru [Overt raising]
 disaster
- b. *Socotim a fi numai Mihai vinovat de*
 reckon.1PL to be only Mihai responsible of
dezastru [Covert raising]
 disaster
 'We reckon only Mihai to be responsible for the disaster.'

If there is a reason for the lexical subject to remain low, this is likely to be connected to Focus, while an expletive *pro* is inserted as in configuration (34). There is ϕ -feature agreement between the expletive and the lexical subject and it is the expletive that checks the $[u\phi]$ of the verbal heads, moving up to Spec, PolP, which, as shown below, is an edge constituent (the specifier of the highest head in (36)). Compare the overt structure in (36i) and (36ii):

If a raising trigger merges (e.g., *socoti* ‘reckon’ in (34b)) and it must value its $[u\phi]$ feature, given the configuration in (34), it is clear that it is the expletive pronoun in Spec,PolP which will be its Goal.

The fact that null expletives may raise in Romanian is independently shown by verbs of perception, which may select *weather*-verbs as gerund complements in RtO sentences.

- (37) *Auzeam* *plouând*.
 heard.1SG *pro* raining
 ‘I could hear it raining.’

An indirect piece of evidence for the existence of the expletive is that in Romanian there are two argumental postverbal subject positions. There are Acc subjects which remain within the main clause *vP*. As shown in section 3. above, this is the case of bare Accs and DOM-ed Accs which are not clitic doubled. Clitic Doubled Accs enter the inflectional domain of the main clause: As evidence, consider the scope differences below. The examples suggest that only the clitic-doubled Acc can successfully out-scope the subject. Thus, the bare DO in (38a) presents the expected quantifier ambiguity. To my ear, (38b), where the DP is DOM-ed, but not clitic-doubled, continues to be ambiguous. Sentence (38c), with both DOM and doubling is not ambiguous (or is much less ambiguous), giving strong preference to the reading where the DO scopes over the

subject, so that, in the particular case of example (38c) all doctors examine the same patient.

- (38) a. *Fiecare doctor a examinat un pacient cu o boala rară.*
 every doctor has examined a patient with a disease rare
 'Every doctor examined a patient with a rare disease.'
 ($\forall > \exists, \exists > \forall$)
- b. *Fiecare doctor a examinat pe un pacient cu o boala rară.*
 every doctor has examined DOM a patient with a disease rare
 'Every doctor examined a patient with a rare disease.'
 ($? \forall > \exists, \exists > \forall$)
- c. *Fiecare doctor l-a examinat pe un pacient*
 every doctor him.CL=has examined DOM a patient
cu o boala rară.
 with a disease rare
 'A patient with a rare disease was examined by every doctor.'
 ($* \forall > \exists, \exists > \forall$)

Conclusions of sections 5-6. In the FI analysis, clausal infinitives with low Nom *always undergo raising*, but it is the null expletive subject *pro* that raises. The null *pro*, which has interpretable features after agreeing with its associate in the configuration described in (34), is a suitable goal for the main clause probe. The subject is extracted and infinitivization is subsequently triggered.

The correlation between subject extraction and loss of finiteness, proposed by the Exfoliation theory, is clearly valid for Romanian as well.

7. Why Low Nominatives?

What we have said so far represents, however, only part of the answer to the data presented in (6-10). We have so far shown that there is covert raising, whence infinitivization.

The second question is however why overt RtO, a more economical derivation, is not adopted, whereby the lexical Nom would always be in

Spec,PolP and would raise into the main clause. The answer we suggest is that the low Nom remains low because *it cannot raise* given its local properties.

(39) *Hypothesis 2*

In Free Inversion structures, the low Nom can (no longer) raise to Spec, T/PolP. The low position becomes obligatory.

Several scenarios answer this description. Some have to do with the pragmatic properties of the low Nom, some have to do with the inherent semantic properties of the low subject, a third class has to do with the competition between the low Nom and another potential raiser, still others reflect information structure properties associated with particular word orders. In what follows, only some of these situations are illustrated with Romanian data, leaving other cases for future research.

7.1. *Nominatives in the vP periphery*

The first class is that of low Noms with *an information structure role*, as heralded in Belletti's early 2001 paper "Inversion as Focalization". It is, to the best of my knowledge, the first proposal to introduce a low Focus Projection (FocP) and create a *vP* periphery. An essential difference characteristic for this type of (narrow) focus is that it does not require contrastive stress, differing from the LP periphery FocP, which is always prosodically marked. This informational role of the low Nom is typical for V.XP.S orders, where XP is any kind of complement or adjunct (Leonetti 2016; Giurgea 2022).

- (40) *Se speră a fi rezolvat problemele*
 se.REFL.ACC.CL.3SG hopes to be solved problems.the
 [măcar o parte dintre copii].
 [at.least a part from children].
 'It is hoped for at least a part of the children to have solved the problem.'

Expectedly, the *vP* periphery also includes a higher TopP, so that the low Nom may be a topic (41a), or a right dislocated constituent (41b).

Consider now the pair of passives below, which differ only in the postverbal/preverbal position of the Nom. Crucially, only the second sentence, with a *post verbal* subject, is in the domain of RtO, and it may undergo *covert raising* (*raising of pro*). Indeed, sentence (43a) with *covert raising* is fine, and contrasts with the ungrammatical sentence (43b), where the bare NP occupies the structural Acc position.

- (42) a. **Prizonieri** se mai împuşcau uneori
 Prisoners se.REFL.CL.ACC.3SG still shot.3PL sometimes
 fără judecată.
 without trial
 'Prisoners were still shot without trial sometimes'.
- b. Uneori se împuşcau **prizonieri** fără judecată.
 sometimes se.REFL.CL.ACC.3SG shot prisoners without trial
 'Sometimes prisoners were shot without a trial.'
- (43) a. Declar ferm a fi fost într-adevar împuşcaţi
 declare.1SG firmly to have been in-truth shot
prizonieri fără judecată.
 prisoners without trial
 'I firmly declare that (some) prisoners were indeed shot without trial.'
- b. *Declar ferm **prizonieri** a fi fost
 declare.1SG firmly prisoners to have been
 cu adevărat împuşcaţi fără judecată.
 with truth shot without trial
 'I firmly declare that(some) prisoners were indeed shot without trial.'

The expected result is that bare nouns, which cannot actually occupy structural case positions (Nom and Acc) may only undergo covert raising. It is again *pro* in a structural case position (Spec,T/PolP) that raises into the main clause. And the extraction of the expletive subject triggers infinitivization. The impossibility of overt RtO with bare nominals suggests that these nominals are never true subjects and cannot target Spec,T/PolP at least in SVO languages. Rather, if they do not incorporate, bare nouns may only

target low or high periphery positions, where they check P-features, as in (44). *Pălărie* 'hat' in (44) is presumably interpreted as a contrastive topic.

- (44) Pălărie nu se poartă, TURBAN e la modă.
 hat not SE.refl.ACC.CL.3SG wears, turban is at fashion
 'Hats are not worn (anymore), TURBANS are in fashion'.

7.3. Configurational reasons that keep the Nominative in a low position

Certain Nom subjects do not raise to Spec,T and further, because another, higher DP, targets these verbal heads to check off their [$u\phi$]-features. Any DP in Spec,T/PolP is a possible target for RtO, irrespective of its Case. An example of this kind is offered by a class of symmetric Dat-Nom constructions. As shown in the examples in (45), either the Dat or the Nom may appear in subject/topic position, in pairs which are synonymous (apart from information structure considerations).

In the same manner in RtO contexts whose Vs select the Dat-Nom pattern, either DP may be selected for raising as in (46), though there is a strong preference for raising the quirky dative (46b). Notice the change of case-marking, when the dative raises into an Acc position of the main verb. What matters in this discussion are the cases where it is the dative, not the Nom that raises. When this happens, the Nom is forced to stay in the lower clause since the needs of the main verb (which is the trigger for RtO) have been satisfied by the raising dative.

Symmetric Dative-Nom sentences

- (45) a. Mariei nu-i lipsesc distracțiile never
 Maria.DAT not=her.CL.DAT lack entertainment.the niciodată.
 'Mary never lacks entertainment / Mary is never short of
 entertainment.'
- b. Distracțiile nu-i lipsesc Mariei niciodată.
 entertainment.the.NOM not=her.CL.DAT lack Mary.DAT never
 'Mary never lacks entertainment.'

- (46) a. N-am văzut ceva să-i lipsească
 not=have.1sg seen something SUBJ=she.CL.DAT lack
Mariei vreodată.
 Maria.DAT ever
 'I haven't seen Maria ever lacking (for) entertainment.'
- b. N-am văzut-o **pe** **Maria**
 not=have.1SG seen=she. CL.ACC DOM Maria
 să-i lipsească distracțiile vreodată.
 SUBJ=she.CL.DAT lack.3PL entertainment ever
 'I haven't seen Maria ever lacking for entertainment.'

Dat-Nom sentences provide the main source of low Nom patterns in Romanian. The Nom is prevented from raising; some other nominal satisfies the features of the raising triggers.

8. General Conclusions

1. The Exfoliation analysis is supported by the existence of Low Noms since they provide clear evidence that Case is not the reason for RtO.
2. The Existence of low Noms is evidence for the finite stage of infinitive complements, in confirmation of Exfoliation.
3. For verbs that are RtO probes, raising is obligatory.
4. Unlike other Romance languages, Romanian distinguishes between two RtO patterns: the regular overt Acc-raising pattern and the low-Nom covert raising construction. In the second case, the needs of the main verb are satisfied by raising a null expletive *pro*, which has agreed with the Nom, getting a complete set of ϕ -features
5. The possibility of a low-Nom RtO construction derives from the fact that Romanian is a Free Inversion language, and this is a correlate of the fact that Romanian is a consistent pro-drop language. The apparent absence of the raiser is possible in *pro*-drop languages which have referential expletive pronouns and free inversion.
6. Regarding the cartography of finite and infinitive clauses, we have argued Romanian, like Spanish and unlike Catalan disposes of two postverbal subject positions (Ordóñez 2005).
7. The two raising patterns have distinct semantic-pragmatic properties.

Acknowledgments

I express my gratitude to the editors, reviewers, and proofreaders for their competent support throughout the completion of this text. I take full responsibility for any remaining errors.

REFERENCES

-
- Abusch, Dorothy, 2004, "On the temporal composition of infinitives", in Jacqueline Guéron, Jacqueline Lecarme (ed.), *The Syntax of Time*, Cambridge, MA, MIT Press, 27-53.
- Alboiu, Gabriela, 2002, *The Features of Movement in Romanian*, București, Editura Universității din București.
- Alexiadou, Artemis, Elena Anagnostopoulou, 1988, "Parametrizing AGR, word order, V-movement and EPP-checking", *Natural Language and Linguistic Theory*, 16, 491-539.
- Avram, Larisa, 1999, *Auxiliaries and the Structure of Language*, București, Editura Universității din București.
- Belletti, Adriana, 2001, "'Inversion' as focalization", in Aafke Hulk, Jean Yves Pollock (ed.), *Subject Inversion in Romance and the Theory of Universal Grammar*, Dordrecht, Kluwer, 60-90.
- Belletti, Adriana, 2004, "Aspects of the low IP area", in Luigi Rizzi (ed.), *The Structure of CP and IP. The Cartography of Syntactic Structures, Vol. 2*, Oxford, Oxford University Press, 16-51.
- Belletti, Adriana, 2005, "Extended doubling and the VP periphery", *Probus*, 17, 1-35.
- Belletti, Adriana, Valentina Bianchi, 2016, "Definiteness effect and unaccusative subjects: An overview and some new thoughts", in Susann Fischer, Tanya Kupisch, Esther Rinke (ed.), *Definiteness Effects: Bilingual, typological, and Diachronic Variation*, Newcastle upon Tyne, Cambridge Scholars Publishing, 14-65.
- Carlson, Greg, 2006, "The meaningful bounds of incorporation", in Svetlana Vogeeler, Liliane Tasmowski (ed.), *Non-Definiteness and Plurality*, Amsterdam, John Benjamins, 35-50.
- Ciucivara, Oana, 2009, *A Syntactic Analysis of Clitic Clusters in Romance*, PhD thesis, New York University.
- Cornilescu, Alexandra, 2000, "The double subject construction in Romanian", in Virginia Motapanyane (ed.), *Comparative Studies in Romanian Syntax*, Amsterdam, Elsevier, 83-133.
- Cornilescu, Alexandra, 2015, "On the syntax of datives in unaccusative configurations", in Enoch O. Aboh, Jeannette Schaeffer, Petra Sleeman (eds.), *Romance Languages and Linguistic Theory 2013: Selected papers from 'Going Romance' Amsterdam 2013*, Amsterdam, John Benjamins, 119-158.

- Cornilescu, Alexandra, 2020, "External possessors, weak definites, and accusative assignment", *Studii și cercetări lingvistice*, 69, 1, 101-115.
- Cornilescu, Alexandra, 2022, "Romanian infinitive configuration, raising and control in an exfoliation approach", in Mihaela Tănase-Dogaru, Alina Tigău, Ioana Stoicescu, Mihaela Zamfirescu (ed.), *New Insights into Linguistic Communicative Behaviour*, Newcastle upon Tyne, Cambridge Scholars Publishing, 1-54.
- Cornilescu, Alexandra, Alexandru Nicolae, 2013, "Remarks on verb movement in Modern Romanian", paper presented at *Al XIII-lea Colocviu Internațional al Departamentului de Lingvistică*, Universitatea din București, 13-14 decembrie.
- Cornilescu, Alexandra, Maura Cotfas, 2017, "On clause size and Case in Romanian infinitive constructions", paper presented at *The 18th Annual Conference of the English Department*, Universitatea din București.
- Deal, Amy Rose, 2009, "The origin and content of expletives: evidence from selection", *Syntax* 12, 4, 335-372.
- Dobrovie-Sorin, Carmen, 1994, *The Syntax of Romanian*, Berlin, Mouton de Gruyter.
- Dobrovie-Sorin, Carmen, Tonia Bleam, Teresa M. Espinal, 2006, "Bare nouns, number and types of incorporation", in Svetlana Vogelee, Liliane Tasmowski (ed.), *Non-definiteness and Plurality*, Amsterdam, John Benjamins, 51-80.
- Giurgea, Ion, 2022, *The Subject*, ms., Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”.
- Goodall, Grant, 1992, „On the status of Spec of IP”, in Dawn Bates (ed.), *Proceedings of the Tenth West-Coast Conference on Formal Linguistics*, vol. 10, Center for the Study of Language and Information, 175-182.
- Hacquard, Valentine, 2006, *Aspects of Modality*, PhD thesis, MIT.
- Haspelmath, Martin, 1989, "From purposive to infinitive: A universal path of grammaticalization", *Folia Linguistica Historica*, 10, 1-2, 287-310.
- Hill, Virginia, 2015, "From preposition to topic marker: Old Romanian *pe*", in Theresa Biberauer, George Walkden (ed.), *Syntax over Time: Lexical, Morphological, and Information-Structural Interactions*, Oxford, Oxford University Press, 2018-2235.
- Hill, Virginia, Gabriela Alboiu, 2016, *Verb Movement and Clause Structure in Old Romanian*, Oxford, Oxford University Press.
- Isac, Daniela, 2015, *The Morphosyntax of Imperatives*, Oxford, Oxford University Press.
- Jordan, Maria, 2009, *Loss of Infinitival Complementation in Romanian Diachronic Syntax*, PhD thesis, University of Florida.
- Leonetti, Manuel, 2016, "Spanish VSX", in Karen Lahousse, Stefania Marzo (ed.), *Romance Languages and Linguistic Theory 2014: Selected Papers from 'Going Romance'*, Leuven 2012, Amsterdam, John Benjamins, 189-214.
- Longenbaugh, Nicholas, 2019, *On Expletives and the Agreement-Movement Correlation*, PhD thesis, MIT.
- Mardale, Alexandru, 2009, *Les prépositions fonctionnelles du roumain. Études comparatives sur le marquage casuel*, Paris, L'Harmattan.
- Motapanyane, Virginia, 1989, *La position du sujet dans une langue à ordre SVO/VSO*, ms., Université de Genève.

- Nedelcu, Isabela, 2016, "The infinitive and the infinitival construction", in Gabriela Pană Dindelegan (ed.), *The Syntax of Old Romanian*, Oxford, Oxford University Press, 232-249.
- Nicolae, Alexandru, 2013, *Types of Ellipsis in Romanian*, PhD thesis, University of Bucharest and University of Cambridge.
- Nicolae, Alexandru, 2015, *Ordinea cuvintelor în limba română: o perspectivă diacronică*, București, Editura Universității din București.
- Nicolae, Alexandru, 2019, *Word Order and Parameter Change in Romanian*, Oxford, Oxford University Press.
- Ordóñez, Francisco, 2005, "Cartography of postverbal subjects in Spanish and Catalan", in Sergio Baauw, Frank Drijkoningen, Manuela Pinto (ed.), *Romance Languages and Linguistic Theory 2003*, Amsterdam, John Benjamins, 259-280.
- Pană Dindelegan, Gabriela (ed.), 2013, *The Grammar of Romanian*, Oxford, Oxford University Press.
- Pană Dindelegan, Gabriela (ed.), 2016, *The Syntax of Old Romanian*, Oxford, Oxford University Press.
- Pesetsky, David, 2021, *Exfoliation: Towards a Derivational Theory of Clause Size*, ms., Massachusetts Institute of Technology, lingbuzz/004440.
- Richards, Marc, 2008, "Defective Agree, Case Alternations and the Prominence of Person", in Marc Richards, Andrei Malchukov (ed.), *Scales, Linguistische Arbeitsberichte* 86, Leipzig, Universität Leipzig Press, 137-161.
- Rizzi, Luigi, 2014[1982], "Negation, Wh-movement, and the null subject parameter", in Richard Kayne, Raffaella Zanuttini, Thomas Leu (ed.), *An Annotated Syntax Reader*, Wiley-Blackwell, 169-186.
- Roberts, Ian, 2010, *Agreement and Head Movement: Clitics, Incorporation and Defective Goals*, Cambridge, MA, MIT Press.
- Sheehan, Michelle, 2016, "Subjects, null-subjects and expletives in Romance", in Susann Fischer, Mario Gabriel (eds.), *Manuals of Romance Linguistics: Grammatical Interfaces*, Berlin, De Gruyter, 329-362.
- Stegovec, Adrian, 2015, "It's not Case, it's person! Reassessing the PCC and clitic restrictions in O'odham and Warlpiri", in Pocholo Umbal (ed.), *Proceedings of the poster session of the 33rd WCCFL*, Vancouver, Simon Fraser University Working Papers in Linguistics, 131-140.
- Tigău, Alina, 2010, *The Syntax and Interpretation of the Direct Object in Romance and Germanic Languages, with an Emphasis on Romanian, German, Dutch and English*, București, Editura Universității din București.
- Tigău, Alina, 2016, *A DRT Analysis of Doubling*, București, Editura Universității din București.
- Wurmbrand, Susi, 2014, "Tense and aspect in English infinitives", *Linguistic Inquiry*, 45, 3, 403-447.
- Wu, Danfeng, 2017, *Ellipsis as a Diagnostic of Movements in Expletive There and It Sentences*, ms., Massachusetts Institute of Technology, lingbuzz/003772.
- Zagona, Karen, 2007, "Some effects of aspect on tense control", *Lingua*, 117, 464-502.

All links were verified by the editors and found to be functioning before the publication of this text in 2025.

DECLARATION OF CONFLICTING INTERESTS

The author declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

FUNDING

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this paper.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License:
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

Adriana COSTĂCHESCU¹

LE PRÉSENT ANAPHORIQUE – UNE ‘BIZARRERIE’ DU ROUMAIN ?

How to cite this paper:

Costăchescu, Adriana, 2025, „Le présent anaphorique – une ‘bizarrerie’ du roumain ?”, in *Theoretical and Applied Linguistics@ro*, Volume I, Issue 2/2025, p. 55-76, DOI: 10.62229/talatroi/2_25/2.

IS THE ANAPHORIC PRESENT TENSE A ROMANIAN ODDITY?

Abstract. In Romanian linguistics, the so-called ‘anaphoric’ present tense is considered a typical feature of this language, as well as proof that there is no concordance of tenses, their use being left to the free choice of the speakers. The article shows that this type of usage also exists in English and French, in the transition from direct to reported speech. The use of a diverse terminology and of a different theoretical framework has helped to mask the general nature of the phenomenon: “non-retroceded” or “non-transposed” present tense, “biding” present tense, present tense backshifted in the past (in English), “présent du dire d’origine” (« present of original saying »), “de rechange” (« replacement present ») (in French), “anaphoric” present tense (in Romanian).

In Romanian, as in English and French, this sub-phrasal present most often has a dual interpretation: deictic, if the designated interval contains in some form the moment of discourse *t₀*, and anaphoric, if this lapse of time is situated entirely in the past. The sub-phrasal present with only an anaphoric interpretation is rare in English, but it is found in French and Romanian, in literary and journalistic texts as well as in political speeches and in everyday spoken language.

Romanian has extended the use of the sub-phrasal present, in both variants (deictic and anaphoric), well beyond reported speech. Its use is limited only by the type of subordinate: while it is relatively frequent in the completive type, it does not appear in the relative type. So, it seems that in Romanian there are two types of tense concordance, with different spheres of application.

Keywords: deictic vs anaphoric present, reported speech, Romanian tense concordance

¹ Université de Craiova, acostachescu@gmail.com.

1. Introduction

L'occurrence d'un verbe au présent de l'indicatif dans des subordonnées complétives régies par un verbe au passé est considérée comme une caractéristique sémantico-pragmatique du roumain. Sans avoir la même fréquence qu'en roumain, un tel emploi existe dans beaucoup de langues, mais le phénomène est dissimulé par l'emploi pour sa description d'une terminologie diverse. Nous nous proposons d'examiner les caractéristiques de cette forme fondamentale de l'indicatif et de voir (i) comment on la décrit dans des études de l'anglais, du français et du roumain et (ii) si, dans tous les cas, ce présent est seulement anaphorique (c'est-à-dire co-référentiel avec le temps passé de la principale et sans rapport avec le moment du discours t_0).

2. Valeurs sémantiques et pragmatiques du présent de l'indicatif

Du point de vue de la pragmatique cognitive (Sperber, Wilson 1989), le présent de l'indicatif manifeste un niveau de pertinence très haut, étant le tiroir le plus économique d'au moins deux points de vue : grâce à sa fréquence, l'effort de mémoire est petit ; l'effort d'articulation est modeste aussi, à cause de son signifiant relativement bref (certaines formes du présent coïncident avec le radical (morphème $\emptyset$) ou on y ajoute un seul morphème monosyllabique). En plus, cette forme verbale est fondamentale pour l'expression de la temporalité sur l'axe déictique du discours, où figurent aussi le locuteur et le lieu du discours (l'axe *moi - ici - maintenant*). Observons en passant que sur l'axe du récit, il n'existe pas une forme verbale d'importance similaire, le repère temporel étant défini comme 'non-présent'.

Comme toutes les formes verbales personnelles, le présent a, simultanément, une signification temporelle et une valeur aspectuelle. Du point de vue chronologique, la signification fondamentale du présent est déictique, désignant la simultanéité avec t_0 , le moment où l'émetteur transmet son message. Sa valeur aspectuelle est l'imperfectif, focalisant, donc, sur la phase interne de la prédication. Vu le fait que le présent est une forme verbale très fréquente (la plus fréquente en absolu), c'est un tiroir qui a développé un large éventail de valeurs contextuelles (sémantiques et

pragmatiques) supplémentaires. Une bonne partie de ses significations se retrouvent dans plusieurs langues romanes (et non seulement), nous faisons un parallèle entre le français (FR) et le roumain (RO), langues dans lesquelles ce ‘temps’ a la capacité d’exprimer :

- une prédication ou une succession de prédications dynamiques qui se manifestent au moment déictique t_0 (le ‘présent d’actualité’ ou ‘de reportage’, comme dans le commentaire en direct d’une transmission sportive) : RO *Atacantul primește mingea și o pasează unui coechipier demarcat* ; FR *L’attaquant reçoit le ballon et le passe à un coéquipier démarqué*. Le présent déictique apparaît aussi dans des phrases qui décrivent des caractéristiques statiques de la situation de communication : RO *Azi e destul de frig* ; FR *Aujourd’hui il fait assez froid* ;
- des situations prédicatives (statiques ou dynamiques) du passé, le présent étant employé pour donner l’impression d’une prédication qui se déroule sous les yeux des interlocuteurs (le ‘présent historique’) : RO *În 1790, la 14 iulie, populația Parisului cucerește Bastilia* ; FR *En 1789, le 14 juillet, le peuple de Paris prend la Bastille* ;
- valeur omnitemporelle ou a-temporelle (le ‘présent gnomique’), qui apparaît dans des définitions, des proverbes, des phrases affirmant des vérités scientifiques : RO *Mistrețul este un porc sălbatic* ; FR *Le sanglier est un porc sauvage* ; RO *Hainele nu-l fac pe om* ; FR *L’habit ne fait pas le moine* ; RO *Forța gravitației atrage orice obiect* ; FR *La gravité attire tous les objets* ;
- un présent étendu à un intervalle passé, présenté comme très proche de t_0 (RO *Ieri, ies din casă și o văd pe Maria* ; FR *Hier, je sors de maison et je vois Marie*) ou à un futur indiqué comme immédiat (RO *Sosește mâine / într-o oră* ; FR *Il arrive demain / dans une heure*) ;
- une prédication multiple de type itératif (*În fiecare dimineață, Maria își bea cafeaua la ora 8* ; FR *Chaque matin, Marie boit son café à 8 h.*). Le présent itératif individualise un intervalle qui inclut t_0 et au cours duquel la prédication se répète. Il s’agit, donc, d’une prédication multiple et déictique.

À part le présent historique et le présent gnomique, toutes ces valeurs sémantiques et pragmatiques du présent (figurant dans tout livre de grammaire) sont liées à sa signification déictique. Diverses études mentionnent d'autres significations contextuelles, mais qui sont des sous-espèces, des variantes des valeurs mentionnées ci-dessus. Si nous nous rapportons à Neil Smith (1993 : 35), ces emplois identifiés en français se retrouvent aussi en roumain :

- (1) a. (*Anecdote*) : FR Paddy entre dans un pub ... ; RO Un oltean iese dimineața pe balcon « Un Oltéen sort un matin sur le balcon ».
- b. (*Indication scénique*) : FR Perséphone époussette ; RO Zoe, agitată scoate gazeta și citește... « Zoe, agitée, sort du sac-à-main la gazette et lit... ».
- c. (*Compte-rendu*) : FR Grice montre que P ; RO Grice arată că P.
- d. (*Prévision*) : FR Le train part à sept heures. RO Trenul pleacă la (ora) șapte.

Il est clair que le présent des anecdotes est une sorte de présent historique, celui des comptes rendus – du présent gnomique, des prévisions – du présent itératif. Le cas des indications scéniques nous semble très intéressant, étant une forme de présent déictique 'transposé', parce qu'il décrit des situations prédicatives qui seront aperçues 'en direct' par le spectateur au cours du spectacle.

Le présent des actes de langage est souvent déictique, si l'énoncé se présente sous la forme 'canonique', avec le verbe performatif explicité. Si nous notons la chaîne temporelle $t_{-1} > t_0 > t_1$ (où le signe '>' signifie 'et ensuite'), il est évident que les verbes performatifs (comme *promettre*, *ordonner*, *protester*) se trouvent à un présent déictiques, tandis que la prédication du 'contenu propositionnel' de cet acte se situe dans le futur (a, b) ou dans le passé (c) :

- (2) a. FR Je te promets (à t_0) de t'aider (à t_1).
RO Îți promit (la t_0) să te ajut/ că o să te ajut (la t_1).
- b. FR Je t'ordonne (à t_0) de partir (à t_1).
RO Îți ordon (la t_0) să pleci (la t_1).
- c. FR Je proteste (à t_0) contre cette décision injuste (prise avant, à t_{-1}).
RO Protestez (la t_0) împotriva acestei hotărâri nedrepte (luată anterior, la t_{-1}).

Une autre forme du présent a commencé à être examinée dans les deux dernières décennies du siècle passé dans des études d’anglais, du français et, ensuite, du roumain, dans le long débat sur les normes grammaticales de l’emploi des temps, surtout de la transposition temporelle prescrite par certaines grammaires pour le passage du discours direct au discours indirect. En France, cette discussion s’est élargie à une controverse sur les règles générales de la concordance des temps. Un écho lointain de ce débat peut être entendu dans la linguistique roumaine aussi, où le problème de la concordance est beaucoup moins perçu, car les grammaires du roumain n’ont pas formulé de règle prescriptive pour l’emploi des temps. Cette nouvelle variante du présent désigne un intervalle du passé qui n’est pas nécessairement récent par rapport à t_0 . La forme est désignée par des termes divers, fait qui a contribué à masquer le caractère général du phénomène : présent ‘non rétrocedé’ ou ‘non-transposé’, ‘de liage’ (en anglais), présent ‘du dire d’origine’, ‘de rechange’ (en français), présent ‘anaphorique’ (en roumain).

3. La simultanéité dans le discours indirect

Pour la signification contextuelle du présent de l’indicatif qui nous intéresse ici, le roumain a introduit le terme ‘anaphorique’ (Uricaru 2003 ; Zafiu 2013), forme très fréquente, qu’on retrouve non seulement dans la langue parlée, mais aussi dans la langue écrite :

- (3) a. Maria **a spus** (PC- t_1) că **se simte** (PR- t_2) mai bine.
 « Marie a dit qu’elle se sentait (*litt.* se sent) mieux »
 b. ($t_1 \cong t_2$) > t_0

Dans l’exemple ci-dessus, le présent du verbe de la subordonnée *a se simți* « se sentir » exprime une ‘concomitance’, une simultanéité approximative (représentée par le signe ‘ $\cong$ ’) avec l’intervalle passé t_1 désigné par le verbe de la principale ($t_1 > t_0$). Cet emploi est considéré comme une caractéristique spéciale du roumain, ‘preuve’ que dans cette langue l’emploi des temps est libre, non limité par des règles comme celles de la concordance.

Les études qui examinent l'emplois des temps en anglais ou en français parlent d'une transposition des formes dans les subordonnées surtout dans une classe spéciale de complétives, qui constituent le discours indirect ou discours rapporté. Les règles de la concordance prescrivent, dans les deux langues, un 'décalage' dans le passé des temps de la subordonnée si elle est régie par une phrase matrice au passé. Ce phénomène est appelé en anglais 'backshift' « glissement en arrière » (Comrie 1986 ; Declerck 1990) et il se manifeste dans des transpositions du type : (i) discours direct *John said : Mary is ill* « Jean a dit : Marie est malade » (ii) discours indirect *John said that Mary was ill* « Jean a dit que Marie était malade » (exemples de Declerck *et al.* 2006 : 408).

Si la phrase exprime un rapport de simultanéité entre les deux intervalles temporels (de la principale et de la subordonnée), la forme recommandée est le *simple past* en anglais ou l'imparfait (en général dans les langues romanes) :

(4) AN Paul said: « I **am** sick » → Paul said that he **was** sick

FR Paul avait dit : « Je **suis** malade » → Paul a dit qu'il **était** malade.

IT Paolo aveva detto: « **Sono** malato » → Paolo aveva detto che **era** malato.

ESP Pablo había dicho: « **Estoy** enfermo » → Pablo había dicho que **estaba** enfermo.

PORT Paulo tinha dito: « **Estou** doente » → Paulo disse que **estava** doente.

RO Paul (mi-)a zis: « **Sunt** bolnav » → Paul (mi-)a zis că **era** bolnav.

Cependant, le présent apparaît avec une certaine fréquence dans les complétives du discours indirect régies par des verbes au passé tant en français qu'en anglais, phénomène qui a attiré l'attention de plusieurs chercheurs (Comrie 1986 ; Declerck 1990 ; Landeweerd, Vet 1996) qui ont parlé d'un présent 'non-transposé' d'un 'glissement en arrière optionnel' (Comrie 1986 : 285) ou de 'breaking the backshift rule for indirect speech' « rompre la règle du glissement en arrière dans le discours indirect » (*Cambridge dictionary on line*). La forme est habituelle et à haute fréquence en roumain :

(5) EN Paul **said** (PRET-t₁) that he **is** (PR-t₂) ill. (Comrie 1986 : 285 ; Declerck 1990 : 528)

FR Paul **a dit** (PC-t₁) qu'il **est** (PR-t₂) malade.

RO Paul **a spus** (PC-t₁) că **e(ste)** (PR-t₂) bolnav.

$[(t_1 < t_0) \ \& \ (t_2 \subset t_1) \ \& \ (t_0 \subset t_2)]^2$

² Nous rappelons que la notation 'x > y' signifie 'x est antérieur à / précède y' et 'x ⊂ y' signifie que l'intervalle temporel dénoté par x est inclus dans l'intervalle dénoté par y ; le

Pour expliquer ces situations, Bernard Comrie (1986 : 285) évoque une condition (sémantique) supplémentaire – le fait que le contenu de la prédication du discours indirect continue à se manifester (*the continuing applicability* « applicabilité continue »), donc la phrase nous dit que la maladie de Paul s’est manifestée au-delà de l’intervalle t_1 .

En commentant les mêmes exemples, Renaat Declerck (1990) propose une explication proche de la quantification logique et de son domaine d’application : tout comme le quantificateur lie une variable qui se trouve dans son domaine, le temps (passé) du verbe de la phrase matrice lie le temps (présent) de la subordonnée, produisant la transposition de sa signification au passé. Si la transposition n’intervient pas, l’explication proposée est celle du changement de domaine : la proposition principale établit un domaine dans la sphère temporelle du passé, tandis que la subordonnée en établit un dans la sphère temporelle du présent (Declerck 1990 : 536).

Vu que le problème de la transposition ou de la non transposition des temps intéresse non seulement les linguistes, mais aussi la communauté linguistique dans son ensemble, comme le prouve les nombreux forums de débats en ligne, la formulation la plus claire que nous avons trouvée est celle du dictionnaire *Cambridge on line*, qui donne une interprétation déictique au présent qui n’a pas été transposé :

« Il n'est pas nécessaire de changer le temps dans le discours indirect si ce que la personne a dit est toujours vrai ou pertinent ou ne s'est pas encore produit. *He told me his brother works for an Italian company.* « Il m'a dit que son frère travaillait (*litt.* travaille) pour une entreprise italienne. » (Il est toujours vrai que son frère travaille pour une entreprise italienne.) *She promised she'll help us.* « Elle a promis qu'elle nous aiderait ». (La promesse s'applique au futur) »³ (<https://dictionary.cambridge.org/grammar/british-grammar/reported-speech-indirect-speech>)

symbole ‘ $\cong$ ’ ($x \cong t$) marque une simultanéité approximative ; la formule ($x \geq y$) exprime le fait que les deux intervalles temporels se touchent ou sont en superposition partielle.

³ We don’t need to change the tense in indirect speech if what a person said is still true or relevant or has not happened yet. *He told me his brother works for an Italian company.* (It is still true that his brother works for an Italian company.) *She promised she'll help us.* (The promise applies to the future).

Selon nous, les deux explications (de Comrie et de Declerck) disent la même chose, à savoir que dans les subordonnées au présent 'non-transposé' la conversion n'intervient pas parce que le présent est (du moins en partie) déictique. Ce qui coïncide avec les remarques du dictionnaire *Cambridge* citées au-dessus.

Le cadre théorique de Declerck a été repris et commenté par Berthonneau, Kleiber (1997) et par Marc Wilmet (Wilmet 2000 ; Rosier, Wilmet 2003) dans le contexte du français. Ils ont tous proposé une approche sémantique de la concordance des temps (en contraste avec l'approche formelle habituelle dans les livres de grammaire de ces règles discursives).

Pour le français, Marc Wilmet (2000) a relevé la capacité du présent d'exprimer une simultanéité tant avec le passé qu'avec le futur dans des subordonnées complétives :

- (6) a. Quand Pierre arrivera demain au bureau, personne ne dira/croira qu'il **est** (***sera**) malade. Quand Pierre arrivera demain au bureau, personne n'a dit/ cru qu'il **est** malade.
- b. Quand Pierre est arrivé hier au bureau, personne n'a dit/cru qu'il **est** malade.
- c. Quand Pierre est arrivé hier au bureau, personne n'a dit/cru qu'il **était** malade (Wilmet 2000 : 239).

Wilmet appelle le présent de (6a, b) 'présent de rechange', donc de remplacement du temps prescrit par les règles de la concordance, qui serait le futur pour (6a) et l'imparfait pour (6c), bien que le présent soit acceptable (6b). Observons les conditions d'occurrence : le présent apparaît dans des sous-phrases complétives dépendant d'un verbe matriciel de type *dicendi* (*dire* et ses synonymes) ou *sentiendi* (verbes d'attitude propositionnelle comme *croire*, *estimer* et leurs synonymes) conjugués au futur ou au passé. À ces observations nous pouvons ajouter le contexte déictique, constitué par la présence des adverbes temporels *demain* ou *hier*. Il est à retenir qu'en français, comme pour les exemples en anglais commentés ci-dessus, cet emploi apparaît dans des subordonnées complétives, de type discours indirect.

Landeweerd et Vet (1996), qui ne se sont pas particulièrement occupés du discours rapporté, ont identifié des limitations de l'emploi

du présent ‘non-transposé’ : cette forme peut apparaître si le verbe de la principale est un *verbum dicendi*, mais la non-transposition conduirait à des résultats douteux avec certains verbes d’attitude propositionnelle :

- (7) a. Karin **disait** que les Italiens **sont** plus exubérants que les Français.
 b. ?Karin **pensait** que les Italiens **sont** plus exubérants que les Français.
 (Landeweerd, Vet 1996 : 152-153)

Les deux auteurs expliquent cette différence par des raisons de nature sémantique. Les formes du passé déclenchent en français une forte implicature conversationnelle négative : x croire_{Passé} *que* p et x penser_{Passé} *que* p impliquerait que x ne croit plus et ne pense plus *que* p ou que le ‘locuteur externe’ (celui qui prononce effectivement la phrase) considère que x a fait une erreur en pensant ou en croyant ‘*que* p ’ : « une telle signification est incompatible avec la forme du présent dans la phrase sous-jacente ».⁴ (Landeweerd, Vet 1996 : 153).

Dans les exemples (5)-(7) le présent est (partiellement) déictique, au moins dans une interprétation, parce qu’il existe la possibilité que la situation prédicative continue jusqu’à t_0 et, parfois, au-delà de cet intervalle : $[(t_2 \subset t_1) \ \& \ (t_0 \subset t_2)]$.

Plus rarement, le présent ‘de rechange’ peut dénoter un laps de temps situé entièrement dans le passé, emploi interprété comme exprimant un fait que le locuteur a considéré la situation (qui s’est manifestée dans le passé) est encore pertinente à t_0 . De telles occurrences, bien que relativement rares, se retrouvent notamment dans des textes narratifs fictionnels. Voici un exemple en anglais :

- (8) AN Quirrell **said** he **hates** me because he hated my father. (Rowlings, *Harry Potter and the Philosopher’s Stone*, 200)
 « Quirrell a dit qu’il me haïssait [*litt.* hait] parce qu’il avait haï mon père. »

⁴ « [...] such meaning is incompatible with the present tense form in the embedded clause ». Pourtant, nous avons constaté que cette hypothèse ne se confirme pas, puisque nous avons trouvé de nombreux exemples de présent non transposé dans des complétives subordonnées à une phrase matrice contenant un verbe d’attitude propositionnelle tant dans des textes fictionnels que dans les journaux (v. Costăchescu 2015a, b).

Dans cet exemple, le présent du verbe *to hate* désigne une situation de l'univers narratif située entièrement avant *to car*, à ce point du déroulement de l'histoire, le personnage de Quirrell ne vit plus.

De tels emplois existent aussi en français :

- (9) FR a. Elle ne savait pas que, sur la terrasse des maisons, la pluie **fait** des lacs quand les gouttières sont bouchées (Flaubert, exemple de Rosier, Wilmet 2003)
- b. Le lendemain matin régnait à Paris un de ces épais brouillards qui l'enveloppent et l'embrument si bien que les gens les plus exacts **sont trompés** sur le temps. (Balzac, *Père Goriot*, 69)
- c. Après deux heures de recueillement et de méditation silencieuse, je reconnaissais que ton vicomte **n'est** qu'un saltimbanque et un chenapan. (TLFi, *s.v. saltimbanque*)

Nous avons trouvé de nombreux exemples de présent 'non transposé' dans des forums de discussions sur Internet ainsi que dans les transcriptions des débats parlementaires (v. Costăchescu 2015), ce qui semble indiquer une tendance à la simplification de la communication, par l'emploi d'une forme pertinente, proche de la langue parlée.

4. La concordance des temps en roumain dans les études linguistiques

Le problème du présent anaphorique apparaît dans les études de linguistique roumaine qui décrivent l'emploi des tiroirs verbaux en roumain. Cette description s'inscrit souvent dans le débat sur l'existence (ou l'inexistence) d'une concordance des temps en roumain.

La concordance des temps a été codifiée par les grammaires de plusieurs langues romanes (français, italien, espagnol, portugais, etc.) ou germaniques (anglais, allemand, suédois, etc.) pour le style écrit après plusieurs siècles d'expression écrite en latin, langue dans laquelle la concordance est un fait bien établi. Pour les langues européennes modernes, il s'agit d'un long processus, commencé pendant la Renaissance (époque de passage, dans l'écrit, du latin aux 'nouvelles' langues) au cours duquel chaque langue a 'adapté' la concordance latine, créant des règles spécifiques, mais qui ont, pourtant, certains traits en commun.

La concordance des temps n’a pas connu de codification spécifique en roumain, probablement parce que son emploi massif dans les textes écrits (administratifs ou littéraires) est plutôt récent (début du 19e siècle), époque à laquelle le latin (point de référence culturelle et linguistique du Moyen Âge et de la Renaissance en Occident) avait perdu depuis longtemps son statut de ‘modèle’ à imiter. En plus, la langue qui a joué dans la zone orientale de l’Europe (y compris en Roumanie) un rôle similaire au latin, le slave ecclésiastique, est une langue ‘sans concordance’.

Beaucoup de chercheurs semblent considérer qu’en roumain l’emploi des temps est sans contraintes, qu’il est au ‘libre’ choix des locuteurs. Cette hypothèse est illustrée de manière indirecte par la dernière édition de la ‘Grammaire de l’Académie’ roumaine (2008) où ce problème n’apparaît même pas. Rodica Zafiu (2013: 63-64) accorde à ce thème une page et demie dans laquelle elle a repris et développé les conclusions de Lucia Uricaru (2003). Ces deux études mettent au centre de leurs descriptions de l’emploi des temps en roumain le présent anaphorique qui, selon les deux linguistes, confirmerait l’inexistence de la concordance sur l’axe du passé en roumain. Plusieurs articles qui discutent ces particularités d’emploi des temps (d’un point de vue contrastif ou non) ont des titres à la forme interrogative (Arjoc-Ieremia 2011 ; Timoc-Bardy 2013), une confirmation supplémentaire du fait que l’existence même du phénomène est mise en doute.

La description la plus détaillée de la concordance des temps en roumain reste celle faite par Laura Vasiliu, dans l’édition précédente de la ‘Grammaire de l’Académie’ roumaine (Vasiliu 1966). À cette époque on considérait que le roumain était une langue à concordance comme toutes les langues romanes littéraires. Le chapitre de Laura Vasiliu est descriptif, car la tradition grammaticale du roumain ne contient pas à ce propos de règle prescriptive ; le chapitre de la concordance est totalement absent des manuels scolaires de grammaire. Il est intéressant de constater que le manque de règles normatives n’a pas eu d’effet négatif sur la capacité du roumain d’exprimer (le plus souvent sans ambiguïté) la chronologie des prédictions, même quand le temps-repère (l’ancrage temporel) se trouve dans le passé ou dans le futur.

À la différence des langues romanes occidentales, l’emploi anaphorique des temps en roumain s’est développé de manière spontanée, en dehors de toute intervention prescriptive des grammairiens. C’est probablement

cette caractéristique qui se trouve à l'origine de la conception, relativement récente, qu'il n'y a pas de concordance de temps en roumain. L'affirmation la plus catégorique de cette conception se retrouve dans Zafiu (2013) :

« L'emploi **libre** (n.s.) des temps dans les propositions subordonnées, sans concordance (au sens strict du terme), établit une différence entre le roumain et la norme d'autres langues romanes. Le même phénomène existe dans les langues slaves, ainsi qu'en grec. » (Zafiu 2013 : 64).⁵

L'étude d'un corpus formé d'œuvre littéraires fictionnelles écrites en roumain nous a montré que cette observation est beaucoup trop catégorique et applicables à un nombre limité de constructions syntaxiques ainsi qu'à une seule relation chronologique – celle de la simultanéité entre deux ou plusieurs situations prédicatives.

5. Le présent 'anaphorique' en roumain

Laura Vasiliu (1966) avait déjà montré qu'en matière de concordance des temps, le roumain présente deux 'modèles' : le *pattern* de la complétive d'objet direct (qui inclut aussi la complétive indirecte, la subordonnée subjective et la subordonnée prédicative) et le *pattern* des relatives (comprenant aussi les subordonnées temporelles, concessives, de but, etc.).

Les chercheurs qui affirment le 'libre choix' des temps en roumain partent de l'idée que le présent, en tant que tiroir non marqué à signification déictique, perd cette caractéristique quand il devient anaphorique. Cette conception repose des exemples du type suivant, qui illustrent des emplois assez fréquents tant au parlé qu'à l'écrit :

- (10) Mi-**a spus** (PC-t₁) că **e** (PR-t₂) supărat. (ex. de Zafiu 2013 : 63)
« Il m'a dit qu'il était (*litt.* est) fâché. »

⁵ « The free use of tenses in the subordinate clause, with no strict correspondence, distinguishes Romanian from (the norm in) other Romance languages. The same phenomenon exists in Slavic and in Greek. »

Suivant la même ligne argumentative, Rodica Zafiu analyse la différence entre la forme non marquée du temps de la subordonnée de (10), un présent, et la forme marquée d’un tiroir du passé de (11), un imparfait :

- (11) Mi-**a spus** (PC- t_1) că **era** (IMP- t_2) supărat. (ex. de Zafiu 2013: 63)
« Il m’a dit qu’il était fâché »

Il faut observer, d’abord, que dans (11) l’imparfait de la subordonnée exprime la simultanéité de cette prédication avec l’intervalle passé désigné par le verbe de la principale, comme dans les autres langues romanes littéraires (français, italien, espagnol, portugais, v. ex. (4)). Rodica Zafiu soutient que la différence entre (10) et (11) consiste dans le fait que dans (11), l’État décrit par la complétive est limité au passé : l’Expérimentateur était fâché dans un intervalle antérieur à t_0 , mais, très probablement, il ne l’est plus dans t_0 , selon la formule

- (12) $(t_1 \cong t_2) > t_0$

Pourtant, le présent de la subordonnée de (10) peut aussi avoir une interprétation déictique, dans le sens que la prédication statique, instaurée dans le passé, peut continuer jusqu’au t_0 et, sauf indication contraire, sa manifestation peut se prolonger dans le futur. Une telle interprétation semble justifiée par des exemples comme (13) :

- (13) Mi-**a spus** (PC- t_1) că **e** (PR- t_2) supărat pe Maria și că nu o **va ierta** (FUTUR- t_3) niciodată.
« Il m’a dit qu’il était (*litt.* est) fâché contre Marie et qu’il ne la pardonnerait (*litt.* pardonnera) jamais. »

Dans cet exemple, le prédicat nominal au présent *e supărat* « est fâché » désigne un intervalle qui inclut non seulement t_1 , le temps de la principale, mais aussi le temps de production du message (t_0) ; encore plus, la présence d’un verbe au futur ($t_0 < t_3$) permet au récepteur de déduire que la situation formulée par la complétive se prolongera pour une époque ultérieure à t_0 . Les relations chronologiques de (13) peuvent être synthétisées par la formule :

- (14) $[(t_2 < t_0) \ \& \ (t_1 \subset t_2) \ \& \ (t_0 \subset t_2)] \ \& \ [(t_0 < t_3)]$.

Cette formule nous dit que l'intervalle t_2 , dénoté par un verbe au présent, comprend tant un intervalle antérieur (t_1) que le moment où le locuteur parle (t_0). Un tel emploi semble correspondre à un présent étendu, qui peut apparaître tant dans des principales que dans des subordonnées.

Dans les travaux qui mettent en doute l'existence de la concordance des temps en roumain, on retrouve d'habitude des exemples comme (10), contenant un verbe déclaratif dans la principale et un verbe statique dans la subordonnée complétive.

Nous nous proposons de montrer ici que le présent considéré comme anaphorique dans les études linguistiques l'est seulement dans **une lecture**, mais il se prête souvent à une interprétation déictique. Voici des exemples qui illustrent les deux lectures possibles :

- (15) a. Ion mi-a spus (PC- t_1) că se simte (PR- t_2) rău.
 « Jean m'a dit qu'il se sentait (*litt* se sent) malade. »
 b. Ion mi-a spus (PC- t_1) că se simte (PR- t_2) rău, *dar (că) acum se simte (PR- t_3) bine
 « Jean m'a dit qu'il se sentait (*litt* se sent) mal, *mais maintenant il se sent bien ».
 c. Ion mi-a spus (PC- t_1) că s-a simțit (PC- t_2) rău, dar acum e (PR- t_3) bine
 « Jean m'a dit qu'il a été malade, mais que maintenant il va bien. »
 d. A : – Ion mi-a spus (PC- t_1) că se simte (PR- t_2) rău.
 B : – Și acum e (PR- t_3) bine ?
 « A : – Jean m'a dit qu'il était (*litt.* est) malade.
 B : – Et maintenant il va bien ? »

Le présent de la subordonnée (*se simte (rău)* « (il) se sent (mal) » se prête à une double interprétation. L'incompatibilité temporelle présentée dans (10b) montre que la construction est ambiguë et peut devenir contradictoire (Jean se sent mal à t_1 et il ne se sent plus mal à t_3 ; pourtant les deux intervalles coïncident partiellement). Dans l'interprétation déictique, la phrase exprime les relations chronologiques suivantes :

- (16) ($t_0 \subset t_1$) & ($t_0 \subset t_3$).

La phrase (15b) peut être continuée avec une seconde complétive comme *dar acum e bine* « mais maintenant il va bien » seulement si l'état précédent (la maladie du concerné, l'expérienceur de la prédication) est placé sans ambiguïté dans le passé, comme dans (15c), où les relations chronologiques sont différentes :

(17) $[(t_2 > t_1) > t_0] \ \& \ (t_0 \subset t_3)$

Le présent de la complétive de l'exemple (15d) en revanche a une interprétation anaphorique indéniable : la demande de B indique que l'interlocuteur a interprété la proposition relatant l'état de la maladie de Jean comme se manifestant dans un intervalle antérieur à t_0 et en partie simultanée avec le temps passé de la principale :

(18) $[(t_2 > t_1) > t_0] \ \& \ (t_0 \geq t_3)$

On se pose maintenant la question de trouver en roumain des emplois anaphoriques du présent dans des subordonnées qui ne soient pas ambiguës. Le corpus littéraire examiné nous a fourni un nombre assez important d'exemples, dans des textes du 19e et 20e s :

(19) Când sfârșii de a cânta, văzui (PS- t_1) că **SE DESCHIDE** (PR- t_2) / **se deschidea** (IMP- t_2) / **s-a deschis** (PC- t_2) o fereastră la rândul întâi al unei case din față. (d'après Vasile Alecsandri, *Buchetiera de la Florența*, 1840 Wikisource)

« Quand je finis mon chant, je vis s'ouvrir (*litt.* que s'ouvre) une fenêtre du premier étage de la maison d'en face. »

(20) Frigul ud mă pătrundea, simțeam (IMP- t_1) că-mi **ÎNGHEȚĂ** (PR- t_2) / **înghețau** (IMP- t_2) / mi-**au înghețat** (PC- t_2) pulpele și brațele. (d'après I.L. Caragiale, 1898, *La hanul lui Mânjoală*, 1898, Wikisource)

« Le froid humide me pénétrait, je sentais que mes mollets et mes bras s'engourdissaient (*litt.* s'engourdissent)/ se sont engourdis. »

- (21) [El [Grobei] insistă, după aproape o oră de „vitrine” pe bulevard, în chestia cu prăjitura, dar ea [Lelia] **răspunse** (PS-t₁) distrată, că **VREA** (PR-t₂) / **voia** (IMP-t₂) să intre la Consignație. (Nicolae Breban, *Bunavestire*, 1977)
 « Grobei répéta, après une heure de ‘contemplation des vitrines’, son invitation à manger un gâteau ensemble, mais Lélia répondit qu’elle voulait (*litt.* veut) entrer chez l’Antiquaire. »

Dans ces phrases, les verbes écrits en petites capitales (qui est la forme employée par l’auteur) sont des exemples de présent anaphorique, ayant les caractéristiques suivantes :

- (i) ils expriment tous un intervalle temporel simultané avec le temps de la principale :
- dans (19), *văzui* (PS-t₁) « je vis » = (*fereastră*) **se deschide** (PR-t₂) « (la fenêtre s’ouvrit (*litt.* s’ouvre)) » : t₁ ≡ t₂ ;
 - dans (20) *simțeam* (IMP-t₁) « je sentais » = *îmi îngheață (pulpele și brațele)* (PR-t₂) « mes mollets et mes bras s’engourdisaient (*litt.* s’engourdisent) » : t₁ = t₂ ;
 - dans (32) *răspunse* (PS-t₁) « elle répondit » = **vrea** (PR-t₂) *să intre* « elle voulait (*litt.* veut) entrer » : t₁ ≡ t₂ ;
- (ii) ils sont tous en variation libre avec un temps du passé, car le présent anaphorique est seulement **un des choix possibles** en roumain ; le ‘jeu’ entre l’imparfait et le passé composé se rapporte aux valeurs aspectuelles : dans (19) et (20) les subordonnées sont compatibles tant avec l’inaccompli (imperfectif) qu’avec l’accompli (passé composé), tandis que la valeur aspectuelle de (21) est l’inaccompli. Cette caractéristique a été remarquée aussi pour le présent ‘non transposé’ dans le discours indirect en anglais (Comrie 1986 ; Declerck *et al.* 2006) et en français (Berthonneau, Kleiber 1997 ; Wilmet 2000).

Dans tous les exemples discutés jusqu’à présent, le présent anaphorique apparaît dans des subordonnées complétives ; il peut aussi apparaître dans des subordonnées sujet ou dans des subordonnées prédicatives, mais ces occurrences sont assez rares :

- (22) a. Era clar că nu **ȘTIE** / că nu **știa**.
 « Il était clair qu’il ne savait (*litt.* sait) pas »
 b. Mi s-a părut că **RÂDE** / că **râdea** ironic.
 « Il m’a semblé qu’il riait (*litt.* rit) avec ironie. »

Le présent de la subordonnée sujet (22a) ou prédicative (22b) présente les caractéristiques du présent de (10) ou (15), dans le sens que les formes conservent la possibilité d’une double lecture – déictique (l’intervalle de la prédication se prolonge jusqu’à t_0) ou anaphorique (l’intervalle est circonscrit au passé). Dans tous ces cas, la relation chronologique est celle de simultanéité (totale ou partielle) entre l’intervalle temporel de la principale et celui de la subordonnée.

Le présent qui apparaît dans les autres subordonnées est déictique, l’interprétation anaphorique étant exclue. Le cas prototypique pour ce groupe de subordonnées est la relative :

- (23) L-**am cunoscut** (PC- t_1) pe Petre, care **este** (PR- t_{2-1}) / **a fost** (PC- t_{2-2}) / **era** (IMP- t_{2-3}) director administrativ.
 « J’ai connu Pierre, qui est / a été / était directeur administratif. »
- (24) L-**am cunoscut** (PC- t_1) pe Petre care **este** (PR- t_{2-1}) / **a fost** (PC- t_{2-2}) fratele Mariei.
 « J’ai connu Pierre qui est / a été le frère de Marie. »

Le présent de (23) peut avoir une seule interprétation, qui est déictique (Pierre est directeur administratif au moment t_0). Cette situation est reléguée au passé avec le passé composé ou l’imparfait, qui ont des implications aspectuelles différentes : avec l’imparfait, la situation peut se prolonger au-delà de l’intervalle t_1 (aspect imperfectif) ; le passé composé suggère que la situation est close, ne se vérifiant plus à t_0 (aspect perfectif). Pour l’exemple (24), la variante avec le présent est la variante normale et elle est déictique, avec une nuance de permanence : Pierre a été, est et sera le frère de Marie. On pourrait avoir le verbe au passé (imparfait ou passé composé) seulement si Pierre, ou Marie, ou les deux ne sont plus en vie.

Nous voyons que l’alternance présent – passé produit des effets contextuels et déclenche des significations implicites concernant l’extension dans le temps de la prédication de la subordonnée. Si la prédication de

la subordonnée relative se trouve entièrement placée dans le passé, le présent n'est pas possible :

- (25) a. În 1869, când era student la Viena, Eminescu **stătea** (IMP- t_1) în gazdă împreună cu un alt român, care **avea** (IMP- t_2) părinți destul de bogați / *care **are** (PR) părinți destul de bogați. ($t_2 \subset t_1$)
 « En 1869, quand Eminescu était étudiant à Vienne, il séjournait chez une logeuse avec un autre Roumain, dont la famille était / *est assez aisée. »
- b. În 1869, când era student la Viena, Eminescu **stătea** (IMP- t_1) în gazdă împreună cu un alt român, care **studia** (IMP- t_2) dreptul / *care **studiază** (PR) dreptul. ($t_2 \equiv t_1$)
 « En 1869, quand Eminescu était étudiant à Vienne, il séjournait chez une logeuse avec un autre Roumain, qui étudiait / *étudie le droit. »
- c. În 1869, când era student la Viena, Eminescu **stătea** (IMP- t_1) în gazdă împreună cu un alt român, care **primea** (IMP- t_2) lunar de la părinți bani / *care **primește** (PR) lunar de la părinți bani.
 « En 1869, quand Eminescu était étudiant à Vienne, il séjournait chez une logeuse avec un autre Roumain, qui recevait / *reçoit chaque mois de l'argent de sa famille. »

Il est évident que, dans la subordonnée relative, le présent anaphorique est exclu tant pour les prédications statiques (25a) que pour celles dynamiques non téliques (25b) ou téliques (25c). L'occurrence du présent anaphorique est exclue pour d'autres subordonnées aussi, par exemple pour les circonstancielles de temps (26), de cause (27), ou concessives (28) :

- (26) Experiența didactică mi-**a folosit** (PC- t_1) foarte mult în cariera mea de mai târziu, când **AM PREDAT** (PC- t_2) / ***predau** (PR- t_2) la *Liceul Sfântul Sava* timp de 4 ani. (d'après Grigore Băjenaru, *Bună dimineața băieți*) ($t_1 = t_2$)
 « L'expérience de l'enseignement m'a beaucoup servi dans ma carrière ultérieure, lorsque j'ai enseigné / *j'enseigne à l'école secondaire St Sava pendant 4 ans. »

- (27) **Am îndemnat-o** (PC-t₁) atunci să scrie, și cum, întâmplător, **AVEAM** (IMP-t₂) / ***am** (PR-t₂) posibilitatea, **m-am oferit** (PC-t₃) gata să înlesnesc apariția oricărei încercări pe care ar fi făcut-o. (d’après Camil Petrescu, *Patul lui Procust*)

« Je l’ai alors exhortée à écrire, et comme, par hasard, j’en avais / *j’ai la possibilité, je me suis proposé de faciliter l’apparition de toute tentative qu’elle aurait pu faire. »

- (28) Vraja, cum se zice, **se spulberase** (MMCP-t₁), deși noi **ÎNCERCĂM** (PS-t₂) / ***încercăm** (PR-t₂) la început s-o reînviem. (d’après Marin Preda, *Cel mai iubit dintre pământeni*, vol. 1)

« Le charme, comme on dit, avait été rompu, malgré le fait que nous avions tenté / *nous tentons, dans un premier temps, de le ressusciter. »

Il est hors de doute que le présent anaphorique existe en roumain, à l’oral et à l’écrit, principalement dans les propositions complétives d’objet direct. Souvent, la simultanéité avec un intervalle du passé (dénoté par la principale) est seulement une des lectures possibles du présent, à côté de la lecture déictique. C’est la situation pour la grande majorité des subordonnées à présent ‘non transposé’ de l’anglais ou du français.

En roumain, toute une série de subordonnées (relatives, temporelles, conditionnelles, concessives, etc.) semblent exclure le présent sous-phrastique de type anaphorique ; en tout cas nous n’avons trouvé aucun exemple dans notre corpus. Ce fait prouve au moins que, s’il existe un présent anaphorique dans ce type de subordonnées, il est extrêmement rare. Ces observations confirment les constatations de Laura Vasiliu (1966), qui a montré qu’il existe deux types de concordance des temps en roumain : l’une pour la classe de subordonnées qu’elle appelle ‘de type complétive’, l’autre ‘de type relative’.

6. Conclusions

Nous avons vu que le terme de ‘présent anaphorique’ avait été proposé par Lucia Uricaru (2003), le concept étant repris et développé par Rodica Zafiu (2013). Nous avons constaté que les exemples de présent considéré

anaphorique qui figure dans ces études sont seulement partiellement corrects. Dans beaucoup de cas, le présent de la subordonnée d'une phrase matrice au passé est anaphorique seulement dans une des interprétations possibles, quand il désigne (i) un intervalle situé dans le passé dans son entièreté et (ii) cet intervalle est concomitant avec le temps passé de la principale. Cette interprétation n'est plus acceptable si elle se trouve en contraste avec une continuation déictique de la situation ou de l'événement relaté, comme dans (15b). Mais si aucune information, explicite ou implicite, ne s'oppose, les locuteurs roumains tendent à donner au présent sous-phrastique une interprétation anaphorique – (13c).

En roumain, on trouve des verbes au présent qu'on peut interpréter seulement comme anaphorique dans la littérature de fiction (v. ex. (19)-(21)) qui ont les deux caractéristiques mentionnées ci-dessus. Cette forme possède en plus la caractéristique d'être en variation libre avec des formes du passé, le plus souvent avec l'imparfait (pour l'inaccompli) ou avec le passé composé (si on insiste sur l'accompli). Le présent sous-phrastique en variation libre avec des formes du passé se manifeste non seulement en roumain, mais aussi en anglais (Comrie 1986 ; Declerck 1990) et en français (Berthonneau, Kleiber 1997 ; Wilmet 2000). Si le contexte n'exclut pas l'aspect perfectif, le passé composé est possible aussi.

Pour le présent sous-phrastique 'non transposé', les situations les plus fréquentes sont celles dans lesquelles il est déictique : la prédication de la phrase matrice est située dans le passé ($t_1 > t_0$), mais le temps de la subordonnée est lié à t_0 , comme une limite finale ou comme un sous-intervalle intermédiaire du laps de temps dénoté. Malgré les différences de terminologie et d'interprétation, cet emploi est le plus fréquent en anglais, en français et en roumain.

L'emploi du présent 'non transposé' a un poids plus important en roumain que dans les autres langues examinées pour deux raisons : les complétives sont les subordonnées les plus fréquentes et le roumain n'a pas limité l'emploi de cette forme au discours indirect (v. ex. (19) et (20)). La valeur uniquement anaphorique de cet emploi du présent, celle qui désigne un intervalle situé dans le passé et sans rapport avec t_0 , existe dans des textes fictionnels rédigés en roumain, bien qu'elle puisse être identifiée en anglais (ex. (8)) et surtout en français, tant dans des textes fictionnels (ex. (9)) que dans des discours politiques (Costăchescu 2015).

En roumain, l’existence du présent sous-phrastique anaphorique pour exprimer des prédications situées dans le passé montre, d’une part, la flexibilité de cette langue, et de l’autre, sa tendance à favoriser des formes pertinentes et économiques, tant dans la langue parlée que dans la langue écrite. Cet emploi est pourtant limité à une classe spécifique des subordonnées complétives (d’objet direct ou indirect), de subordonnées sujet et de subordonnées prédicatives. Pour l’autre classe de subordonnées (les relatives et les adverbiales – de temps, de but, de concession) les rapports temporels entre les prédications sont exprimés par des formes similaires à celles prescrites par la concordance des temps dans les langues néo-latines occidentales.

SOURCES

- Balzac, Honoré de, 1855, *Père Goriot*, Paris, Alexandre Houssiaux Éditeur; <https://beq.Ebooksgratuits.com/balzac/Balzac-39.pdf>
- Băjenaru, Grigore, 1973, *Bună dimineața băieți*, Editura Ion Creangă; https://www.academia.edu/27864567/Grigore_Bajenaru_Buna_dimineata_baieti_
- Breban, Nicolae, 1977, *Bunavestire*, București, Cartea Românească; <https://www.ebookuri.ro/carte/fictiune/bunavestire/>
- Preda, Marin, 1980, *Cel mai iubit dintre pământenii*, vol. 1, București, Cartea românească; <https://www.liceultudorvladimirescu.ro/wp-content/uploads/2022/02/Marin-Preda-Cel-mai-iubit-dintre-pamantenii-vol.-1.pdf>
- Rowlings, J.K., 1997, *Harry Potter and the Philosopher’s Stone*, London, Bloomsbury ; <https://www.hasanboy.uz/wp-content/uploads/2018/04/Harry-Potter-and-the-Philosophers-Stone.pdf>
- Petrescu, Camil, 1933, *Patul lui Procust*, București, Editura Națională S. Ciornei ; <https://scorilos.wordpress.com/wp-content/uploads/2012/08/camil-petrescu-patul-lui-procust.pdf>
- TLFi = *Trésor de la langue française informatisé*, Nancy, l’Université de Lorraine, ATILF; <http://www.atilf.fr/tlfi>
- Wikisource (en roumain) = <https://ro.wikisource.org/wiki/>

BIBLIOGRAPHIE

- Arjoca-Ieremia, Eugenia, 2011, « Peut-on parler de ‘concordance des temps’ en roumain ? », in Eugenia Arjoca-Ieremia, Cécile Avezard-Roger, Jan Goes, Estelle Moline, Adina Tihu (ed.), *Temps, aspect et classes de mots : Études théoriques et didactiques*, Arras, Artois Presses Université, 35-53.

- Berthonneau, Anne-Marie, Georges Kleiber, 1997, « Subordination et temps grammaticaux : l'imparfait en discours indirect », *Le Français moderne*, 65, 113-141.
- Costăchescu, Adriana, 2015a, « Le présent anaphorique en français », *Analele Universității din Craiova*, 13-27.
- Costăchescu, Adriana, 2015b, « La concordance des temps en roumain : un phénomène controversé », in Ancuța Guță, Camelia Manolescu (eds.), *La aniversare – in honorem Cornelia Olănescu*, Craiova, Editura Universitaria, 91-103.
- Comrie, Bernard, 1986, "Tense in indirect speech", *Folia Linguistica* 20, 3-4, 265-295.
- Declerck, Renaat, 1990, "Sequence of tenses in English", *Folia Linguistica* 24, 3-4, 513-544.
- Declerck, Renaat et al., 2006, *The Grammar of the English Verb Phrase*, vol. 1 of *The Grammar of the English Tense System*, Berlin/New York, Mouton de Gruyter.
- Gramatica limbii române*, 1966 („Gramatica Academiei”), coord. Alexandru Graur, Mioara Avram, Laura Vasiliu, vol. 1, 2, București, Editura Academiei RSR.
- Gramatica limbii române*, 2008 („Gramatica Academiei”), coord. Valeria Guțu Romalo, tiraj nou, revizuit, vol. 1, 2, București, Editura Academiei Române.
- Landeweerd, Rota, Co Vet, 1996, "Tense in (free) indirect discourse in French", in Theo Janssen, Wim van der Wurff (ed.), *Reported Speech*, Amsterdam, John Benjamins Publishing Company, 141-164.
- Rosier, Laurence, Marc Wilmet, 2003, « La 'concordance des temps' révisitée ou de la 'concordance' à la 'convergence' », *Langue française*, 138, 97-110.
- Smith, Neil, 1993, « Observations sur la pragmatique des temps », *Langages* 112, 26-38.
- Sperber, Dan, Deirdre Wilson, 1989, *La Pertinence. Communication et Cognition*, Paris, Minuit.
- Timoc-Bardy, Ramona, 2013, « Le roumain : une langue 'sans concordance des temps' ? », *Langages*, 191, 53-66.
- Uricaru, Lucia, 2003, *Temporalitate și limbaj*, București, Allfa.
- Vasiliu, Laura, 1966, „Concordanța timpurilor”, in *Gramatica limbii române*, vol. II, 359-394.
- Wilmet, Marc, 2000, « Le chemin des temps », *Scolia* 13, 235-247 ; https://www.persee.fr/doc/scoli_1253-9708_2000_act_13_1_1230
- Zafiu, Rodica, 2013, "Mood, tense, and aspect", in Gabriela Pană Dindelegan (ed.), *The Grammar of Romanian*, Oxford, Oxford University Press, 24-64.

All links were verified by the editors and found to be functioning before the publication of this text in 2025.

DECLARATION OF CONFLICTING INTERESTS

The author declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

FUNDING

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this review/paper.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

Carmen Elena DUȚĂ¹

CONSTRUCȚII CONCESIVE „METISATE”

How to cite this paper:

Duță, Carmen Elena, 2025, “Construcții concessive ‘metisate’”, in *Theoretical and Applied Linguistics@ro*, Volume I, Issue 2/2025, p. 77-107, DOI: 10.62229/talatroi/2_25/3.

HYBRID CONCESSIVE CONSTRUCTIONS

Abstract. This article argues for an information structure approach to the analysis of prototypical concessive constructions with the connector *deși* ‘although’, in Romanian. The analysis of the concessive constructions proposed here is semantically based on the notion of contrast. On one hand, it is argued that this perspective allows one to make subdivisions within the category of prototypical concessive constructions, depending on the co-occurrence of different types of contrast. On the other hand, it is argued that this approach offers an explanatory representation for the cases where the contrast ‘hybridisation’ may occur, revealing different concessive ‘flavours’.

Keywords: Romanian, contrast, concessive construction, opposition, correction

1. Introducere

În relevarea complexității tipologice a construcțiilor concessive prototipice, un aspect-cheie îl constituie valorificarea interferențelor dintre manifestări învecinate în spațiul contrastului: opoziția, rectificarea² și negarea așteptărilor.

¹ Universitatea „Transilvania” din Brașov, ORCID: 0000-0003-0945-970X, carmen.duta@unitbv.ro.

² Aleg termenul de „rectificare” pentru păstrarea consecvenței în descriere și pentru că este mai general decât „corecție” sau „corectare”, vehiculate adesea în literatură.

Ipoteza acestui articol este că anumite construcții concesive, pe care le numesc „metisate”, reprezintă rezultatul hibridizării diferitelor manifestări ale contrastului. Astfel, opoziția, rectificarea și negarea așteptărilor (din care și concesiă face parte) pot coexista într-o construcție, grație vecinătății în spațiul conceptual al contrastului. De aceea, opoziția și rectificarea se „infiltrează” în construcțiile concesive prototipice cu *deși*; dovezile în acest sens pot fi analizate atât prin observarea hibridizării contrastive, cât și la nivelul structurii informaționale a construcțiilor.

Voi începe cu prezentarea succintă a circumstanțialului concesiv din perspectiva GALR II (2008), dar și din perspectiva lucrărilor relevante pentru studierea raportului concesiv, prezentând aspecte terminologice, componenta logico-semantică a concesiei și tipurile de concesive vehiculate frecvent în literatură. Apoi, schițez relația de concesiă în spațiul conceptual al contrastului. Totodată, identific zonele de confluență ale domeniului concesiei cu cele reprezentate de opoziție și de rectificare. Surprind hibridizarea contrastivă în câteva exemple³ din română, a căror analiză, efectuată la nivelul informațional al enunțului, stă la baza schițării profilului sintactico-semantic al unei categorii de concesive „metisate” cu *deși*, din care vor face parte concesivele opozitive și concesivele rectificative.

2. Circumstanțialul concesiv – trăsături specifice

Pentru început, am în vedere prezentarea pe scurt a aspectelor definitorii ale circumstanțialului concesiv, după cum sunt descrise în GALR II (2008). De altfel, pentru a surprinde specificitatea relațională a acestui component al enunțului, supun atenției câteva dintre studiile frecvent citate în literatura de specialitate, din ultimele decenii.

Există nenumărate definiții date raportului concesiv, cu precădere în studiile favorizând perspective dictate de o anumită teorie. În general

³ În mare parte, exemplele sunt adaptate, fiind echivalentele în română ale unor exemple discutate în bibliografia consultată. Am ales această variantă în acord cu scopul articolului de a explora nonexhaustiv ideea existenței unei hibridizări contrastive, doar în construcții concesive prototipice cu *deși*. Această alegere nu exclude necesitatea realizării unui studiu empiric, într-o lucrare mult mai amplă, care să valideze aspectele de natură teoretică.

și mai ales în gramatici, relația concesivă este descrisă ca raport „răsturnat” față de cel implicat în relația de condiționalitate, tocmai prin absența condiționării: „Circumstanțialul concesiv este un component al enunțului prin care se exprimă contrazicerea/excluderea unui raport de condiționare (sau de inferență) între două procese comunicate” (GALR II 2008: 592). Formalizarea unei astfel de inferențe ar fi [*deși p, totuși q*], desemnând totodată și tiparul sintactic concesiv cu cea mai mare răspândire.

Binomul propozițional constituie realizarea specifică, iar concesiva prototipică redă un raport similar celui dintr-o „perioadă⁴ ipotetică”, dar cu marca subordonatoare specifică *deși*⁵, unde *deși p* = protaza, iar *totuși q* = apodoza⁶.

La nivel discursiv, relația de concesie poate fi exprimată atât prin raportul sintactic de subordonare (*Deși avea bani, nu a cumpărat cartea.*), cât și prin raportul sintactic de coordonare⁷ (*Avea bani, dar nu a cumpărat cartea*) (GALR II 2008: 23).

Concesia se distinge de alte tipuri de relații (condiționalitate, cauzalitate, temporalitate etc.) prin aspecte descrise în studiile lui König (1988, 1994, 2020) pentru limbile europene: relație adverbială, relație inferențială, relație de contrast.

⁴ „Construcție circulară, echilibrată și unitară a frazei, constând din inversarea ordinii normale în enunț: după un element/o secvență de elemente subordonate (propoziții/părți de propoziție) care creează tensiune (=protaza*), urmează un alt element/secvență de elemente regente care rezolvă tensiunea (=apodoza*) [...] Elementul component esențial al perioadei, reluat în diverse forme și distinct de sintagmă sau/și de propoziție, este colonul*” (DSL 2001: s.v. **perioadă**; DTG 2023: s.v. **perioadă**).

⁵ Aleg conjuncția *deși* pentru marcarea prototipică a concesiei, dat fiind că este „cap de serie” într-o listă a elementelor specializate care introduc circumstanțialul concesiv; în acest sens, GBLR (2010: 576) amintește și „locuțiunile conjuncționale *chiar dacă, chiar de, cu toate că, măcar că, chit că* și grupările prepoziționale cu statut (cvasi)locuțional în *ciuda, în pofida, cu tot (toată, toți, toate)*”.

⁶ „În funcție de forma și de întinderea frazei, se disting: a) perioada bimembră – alcătuită din doi coloni, unul formând protaza și celălalt apodoza: *Dacă Sigismund Báthori l-a ajutat întruceva prin creditul său spre a căpăta domnia, // el nu i-a răsplătit însutit această afacere de bine prin câte faloase biruințele sale adusese Ardealului și sporise gloria lui Sigismund?*; b) perioada trimembră [...]” (DSL 2001: s.v. **perioadă**).

⁷ Pentru o analiză detaliată a asemănării dintre relația adversativă cu *but* ‘dar’ și relația concesivă cu *although* ‘deși’, a se vede Rudolph (1996).

2.1. Relația adverbială

Potrivit lui König și Siemund (2000: 341), o relație adverbială se referă la o relație circumstanțială. Concesia a fost adesea descrisă ca făcând parte din rândul relațiilor adverbiale, distingându-se de celelalte relații circumstanțiale, în principal, în termenii unei incompatibilități cu *focusul* (König 1988, 1994, 2020).

De fapt, această constrângere reprezintă o generalizare a unor proprietăți sintactice indicate de König (1994: 679): a) inexistența unui adverb interogativ concesiv, așa cum este cazul cu alte circumstanțiale (*when* ‘când’ –de timp, *how* ‘cum’ –de mod etc.); b) mărcile focale nu se pot atașa concesivelor (**Only although it was raining...*); c) construcțiile concesive nu pot apărea sub focusul negației și al interogației alternative (?*Was he harassed although he was a boxer?*); d) construcțiile concesive nu pot apărea în construcții sintactice scindate (**It was although it was raining that...*).

2.2. Relația inferențială

Pentru a explica componenta logico-semantică a concesivului se recurge la o terminologie variată: (i) „disonanță expectativă” (Rudolph 1996: 386); (ii) contra-expectație; (iii) „negarea așteptării” (Lakoff 1971; Lagerwerf 1998); negarea unei relații de tip cauză-efect, a unei presupozii extrase pragmatic.

Toate aceste denumiri (folosite adesea în variație liberă) trimit la ideea existenței unui proces inferențial, „inferența” fiind una dintre caracteristicile care afiliază concesivul la o anumită clasă de circumstanțiale. De altfel, Álvarez-Prendes (2010: 30) atrăgea atenția în privința mecanismului inferențial, considerat o componentă de bază a oricărui proces de raționare.

König (2020: 61-62) își revizuieste teoriile din anii '80 cu privire la presupozitia generală generatoare de incompatibilitate, ținând cont de o „relativizare” presupozitională în termenii lui Gast (2019: 13, *apud* König 2020: 57). De aceea, noua propunere a autorului este în sensul evaluării „compatibilității propozițiilor *p* și *q*, în raport cu ceea ce locutorul știe că se potrivește în general”⁸ (König 2020: 62).

⁸ “What is assumed in my informal proposal is that in uttering a concessive sentence, the speaker evaluates the propositions combined in such constructions against the background

2.3. Relația de contrast

Mult mai interesant și cred că mai ales relevant pentru analiza concesivului este felul în care se produce instrumentarea contrastului prin ceea ce König (1988: 157, 1994: 681) denumea o „implicație standard de incompatibilitate: *dacă p, atunci în mod normal non-q*”.

Moeschler și de Spengler (1982: 11) se referă la concesie ca la o „relație argumentativă și semantică”, împletind relația inferențială cu cea de opoziție. Situându-se astfel mai aproape de modul specific de a raționa în termeni concesivi, autorii disting între o concesie logică și alta argumentativă, care au în comun „suspendarea unei relații (cauzale sau argumentative)” (Moeschler, de Spengler 1982: 17).

Concesia logică⁹ se realizează în formula „triunghiului logic”, sub forma unui raționament cu trei predicate, p , q și concluzia implicită r ($=non-q$), reieșită de sub p (segment introdus prin conector specific concesiv), având rolul de a anunța încă de la început irelevanța și subordonarea propoziției p , față de q .

Cea argumentativă, cu patru predicate, p , q și concluziile opuse reieșite din acestea, r și $non-r$, apare formalizată printr-un „careu argumentativ”, instrumentabil printr-un conector adversativ, care introduce argumentul cu mai multă forță datorată capacității de a genera o concluzie opusă lui r , invalidând astfel p (Moeschler, de Spengler 1982: 11–14).

Denumirea de „opoziție directă” produsă între q și r ($=non-q$), din formula „triunghiului”, este asociată concesiei marcate prin conector specific sau/și adversativ; denumirea de „opoziție indirectă” produsă între r și $non-r$, din formula „careului”, este marcată exclusiv prin conector adversativ la Moeschler și de Spengler (1982: 16). În rândul construcțiilor instrumentate prin conectori concesivi, existența unei opoziții este cea care favorizează

of what s/he knows goes generally together. This view allows for a wide variety of background assumptions, as far as their generality is concerned: from highly subjective to extremely general ones, rather than presenting the calculations and comparisons of degrees of probability as the only and generally accepted background assumption.” (König 2020: 62)

⁹ Menționez doar câteva dintre denumirile pe care le-a primit: „cauză ineficientă” la König (1988), „implicație frustrată” (Montolío Durán 1999: 3721), *tertium comparationis* (Lagerwerf 1998); „stereotip implicațional” (Álvarez-Prendes 2008: 67), „asumpție contextuală” (*background assumption*) la Izutsu (2008: 672).

interpretarea unora dintre aceste construcții în cheia unei „respingeri” (*refutation*) (Moeschler, de Spengler 1982: 18).

2.4. *Tipuri de concesive*

În general, în literatura care a valorificat mai mult această componentă contrastivă s-au vehiculat trei tipuri de concesie lingvistică: (i) concesia logică (considerată formula standard), (ii) concesia argumentativă și (iii) concesia rectificativă. Alte studii s-au concentrat asupra surprinderii interferențelor, între circumstanțele condiționale, cauzale și concesive, unele vizând chiar interferențele etimologice ale conectorilor, de unde și apariția unor categorii care stau sub semnul acestor hibridizări circumstanțiale: „condiționale-concesive” (Haspelmath, König 1998).

În descrierea lui König (1988: 146), concesia logică este considerată „standard”, având o ordine canonică (1a): prima propoziție (*p*) este marcată prin conector specific, iar cea de-a doua (*q*) neagă așteptarea („în mod normal, dacă cineva nu are bani, nu merge la un restaurant scump”). Enunțul are și realizarea $q + p$ (1b).

(1a) [*Deși John nu avea bani,*]_p [*a mers la un restaurant scump.*]_q (adaptat după König 1988: 146)

(1b) [*A mers la un restaurant scump,*]_q [*deși nu avea bani.*]_p

Concesia „retorică” instrumentează relația concesivă prin raportare la context, în modul argumentativ, cu două concluzii contrare, din care vorbitorul inferează că actorul nu va fi angajat:

(2) (Context: *Cineva caută un actor bun cu ochi căprui.*)

[*Deși știe meserie,*]_p [*are ochi albaștri.*]_q (adaptat după König 1988: 148)

Concesia „rectificativă” aduce în postpoziție o situație contrară celei enunțate inițial:

(3) [*Este foarte inteligent,*]_q [*deși uneori spune lucruri puțin cam prostești.*]_p
(adaptat după König 1988: 148)

Deopotrivă de important pentru descrierea concesivelor prototipice este și faptul că formula „triunghiului logic” nu mai este considerată a fi singura interpretare posibilă pentru o concesivă cu conectorul concesiv specific, *deși*.

Există construcții a căror interpretare nu se mai poate baza exclusiv pe „instrucțiunea” furnizată de conectorul specific. În cazul acestora, e nevoie de ridicarea unor concluzii reieșite de sub fiecare dintre propoziții pentru a intra în opoziție, activând astfel interpretarea concesivă (Mazzoleni 1996: 51), într-o manieră argumentativă care astfel se sustrage de la realizarea doar prin *mais* ‘dar’, după cum apreciau Moeschler și de Spengler (1982: 16).

Tiparul acesta este ilustrat de exemplul (4), preluat de la Iten (1998: 106). Contextul enunțului este cel al alegerii vorbitorului de a merge la cinematograful. Aici, *although* ‘deși’ conține o „instrucțiune” în privința propoziției a cărei așteptare va fi neîndeplinită. Schimbarea ordinii propozițiilor marcate prin *deși* atrage schimbarea orientării argumentative. De aceea, enunțurile de la (4) nu sunt echivalente: în (4a) orientarea este că nu voi merge la cinematograful (deoarece aglomerația îl poate determina pe locutor să refuze până și un film interesant); în (4b) orientarea este că voi merge la cinematograful (deoarece filmul pare atât de interesant încât surclasează disconfortul aglomerației):

- (4) a. *Deși filmul pare foarte interesant, cinematograful va fi aglomerat* (deci probabil că nu voi merge la cinematograful).
b. *Deși cinematograful va fi aglomerat, filmul pare foarte interesant*. (deci probabil că voi merge la cinematograful). (adaptat după Iten 1998: 106)

Astfel, în relația de concesie, opoziția este creată inferențial fie prin formula „triunghiului” sau a „careului argumentativ”, iar printr-o formulă concesivă, întotdeauna în postpunere, se poate opera o rectificare a unui conținut anterior enunțat.

3. Concesia încadrată în spațiul conceptual al contrastului

Privit din perspectiva studiilor axate pe construcțiile concesive, contrastul a apărut (în secțiunile anterioare) într-o accepțiune destul de intuitivă, ca „incompatibilitate” (v. §2.3 *supra*). Secțiunea de față prezintă o definiție

de bază a contrastului (§3.1), surprinde câteva delimitări vehiculate frecvent (§3.2), urmând să traseze triada contrastivă: opoziție (§3.2.1), concesie (§3.2.2), rectificare (§3.2.3). Accentul cade pe încadrarea relației de concesie în spațiul conceptual al contrastului, în scopul de a arăta că aceste manifestări ale contrastului, adesea tratate împreună, pot fi luate în calcul pentru a rafina tipologia concesivelor, prin adăugarea unor distincții privind influențele pe care aceste manifestări învecinate le au în spațiul contrastului (v. §4 *infra*).

3.1. Definiția de bază a contrastului

Se vehiculează adesea accepțiunea dată contrastului de către Umbach (2004, 2005), care apelează la sintagma *similarity plus dissimilarity*, „similaritate plus diferențiere” (Umbach 2004, 2005), pentru a arăta că aspectele care contrastează sunt similare, dar nu identice. Pentru Repp (2016: 277) retorica „similaritate-diferențiere” impune probleme, pentru că este vagă, de aceea propune o evaluare critică a fenomenelor asociate noțiunii de contrast.

3.2. Delimitări în literatura despre contrast

Continuând în linia deschisă de Umbach (2004), Repp (2016) analizează noțiunea de contrast, care presupune atât prezența unor constituenți contrastivi care denotă alternative (*alternative-denoting contrastive constituents*), cât și o raportare la sistemul de credințe ale vorbitorului, când acesta alege o alternativă neașteptată (Repp 2016: 273-274). Astfel, în analiza contrastului sunt deopotrivă de importante nivelul formal al constituenților puși în contrast (condiția *C-Const*) și nivelul relației discursive dintre părțile care conțin constituenții (condiția *C-DRel*). Considerând simultan cele două condiții, autoarea distinge trei tipuri de relații de contrast: (i) similaritate (*SIM*), (ii) opoziție (*OPPOSE*) și (iii) corecție (*CORR*). Totodată, ea include în categoria (*OPPOSE*) și „expectația neîmplinită”, care se suprapune aproximativ peste cea de concesie (*violated expectation ≈ concession*) (Repp 2016: 276-278).

În vederea exemplificării tipologiilor contrastive, studiile și-au îndreptat atenția în special asupra conectorului adversativ *but* ‘dar’, dar și asupra distincției lui Lang (1984) despre contrast. În accepțiunea sa, „contrastivitatea” (*contrastivity*) este trăsătura care pune în contrast doi constituenți propoziționali (Lang 1984: 229-230), prin raportarea la un „integrator tematic comun” (*common integrator*) (Lang 1984: 69-70). Asocierea a două stări de lucruri valide, dar conflictuale, generează o relație de contrast (Rudolph 1996: 20), motiv pentru care o construcție cu *but* ‘dar’ este o combinație care dă naștere la conflict (*conflicting cooccurrence*) (Mauri 2008: 120).

Româna distinge între conjuncția adversativă *dar* (cu folosire argumentativă, non-corectivă) și conjuncția corectivă *ci*, în acord cu delimitările pentru spaniolă și germană (*PA* – pentru opoziție și negarea așteptării, de la sp. *Pero* și germ. *Aber*; *SN* – pentru rectificare, de la sp. *Sino* și germ. *Sondern*), delimitări care s-au impus ca sistem de referință la nivel internațional, chiar pentru a identifica „subtipuri concesive” (Rudolph 1996: 439). Unică în spațiul romanic, conjuncția *iar* marchează contrastul tematic, nefiind posibilă înlocuirea sa cu alte conjuncții coordonatoare, deși studiile tradiționale dedicate românei înregistrau situații de substituție *Ion este înalt, {și/iar/dar} Dan este scund* (Bîlbîie 2024: 90–91).

But ‘dar’ marchează atât „opoziția semantică” simplă (*John is tall, but Bill is short*), cât și „negarea așteptărilor” (*John is tall, but he’s no good at basketball*), adesea corelată cu parafrizarea concesivă (*Although John is tall, he’s no good at basketball*) (Lakoff 1971: 131).

Mai mult, Lagerwerf (1998: 33) atrage atenția asupra existenței unor situații aflate la granița dintre opoziție semantică și concesie. Situația aceasta este ilustrată de enunțul *King Tsin has great mu shu pork, but China First has good dim sum*. Opoziția semantică se realizează la nivel formal, între două perechi contrastive <*King Tsin, China First*> și <*mu shu pork, dim sum*>. Concesia reiese argumentativ din cele două concluzii opuse ‘*so we are going to eat at King Tsin*’ și ‘*so we are not going to eat at King Tsin*’ (Lagerwerf 1998: 37).

Atât Zafiu (2005: 248), Mauri (2008: 83, 140-143), cât și Izutsu (2008: 656) consideră drept validă triada contrastivă (opoziție, contra-expectație și rectificare), de vreme ce există un „integrator comun” ca bază pentru „excluderea reciprocă” cu care se operează în cele trei manifestări contrastive. În plus, Izutsu (2008) consideră că „procedura integrativă” a lui Lang (1984: 70)

se poate realiza și între constituenți propoziționali necoordonăți, legați printr-un conector de subordonare.

Astfel, fără a insista în privința diferențelor de marcare¹⁰ a acestor relații în spațiul conceptual al contrastului, scopul este de a crea o imagine discriminatorie între relații, în vederea relevării specificității fiecăreia la nivelul structurii informaționale a enunțului.

3.2.1. Opoziția semantică

Lakoff (1971: 131-136) a făcut apel la denumirea de „opoziție semantică” pentru a releva caracterul antitetic, dar și simetric al constituenților, evidențiat prin posibilitatea de a inversa membrii, fără denaturarea sensului. Din punct de vedere discursiv, această permutare reprezintă unul dintre testele care diferențiază relațiile simetrice de cele asimetrice la Kehler (2000)¹¹. Raportând relațiile discursive (v. §3.2 *supra*) la tipologia lui Kehler (2000), *Similar* și *Oppose* permit simetria discursivă prin paralelism și reversibilitate, iar *Concession* și *Correction* nu permit simetria, deoarece schimbarea ordinii produce fie un enunț inacceptabil, fie un enunț cu modificări de sens.

De altfel, asimetria acestor relații este menționată (înainte de Kehler (2000)) și de Flamenco García (1999) în *Gramatica descriptivă a limbii spaniole* (*Gramática descriptiva de la lengua española*); asimetria este aspectul care apropie relația de coordonare adversativă de cea concesivă de subordonare. Redau, adaptat după Flamenco García (1999), următorul caz de echivalență discursivă și punctez diferențele de orientare argumentativă dintre (a) și (b), diferențe care influențează interpretarea: a) **Deși** *este criză economică, oamenii cheltuiesc foarte mult* (= *Este criză economică, **dar** oamenii cheltuiesc foarte mult*) argumentează în direcția „oamenii tind emoțional să cheltuiască foarte mult în perioadele de criză”; (b) **Deși** *oamenii cheltuiesc foarte mult, este criză economică* (= *Oamenii cheltuiesc mult, **dar** este criză economică*) argumentează în direcția „cheltuirea exagerată duce la dezechilibre în economie”. Totodată, autorul menționează că în echivalări și permutări

¹⁰ Pentru un studiu onomasiologic, dedicat marcatorilor de contrast din spaniolă, catalană italiană și română, a se vedea Cuenca *et al.* (2019).

¹¹ În vederea unor clasificări detaliate în privința relațiilor discursive, vezi și Mann, Thompson (1988) în cadrul RST (*Rhetorical Structure Theory*) sau/și Asher (1993) în cadrul SDRT (*Segmented Discourse Representation Theory*).

(ca cele de mai sus) pot apărea inadvertențe cauzate și de schimbarea ordinii evenimentelor sau/și de nerespectarea raportului cauză-efect (Flamenco García 1999: 3817).

Exemplul lui Zafiu (2005: 248) pentru opoziție semantică: *Ion e bogat, dar Vasile e sărac* este considerat de Dancu (2018: 88) drept un exemplu care conține și „contrast tematic”, atribuit de către Zafiu (2005: 248) construcțiilor cu *iar*, în virtutea incapacității reluării anaforice a subiectului – temă după conector, ceea ce ar verifica regula „dublei contrastivității” (*double contrastiveness*) formulate de Bîlbîie și Winterstein (2011: 6) pentru *iar*¹².

De altfel, sunt prezente perechi contrastive generate în baza paralelismului sintactic și a antonimiei lexicale, chiar în rândul construcțiilor cu *dar* și *însă*¹³, oferite de Izutsu (2008). Același lucru se observă și la Mauri (2008: 122-123), pentru care contrastul opozitiv regizează două stări de lucruri antitetice sau prezentând elemente lexicale în antinomie, ceea ce permite reversibilitatea constituenților, fără a afecta sensul construcției.

Mai mult, Dancu (2018: 91) consideră că acest tip de contrast apare și în română, după cum o dovedește exemplul lui Izutsu (2008: 650) cu *iar*, cât timp substituția cu *dar* pare acceptabilă: *Racul trage înapoi, iar (/dar) știuca în jos*. În schimb, există o diferență: *iar* preferă contextele cu opoziție semantică, pe când folosirea lui *dar* în aceeași construcție „induce” un proces inferențial (Dancu 2018: 91) (v. și Lagerwerf 1998, §3.2 *supra*).

3.2.1. Concesie

Couper-Kuhlen și Thompson (2000) observă că „a concede”, respectiv „concesia”, trimit la existența a două propoziții opozitive. De altfel, pentru Iten (2000: 171) concesia se interpretează ca o negare a așteptărilor.

¹² Unul dintre recenzorii anonimi mi-a punctat un exemplu cu reluare anaforică: *Ion scrie acum la articol, iar mâine (scrie) la teza sa de doctorat*. Astfel, în ciuda reluării subiectului *Ion* prin anaforă zero, enunțul conține cele două perechi contrastive <*acum, mâine*> și <*articol, teza*>, ceea ce validează constrângerea dublului contrast semantic impus prin *iar* (v. și Bîlbîie 2024: 92).

¹³ Contrar GALR (2008), Bîlbîie (2024: 26 și 94, nota 37) nu îl include pe *însă* (cvasisinonim cu *dar*) în inventarul conjuncțiilor coordonatoare, din cauza mobilității în domeniul în care apare, comportament care îl afiliază pe *însă* adverbilor: a. *Maria lucrează, (dar) Ion (*dar) nu face nimic*; b. *Maria lucrează, (însă) Ion (însă) nu face (însă) nimic (însă)*.

Față de contrastul opozitiv prezentând „paralelism” antonimic la nivelul stărilor de lucruri și degrevat de capacitatea de a crea „așteptări conflictuale” (Mauri 2008: 122), contrastul angrenat în relația concesivă presupune ridicarea unei sau a unor „asumpții” capabilă/e de a fi sursa angajată într-un conflict cu cea de-a doua stare de lucruri din construcție.

Ridicarea expectației și, implicit, instaurarea unui contrast inferențial se asociază, potrivit lui Lang (1984: 175), cu o descreștere a „omogenității” sintactice și semantice în rândul celor două stări de lucruri prezentate în construcția care codează negarea așteptărilor¹⁴.

De asemenea, Dancu (2018: 91) identifică capacitatea conectorului *dar* de a coda, în același timp, contrast expectativ/inferențial și contrast semantic prin legarea a două stări de lucruri antonimice sau în distribuția cărora apar elemente lexicale în antinomie. Observația autoarei este importantă deoarece dovedește posibilitatea codării a două tipuri de contrast, într-o construcție ce leagă două stări de lucruri (după cum observa și Lagerwerf 1998, v. §3.2 *supra*), ceea ce constituie un argument pentru validarea tipologiei pe care urmează să o propun mai departe (v. §4 *infra*).

De altfel, recunoscând ca dificilă sarcina de a decide între contrast semantic și contrazicerea așteptărilor în anumite construcții care le încorporează pe amândouă, Zafiu (2005: 248) propune „contrastul semantic orientat”.

3.2.3. Rectificare

Plecând de la observațiile lui Métrich (1980: 267-268, *apud* Rudolph, 1996: 235-236), Rudolph (1996) observă că în concesiia „normală (= *although* ‘deși’ *q*, *p*)” *q* este sursa orientării argumentative, ceea ce cred că apropie această formulă de folosirea argumentativă a lui *dar*. În concesiia denumită „rectificativă (= *p*, *although* ‘deși’ *q*)”, postpunerea lui *q* dirijează argumentarea asupra lui *p*, pentru a fi „atenuat (a) sau uneori chiar anulat (b)”, ceea ce cred că apropie aceste „citiri” de cele cu *ci*¹⁵: (a) *Yes, I*

¹⁴ „The less homogeneous the conjuncts of a structure S1 but S2 regarding their syntactic shape and semantic content, the higher the probability that the contrast involved will originate from outside the conjunct-meanings, and the more complicated the inferential chain mediating between the conjuncts in order to form the contrast” (Lang 1984: 175).

¹⁵ Mă refer aici la operarea unei rectificări, dar rescrierea unei construcții concesive printr-o construcție cu *ci* nu este posibilă (v. și §4.3 *infra*).

knew, although I did not get excited about it; (b) Please, take this into the basement for me. Although, wait, I'll put it into the refrigerator (Métrich 1980: 266, *apud* Rudolph 1996: 236).

Zafiu (2005: 144) vorbește despre „corectare (corecția sau rectificarea) și substituirea unei ipoteze negate explicit, prin conectorul dedicat al românei *ci*: *Nu plouă, ci e soare*”.

Conform lui Mauri (2008: 123-124), contrastul de tip rectificativ nu a suscitāt polemici în literatură, cel puțin nu în rândul construcțiilor adversative, și are în comun cu cel opozitiv semantica antonimică, grefată pe stările de lucruri, dar se diferențiază de acesta prin panoplia de valențe rectificative, din care doar una este aleasă spre a fi lexicalizată în membrul rectificativ. Deopotrivă de importantă mi se pare observația lui Mauri (2008: 130) privind posibilitatea unui conector de a exprima și o a treia relație, în spațiul conceptual al contrastului, dacă a fost folosită pentru a exprima alte două învecinate. Astfel spus, dacă *dar* a fost folosit pentru a exprima opoziția semantică și concesiia, înseamnă că poate fi folosit și pentru a marca o rectificare, în situații specifice sau „de graniță” (Lagerwerf 1998). Mai mult de atât, ar fi de observat situațiile în care acest *dar* ar putea marca concomitent cele două relații contigue, concesiia și rectificarea.

Potrivit lui Dancu (2018: 35), focusul contrastiv este specific contextelor corective, pe care Izutsu (2008: 671) le consideră ca făcând referire la aceeași „entitate”, dar segmentul al doilea neagă validitatea primului.

Cu toate că studiile amintite s-au ocupat de numeroase distincții între concesiie și raportul adversativ, mai ales din perspectiva în care ambele se pot realiza pe teritoriul comun al „negării așteptărilor”, după cunoștințele mele, nu avem studii dedicate românei care să surprindă hibridizarea dintre opoziție și concesiie, în construcții canonice, tip-binom, cu subordonată introdusă prin conectorul *deși*.

4. O nouă categorie – concesive „metisate”

La baza tipologiei pe care o propun în acest articol se află observația lui Mauri (2008: 143), potrivit căreia doar între domeniile semantice învecinate există permeabilitate relațională, înțeleasă ca posibilitate a aceluiași conector de a exprima concomitent, în același enunț, tipologii contrastive diferite.

De asemenea, în pofida faptului că studiul lui Carbonell-Olivares (2009) se axează pe o analiză cantitativă, fără a prezenta măcar o parte din datele empirice avute în vedere, una dintre observațiile sale este importantă în vederea susținerii existenței unor concesive pe care le denumesc „metisate”, grație capacității acestora de a „afișa” două manifestări contrastive. Prima observație a autoarei se referă la dificultatea de a asocia unei construcții cu *although* ‘deși’ doar una dintre cele patru manifestări ale contrastului¹⁶:

- a) Contrast de tip 1, când relația de contrast se construiește între inferența reieșită din primul membru al construcției concesive și cel de-al doilea membru;
- b) Contrast de tip 2, unde o inferență reieșită de sub cel de-al doilea membru contrastează cu primul membru al construcției concesive;
- c) Contrast de tip 3, când apare o opoziție la nivelul inferențelor reieșite din fiecare membru;
- d) Contrast de tip 4, denumit și *mere contrast*, deoarece contrastul nu se mai instituie inferențial, ci între elementele de conținut enunțate, iar *although* se poate substitui cu *while* ‘în timp ce/ în schimb’ (Carbonell-Olivares 2009: 196).

Potrivit autoarei, apar „suprapuneri” atât între tipurile 1 și 4, cât și între toate ocurențele tipului 3 și celelalte tipuri (Carbonell-Olivares 2009: 198).

Totodată, consider că atât procedura de interpretare a conectorului *deși* (Ragea 2010), cât și informația semantică prin care subordonatorul codează circumstanța (GALR I 2008: 637) motivează apartenența enunțurilor (marcate prin *deși*) la categoria concesivelor *per se*, în filoanele cărora se pot regăsi influențe opozitive sau rectificative, grație învecinării acestor manifestări în spațiul conceptual al contrastului.

În cele ce urmează, explorez câteva posibile căi de hibridizare contrastivă, evidențiind organizarea tematică și focală în construcțiile¹⁷

¹⁶Autoarea nu exemplifică tipurile de contrast, dar descrierea îmi furnizează datele teoretice pentru a le asocia cu manifestările contrastului regăsite în literatura despre construcțiile concesive. Tipurile 1 și 2 se asociază cu „negarea așteptării” din concesiva standard, unde topica este protază-apodoză. Presupun că tipul 2 „orchestrează” o manifestare rectificativă a contrastului, cu topica non-prototipică, apodoză-protază. Tipul 3 reprezintă o manifestare de tip argumentativ, pe când tipul 4 ilustrează prezența opoziției semantice.

¹⁷ Constrângerile legate de dimensiunea acestui articol au impus analiza unui număr limitat de situații de hibridizare contrastivă. Existența unei categorii de concesive „metisate”

propușe, în acord cu lucrările la care am făcut trimitere anterior. Înainte de acest demers, schițez profilul sintactic și pragma-semantic al concesivelor standard, ilustrate de König (1988: 146) (v. și §2.4 *supra*).

4.1. *Concessive standard*

Capul de serie în regizarea relației de subordonare concesivă este conectorul *deși*, indicând semantic circumstanța concesivă și, totodată, inițiind pragmatic „procedura” concesivă de interpretare (Ragea 2010: 281). De altfel, von Fintel (1994: 150–151) vorbește despre calitatea de *restrictor de natură epistemică* a lui *even though* ‘chiar dacă’, locuțiune conjuncțională echivalentă lui *deși*, dat fiind că restrânge aria presupozițională la situația susceptibilă a împiedica starea de fapt din apodoză, anunțând irelevanța stării de lucruri din protază.

Totodată, Milosavljević, A., Milosavljević, S. (2024) și Lund (2017) analizează concesivele standard (astfel denumite în urma marcării canonice), din perspectiva existenței operatorului semantic concesiv *even* ‘chiar’, nelexicalizat în toate concesivele, dar căruia i se pot certifica atât existența „opacă”, cât și „responsabilitatea” pentru trăsătura sintactică de „inerent-focusate” asociată concesivelor standard de către König (1988, 1994) (v. și §2.1 *supra*).

De asemenea, Dancu (2018: 33, 91) observă că în negarea așteptărilor, asociată citirii de tip concesiv a adversativelor, în mod general, focusul este extins la nivelul fiecărei secvențe de expresie din cadrul construcției, de vreme ce implicațiile sunt responsabile de crearea contrastului. De altfel, e important a reține că o concesivă introdusă prin conector specific este inerent focusată.

Relația standard de concesie, fie în formula „triunghiului logic”, fie a „careului argumentativ” (v. §2.4 *supra*), arată că negarea așteptărilor se realizează în măsura în care cele două propoziții ale construcției prezintă identitate referențială, conform lui Dancu (2018: 91). La nivel formal, un indicator al construcțiilor concesive standard este absența unor elemente lexicale care pot induce citirea și în cheie opozitivă sau în cheie rectificativă¹⁸.

va fi și mai mult consolidată, din punct de vedere empiric, prin analiza corpusului construit pentru teza pe care o pregătesc.

¹⁸ Nu exclud ca această presupunere de realizare *in vitro* să necesite un efort mai mare de diferențiere a concesivelor standard de concesivele opozitive, respectiv de concesivele rectificative.

4.2. Concessive opozitive

Înainte de a observa specificitatea contrastului din construcțiile concessive opozitive, menționez câteva aspecte referitoare la această construcție.

Pe filieră franceză, în literatura de specialitate subzistă sintagma denominativă de „concesiv-opozitivă”, făcându-se referire, în principal, la clase de conectori care sunt folosiți concomitent, pentru marcarea opoziției și a concesiiei.

Silletti (2013) prezintă clasa conectorilor folosiți în regizarea concessiv-opozitivelor în franceză, al cărei reprezentant este considerat *bien que* ‘chiar dacă’ (echivalent cu *deși* din română). De asemenea, Silletti (2013: 203) observă că exemplul oferit de Piot (1991: 140) cu *alors que* ‘în timp ce’, conector pentru concessive opozitive, are o citire mai degrabă adversativă decât concesivă în exemplul: *Maria este provençală, în timp ce Pierre este breton* (cf. fr. *Marie est provençale, alors que Pierre est breton*), tocmai în baza observației lui Piot (1991: 139), potrivit căreia există „o opoziție semantică între constituenți de aceeași natură”. Observația autoarei se poate corela cu ceea ce Zafiu (2005) identifică drept „contrast tematic”, construcția de mai sus putând fi rescrisă cu adversativul *iar*, cu valoare aditivă, apropiat mai degrabă de *și*: *Maria este provençală, iar Pierre este breton/ Maria este provençală și Pierre este breton*.

Piot (2004: 482, nota 4) revine asupra observațiilor sale anterioare, considerând că o clasă concessiv-opozitivă are la bază „o constrângere sintactico-semantică de paralelism dublu” corespunzând „unei distincții semantice minimale duble” între constituenți.

4.2.1. Situația 1. *Deși ieri a fost soare, astăzi, în schimb, plouă.*

Această dublă constrângere este prezentă în planul relațiilor de circumstanță pe care GALR II (2008: 609-614) le descrie drept circumstanțiale opoziționale, prezente atât în tipare specifice, cu o construcție marcată prin locuțiunile *în loc de* (*în locul*), *în loc să*, cât și prin construcții nespecifice, interpretate ca „fals condițional”, „fals temporal”, „fals local”, „fals final”, „fals modal” (GALR II 2008: 610-611):

- „fals condițional” – *Dacă ieri a fost soare, astăzi, în schimb, plouă;*
- „fals temporal” – *Replicile prietenului meu [...] în convingerea lui erau zdrobitoare, când în realitate erau puerile;*
- „fals local” – *De unde ieri părea convins să plece, azi și-ar fi dorit mai degrabă să rămână;*
- „fals final” – *A câștigat detașat primul set, pentru (sau spre) a pierde meciul în final;*

GALR II (2008) nu specifică mecanismul prin care structurile citate mai sus sunt calificate drept circumstanțiale opoziționale, probabil pentru că raportul opozitiv este afișat la nivelul perechilor opozitive, create prin elemente lexicale ce trimit la stări de lucruri (cvasi)antonimice: <ieri, astăzi>; <soare, plouă (ploaie)>; <în convingerea lui, în realitate>; <zdrobitoare, puerile>; <să plece, să rămână>; <a câștiga, a pierde>.

Mai mult, singura circumstanță care nu este menționată ca tipar nespecific de realizare a circumstanțialului opozițional este relația de concesie. Avansează două posibile explicații complementare pentru acest fenomen, a cărui motivare o regăsim în literatură.

Un tipar „fals concesiv” de realizare a opoziționalului nu este posibil deoarece, după cum observă König (1988: 240-243), la nivelul îmbogățirii inferențiale a unui mesaj, relația de concesie este o „fundătură”, ceea ce poate fi pus pe sezele a două aspecte.

Pe de o parte, este vorba despre complexitatea procesuală în raționarea umană de tip concesiv deoarece necesită „rularea” unui „conținut proiectiv” în termenii lui Verhagen (2000), un conținut de natură cauzală/condițională care să genereze contrast.

Pe de alta parte, absența falsei formule concesive poate fi pusă pe seama procesului de gramaticalizare, ca punct terminus de formare și specializare a conectorilor concesivi din conectorii condiționali, temporali, cu particule emfaticе, cu expresii care trimit la ideea de conflict sau/și la ocurență contrastivă, după cum surprindea și Álvarez-Prendes (2008: 61).

De asemenea, având în vedere prezența elementelor lexicale (cvasi)opozitive care creează un context contrastiv, favorabil unei posibile citiri în termeni de negare a așteptărilor, mai sus menționatele construcții opozitive, în tipare nespecifice, pot fi rescrise prin înlocuirea cu *deși* (5)-(8), conector concesiv *per se*, îndreptățind validarea unei categorii a concesivelor opozitive:

- (5) **Deși ieri a fost soare, astăzi, în schimb, plouă.**¹⁹
- (6) Replicile prietenului meu [...] **în convingerea lui** erau **zdrobitoare, deși în realitate erau puerile.**
- (7) **Deși ieri părea convins** să plece, **azi** și-ar fi dorit mai degrabă să rămână.
- (8) **A câștigat** detașat **primul set, deși a pierdut în final.**

Mai mult, în exemplele date, în afară de elementele lexicale ce constituie perechi opozitive, apar adverbe ca *mai degrabă*, *în schimb* care dezambiguiază raportul semantic opozițional și care ar fi putut funcționa ca un corelativ pentru poziția de circumstanțial opozițional cu realizare propozițională (GALR II 2008: 613), dacă această „citire” nu ar fi fost blocată, parțial, de procedura unic „concesivă” a conectorului *deși*.

În bibliografia franceză, această zonă de confluență este reperată printr-o singură formă de subordonare circumstanțială, o categorie hibridă a „concesivelor opozitive” (Le Bidois G., Le Bidois R., 1968: 500 *apud* Florea 2003: 138), a cărei apariție este alimentată de „conviețuirea” a două forme de contrast, în aceeași construcție.

În cadrul acestei formule mixte, Florea (2003: 139) identifică atât perechi opozitive <*frig, cald*>, ca în „opoziția simplă”, cât și posibilitatea inserării lui *în schimb* care conferă un fel de „compensație”:

- (9) „*Deși în camera este frig, [în schimb] sub pătură este cald.*” (adaptat după Florea 2003: 139)

Nuanța de compensație, despre care vorbește autoarea, ar putea fi recuperată și prin inserarea unor structuri de tip rectificativ: *cel puțin, măcar*. Cu toate acestea, fără o inversare a topicii apodoză-protază, o „citire” în sens rectificativ a acestor construcții concesiv-opozitive nu este posibilă. Astfel, în ordinea [*deși p, q*] „rectificarea” rămâne doar o nuanță subtilă, eventual de limitare slabă, asociată unei funcții discursive.

¹⁹ De altfel, Montolio Durán (1999: 3719-3720) consideră că o astfel de condițională poate căpăta citirea opozițională în baza rescrierii printr-o structură adversativă sau/și concesivă, de aceste rescrieri fiind responsabile elementele între care se instalează opoziția semantică: <*ieri, azi*>, dar și marca opozitivă *în schimb*.

Pentru adversativul *iar*, echivalarea semantică cu opoziționalul este blocată, probabil din cauza trăsăturii „aditiv” pe care conectorul o încorporează, făcându-l un bun candidat pentru substituția cu *și*, dar probabil și din cauza faptului că *iar* este distribuit în contexte afișând „contrast tematic” (Zafiu 2005: 251). În construcțiile (5)-(8), rescrise drept concesive opozitive (11)-(14), se observă absența contrastului tematic și prezența unui „contrast semantic orientat”, în termenii lui Zafiu (2005: 248).

Preluând exemplul oferit de Lakoff (1971: 139) pentru ilustrarea contrastului semantic, Dancu (2018: 35) identifică un focus principal pe comentarii/reme și un focus secundar pe teme:

- (10) „[John]_{FOCUS SECUNDAR} este [înalt]_{FOCUS PRIMAR}, dar [Bill]_{FOCUS SECUNDAR} este [scund]_{FOCUS PRIMAR}” (adaptat după Lakoff 1971: 139)

Examinez, mai departe, construcțiile (11)-(14) în privința focusului primar și secundar atașat secvențelor de expresie:

- (11) **Deși** [ieri]_{FOCUS SECUNDAR} **a fost** [soare]_{FOCUS PRIMAR}, [astăzi]_{FOCUS SECUNDAR}, în schimb, [plouă]_{FOCUS PRIMAR}
- (12) Replicile prietenului meu [...] [în convingerea lui]_{FOCUS SECUNDAR} erau [zdrobitoare]_{FOCUS PRIMAR}, **deși** [în realitate]_{FOCUS SECUNDAR} **erau** [puerile]_{FOCUS PRIMAR}
- (13) **Deși** [ieri]_{FOCUS} **părea convins**, [azi]_{FOCUS} și-ar fi dorit mai degrabă să rămână.
- (14) [A câștigat]_{FOCUS PRIMAR} detașat [primul]_{FOCUS SECUNDAR} set, **deși** [a pierdut]_{FOCUS PRIMAR} [în final]_{FOCUS SECUNDAR}

În modelarea construcțiilor (11)-(14), focusul principal este greșit grefat pe secvențele rematice (comentariile – mai ales predicate, considerate întotdeauna rematice), iar cele secundare, pe secvențe circumstanțiale: <ieri, astăzi>; <în convingerea lui, în realitate>; <primul, în final>.

Concesivele opozitive cu *deși* se configurează similar situațiilor de marcare tipică a opoziției semantice, cu focus secundar pe temele opoziției,

probabil pentru că o concesivă este inerent focusată, neintrând în concurență cu focusul grefat pe secvențele opozitive.

4.2.2. Situația 2: *Deși la București plouă, la Sinaia e soare.* (Zafiu 2005: 248)

Oferind exemplul de mai sus, Zafiu (2005: 248) admite că, în ciuda imposibilității de rescriere a „contrastului pur” (*La Sinaia e soare, dar la București plouă*), printr-un raport concesiv cu *deși*, există situații în care oferirea unui context particularizant permite ridicarea unor „așteptări” ca „hai la Sinaia”, „nu mergem la București”, care indică, spun eu, un metisaj contrastiv. De altfel, acest exemplu de rescriere prin raport concesiv, se aseamănă cu rescrierea pe care am prezentat-o mai sus (v. §4.2.1 *supra*) dintr-un tipar nespecific cu circumstanțial opozițional, în cel concesiv (*Deși ieri a fost soare, astăzi, în schimb, plouă*), cu singura diferență că poziția secvențelor tematice contrastive este ocupată de secvențe spațiale, în loc de temporale. De aici, cred că hibridizarea se manifestă la nivelul construcției prin ocurența a două forme de contrast, ce indică statutul de concesivă opozitivă:

- i. contrastul semantic afișat la nivelul secvențelor spațiale <*la București, la Sinaia*>, ce constituie temele contrastive și, implicit, focusul secundar, ceea ce atrage (în sensul opoziției semantice) apariția focusului primar <*plouă (ploaie), soare*>, evidențiat prin elementele lexicale ce trimit la două stări de lucruri opuse;
- ii. contrast concesiv, indicat de posibilitatea citirii în formula „careului argumentativ”, cu două implicații opozitive generate într-un context particular, după cum am menționat mai sus.

Totodată, în construcția *Deși Ion este bogat, Vasile este sărac* este evidentă prezența nonconcurrentă atât a opoziției semantice, cât și a opoziției concesive. Pe de o parte, „dubla contrastivitate” semantică apare la nivelul focusului secundar, reprezentat prin temele <*Ion, Vasile*> (poziția de subiect fiind una tematică) și la nivelul focusului primar reprezentat de remele <*bogat, sărac*>. Pe de altă parte, considerarea unei alternative din „context-setul” de „lumi posibile” (Lewis 1996: 566) poate activa argumentativ citiri ca așteptări opuse, conducând la interpretarea construcției ca o formă „indirectă” de concesie.

4.2.3. Situația 3: *Deși Ucraina suferă, Rusia nu se bucură.*

Într-o construcție concesivă standard de tipul [*deși p, q*], *p* este pivotul presupozitional pentru *non-q*, activând o opoziție cu o inferență de tipul: *Dacă Ucraina suferă, în mod normal Rusia se bucură.*

Totodată, este posibilă schimbarea temicii constituenților, dar fără să favorizeze, în termenii lui Rudolph (1996: 235), o citire atenuată sau anulabilă a presupozitiei reieșite de sub *p*, care ar fi putut să o asocieze cu relația de concesie rectificativă: *Rusia nu se bucură, deși Ucraina suferă.*

Organizarea informațională a enunțului dat apare în următoarea configurație:

(15) Deși [Ucraina]_{TOPIC}[suferă]_{COMENTARIU}, [Rusia]_{TOPIC}[nu se bucură]_{COMENTARIU}

(16) Deși [Ucraina]_{FOCUS SECUNDAR} [suferă]_{FOCUS PRIMAR}, [Rusia]_{FOCUS SECUNDAR}
[nu se bucură]_{FOCUS PRIMAR}

Deși construcția prezintă topicuri contrastive sau contrast tematic, la fel ca în construcțiile cu *dar* – marcând opoziția semantică –, în (16) apare o diferență. La o primă vedere, <*suferă, se bucură*> este o pereche opozitivă (cu elemente lexicale antonimice), dar care se anulează în prezența negației propoziționale.

Asemenea construcțiilor cu opoziție semantică, poziția de subiect din fiecare propoziție este lexicalizată prin elemente cu identități referențiale diferite. Astfel, <*Rusia, Ucraina*> sunt angajate într-un contrast tematic care întăresc contrastul inferențial/contra-expectativ grefat pe „focusuri informaționale”. Când observ „conținutul proiectiv” (presupoziția/inferența), dar și conținutul informațional al acestei construcții concesive, am în vedere propunerea lui König (2020: 62) de a „cântări” compatibilitatea dintre aserțiunile *p, q* și contextul general cunoscut vorbitorilor, determinându-mă să iau în considerare:

- i. un contrast concesiv pe care îl voi denumi „primar”, deoarece reprezintă modalitatea standard de realizare a „incompatibilității” presupuse în raportul concesiv, prin raportarea la o a treia parte – *tertium comparationis* – presupozitie/asumpție/inferență;
- ii. un contrast concesiv secundar, apărut din perechea opozitivă <*Rusia, Ucraina*>, trimițând la entități care, prin lexicalizarea în aceeași

construcție, funcționează ca un potențator opozitiv, semnalând o posibilă incompatibilitate reieșită din raportarea vorbitorului la o „a treia parte”, în speță, contextul geopolitic actual al conflației, relevant majorității vorbitorilor. Altfel spus, cele două nominale își saturează referința grație unei asocieri declanșate de un fond de cunoștințe împărtășit de vorbitori. Această propunere verifică observația lui Winterstein (2012: 1883), conform căreia contrastul se produce și între constituenți contra-orientați. Astfel, în exemplul dat, constrângerea „dublei contrastivității” (Bîlbîie, Winterstein 2011: 6) este prezentă, dar printr-o deviere expectativă.

Totodată, în ciuda apariției unei perechi tematice, contrastul semantic asociat perechii purtătoare de focus primar <*suferă, se bucură*> este anulat prin negarea explicită a unuia dintre constituenți. De aici, opoziția este deviată, spre a se realiza la nivelul presupozitional, prin orientarea contra-argumentativă. Totodată, formula denominativă de „contrast semantic neorientat”, utilizată de Zafiu (2005) în variație liberă cu cea de „contrast tematic”, nu se mai poate folosi pentru o astfel de situație în care se produce o hibridizare contrastivă.

4.3. *Concessive rectificative*

Potrivit GALR II (2008: 611) circumstanțialul opozițional, mai ales cel semnalat prin mărci specifice, „este analog semantic raportului adversativ exprimat prin *ci*”, *ci* fiind considerat de către Zafiu (2005: 250) și de către Izutsu (2008: 650) drept conectorul specific pentru rectificare, iar de către Cuenca *et al.* (2019: 6) drept marcator dedicat contrastului de tip exclusiv. Totodată, conform GALR II (2008: 611), tiparele nespecifice de circumstanțial opozițional admit echivalarea semantică cu adversativele *dar/însă*.

Dacă până acum am observat că o construcție concesivă se poate echivala cu una adversativă, acest lucru nu este posibil cu *ci* (17b), adversativ specific de rectificare pentru română (Zafiu 2005: 250).

- (17) a. Maria [nu îl iubește]_{FOCUS CONTRASTIV} pe Ion, *ci* [îl urăște]_{FOCUS CONTRASTIV}.
 b. ?Maria nu îl iubește pe Ion, *deși* îl urăște.

Să luăm următoarea construcție ca exemplu de concesivă rectificativă.

(18) A întârziat, *deși* nu (a întârziat) mult.

Construcția (18) se încadrează formal în tiparul $[q, \textit{deși } p]$. O implicație din q poate reieși sub forma unei sancțiuni (r), iar p nu neagă sau anulează această presuposiție, așa cum se întâmplă în cele standard, ci „atenuează” potențialul efect negativ al acesteia.

Cu alte cuvinte, luând în considerare un anumit context, spre exemplu, cel al unei potențiale sancțiuni, o implicație apare în mintea locutorului, sub forma unui $r = \textit{Va fi sancționat}$. O construcție concesivă-standard cu această implicație ar fi trebuit să instituie o opoziție între această implicație și o interpretare concurrentă ca în *Deși nu a întârziat mult, va fi sancționat./ Deși a întârziat mult, nu va fi sancționat*.

Mai departe, păstrând contextul unei posibile sancțiuni, se observă că aserțiunile p și q pot achiesa citiri opozitive, în formula „careului argumentativ”, cu r și $\textit{non-r}$, contraargumentarea realizându-se la nivelul acestor concluzii:

$q = [\textit{a întârziat}]$
 $r = [\textit{va fi sancționat}]$
 $p = [\textit{nu a întârziat mult}]$
 $\textit{non-r} = [(\textit{probabil}) \textit{ nu va fi sancționat}]$

După cum observa Izutsu (2008: 667-668), rectificarea mizează pe un contrast între un constituent dat în prima parte a construcției și negarea acestuia în cea de a doua, ceea ce validează și denumirea echivalentă de „substituție”, folosită de Zafiu (2005: 244).

Contrar acestei observații, în exemplul dat, p reia un element din q (a întârziat), căruia i se aduce un fel de „amendament” (*nu mult*), menit a „îndulci” o posibilă concluzie r (sancțiunea) reieșită de sub q (întârzierea). Cât ar reuși să „îmblânzească” din valența „implicațională” a lui q (apodoza) depinde de secvențele de expresie din p (protaza), deoarece prezența anumitor elemente lexicale ar putea favoriza rectificări în anumite grade. O viitoare analiză, în siajul unor supoziții similare existente în literatură, ar putea surprinde eventuale distincții.

Günthner (2000: 454) opinează că o rectificare realizată prin construcții cu *obwohl* ‘deși’ trebuie delimitată de concesivele standard cu *obwohl* ‘deși’, întrucât nu există o implicație *r* reieșită din protaza concesivă care să contrasteze cu apodoza *q*. Drept urmare, autoarea discrimina, pentru germană, între un *obwohl* ‘deși’ folosit ca marcă de subordonare concesivă și un *obwohl* ‘deși’ folosit ca marcă discursivă pentru rectificare, care este vizibil doar în contexte dialogice, în absența integrării sintactice, ca enunțare a unui alt locutor, într-o încadrare de tipul „Contrar a ceea ce ai spus...” (Günthner 2000: 452).

Totodată, Günthner (2000: 453-455) considera că între aceste margini tari, există un nivel intermediar reprezentat de „restrictive”, având nuanța unei „răzgândiri” (*afterthought*). König (1994: 681) prezintă construcțiile concesive de tip rectificativ ca operând un fel de „slăbire” a propoziției anterior enunțate. De aceea, intuiesc că în aceste concesive pot fi surprinse nuanțe ale rectificării, care țin de planul constituenților contrastați.

Un exemplu de construcție concesivă care să conțină o rectificare într-un grad mai „slab”, sub forma unei limitări, o construcție poate chiar ambiguă cu o citire standard, este ilustrată în (19).

(19) *Maria îl place pe Ion, **deși** nu îl tratează întotdeauna cu bunătate.* (adaptat după Rudolph 1996: 137)

În (19), *q*=[nu îl tratează întotdeauna cu bunătate], sugerează o limitare slabă în privința stării de fapt din *p*=[Maria îl place pe Ion]. Focusul contrastiv este realizat la nivelul segmentelor de expresie *q* și *p*, așa cum se întâmplă în negarea așteptării din concesivele standard (v. și §4.1 *supra*). De aceea, diferit de enunțul (18), a cărui relație de concesie se construia argumentativ, în (19) concesia se instituie direct, cu o inferență reieșită *r*=(în mod normal, dacă cineva place pe altcineva, se presupune că îl tratează întotdeauna cu bunătate).

De asemenea, în (18), segmentul *p* poate fi reluat în *q*, în vederea rectificării. În (19), reluarea nu mai este posibilă. Această evidență, alături de citirea de tip „triunghi logic” (cu un *r=non-q*), ar califica-o drept concesivă standard, dacă nu s-ar lua în calcul și alți factori. Primul dintre ei este apariția membrului rectificativ în postpoziție, factor care se poate contesta. Deși aceasta este o trăsătură prototipică pentru rectificative, nu îi este

specifică. Totodată, (19) permite schimbarea ordinii, ca în (20), ceea ce sporește ambiguitatea interpretării, (19) și (20) părând a fi concesive standard.

(20) *Deși nu îl tratează întotdeauna cu bunătate, Maria îl place pe Ion.*

Cu toate acestea, este mult mai important un al doilea factor, care își are motivația în literatură. Astfel, Abbott (1972: 5-6, *apud* Rudolph 1996: 137) oferă un exemplu de rescriere a lui *but* ‘dar’ cu *although* ‘deși’, unde substituirea se produce *in situ*: *Ruth loves Harry, but she doesn’t always treat him kindly* se poate rescrie *Ruth loves Harry, although she doesn’t always treat him kindly*. Deși nu se precizează că acest *but* ‘dar’ ar putea fi folosit pentru marcarea rectificării (pe lângă concesie), cred că acest tip de enunț, cu acest tip de substituție *dar-deși*, în același loc, semnalează o hibridizare contrastivă, între rectificare și concesie, relații învecinate în spațiul conceptual al contrastului (v. și §3.2.3 *supra*). În vederea demonstrării acestei hibridizări, rescriu (18)-(19) folosind conjuncția coordonatoare *dar*:

(21) *A întârziat, dar nu (a întârziat) mult.*

(22) *Maria îl place pe Ion, dar nu îl tratează întotdeauna cu blândețe*²⁰.

Enunțurile (21) și (22) diferă de exemplele lui Lakoff (1971: 131) (v. §3.2 *supra*), pentru care rescrierea unui enunț cu *but* ‘dar’ contraexpectativ duce la ștergerea adversativului din a doua propoziție și poziționarea lui *although* ‘deși’, în prima propoziție. Similar, a se compara *Deși nu este cuminte, îl iubește toată lumea* cu *Nu este cuminte, dar/însă îl iubește toată lumea* (GALR II 2008: 592), unde o rescriere cu substituirea *in situ* a lui *dar* cu *deși* produce un enunț inacceptabil: *?Nu este cuminte, deși îl iubește toată lumea*.

În plus, cred că o construcție ca cea de la (21) reprezintă un tipar special de coordonare, asemenea construcției: *Actorul s-a întors pe scenă, dar singur. Foștii săi colegi și-au găsit alte meserii* (Bîlbîie 2024: 77). În acord cu propunerea lui Bîlbîie (2024: 76-77), *dar* introduce un „adjunct emfatic”,

²⁰ De asemenea, construcția (19) poate fi rescrisă înlocuind pe *deși* și, implicit, pe *dar*, cu *și totuși*, deoarece această formulă conține un element aditiv + un indice secund al concesiei, așadar un indice al similarității + un indice al diferențierii, precum în definiția de bază a contrastului.

deoarece conține o precizare suplimentară (*nu mult*), neintegrată și separată prozodic, dar dependentă de verbul din propoziția-gazdă (*a întârziat*). Această evidență susține faptul că (18), corespondentul lui (21), reprezintă o concesivă rectificativă, realizată la nivel metadiscursiv.

Totodată, consider că o construcție de tipul celei din (19) este o concesivă rectificativă de tip comentariu, deoarece este similară situației descrise de Rudolph (1996: 137), în care cea de-a doua propoziție prezintă un aspect adițional din punct de vedere informativ, pe lângă prima propoziție, care are mai multă „greutate”. Această evidență contravine exemplurilor canonice cu *dar*, în care segmentul al doilea este mai puternic decât primul. Abbott (1972: 10-14, *apud* Rudolph 1996: 138) apreciază că acest *dar* diminuează șansele de reușită (*denial of succes*) ale acțiunii prezentate în primul membru al construcției.

Conchizând, concesivele rectificative cu *deși* se identifică atât prin contrast rectificativ în care protaza concesivă aduce un „amendament” apodozei, cât și printr-o realizare argumentativă a concesiei, opoziția apărând între cele două concluzii reieșite din *p* și *q* (18) sau o realizare de tip „triunghi logic”, directă (19). Reflexele sintactice ale hibridizării concesiv-rectificative sunt constrângerea protazei concesive de a apărea în postpoziție și posibilitatea rescrierii protazei prin înlocuirea *in situ* a conectorului *deși* cu *dar*.

5. Concluzii

În plan semantico-discursiv, conjuncția subordonatoare *deși* poate întreține cele trei tipuri de contrast în maniera conjuncțiilor coordonatoare specializate, de care româna dispune: (a) opoziție realizată drept contrast tematic (similar conjuncției contrastive *iar*); (b) contrazicerea/negarea așteptărilor (similar conjuncției *dar*) și (c) corecție/rectificare (similar conjuncției corective *ci*). De aici, am observat că aceste construcții cu *deși* pot afișa (concomitent cu negarea așteptărilor) un contrast opozitiv sau unul rectificativ. Concluzia este aceea că „metisajul” contrastiv se datorează confluenței concesiei, opoziției și rectificării în spațiul contrastului, iar construcțiile concesive hibride/„metisate” se individualizează atât prin caracteristici semantice, cât și prin reflexele lor sintactice (precum constrângerile concesiv-rectificativelor la apariția în postpoziție și de înlocuire *in situ* a lui *deși* cu *dar*).

Pe de o parte, concesivele opozitive sunt marcate de o „dublă contrastivitate” semantică (Bîlbîie, Winterstein 2011: 6), în care perechi de elemente lexicale în antinomie sau/și trimițând la stări de lucruri opuse, reprezintă *focusurile* construcției. Astfel, un *focus primar* apare la nivelul comentariilor, adesea predicate, grație caracterului întotdeauna rematic al predicatelor, iar un *focus secundar* este greșit pe teme contrastive, fie subiecte, fie circumstanțiale (secvențe spațiale sau temporale). Cu toate că aceste construcții au protaza antepusă, anunțând secvența „irelevantă” pentru împiedicarea acțiunii din apodoză (după cum este cazul construcțiilor standard), inversarea topicii în perioadă nu schimbă „citirea” concesiv-opozitivă.

Pe de altă parte, concesivele rectificative afișează un contrast de tipul „amendament” sau „răzgândire”, după Günthner (2000: 455), în raport cu un aspect anterior asertat, ceea ce va limita apariția construcțiilor în postpoziție, rectificativele „nerezistând” testului inversării ordinii protază-apodoză.

Din punct de vedere metodologic, noi delimitări tipologice ar putea fi considerate drept o încărcare a paradigmei concesivelor. Totuși, o perspectivă care ține cont de idiosincraziile contrastive ale construcțiilor concesive prototipice cu *deși* are beneficiul de a aduce un plus de claritate în descrierea configurației spațiului conceptual al relației concesive. Desigur că ar fi necesar să fie surprinse mai departe atât nuanțele rectificării, cât și pe cele opozitive în construcțiile concesive „metisate”. Totodată, în vederea verificării măsurii în care limba face uz de aceste construcții, este necesară o cercetare pe corpus de limbă română actuală.

Mulțumiri

Versiunile preliminare ale acestui articol au beneficiat de sugestiile și de comentariile valoroase ale doamnei prof. dr. Mihaela Gheorghe, precum și ale recenzorilor anonimi, cărora le mulțumesc în mod deosebit pentru contribuția dumnealor la sporirea clarității expunerii.

BIBLIOGRAFIE

- Abbott, Barbara, 1972, *The conjunction "but"*, manuscris, University of California, Berkeley, 1-37.
- Álvarez-Prendes, Emma, 2008, *La estrategia concesiva: del prototipo a los casos marginales. Análisis en francés y español contemporáneos*, teză de doctorat, Oviedo, Universidad de Oviedo, <https://core.ac.uk/download/pdf/71843526.pdf>, accesat: 30 martie 2023.
- Álvarez-Prendes, Emma, 2010, « Le processus interprétatif de l'énoncé concessif en français contemporain: trois hypothèses », in Ana Clara Santos (ed.), *Descontinuidades e confluências de olhares nos estudos francófonos*, Universidade do Algarve, vol. 2, 27-34.
- Anscombe, Jean-Claude, Oswald Ducrot, 1977, « Deux mais en français ? », *Lingua*, 43, 23-40.
- Asher, Nicholas, 1993, *Reference to Abstract Objects in Discourse*, Dordrecht: Kluwer.
- Bîlbîie, Gabriela, 2024, *Sintaxa construcțiilor coordonate în limba română*, Editura Universității din București – Bucharest University Press, București.
- Bîlbîie, Gabriela, Grégoire Winterstein, 2011, "Expressing contrast in Romanian", in Tobias Scheer, Haike Jakobs, Janine Berns (ed.), *Romance Languages and Linguistic Theory 2009: Selected Papers from 'Going Romance', Nice 2009*, Amsterdam, Benjamins, 11-18.
- Carbonell-Olivares, María, 2009, "A corpus-based analysis of the meaning and function of *although*", *International Journal of English Studies*, 9, 3, 191-208.
- Couper-Kuhlen, Elizabeth, Sandra A. Thompson, 2000, "Concessive patterns in conversation", in Elizabeth Couper-Kuhlen, Bernd Kortmann (ed.), *Cause, Condition, Concession, Contrast: Cognitive and Discourse Perspectives*, Berlin/New York, Mouton de Gruyter, 381-410.
- Cuenca, Maria Josep, Sorina Postolea, Jacqueline Visconti, 2019, "Contrastive markers in contrast", *Discours*, 25, 1-31.
- Dancu, Andreea, 2018, *Semantic, pragmatic and syntactic aspects of the english coordinator BUT and its equivalents in Romanian*, teză de masterat, Norwegian University of Science and Technology, Trondheim, <http://hdl.handle.net/11250/2598727>, accesat: 5 august 2024.
- DSL 2001 – Bidu-Vrănceanu, Angela, Cristina Călărășu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaș, Gabriela Pană Dindelegan, *Dicționar de științe ale limbii*, ediția a II-a, București, Nemira, 2001.
- DTG 2023 – Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), *Dicționar de termeni gramaticali și concepte lingvistice conexe*, București, Univers Enciclopedic Gold.
- Flamenco García, Louis, 1999, "Las construcciones concesivas y adversativas", în Ignacio Bosque Muñoz, Violeta Demonte Barreto (ed.), *Gramática descriptiva de la lengua española*, vol. III, Madrid, Espasa Calpe, 3805-3878.
- Florea, Ligia Stela, 2003, « La concession comme hypothèse infirmée : marquage linguistique en français et en roumain », *Revue de Linguistique Romane*, 67, 137-158.
- Gast, Volker, 2019, "A corpus-based comparative study of concessive connectives in English, German and Spanish: The distribution of *although*, *obwohl* and *aunque* in the Europarl corpus ", in O. Loureda, I. Recio Fernandez, L. Nadal & A. Cruz (eds.), *Empirical Studies of the Construction of Discourse*, Amsterdam: Benjamins.

- GALR 2008 – Guțu Romalo, Valeria (coord.), *Gramatica limbii române*, vol. I. *Cuvântul*, vol. II. *Enunțul*, tiraj nou, București, Editura Academiei Române.
- GBLR 2010 – Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), *Gramatica de bază a limbii române*, București, Univers Enciclopedic Gold.
- Günthner, Susanne, 2000, “From concessive connector to discourse marker: the use of *obwohl* in everyday German interaction”, in Elizabeth Couper-Kuhlen, Bernd Kortmann (ed.), *Cause-Condition-Concession-Contrast: Cognitive and Discourse Perspectives*, Berlin/New York, Mouton de Gruyter, 439-468.
- Haspelmath, Martin, Ekkehard König, 1998, “Concessive conditionals in the languages of Europe”, in Van der Auwera J., Ó Baoill D.P. (ed.), *Adverbial Constructions in the Languages of Europe*, Berlin, Mouton de Gruyter, 563-640.
- Iten, Corrine, 1998, “The meaning of *although* a minimal relevance theoretic account”, *UCL Working Papers in Linguistics*, 10, 81-108.
- Iten, Corrine, 2000, “Non-truth-conditional’ meaning, relevance and concessives”, teză de doctorat, University College London, <http://discovery.ucl.ac.uk/1348747/1/324676.pdf>, accesat: 5 august 2024.
- Izutsu, Mitsuko Narita, 2008, “Contrast, concessive, and corrective: Toward a comprehensive study of opposition relations”, *Journal of Pragmatics*, 40, 4, 646-675.
- Kehler, Andrew, 2002, *Coherence, Reference, and the Theory of Grammar*, Stanford, CSLI Publications.
- König, Ekkehard, 1988, “Concessive connectives and concessive sentences: cross-linguistic regularities and pragmatic principles”, in John A. Hawkins (ed.), *Explaining Language Universals*, New York, Blackwell, 145-166.
- König, Ekkehard, 1994, “Concessive clauses”, in Ronald E. Asher (ed.), *The Encyclopedia of Language and Linguistics*, Oxford, Pergamon Press, 679-681.
- König, Ekkehard, 2020, “Concessive markers and concessive meanings: Taking stock of what we know and do not know”, in Sabrina Zeaiter, Peter Franke (ed.), *Pioniergeist, Ausdauer, Leidenschaft. Festschrift zu Ehren von Prof. dr. Jürgen Handke*, Marburg, Philipps-Universität Marburg, 53-72.
- König, Ekkehard, Peter Siemund, 2000, “Causal and concessive clauses: formal and semantic relations”, in Elizabeth Couper-Kuhlen, Bernd Kortmann (ed.), *Cause, Condition, Concession, Contrast: Cognitive and Discourse Perspectives*, Berlin/New York, Mouton de Gruyter, 341-360.
- Lang, Ewald, 1984, *The Semantics of Coordination* (trad. “Semantik der koordinativen Verknüpfung”, Pheby John), Amsterdam, John Benjamins.
- Lagerwerf, Luuk, 1998, *Causal connectives have presuppositions*, The Hague, The Netherlands, Holland Academic Graphics, teză de doctorat, Catholic University of Brabant, <https://research.vu.nl/ws/portalfiles/portal/73678115/LagerwerfDissertation1998>, accesat: 25 august 2025.
- Lakoff, Robin T., 1971, “If’s And’s and But’s about conjunctions”, in Charles J. Fillmore, Donald T. Langendoen (ed.), *Studies in linguistic semantics*, New York, Holt, Rinehart and Winston, 114-149.
- Le Bidois, George, Robert Le Bidois, 1968, *Syntaxe du français moderne*, tome II, Paris, Éditions Picard.

- Lewis, David, 1996, "Elusive knowledge", *Australasian Journal of Philosophy*, 74, 4, 549-567.
- Lund, Gunnar, 2017, "Deriving even though from even", *Proceedings of the ESSLI 2017 Student Session*, 161-172.
- Mann, William, Sandra, Thompson, 1988, "Rhetorical structure theory: toward a functional theory of text organization", *Text*, 8, 3, 243-281.
- Mauri, Caterina, 2008, *Coordination relations in the languages of Europe and beyond*, Berlin/New York, Mouton de Gruyter.
- Mazzoleni, Marco, 1996, "I costrutti concessivi", en Michele Prandi (ed.), *La subordinazione non completiva. Un frammento di grammatica filosofica*, nr. Monographic, *Studi Italiani di Linguistica Teorica e Applicata*, 25, 1, 47-65.
- Mazzoleni, Marco, 1990, *Costrutti concessivi e costrutti avversativi in alcune lingue d'Europa*, Firenze, La Nuova Italia.
- Métrich, René, 1980, "L'autre obwohl" in *Verbum, revue de linguistique publiée par l'Université de Nancy II*, 3, 255-271.
- Milosavljević, Aleksandra, Milosavljević, Stefan, 2024, "Standard concessives are inherently focused: evidence from Serbian", *Glossa: a journal of general linguistics*, 9, 1, 1-39.
- Moeschler Jaques, de Spengler Nina, 1982, « La concession ou la réfutation interdite. Approches argumentative et conversationnelle », *Cahiers de linguistique française*, 4, 7-37.
- Montolio Durán, Estrella, 1999, "Las construcciones condicionales", en Ignacio Bosque Muñoz y Violeta Demonte Barreto (ed.), *Gramática descriptiva de la lengua española*, vol. III, Espasa Calpe, Madrid, 3643-3738.
- Piot, Mireille, 1991, « Problèmes de classification dans les conjonctions de subordination du français », *Studia Romanica Posnaniensa*, 16, 135-148.
- Piot, Mireille, 2004, « La conjonction même si n'existe pas! », in Christian Leclère, Eric Laporte, Mireille Piot, Max Silberztein (ed.), *Syntaxe, Lexique et Lexique-grammaire. Hommage à Maurice Gross, Linguisticae Investigationes Supplementa*, 24, 481-491.
- Ragea, Oana, Adriana, 2010, „Sensul procedural al conectorilor pragmatici concesivi deși și totuși”, în Rodica Zafiu, Adina Dragomirescu, Alexandru Nicolae (ed.), *Limba română: controverse, delimitări, noi ipoteze. Actele celui de-al 9-lea Colocviu al Catedrei de Limba română*, București, Editura Universității din București, 279-286.
- Repp, Sophie, 2010, "Defining 'contrast' as an information-structural notion in grammar", *Lingua*, 120, 6, 1333-1345.
- Repp, Sophie, 2016, "Contrast: Dissecting an elusive information-structural notion and its role in grammar", in Caroline Féry, Shinichiro Ishihara (ed.), *Oxford Handbook of Information Structure*, Oxford, Oxford University Press, 270-289.
- Rudolph, Elisabeth, 1996, *Contrast: Adversative and concessive expressions on sentence and text level*, Berlin, Walter de Gruyter.
- Silletti, Alida Maria, 2013, « Alors que en emploi concessif : remarques théoriques, empiriques et contrastives », *Studia UBB Philologia*, LVIII, 4, 197-210.
- Umbach, Carla, 2004, "On the notion of contrast in information structure and discourse structure", *Journal of Semantics*, 21, 2, 155-175
- Umbach, Carla, 2005, "Contrast and information structure: A focus-based analysis of but", *Linguistics*, 43, 1, 207-232.

- Verhagen, Arie, 2000, “Concessive implies causality, though in some other space”, in Elizabeth Couper-Kuhlen, Bernd Kortmann (ed.), *Cause-Condition-Concession-Contrast: Cognitive and Discourse Perspectives*, Berlin/New York, Mouton de Gruyter, 360-380.
- Von Fintel, Kai-Uwe, 1994, *Restrictions on quantifier domains*, teză de doctorat, <https://semanticsarchive.net/Archive/fA3N2IwN/fintel-1994-thesis.pdf>, accesat: 20 septembrie 2024.
- Winterstein, Grégoire, 2012, “What *but*-sentences argue for: An argumentative analysis of *but*”, *Lingua*, 122, 1864-1885.
- Zafiu, Rodica, 2005, „Conjuncțiile adversative în limba română: tipologie și niveluri de incidență”, în Gabriela Pană Dindelegan (ed.), *Limba română – structură și funcționare*, București, Editura Universității din București, 243-258.

All links were verified by the editors and found to be functioning before the publication of this text in 2025.

DECLARATION OF CONFLICTING INTERESTS

The author declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

FUNDING

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this review/paper.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License:
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

Victor GRIGORAȘ¹

THE MORPHOSYNTAX OF REPETITION AS AN EXPRESSIVE PHENOMENON: EXPRESSIVE REPETITIVE PATTERNS IN ROMANIAN

How to cite this paper:

Grigoraș, Victor, 2025, "The Morphosyntax of Repetition as an Expressive Phenomenon: Expressive Repetitive Patterns in Romanian", in *Theoretical and Applied Linguistics@ro*, Volume I, Issue 2/2025, p. 109-142, DOI: 10.62229/talatroi/2_25/16.

THE MORPHOSYNTAX OF REPETITION AS AN EXPRESSIVE PHENOMENON: EXPRESSIVE REPETITIVE PATTERNS IN ROMANIAN

Abstract. This paper aims to examine expressive phenomena from a morphosyntactic perspective. After delimiting how expressivity can be understood in terms of grammatical structures and functions, a subsection is dedicated to a particular family of morphosyntactic processes – those that involve various types of morphological or lexical repetition. While some languages have grammaticalized repetition as a means to realize fundamental functions (plural, aspect marking, etc.), others are free to use repetition for a plethora of expressive purposes. This can be seen in many European languages, which exhibit productive and dynamic expressive repetitive patterns.

Romanian has a rich inventory of repetitive patterns spanning all lexical categories (adjectives, adverbs, verbs, and nouns). Many are common among SAE, yet some are rather rare. This is the case of patterns such as A-A.DIM (new-new.DIM, 'brand new') that have double function: superlativization and expressivity (mainly hypocoristic). This pattern is also found in other Romance languages (*i.e.* Spanish), but otherwise it is isolated.

The inventory in this paper is not exhaustive, but it captures some of the most productive and frequently used expressive repetitive patterns in Romanian. Moreover,

¹ University of Oxford, victor-sebastian.grigoras@ling-phil.ox.ac.uk

such a catalogue could never be complete, as expressivity is highly dynamic and relies on various factors, both linguistic and extra-linguistic.

Keywords: expressivity, morphosyntax, repetition, patterns

1. Introduction and outline

The term expressivity is commonly used with multiple meanings and appropriated differently depending on the theoretical framework that it might serve. While attempting to define expressivity from a morphosyntactic point of view, its nature as an interface phenomenon – with important semantic and pragmatic implications along with the grammatical aspects – cannot be ignored. The first core section of this paper aims to briefly provide a morphosyntactic definition of expressivity (section 2). By building on this theoretical hypothesis, the important role that morphology and syntax play in encoding and decoding expressive meaning should become more visible. Languages seem to possess grammatical instruments for expressing emotions and one of these instruments is repetition.

In Romanian, the language under scrutiny, various forms of repetition of lexical units bear expressive meaning. However, the functions and patterns of expressivity are not the same in all languages. After a brief comparative overview (section 3.1), repetition will be approached from the perspective of expressive morphosyntax (section 3.2). This will be followed by an inventory of expressive patterns with repetition in Romanian (section 4). Since expressivity is an open and dynamic category of meaning, this inventory does not aim to be, and cannot be exhaustive, but it includes the most frequent patterns, on basis of which some conclusions can be drawn (section 5, 6).

2. A morphosyntactic approach to expressivity

Expressivity is “a stylistic characteristic consisting of the manifestation of affectivity in language, through forms and constructions with connotative value, marked in relation to neuter, strictly denotative (descriptive), forms and constructions” (DTG 2023: 261). Four major perspectives can be

identified in this definition: the “manifestation of affectivity in language” is dealt with by cognitive studies; the connotative-denotative (descriptive) distinction, by semantics; and the idea of a “stylistic characteristic” can be linked to the fields of pragmatics or stylistics, which analyse discourse strategies. The fourth, however, is often neglected – the one that refers to “marked [...] forms and constructions”. Morphology and syntax are the linguistic levels that account for the formal aspects of linguistic constructions.

Moreover, the concept of expressivity is understood here “in a purely descriptive manner (with reference to the manifestations of the *expressive function* of language [see Jakobson's functions of language])” and not in an evaluative way (DTG 2023: 261). Therefore, expressivity is not a rare or exotic linguistic phenomenon, but on the contrary – “the expressive means through which a semantico-grammatical category is realized are more numerous and more varied than their grammaticalized equivalents”, which gradually enter general use, more or less successfully, some of them reaching the point of grammaticalization or lexicalization. An extensive demonstration of a similar reasoning can be found in George Lakoff and Mark Johnson's *Metaphors We Live By* (1980), in which they show that the metaphor is not just a high-register figure of speech, but a common conceptual mechanism that is used all the time by speakers, more often than not unconsciously. Analogously, expressivity should be looked at as more than just an artistic or stylistic endeavour. There is a vast inventory of “marked [...] forms and constructions”, which are used on a daily basis and help the expression of affective semantic content either independently or simultaneously with a denotative meaning, *i.e.* an observation made by the speaker about their observable universe. Instances where only one of the two uses – descriptive and expressive – is employed are rather rare (Gutzmann 2019).

From a morphosyntactic perspective, the patterns that will be accounted for are those ones that deviate from common usage just enough to stand out but not to an extent that they require a decoding effort that is too demanding on the part of the hearer (Grigoraş 2025). Therefore, a speaker could express semantic content that refers to the sphere of emotions, without being morphosyntactically expressive. Compare, for example, the unmarked utterances in (1) to those in (2):

- (1) a. Sunt fericit! (Romanian)
'I'm happy!'
b. Sunt foarte fericit!
'I'm very happy!'
- (2) a. Sunt în culmea fericirii!
'I'm on the highest peak of happiness!'
b. Sunt fericit de nu mai pot!
'I'm so happy that I cannot bear it anymore!'
c. Sunt fericit,fericit, fericit!
'I'm happy, happy, happy!'

From a morphosyntactic perspective, expressivity can be defined as an open class of alternative grammatical devices that are less frequently employed than the grammaticalized ones with similar functions, but used frequently enough in order to be easily understood and to efficiently convey, through language, emotional information or attitudes in relation to what is being talked about. The key observation is that expressive devices are often chosen instead of standardized and specialized morphosyntactical instruments or lexical items, because they allow for both descriptive meaning and an emotional stance to be encompassed in the same linguistic structure. For instance, a form such as Rom. *nou-nou* (new-new.DIM), meaning 'very new', could be preferred over *foarte nou* (very new), because the latter expresses only the superlative, without being able to show the speaker's stance to this qualification, whereas the first one marks both a superlative meaning and the speaker's stance.

Lastly, as can be deduced from the definition, an essential characteristic of expressivity is the heterogeneity of the phenomenon. Since they form an open and very diverse class, the patterns through which the expressive function is realized cannot be formally analysed in a unitary manner. The following sections of this paper analyse one family of expressive morphosyntactic phenomena – those that involve repetition – only to further prove how various alternative ways of expressing affectivity through language can be obtained using variations of a lexico-grammatical device.

3. Repetition and expressivity

3.1. Functions and forms of repetition. A typological overview

In Romanian, the main function of repetition in speech is the expressive one:

- (3) a. prost-prost
 stupid-stupid
 'very stupid'
 b. merge și merge și merge...
 (he/she) walks and walks and walks...
 'he/she walks for a long time/distance'

However, repetition is found in various morphological and syntactic forms and at various degrees of grammaticalization and different roles in many of the world's languages. For example, reduplication, a type of morphological repetition is frequently found outside of SAE (Standard Average European).

“[R]eduplication is a much more pervasive phenomenon than someone coming from a Western European world view might imagine. Reduplication is very common throughout Austronesia (Pacific islands, Philippines, Indonesia, Madagascar), Australia, South Asia, and many parts of Africa, the Caucasus, and Amazonia. In the Western Hemisphere, some language families are particularly amenable to reduplication (Salishan, Pomoan, Uto-Aztecan, Algonquian, Yuman, Sahaptian, Siouan, etc.) while others are not, such as Athabaskan and Eskimo-Aleut. Western Europe is one area where reduplication does not play a critical role in the morphology. However, many Indo-European languages in the east, which are in contact with other language families, do have reduplicative morphemes.” (Rubino 2013)

Reduplication can be total (4) or partial (5):

- (4) Tagalog (Rubio 2013)
 a. mag -isip
 verbalizing prefix-think
 'to think'
 b. mag-isip-isip
 'to think about seriously'

- (5) Pangasinan (Rubio 2001: 540)
- a. CV- toó "man", totóo "men"
 - b. -CV- amigo "friend", amimígo "friends"
 - c. CVC- báley "town", balbáley "towns"
 - d. C₁V- plato "plate", papláto "plates"
 - e. CVCV- manók "chicken", manómanók "chickens"
 - f. Ce- duég "carabao", deréweg "carabaos"

Languages that have grammaticalized repetitive devices mostly use them for essential functions, such as marking aspect or the plural number (Rubino 2005; Daniel 2012: 8). This is also the case for sign languages, which make extensive use of lexical and morphological repetition (Bergman, Dahl 1994; Pfau, Steinbach 2005, 2006; Sutton-Spence, Woll 1999; Wilbur 2005; Fischer 1973; Sandler 1990). Among the languages that were included in *The World Atlas of Language Structures Online*, 277 had productive total or partial reduplication, 34 had only total reduplication and 56 had no productive reduplicative patterns (Rubino 2013). European languages were included in the last category. However, lexical repetition does not lead only to distinctions such as number or aspect. Many European languages, in absence of fundamental grammatical consequences such as the above-mentioned, are free to use repetition for other purposes. Precisely because total reduplication does not regularly employ +PLURAL, +CONTINUOUS – for which there are specialized grammatical means – or any such value in the European languages, it can be used to convey other grammatical distinctions or semantic contents. Total reduplication is not, however, the only repetitive pattern found in European languages. Some patterns are more productive, while others have a narrower scope, being restricted to a relatively small lexical inventory – the resulting forms rather being lexicalized relics of no-longer-active patterns or simply idiosyncratic structures. Hence, these factors should also be taken into account when attempting to answer whether European languages have active reduplicative patterns or not. This paper aims to show that repetition in Romanian, as well as other European languages (Italian, Spanish, English, etc.), does have precise patterns and well-delimited roles within grammar.

(6) Romanian, Italian, Spanish, and English

a. prost- prost

b. stupido stupido

c. estúpido estúpido

d. stupid stupid

slowly slowly.DIM

'very/really stupid' + emotional stance (annoyance)

(7) Romanian and Spanish

a. încet- încetișor

b. suave suavecito

slowly slowly.DIM

'very slow' + emotional stance (annoyance or sensuality)

(8) My *hair* is *hairing* today.

'My hair looks very good today' + emotional stance (proud)

Since repetition is always an alternative way of expressing certain grammatical and semantic categories, for which specialized lexical or morphosyntactic instruments exist, it also always adds an expressive stratum to the denotation.

3.2. *The expressive status of repetition.*

Semantic non-redundancy via lexical redundancy

The grammar of a particular language and its typology are essential for interpreting repetitions. Compare the following:

(9) Malay

rumah-rumah

house-house

'houses' (The Oxford Guide to the Malayo-Polynesian Languages of Southeast Asia)

(10) Romanian

casă-casă

house-house

a. evaluative reading: 'big/beautiful house'

b. contrastive reading: 'a house, not an apartment'

In Malay, total reduplication is a grammatical rule that generates a plural. The resulting meaning is purely descriptive, independent of context, and unmarked affectivity-wise. By contrast, in Romanian, the simple repetition of the noun *casă* would be ungrammatical unless one of the two readings that add meaning is present. This semantic content is more imprecise, thus enabling multiple readings depending on the discourse context.

Potts (2007: 180) points out that “for expressives, the basic observation is that repetition leads to strengthening rather than redundancy”. On the other side, as far as descriptive language is concerned, formal (11) or even semantic (11b and 12) redundancy is ungrammatical or at least undesirable.

(11) a. În *în geantă *geantă este *este cheia *cheia.

In *in bag *bag there is *is key.DEF *key.DEF

'In the bag is the key.'

b. Cerul este senin și nu (este) înnorat. (GBLR 2016: 334)

Sky.DEF is clear and not (is) cloudy.

'The sky is clear and (is) not cloudy.'

(12) short brevity, to descend down

Therefore, in languages where there are no grammaticalized patterns that involve repetition and yet repetition is frequently used, a clear boundary between expressive and descriptive language may be observed. Exchanges such as the ones in (13) are possible in Romanian only because they exist within the expressive domain. The second occurrence of the noun *house* is not interpreted as superfluous in neither of the situations, but as an alternative means to convey additional expressive information.

- (13) a. A: Stă la *casă* sau la apartament?
 B: La *casă-casă*.
 A: 'Does he/she live in a house or in an apartment?'
 B: 'In an actual house, not in an apartment.'
- b. A: Ți place această *casă*?
 B: Păi asta e *casă-casă*!
 A: 'Do you like this house?'
 B: 'Well, this is a real/big/beautiful house!'

The apparent paradox of redundancy generating non-redundancy is, therefore, solved at the morphosyntax-semantics interface. Repetition in Romanian illustrates the clear-cut distinctions between the different compartments of language and the way in which these interact. Hence, when present, lexical redundancy – *i.e.* repetition of any kind – in Romanian must be interpreted as an alternative morphosyntactic instrument used for conveying expressive semantic content.

4. Expressive repetitive patterns in Romanian

Before putting together an inventory of some expressive morphosyntactic patterns that involve repetition, it is useful to delimit the understanding of the term *repetition* that will be further used. A broad definition, suitable for this approach, states that repetition means the "[re]occurrence of a linguistic unit two or more times, either in immediate proximity or at a certain distance, in identical or partially identical form, within a broader linguistic sequence" (DTG 2023: 541). Therefore, repetition does not only refer strictly to the lexical or morphological phenomenon of reduplication.

All the patterns that will be described in the following subsections employ the term repetition in a broad sense of some lexical items that encompass referential and/or grammatical content, as well as expressive content – the speaker's stance with respect to the things being uttered – that is more or less context-dependant. These patterns will be analysed in terms of the constraints upon the lexical items that they can be applied to and their grammatical behaviour.

4.1. Expressive repetition of adjectives and adverbs

When analysing adjectival and adverbial patterns, expressivity should be always linked to degree and intensity. Hence, any choice to express a degree of intensity in a non-standard manner falls in the sphere of the "subjective", sometimes of the "stylistic", which explains the large and ever-increasing number of expressive degree devices and the difficulty of setting a precise limit between the grammaticalized and the lexico-stylistic ones (GBLR 2016: 216). In Romanian, the absolute superlative can be realized either through simple reduplication, or through a special pattern that implies reduplication and affixation with a suffix that is homonymous with the diminutive one.

4.1.1. A-A: *rău-rău*, *repede-repede* (bad-bad, quickly-quickly)

From a formal point of view, the following aspects may be noticed:

- Reduplication (*rău-rău*, *tare-tare*)

This pattern is based on the process of doubling the base adjective or adverb.

- Double agreement (*rea-rea*)

If the structure is of adjectival nature, the two constituents must agree with the governing NP. Thus, the only grammatical forms are those like the ones in (14a) and not any possible combinations, since they would violate the agreement.

- (14) a. *rea -rea*, *răi -răi*
bad.FEM.SG.- bad.FEM.SG., bad.MASC.PL.-bad.MASC.PL.
rele -rele
bad.FEM.PL.-bad.FEM.PL.
'very bad'
- b. **rău -rea*, *rea -răi*
bad.MASC.SG.-bad.FEM.SG., bad.FEM.SG.-bad.MASC.PL.

This reduplicative pattern generates structures with different semantics depending on the class that they belong to:

– Scalar As

Since the semantic result of this pattern is a marked absolute superlative, it is necessary that the As it is applied to be scalar. The scalar As thus marked not only become superlatives, but they are also given the ability to express an additional affective stance (15).

– Non-scalar As

However, when reduplication is applied to other types of As, the semantics is not a superlative anymore, but the strengthening of the semantic content (16a) or, in other cases, a contrastive reading (16b). The reading is highly dependent on the conversational background, hence the speaker can use it to move the focus onto a certain semantic component. In other words, reduplication can be used as a focus device.

- (15) câine rău-rău; vorbește repede-repede
 dog bad-bad; (he/she) speaks quickly-quickly
 'very bad dog'; 'He/she speaks very quickly.'

- (16) a. ciobănesc german-german
 German-German Shepherd
 'a dog that perfectly illustrates some stereotypes associated with Germans or with the breed' or 'a thoroughbred German Shepherd'
- b. Vorbește românește -românește.
 He/she speaks Romanian-ly-Romanian-ly.
 'He/she speaks in a strong Romanian accent or in a specifically Romanian manner/style' or 'He/she speaks very clean standard Romanian, without foreign words or dialectal elements.'

4.1.2. A-A.DIM: *rău-răuţ*, *repede-repejor* (*bad-bad.DIM*, *quickly-quickly.DIM*)²

The prototypical example that should be kept in mind throughout the analysis of these constructions is *nou-nouţ* (17).

- (17) *nou-nouţ*
new-new.DIM
'very/brand new'

Two aspects are readily obvious here:

- Reduplication (*nou-nouţ*)

Reduplication underlies this pattern. The two terms that make up the resulting structure must have the same root (18).

- (18) *nou -nouţ* and *gol -goluş*
new-new.DIM empty-empty.DIM
but not **nou -goluş* nor **gol -nouţ*
new-empty.DIM empty-new.DIM
'brand new' and 'really empty'

- Suffix Homonymous to the Diminutive Suffix (*nou-nouţ*)

The affix *-uţ* is referred to as a 'suffix homonymous to the diminutive suffix' rather than simply as a 'diminutive suffix', because here *-uţ* has a different functional role. The suffix does not have to be only *-uţ*; there are also other suffixes such as *-uleţ* (19), *-el* (20) or *-işor* (21).

- (19) *întreg-întreguleţ*
full-full.DIM
'very full '

- (20) *singur-singurel*
alone-alone.DIM
'very alone'

² This subsection is a translated and abridged version of a paper that is forthcoming in a volume at Bucharest University Press.

- (21) încet-încetîșor
 slowly-slowly.DIM
 'very slowly'

– Double agreement (*nouă-nouță*)

If the basis is an adjective, this third characteristic may be noticed. This phenomenon manifests itself throughout the entire inflectional paradigm³ of adjectival structures such as *nou-nouț* (22) or *gol-goluț* (23). Forms without the double agreement, such as *nou-nouță* (24), which do not conform to the literary norm, often occur in spoken language to the detriment of double agreement structures.

- (22) *nou-nouț*(M.SG), *noi-nouți*(M.PL), *nouă-nouță*(F.SG), *noi-nouțe* (F.PL)

- (23) *gol-goluț*(M.SG), *goi-goluți*(M.PL), *goală-goluță*(F.SG), *goale-goluite* (F.PL)

- (24) *mașină nou*(M.SG)-*nouță*(F.SG)
 'brand new car'

On the basis of these three characteristics, a general reduplication and affixation function, which is the underlying pattern of *nou-nouț* and *gol-goluț*, may be deduced. The expression of the superlativization function will be henceforth represented like this: $f(a) = a + (a + \text{suffix homonymous to the diminutive suffix})$. For instance, for *nou*, $f(nou) = nou + (nou + -uț) = nou-nouț$.

The values that can be assigned to the variable *a* or, in other words, the morphological and lexical conditions that allow inclusion in the domain – the complete set of accepted inputs – of function *f* must also be examined:

– The Lexical Category

Function *f* has been illustrated above for the word *nou* ('new'). Analogously, it can be applied to other roots, with at least one occurrence each in the CoRoLa corpus (25). Another structure listed

³ As seen in DOOM³ [the third edition of *The Ortographic, Orthoepic and Morphologic Dictionary of Romanian*].

in DOOM3 and attested in the corpus is *încet-încetişor* (21), rooted in the adverb *încet* ('slowly'). Another two examples formed from adverbial roots, found in the CoRoLa corpus, are *bine-binuţ* (26) and *fain-făinuţ* (27). Therefore, the variable of function *f* has been attributed *a*, because it shows the first essential condition. The word that undergoes this grammatical process must be either an adjective or an adverb.

- (25) *gol-goluţ* ('very empty'), *plin-plinuţ* ('very full'), *slab-slăbuţ* ('very thin'), *simplu-simpluţ* ('extremely simple'), *mic-micuţ* ('very small'), *alb-albuţ* ('very white'), *singur-singurel* ('really alone')

- (26) *bine-binuţ*
'very well'

- (27) *fain-făinuţ* (used regionally in Transylvania)
'very well'

– Number of syllables

The root can only be monosyllabic (*nou*, *fain*) or disyllabic (*sin.gur*, *în.cet*). Consequently, structures with longer words such as **interesant-interesănţel* (28) are ungrammatical.

- (28) **interesant-interesănţel*
'very interesting'

– Semantic and derivational properties

The adjective or the adverb must be scalar, since the **semantic result** of *f(a)* is 'very *a*'. For instance, the semantic result of *f(nou)* is *foarte nou* ('very new'). Therefore, if a word does not accept the absolute superlative, it means that it cannot go through the process described by function *f*. Thus, *a* must be a scalar adjective or adverb. Moreover, if *a* is an adjective, it must be a qualifying adjective – not a relational one (**magazin sătesc-sătesculeţ*) (29) or reference-modifying (**fost-fostuţul ministru*) (30); the last two types of adjectives do not accept degree markers (GBLR 2016: 217-219; GR 2013: 417-420).

(29) *magazin sătesc-sătesculeț
 *'very rural store'

(30) *fost-fostuțul ministru
 *'very former minister'

Taking into consideration the lexical and morphological properties that form function f , as well as the conditions that the variable a has to meet, a more nuanced generalisation may be proposed: $f(a) = a + (a + \text{suffix homonymous to the diminutive suffix})$, where the semantic result is 'very a ' with a being any gradable adverb or qualifying adjective that allows for diminutive suffixation and has a phonetic body of no more than two syllables.

The semantic result ('very a ' or even more so⁴) alongside the special realisation are enough reasons for placing function f under the general label of *expressive morphology* (Fortin 2011: 9). [...] The affix in the formula of function f can be regarded as a connotative affix, similar to those in Spanish (Fortin 2011: 137) (*infra* 3.2). Therefore, it has a double role: to mark the intensity – absolute superlative – and also to indicate a certain stance of the speaker towards the object or the action described by $a/f(a)$.

Two other difficulties in the analysis of these structures are worth delving into:

A. The Double Agreement of Adjectival Structures. Usage and Norm

An important discrepancy between usage and norm is the absence of the double agreement in everyday speech, when the variable a in $f(a)$ is assigned a qualifying adjective as its value. In a previously published article (Grigoraș 2024), I have identified three main causes for speakers choosing structures such as *mașină nou-nouță* rather than conforming to the norm and saying *mașină nouă-nouță*.

⁴ As previously mentioned, the result has a distinct semantic mark, that of a 'maximum point' + hypocoristic stance.

The first cause is the influence of another linguistic pattern, which is more frequent in speech and has a more transparent structure: compounds such as *nou-venit*, *nou-născut* etc., in which the first element does **not** inflect, because it is an adverb, not an adjective (ADV-ADJ), making the agreement easier.

A second possible cause is the feeling of redundancy that inhibits the double agreement. The repetitive and relatively difficult internal/deep structure of these constructions is the result of the three characteristics: reduplication, suffix homonymy to the diminutive suffix, and double agreement (one internal and one enclitic agreement). All of these contribute to structures such as *noi-nouţi*, *goi-goluţi* or *goale-goluţe* being deemed as redundant.

A third cause could be the length of the phonetic body of the adjectival root. The non-standard usage is less probable for a $f(a)$ when a is disyllabic. For instance, if $a = \text{sin.gur}$, then $f(a) = \text{singur-singurel}$. Structures such as **singur-singurică*/**singur-singurea*, **singur-singurei* or **singur-singurele* are impossible in Romanian, as opposed to other vernacular versions of inflectional forms – sometimes even more frequent, as seen in the following table that uses data from the CoRoLa corpus:

Tabel 1

Standard vs non-standard forms.
Data for the two most frequent A-A.DIM structures

		Standard form	Occurrences	Non-standard form	Occurrences
nou-nouţ	F.SG.	<i>nouă-nouţă</i>	23	<i>nou-nouţă</i>	139
	M.PL.	<i>noi-nouţi</i>	8	<i>nou-nouţi</i>	15
	F.PL.	<i>noi-nouţe</i>	54	<i>nou-nouţe</i>	87
gol-goluţ	F.SG.	<i>goală-goluţă</i>	16	<i>gol-goluţă</i>	5
	M.PL.	<i>goi-goluţi</i>	8	<i>gol-goluţi</i>	0
	F.PL.	<i>goale-goluţe</i>	5	<i>gol-goluţe</i>	1

Source: Grigoraş 2024

There is a fourth cause that relates only to the structure *nou-nouţ* and that will also be invoked later in this paper: the high degree of lexicalization, given by its frequent use. This explains why the ratio (occurrences of standard

inflectional forms of *nou-nouț*)/(occurrences of non-standard inflectional forms of *nou-nouț*) is subunitary, while the ratio (occurrences of standard inflectional forms of *gol-goluț*)/(occurrences of non-standard inflectional forms of *gol-goluț*) is superunitary, as seen in the table above. In other words, the speakers' tendency is to use *nou-nouț* not complying to the norm, whereas structures like *gol-goluț* or *singur-singurel* are rather used in a literary manner, with double agreement. Therefore, it is possible that *nou-nouț* has developed an idiosyncratic usage that ignores the adjectival nature of the first term, simplifying the structure. It can be observed that, statistically, *nou* and *nou-nouț* are noticeably more frequently used than *gol* and *gol-goluț* respectively.

B. Possible Explanations for These Structures and Their Usage

Two hypotheses can be put forward:

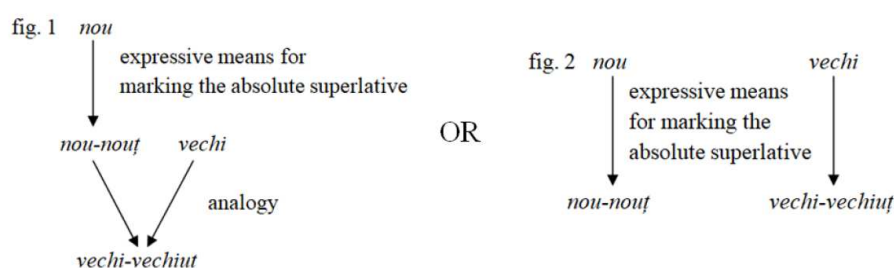

Figure 1. Two possible explanations for A-A.DIM structures
(Grigoraș 2024)

If *nou-nouț* is assumed to be the standard construction that exists in this form in the mental lexicon, then judging by fig. 1, all the constructions such as *vechi-vechiuț* ('very old') or *fain-făinuț* should be possible words, with transparent structure and meaning but which do **not** exist independently in the mental lexicon of the speaker. They are generated analogously with each occurrence based on the pattern of *nou-nouț*. However, fig. 2 argues that all forms (including the more frequently used *nou-nouț* and *gol-goluț*) are results of the superlative function *f*.

At least two counterarguments against the hypothesis in fig. 1 may be considered. The first concerns the legitimacy of the presumption of the existence of a standard form (*nou-nouţ*), based only on the frequency of its occurrences in speech. In the absence of considerably older attestations for *nou-nouţ* than for any other similar construction, or of an explanation of the origin of this construction in this exact form, it cannot be stated with certainty that *nou-nouţ* is a model that enabled the emergence of all the other forms. Another counterargument is that this pattern does not exist only in Romanian. A typological (comparative) approach could prove to be more suitable than an intralingual diachronic explanation. By following this path, we obviously eliminate the possibility of a sole standard structure, acknowledging the existence of a pattern applicable to a vast set of lexical units. In Spanish, the diminutive suffixes have varied expressive usage⁵ (Fortin 2011: 138). For instance, the function *f* is identical – $f(a) = a + (a + \text{suffix homonymous to the diminutive suffix}) -$, the semantic result is the same ('very *a*') and the constraints for the variable *a* are also similar. For adjectival *a*: $a = \text{nuevo}$, $f(a) = \text{nuevo nuev(ec)ito}$ (cf. *nou-nouţ*), $a = \text{solo}$, $f(a) = \text{solo solito}$ (cf. *singur-singurel*) and for adverbial *a*: $a = \text{suave}$, $f(a) = \text{suave suavecito}$ (*încet-încetişor*).

Conversely, the frequency in use of *nou-nouţ* can be used as a counterargument against hypothesis 2. It is difficult to say whether a possible yet unattested construction such as *mic-mititel* ('very small'), for example, is formed using the function *f* or by analogy with *nou-nouţ*. For that reason, these structures should be understood as being generated through a mixed process. Even if *nou-nouţ* has a high degree of lexicalisation – and thus its own entry in the mental lexicon – this does **not** entail that it cannot be formed spontaneously using function *f*, also existent in the lexicon, as happens with all the other analogous constructions. Therefore, fig. 2 illustrates the most plausible scenario, that of an active and productive grammatical process in present-day Romanian. Fig. 2 also explains the double agreement (that is often lost due to the atomic, non-decomposable actualization of *nou-nouţ* directly from the lexicon, instead of generating it in accordance with the rules of function *f*).

⁵ In Spanish, diminutive suffixes can be used for expressing depreciation, appreciation, hypocorism, intensification, exactness, attenuation, or approximation.

4.2. Expressive repetition of verbs

4.2.1. *V (și) V (și)... (și) (iar/tot) V: merge (și) merge (și)...*

It is well known that Romanian has not grammaticalized the progressive/continuous aspect. This reading is obtained either through the imperfect tense, or can be realized periphrastically by means of other lexical elements, such as the prototypical verb *a continua* ('to continue') or adverbs like *(în)continuu* ('continuously'):

- (31) El continuă să meargă/merge încontinuu.
'He continues to walk.'

The pattern that will be analysed bears expressive content along with the simple marking of the continuous aspect. It implies the repetition of the verbal predicate, with or without the repetition of *și* ('and'), also allowing for the insertion of adverbs such as *iar* ('again') *tot* ('still') before the last element of the repetition, in order to better convey durativity. Here are some of the possible configurations:

- (32) a. El merge, merge, merge, merge...
He walks, walks, walks, walks...
b. (Și) merge și merge și merge și merge...
c. Merge, merge și iar merge.
d. Merge, merge, tot merge...

From a syntactic perspective, the grammatical nature of *și* needs to be discussed. Is it rather a conjunction or an adverb, as both options are available in Romanian? The possibility of its absence without any semantic or syntactic consequences could indicate that it is more of an adverb. Moreover, the *și*-s between the verbs are obviously not true copulas, since they do not link multiple predicates. Another argument against the conjunction hypothesis is the possibility of placing it before the first element of the repetition (32a). This initial *și* does not seem to be any different from the ones that follow. However, the fact that the only available position for *și* when it occurs just once is before the last element of the repetition could be interpreted

in two ways – either as proof it is after all a conjunction, since this is also the distribution of the conjunction *și* inside enumerations in Romanian (33); or as identical behaviour to the adverbs *iar* (32c) and *tot* (32d). What is unequivocal is that the *și* inside this pattern has both conjunctive and adverbial properties and that it is grammaticalized with a specific function and semantics within this expressive pattern.

- (33) a. El merge, merge, merge și merge.
b. *El și merge, merge, merge, merge.

From a lexico-semantic perspective, some constraints and effects of the usage of this pattern might be noticed. First, the expressive markedness of the structure increases as the number of times the verb is repeated grows – (34b) is more expressive than (34a). Oftentimes, in oral speech, this repetition is accompanied by a specific intonational contour and by elongated vowel pronunciation.

- (34) a. El merge, (și iar) merge.
b. El merge, merge, merge, merge, (și iar) merge.

Grammatical aspect⁶ plays an essential role in the selection and interpretation of the verbs that undergo this expressive pattern. The prototypical verbs which occur are activities, which are durative and atelic: *a merge* ('to walk'), *a vorbi* ('to talk'), *a privi* ('to watch'), etc. However, the patterns can also be applied to:

– States

States are non-agentive and, generally, their Experiencer subject has no control over the action. When they undergo the pattern, their usual meanings change. For instance, (35a) illustrates a playful/rude method for expressing the idea of somebody being overweight. Here *to be* no longer has an existential meaning. In (35b), the verb *to know* does not employ the property of the subject to know a certain piece of information, but the specific moments when he/she is capable of

⁶ The framework used for this classification is the one proposed by Z. Vendler (1967).

giving the right answer and does so. The continuous state of knowing, true at any point, is recategorized as an iterative-event state.

- (35) a. Baritonul este și este și este...
 'The baritone is and is and is...'
 b. Mihai știe, știe, știe(, până nu mai știe).
 'Mihai knows, knows, knows (until he doesn't anymore).'

– Accomplishments

The result of using an accomplishment predicate in such structures is that, by placing the focus on the duration, the speaker aims to eliminate the final point. Thus, the action, even in the presence of an object, becomes *de facto* atelic. Another interpretation could be the iterative one, case in which the accomplishment is recategorized as a multiple-event state.

- (36) Cântă, cântă și tot cântă cântecul (dar nu-l mai termină).
 'He sings, sing and sings the song (but he just won't finish it).'

– Achievements and semelfactives

Mutatis mutandis, the multiple-event state recategorization takes place the same way in this case.

- (37) a. Toată ziua găsește, găsește, găsește, încât până seara nu mai are nimic de căutat.
 'All day long he keeps finding, finding, finding, until by evening there is nothing left to look for.'
 b. Strănută, strănută și nu se mai oprește.
 'He keeps sneezing, sneezing, sneezing and he just won't stop.'

4.2.2. *V ce/cât V și...: spune ce spune și...*

As opposed to the previous pattern, this one is characterized by a tighter configuration. The only variable element is the relative pronoun – either *ce* or *cât*, with the latter being slightly more duration-orientated. The semantic content can also be analysed in a single manner. Compare:

- (38) a. Spune ce spune și tot ca el face.
'He says what he says/ He says one thing, and still does what he pleases.'
b. Lucrează cât lucrează și tot nu izbândește.
'He works and works, yet still does not succeed.'
c. Face ce face și până la urmă reușește.
'He does what he does and in the end he succeeds.'

The structures of the type *și tot (nu)* or *și până la urmă (tot nu)* ('yet/and still (+ negation)') that follow the repetition could have also been mentioned for the previous pattern, but it is only the pattern that is analysed in this subsection that always co-occurs with such structures. This is due to the mandatory antonymy relation that is set between the repeated verb and the following predicate. In the *V ce/cât V și...* pattern's matrix there is a presupposition that the action described by the repeated verb is either (a) false or true for a short period of time only, due to the subject attempting but failing to act in a certain direction, or (b) supposed to be true by the subject, even though the speaker knows that it is false.

Agentivity is an important feature of the repeated verb, since this pattern is mostly used to express doubt with respect to the actions of a certain subject towards a (pretended) goal. However, there are also exceptions such as the following, where the subject is an Experiencer and not an Agent:

- (39) Omul trăiește cât/ce trăiește și moare.
'One lives as long as one lives, and then dies.'

4.2.3. *Când/dacă V, V OR când/dacă V^{TRANSITIVE}₁ V₂, V₂:*
când promite, promite OR când promite că sună, sună

This pattern is characterized by the presence of a subordinate clause introduced by *când* ('when') or *dacă* ('if').

- (40) a. Când promite, promite.
'When he promises, he promises.'
b. Dacă promite, promite.
'If he promises, he promises.'
c. Când promite ceva, promite, nu se joacă.
'When he promises something, he promises it, he doesn't fool around.'

The element that is repeated in the main sentence relies on the type of verb that is the predicate of the sentence introduced by *când/dacă*. If V_1 is intransitive, then it is the one that will be repeated. If there is a complex V_1P , then the whole VP can (but does not have to) be copied (41a). Conversely, if V_1 is transitive and governs a subordinate clause whose predicate is V_2 , then only V_2P will be copied in the main sentence (41b,c). If the whole V_1P is repeated (41d), the stress goes on the first verb, usually a *dicendi* verb, thus enabling a different reading: the speaker questions the fulfilment of the action described by V_2 .

- (41) a. Când tace, tace, când vorbește la telefon, vorbește la telefon.
'When he's silent, he's silent, when he talks on the phone, he talks on the phone.'
b. Când zice că face ce a promis în campania electorală, face ce a promis (în campania electorală).
'When he says that he'll do everything he promised during the campaign, he'll do everything he promised (during the campaign).'
c. Eu când vreau să fluier, fluier.
'When I want to whistle, I whistle.'
d. (?) Când zice că face, zice că face.
'When he says he'll do it, he says he'll do it.' → 'He only says it, but he will not act on it.'

Orally, this pattern is uttered with a specific intonational contour – descending for the *când/dacă* V sequence and ascending and stressed on the second occurrence of the V.

4.2.4. *The expressive anti-repetition. A special metadiscursive situation.*

The last pattern with verbal repetition that will be discussed is one that has been analysed before by Gabriela Pană Dindelegan (2003), and which includes a metadiscursive adjunct, with a topicalising function, expressed as a verb in the supine. The verb is repeated as predicate immediately after, as in (42a). In the majority of cases, the sentence headed by the finite verb is succeeded by one introduced by an adversative conjunction.

The pattern is also possible with adjectives. This triggers a concessive reading ('even though she is old...') and the mandatory presence in the right vicinity of an (apparently) semantically-opposite prediction from the repeated adjective's (42b,c).

- (42) a. De cântat cântă foarte bine (dar dansează prost). → de V_1 , V_1
 'As for singing, they sing very well (but they dance poorly).'
- b. De deştept, e deştept, dar cu politeţea nu stă prea bine. → de Adj_1 ,
 este Adj_1
 'As for being smart, he is smart, but politeness is not his strong suit.'
- c. Bătrână, bătrână, dar poate să alerge prin parc. → Adj_1 , Adj_1
 'As for being old, she is old, but she can still run in the park.'

Expressivity is, however, greater when the pattern is violated – *i.e.* when V_2/Adj_2 is different from V_1/Adj_1 (this only works with the first two subtypes of this pattern (43c)). The implicature resulting from this expressive anti-repetition in examples such as (43a) and (43b) is that 'as far as V_1/Adj_1 is concerned, the property that they describe cannot be attributed to the subject': The subject does not sing well (43a), or the subject is not smart (43b) respectively. This result is only natural since the metadiscursive element introduces the topic of the conversation, but afterwards the sentence is not at all related to that topic. Expressivity comes from disrupting the expectations of the hearer, who can recognize the pattern and is surprised by its violation.

- (43) a. De cântat, dansează frumos.
 'As for singing, they dance very well.'
- b. De deştept, e frumos.
 'As for being smart, he is handsome.'
- c. *Bătrână, tânără, dar...
 'Young, old, but...'

4.3. Expressive repetition of nouns

4.3.1. N -N: *casă-casă*

This pattern can occur with two readings. The first one is evaluative, through which a judgement of value about a feature of the discussed object is added using reduplication, therefore making it stand out from the group of identical elements denominated generically by a common noun. For instance, the repetition of the word *casă* in (44) moves the focus from the object itself to a certain positive attribute that is evaluated by the speaker ('big/beautiful house').

- (44) A: Cum e casa nouă a Alexandrei?
B: Și-a luat o *casă-casă*!
A: 'How is Alexandra's new house like?'
B: 'She got herself a really nice house!'

The second reading is the contrastive or the reductive one. By means of repetition, the speaker is able to adjust efficiently the extension of the term, more often than not in the direction of narrowing it. Example (45) shows the way in which a noun such a *professor*, which is often used for all academic ranks in common language, is disambiguated and reduced to its stricter meaning, by repeating it.

- (45) A: Domnul Popescu este conferențiar (sau profesor)?
B: E profesor-profesor.
A: 'Is Mr Popescu an associate (or statutory) professor?'
B: 'He is a professor of the highest rank.'

The first of the two nouns can appear without an article or with a proclitic undefined article, but the second one can only appear without an article, bound to the first noun.

- (46) A: Și-au luat o casă sau un apartament?
B: Și-au luat o casă-*o casă.
A: 'Did they buy a house or a flat?'

4.3.2. *Tautology. N.(IN)DEF(-i/e/este) N.INDEF:**salariul e/este salariu, salariu-i salariu, salariul salariu*

In this section tautology is not referred to as a figure of speech, but as a common phenomenon that is in everyday speech to highlight certain semantic components of nouns by means of cyclic definition. The formal relation $x = x$ (*love is love*) encodes a mediated attributing of a quality to x on the basis of the fact that it is x and it is known to have certain properties: $x = y = x$. The quality y is not expressed overtly, but implied and it may vary depending on the context in which it is uttered, making repetition a handy instrument for expressing emotions that are complex and that can change over time:

(47) *Iubirea e iubire.*

'Love is love.'

- a. If the speaker has been, for instance, recently cheated on, his utterance can be understood as 'love (the way I feel it now) is hurtful, because that is what love is like generally'.
- b. If the speaker is happily in love, his utterance might better be understood as 'love (the way I feel it now) is beautiful, because that is what love is like generally'.

The tautologic reduplicative pattern has extended forms, that use the linking verb *a fi* (*to be*) (48a,b) and a contracted form, without the copula (48c). Notice also the possibility of this structure being followed by adversative sequences (48b) – the mechanism is similar to those discussed in verbal patterns:

(48) a. *Trebuie să-l ajut la nevoie, că prietenii sunt prieteni.*

'I have to help him when he's in need, because friends are friends.'

- b. *Prietenia-i prietenie, dar sunt și niște limite.*

'Friendship is friendship, but there are some limits too.'

- c. *"moșia moșie, funcția funcție, coana Joița, coana Joița"* (Caragiale, *O scrisoare pierdută*)

'The estate's an estate, the position's a position, Madam Joitica's Madam Joitica.'

4.3.3. *N-N.DIM: doină-doiniță*

This pattern is morphologically and semantically similar to the A-A.DIM pattern. Since it is no longer the case of scalar grammatical items, there is no superlativization function for these structures, but the hypocoristic one remains. These constructions are often found in vocative position (but not exclusively – see (49a)).

- (49) a. "I- aş cânta doina, doiniță" (Eminescu, *De-aş avea*)
 To her I would sing doină.DEF, doină.DIM.DEF
 'I would sing lovely ballads to her'
- b. înger-îngerăşul meu
 angel-angel.DIM.DEF mine
 'my beloved guardian angel'

4.3.4. *N.DEF N.PL.GEN: frumoasa frumoaselor*

The *N.DEF N.PL.GEN* pattern is included in the typology of expressive degree-marking devices in the GBLR (2016: 217) under the label of 'syntactic structures with genitive and repetition'. Indeed, the semantic result of *frumoasa frumoaselor şi credincioasa credincioaselor* (Mihail Sadoveanu, *Divanul persan*) is a relative superlative: 'the most beautiful and the most faithful'. However, this pattern has not been placed among the adjectival and adverbial – which have the grammatical category of degree, unlike nouns – patterns for two reasons.

Firstly, even though the basis is apparently an adjective (*deştept* 'smart', for instance), the result is structurally made of two nouns (*deşteptul deşteptilor*), the first one having a definite article and the second one modifying the latter while having a genitive case form.

Secondly, these structures do not form with only adjective-derived nouns (50a), but also with primary nouns (50b). The meaning is the same: 'the best individual x out of a group of elements X or the highest in a hierarchy'. This also explains why the semantic result is not an absolute superlative as for adjectival and adverbial structures, but a relative one. Hence, it is possible that when generated, these structures start from the noun already, and not from the base-adjective.

- (50) a. frumoasă ('beautiful') → frumoasa frumoaselor
credincioasă ('faithful') → credincioasa credincioaselor
deştept ('smart') → deşteptul deşteptîlor
b. zână ('fairy') → zâna zânelor
stea ('star') → steaua stelelor
stăpân ('master') → stăpânul stăpânilor

Another frequent expressive use of such structures is the ironic one. Constructions such as *deşeptul deşteptîlor* rather mean the opposite ('the most stupid').

4.3.5. *N de N: chef de chef*

This pattern is semantically similar to the previous one, as it has the function of a relative superlative and can be used ironically (though not as frequently). Moreover, one more common point could be that here there also exists a genitival type of relation, but one that is expressed analytically, as used to happen more frequently in old Romanian. Compared to the synthetic genitival structures, those discussed in this subsection tend to favour actual nouns (51a), but can be obtained from adjective-derived nouns too (51b).

- (51) a. băiat ('boy') → băiat de băiat
chef ('party') → chef de chef
boss → boss de boss
b. barosan ('boss') → barosan de barosan
şmecher ('trickster') → şmecher de şmecher

It is visible from the examples that this pattern is primarily used in an argotic register. It can also be found – with a great degree of lexicalization – in structures such as *neam de neamul lui/ei/lor*, meaning 'no one in the history of his/her/their family'.

- (52) Neam de neamul lui n-a văzut așa ceva.
'No one in the history of his family has seen such a thing.'

4.3.6. *N.PL-N.PL: valuri-valuri*

The last pattern that will be analysed differs from the previous ones due to its special grammatical function. Expressivity has been defined from a morphosyntactic perspective as the alternative means through which speakers can express emotions or attitudes with respect to what is uttered, other than through specialized grammaticalized instruments and functional units. The main function of the *N.PL-N.PL* pattern is quantification. Additionally, this pattern is used to show the speaker's attitude (amazed/surprised/happy/displeased) towards a multitude of identical objects indicated by the base-noun of the structure. The following examples show how the indefinite quantification is realized:

- (53) a. “valuri-valuri de căldură” (Lavinia Braniște, *Sonia ridică mâna*)
 ‘waves – waves of heat’
 ‘many heatwaves’
 b. Borcanul s-a spart și s-a făcut bucăți -bucăți/ bucăți -bucățele.
 Jar.DEF broke and turned into piece.PL-piece.PL/piece.PL-piece.DIM.PL
 ‘The jar broke and turned into tiny little pieces.’

The focus in the example in (53) is not only on the multitude of some objects (the shards), but rather on the fragmentariness – an initial object that has generated a subset. This is what triggers the speaker's reaction. The diminutive suffix in the structure *bucăți-bucățele* is not at all hypocoristic – it conveys the speaker's evaluation of the pieces: not only are they many, ‘but they are also really tiny’.

5. A few notes on the expressive (repetitive) patterns and their dynamics

As anticipated at the beginning of the previous section, this paper only contains an overview of some expressive repetitive patterns in Romanian, along with some morphosyntactic and semantic observations. This inventory could have been enriched with other patterns too, but, after analysing the corpus, only the most frequent and productive ones were chosen. Some of them have not been included on basis of similarity with already-discussed patterns. Noun-based metadiscursive repetitive patterns fall into this category.

N.DEF ca N.DEF, dar... (N.DEF as/like N.DEF, but) (54a) is mainly used in oral communication to change the topic of the conversation. One particularly frequently used structure of this sort is *toate ca toate* ('everything is fine and all/all things aside/be as it may') (54b), which is an idiom based on the indefinite pronoun *toate* (all.FEM.PL).

- (54) a. Examenele ca examenele, dar ce facem cu licenţa?
'Exams are one thing, but what are we going to do about the thesis?'
b. Toate ca toate, dar ar trebui să rezolvăm problema aceasta acum.
'That is as may be, but we should solve this problem now.'

Other structures have not been taken into account, either because of their (now-)isolated character, or because of the repetition being purely functional (55c) or part of a lexicalized item or an idiom (55a,b,d), which is not the result of a productive pattern.

- (55) a. leu-paraleu
'very brave (like a lion)'
b. Minciuni, minciuni, minciuni, de trei ori minciuni!
'Lies, lies, lies, three times lies!'
c. şi..., şi...; fie..., fie...; ori..., ori...
'both..., and...'; 'either,... or...'; 'either..., or...'
d. nici prea-prea, nici foarte-foarte
'not too much, not too little'

It is worth taking a closer look at the example in (55a), as it perfectly illustrates the fact that the morphosyntactic inventory of expressivity is open and dynamic. The *N-para.N* **OR** *N/V şi paraN/V* pattern used to be productive as long as the Greek *para-* prefix was productive as a means for augmentation/superlativization (*trăsnet şi paratrăsnet*, 'strong lightning' (Şăineanu 1929); *a ajuns inspector şi parainspector*, 'he became a highly ranked inspector'; *a stăruit şi parastăruit*, 'he insisted for a long time' (Scriban 1939)), but in present-day spoken Romanian it is no longer so. The structure *leu-paraleu*, the only one attested in the two main dictionaries (DOOM³ and DEX), is a relic of a derivational pattern that has now become dormant. Expressivity is a dimension of language that is highly sensitive to the passing

of time, hence the strong diachronic variations. Once certain expressive structures wear out, either they become devoid of expressive nuances, changing meaning or even function, or are simply abandoned and replaced by new ones.

6. Conclusions

In this paper, expressivity has been defined, from a morphosyntactic perspective, as an open class of alternative grammatical devices that occur much less frequently than the grammaticalized ones with similar functions, but are used frequently to be understood easily and to convey efficiently through language emotional information or attitudes in relation to what is being talked about. A key-observation about expressive devices is that they are often chosen instead of standardized and specialized morphosyntactical instruments or lexical items, because they allow for both descriptive meaning and an emotional stance to be encompassed in the same linguistic structure.

This paper has also argued that languages that do not have grammaticalized repetition (in contrast to Austronesian languages and sign languages, which use reduplication extensively) can integrate repetition in expressive patterns that specialize in conveying certain semantic contents and/or emotional attitudes of the speaker. In Romanian, since repetition is not fundamentally grammaticalized, it can be used for other less stable and productive purposes compared to grammaticalized phenomena, but still efficient and relatively frequent in communication.

The above-analysed patterns are undoubtedly not the only ones that exist in present-day spoken Romanian. Only the most frequent and productive ones have been chosen and discussed in accordance with the theoretical hypotheses that have been put forward in the first sections of the paper.

Future research possibilities are extremely broad. First, expressivity and repetition can be further studied cross-linguistically and from a wide variety of perspectives, aside from the grammatical one – cognitive, psycholinguistic, neurolinguistic, sociolinguistic, semantic, pragmatic, etc. All of these could improve our current understanding of human language.

Secondly, expressivity can be approached within the system of each language. This paper has examined only a tiny fraction of the morphosyntactic expressive patterns in Romanian. Repetition is by no means the only access route through which expressivity could be examined. Third and finally, as previously demonstrated (*infra* section 4), the study of these phenomena can be extended in diachrony. Expressivity is particularly dynamic and it relies on many linguistic and extralinguistic factors, therefore it can make a fruitful topic for future interdisciplinary approaches.

Mulțumiri

Aș vrea să le mulțumesc profesorilor mei de la Universitatea din București, pentru mediul intelectual stimulant pe care l-au construit și de care m-am bucurat pe parcursul anilor de facultate. În mod special vreau să-i mulțumesc domnului conf. univ. dr. habil. Alexandru Nicolae, coordonatorul lucrării mele de licență. De vreme ce acest articol este o traducere a unui fragment din lucrarea respectivă, parte din corecturi și observații i se datorează.

CORPUS

CoRoLA – *Corpus computațional de referință pentru limba română contemporană* (<https://corola.racai.ro/>).
Google.

Braniște, Lavinia, 2021, *Sonia ridică mâna*, Iași, Editura Polirom.
Caragiale, I.L., 2020, *Teatru*, București, Editura Cartea Românească.
Eminescu, Mihai, 2019, *Poezii*, București, Editura Humanitas.

Scriban, August, 1939, *Dicționarul limbii românești*, 1st edition, Iași, Institutu de Arte Grafice „Presa Bună”.
Șăineanu, Lazăr, 1929, *Dicționar general al limbei române*, ediția a VI-a, Craiova, Editura „Scribul Românesc” S.A.

REFERENCES

- DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române*, 2009, 2nd edition, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”, coord. Ion Coteanu și Lucreția Mareș, Bucharest, Editura Univers Enciclopedic Gold.
- DOOM³ = *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, 2021, 3rd edition, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”, coord. Ioana Vintilă-Rădulescu, Bucharest, Univers Enciclopedic Gold.
- DTG 2023 = *Dicționar de termeni gramaticali și concepte lingvistice conexe*, 2023, coord. Gabriela Pană Dindelegan, Bucharest, Editura Univers Enciclopedic Gold.
- GBLR 2016 = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”, *Gramatica de bază a limbii române*, 2016, 2nd edition, coord. Gabriela Pană Dindelegan, Bucharest, Univers Enciclopedic Gold.
- GR 2013 = *The Grammar of Romanian*, 2013, ed. Gabriela Pană Dindelegan, Oxford, Oxford University Press.
- ***
- Adelaar, Alexander, Antoinette Schapper, 2024, *The Oxford Guide to the Malayo-Polynesian Languages of Southeast Asia*, Oxford, Oxford University Press.
- Bergman, Brita, Östen Dahl, 1994, “Ideophones in Sign Languages? The Place of Reduplication in the Tense-Aspect System of Swedish Sign Language”, in Carl Bache, Hans Basboll, Carl-Erik Lindberg (ed.), *Tense, Aspect and Action: Empirical and Theoretical Contributions to Language Typology*, Berlin, Mouton de Gruyter, 397-422.
- Daniel, Michael, 2012, “Linguistic Typology and the Study of Language”, in Jae Jung Song (ed.), *The Oxford Handbook of Linguistic Typology*, Oxford University Press, DOI: 10.1093/oxfordhb/9780199281251.013.0004.
- Dryer, Matthew S., 2013, “Coding of Nominal Plurality”, in Matthew Dryer, Martin Haspelmath (ed.) *WALS Online* (v2020.4). Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.13950591> – available at <http://wals.info/chapter/33>, accessed on 01.06.2025.
- Fischer, Susan D., 1973, “Two Processes of Reduplication in the American Sign Language”, *Foundations of Language*, 9, 469-480.
- Fortin, Antonio, 2011, *The Morphology and Semantics of Expressive Affixes*, doctoral thesis, University of Oxford.
- Grigoraș, Victor, 2024, „O problemă care nu e nouă-nouă”, on the blog *Limba română pe LITERE*, Facultatea de Litere, Universitatea din București – available at <https://litere.ro/2024/01/11/o-problema-care-nu-e-noua-nouta/>, accessed on 2.06.2025.
- Grigoraș, Victor, 2025, *What Is (and What Is Not) Expressivity? Towards a Morphosyntactic Definition of Expressive Structures. Evidence from Romance and English*, presentation, 9.05.2025, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine a Universității din București.
- Grigoraș, Victor, forthcoming, *O discuție nouă-nouă despre nou-nout*, in *Best Student Letters Colloquia/2024*, Bucharest, Editura Universității din București.
- Gutzmann, Daniel, 2019, *The Grammar of Expressivity*, Oxford, Oxford University Press.
- Hristea, Theodor, 1979, „Pseudoadjectivarea adverbului în limba română contemporană”, *Limba și literatură*, 3, 323-333.

- Jakobson, Roman, 1960, "Linguistics and poetics", in Thomas A. Sebeok (ed.), *Style in Language*, Cambridge, MIT Press, 350-377.
- Lakoff, George, Mark Johnson, 1980, *Metaphors We Live By*, Chicago, The University of Chicago Press.
- Pană Dindelegan, Gabriela, 2003, „Un tipar sintactic de « tematizare forte »: *De văzut, am văzut destule*”, în *Elemente de gramatică. Dificultăți, controverse, noi interpretări*, Bucharest, Editura Humanitas, 151-164.
- Pfau, Roland, Markus Steinbach, 2005, "Backward and Sideward Reduplication in German Sign Language", in Bernhard Hurch (ed.), *Studies on Reduplication. (Empirical Approaches to Language Typology)*, Berlin, Mouton de Gruyter, 569-594.
- Pfau, Roland, Markus Steinbach, 2006, "Pluralization in Sign and in Speech: A Cross-Modal Typological Study", *Linguistic Typology*, 10, vol. 2, 135-182.
- Potts, Christopher, 2007, "The expressive dimension", *Theoretical Linguistics*, vol. 33, 2, 165-197, DOI: 10.1515/TL.2007.011.
- Rubino, Carl, 2001, "Pangasinan", in Jane Garry, Carl Rubio, *Encyclopedia of the World's Languages: Past and Present*, New York/Dublin, H.W. Wilson Press, p. 539-542.
- Rubino, Carl, 2005, "Reduplication", in Martin Haspelmath, Matthew S. Dryer, David Gil, Bernard Comrie, *The World Atlas of Language Structures*, Oxford, Oxford University Press, 114-117.
- Rubino, Carl, 2013, "Reduplication", in Matthew Dryer, Martin Haspelmath, WALS Online (v2020.4) [Data set], Zenodo, <https://doi.org/10.5281/zenodo.13950591> (available online la <http://wals.info/chapter/27>, accessed on 18.08.2025).
- Sandler, Wendy, 1990, "Temporal Aspects and ASL Phonology", in Susan D. Fischer, Patricia Siple (ed.), *Theoretical Issues in Sign Language Research*, Chicago, University of Chicago Press, 7-35.
- Sutton-Spence, Rachel, Bencie Woll, 1999, *The Linguistics of British Sign Language*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Vendler, Zeno, 1967, "Verbs and Times", *Linguistics in Philosophy*, 97-121, Cornell University Press.
- Wilbur, Ronnie B., 2005, "A Reanalysis of Reduplication in American Sign Language", in Bernhard Hurch (ed.), *Studies on Reduplication. (Empirical Approaches to Language Typology 28)*, Berlin, Mouton de Gruyter, 595-623.

All links were verified by the editors and found to be functioning before the publication of this text in 2025.

DECLARATION OF CONFLICTING INTERESTS

The author declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

FUNDING

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this paper.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License:
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

II.

Discourse and Society

Anca GÂȚĂ¹

MAKING NATO A MORE LETHAL ALLIANCE: THE DETACHED ARGUMENTATIVE STYLE OF AN ADDRESS BY NATO'S SECRETARY GENERAL

How to cite this paper:

Gâță, Anca, 2025, "Making NATO a More Lethal Alliance: The Detached Argumentative Style of an Address by NATO's Secretary General", in *Theoretical and Applied Linguistics@ro*, Volume I, Issue 2/2025, p. 145-177, DOI: 10.62229/talatroi/2_25/4.

Abstract. The current study is an introduction to the analysis of a series of discourses and addresses made on various NATO events taking place in 2025, the purpose of which is/was recalibrating and reconfiguring the Alliance based on the evolution of the international context. The focus and object of the analysis is NATO's Secretary General Mark Rutte's argumentative style. Mark Rutte addressed NATO's Parliamentary Assembly on May 26th, 2025, to present to them the need for increased spending on the part of all Allies. This address is approached in the study from the pragma-dialectical perspective on argumentation by making use of the recently developed notion of *argumentative style* in this theoretical and analytical framework, to distinguish the elements which are instrumental in Rutte's deploying a *detached argumentative style* (as opposed to an engaged argumentative style). The previous theoretical developments around this pragma-dialectical notion (van Eemeren 2019, 2021a, 2021b, 2025; van Eemeren, Garssen 2023; van Eemeren, van Haaften 2024, van Eemeren 2025) appear to be extremely useful, and the analysis shows at first level that the detached argumentative style chosen by Mark Rutte is consistent with the delicate context in which the Allies must be convinced of the necessity of increased spending and of the reconfiguration of NATO's actions through changes and investments in the defence industry.

Keywords: argumentation, (detached) argumentative style, pragma-dialectical approach, stages of the critical discussion

¹ „Dunărea de Jos” University of Galați, Romanian Language Institute, Bucharest, ORCID: 0000-0002-6130-7992, anca.gata@ugal.ro, anca.gata@gmail.com

1. Argumentative style from a pragma-dialectical perspective

This contribution is concerned with a pragma-dialectical analysis of the argumentative style of an address by Mark Rutte, currently NATO's Secretary General (hereinafter, NSG²), to the NATO Parliamentary Assembly Plenary (hereinafter, NPA) Spring Session, which took place in Dayton, Ohio, on May 26th, 2025, in a rather tense international context (Russia's war against Ukraine, the Israel-Gaza conflict, threats of international terrorism, presumable Russia-China-North Korea-Iran alliances).

The current study is part of an analysis in progress focusing on NSG's speeches at recent NATO meetings, which are of great significance in the current political and social context.

Section 2 gives an insight into NATO's main organism, its Parliamentary Assembly, and briefly presents the office of NATO Secretary General, the main NATO position dealing with the organisation's activity, an office presently held by Mark Rutte. Section 3 summarizes the main pragma-dialectical principles of analysis and notions, such as *analytic overview*, *strategic maneuvering*, *argumentative style*. Section 4 briefly presents an analysis of NATO Secretary General Mark Rutte's Address to the latest Plenary of the NATO Parliamentary Assembly, concluding that the argumentative style of the Address is detached. The analysis contributes to the study of argumentative style by nuancing and refining the already existing set of theoretical characteristics, while complementing the existing list of illustrations of this style with new instances, so that it can be more easily distinguished from its counterpart, the *engaged argumentative style* (van Eemeren 2019).

2. NATO and its structure

The North Atlantic Treaty Organization, NATO, is a political and military organisation whose "players" are "the member countries themselves". Committed to the "peaceful resolution of disputes", "it has the military

² In the context of my analysis, the acronym NSG refers only to Mark Rutte as current NATO Secretary General. For more about the position and responsibilities, as well as about the person, see NSG24, below in *Sources*.

power to undertake crisis-management operations”, should diplomatic efforts fail, and this under the collective defence clause of NATO's founding treaty. (see *Sources*, NATO website). The most important NATO body is the NATO Assembly, and the most important NATO office is its Secretary General, as its “top international civil servant”, its spokesperson and the Head of its international staff.

2.1. NATO's Secretary General (NSG)

The initial mandate of NATO's Secretary General is of 4 years, but it can be extended according to diplomatic decisions and negotiations.

As far as the role and responsibilities of this position are concerned:

“The Secretary General of NATO is the public face of the Alliance and the person who steers the process of consultation and decision-making among the 32 Allies. It's not an easy job, because 32 different countries with 32 different viewpoints (and a lot of different cultures and languages) need to agree on all decisions before they can be implemented.”³

This description of the office responsibilities shows that NATO's Secretary General has a prominent role in establishing consensus among the 32 Allies' representatives on all decision meetings, some of which are NATO Parliamentary Assembly Plenaries. Such consensus is expected to underlie subsequent decisions made on the occasion of the Allies' Ministers of Defence Meetings and of the NATO Summits.

By October 1st, 2024, NATO's Secretary General Jens Stoltenberg, had served 10 years. After this, the position was assigned to Mark Rutte⁴,

³ “What is a NATO Secretary General?”, https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_229134.htm?selectedLocale=en

⁴ He “took office as the North Atlantic Treaty Organization's 14th Secretary General on 1 October 2024. As a former Prime Minister of the Netherlands Mr Rutte has a distinguished record of domestic and international achievements including security, defence, employment and social affairs, and economics. He is a strong supporter of global and transatlantic cooperation.” (NSG official introduction on NATO website, NSG24)

former Prime Minister of the Netherlands and currently the highest representative of NATO, as NATO Secretary General (NSG). Although sometimes criticized for his positions and attitudes, he is known to have an established reputation as former Prime Minister of the Netherlands, a position he held for almost 14 years (the longest-serving Prime Minister in Dutch history), during which time he managed to deal with many difficult situations⁵:

“Analysts have long said Rutte had three key assets: first, he was a skilful, savvy operator with a talent for building and maintaining unlikely alliances – so much so that his critics felt he was always more interested in power than principles. [...] Rutte’s second major asset was his image as ‘Mr Normal’. Only rarely was he out of step with the views of his voters, seeming at times to pick up shifts in public opinion even before they occurred.” (NSGGuard)

2.2. *NATO Parliamentary Assembly’s Plenaries: Institutional characteristics and constraints*

In line with the main requirements of the pragma-dialectical approach to argumentation, an overview of NATO’s main institutional characteristics is necessary, since the analysis is concerned with a discourse taking place in an institutional context.

- The NATO Parliamentary Assembly (hereinafter, NPA) was founded in 1955 as “the consultative inter-parliamentary organisation for the North Atlantic Alliance” (see *Sources*, NPA). It
- brings together members of parliaments throughout the Atlantic Alliance,
- provides an essential link between NATO and the parliaments of its member nations,
- helps to build parliamentary and public consensus in support of Alliance policies,

⁵ “the great survivor of Dutch politics, a man whose capacity to swerve criticism and survive scandal earned him the nickname ‘Teflon Mark’, combining backroom skills with everyman appeal to become the country’s longest-serving leader.” (NSGGuard)

- facilitates parliamentary awareness and understanding of key security issues,
- contributes to a greater transparency of NATO policies,
- helps maintain and strengthen the transatlantic relationship, which underpins the Atlantic Alliance.⁶

The NPA meets in the Spring and Autumn (Annual) Plenary Sessions. It has a consultative role, bringing together representatives of all the Allies. Higher authoritative NATO bodies, which are assigned the task of making decisions are the NATO Summit and the Meeting of the Allies' Defence Ministers. It is however supposed that a basic consensus is reached before the authoritative meetings, by due information, together with questions and answers during the NPA Plenary sessions.

Given the 2025 international context, and in preparation of the NATO Summit, the NATO Parliamentary Assembly had a second, as it were, exceptional, Plenary Spring Session (Brussels, June 20th), not open to the press and broadcast media, subsequent to the one of interest for the current analysis, held in Dayton. This could be an indication of the fact that the regular spring session had not had the expected consequences or impact on the Allies' parliamentary representatives, and the path to the next decision-making events needed to be further smoothed.

3. Monologic discourse as argumentative discourse

Within the pragma-dialectic approach, argumentation is seen as a *complex speech act*. Although the discourse taken into consideration for this study is not part of a dialogue or a conversation proper, its argumentative character is obvious, as is that of most speeches in Parliaments or deliberations at

⁶ "The Role of the Assembly" (NPAL25/06). The Assembly's leaflet had already been updated in April 2025; however, a new update appears to have been judged necessary two months later, presumably in view of the global context and the June 2025 NATO Summit. (see NPAL250604 in *Sources*). On the eve of the NATO Summit and two weeks after the meeting in Brussels of NATO's Ministers of Defence, on June 23rd, BBC Europe Editor, Katya Adler offered her comments under the headline "Could this be the most significant Nato summit since the Cold War?", showing the importance of the general context in which the analysed discourse was made. (NSBBC)

official meetings. In what is called a *strategy of maximally argumentative analysis/interpretation* (van Eemeren, Grootendorst 1992: 49, 105, 137), the pragma-dialectical approach to argumentation suggests that, for the analyst not to miss central points of a discourse (fragment), this is to be considered as (inherently) argumentative and oriented towards the reasonable resolution of a dispute by means of a (virtual) critical discussion (van Eemeren, Grootendorst, 1992, 2010).

3.1. A short overview of pragma-dialectical analytical notions

An *analytic overview* allows the reconstruction of a discourse as argumentative, as a *critical discussion* consisting of four stages (the opening stage, the confrontation stage, the argumentation stage, the concluding stage), in which the parties involved attempt to resolve a dispute starting from a difference of opinion.

In pragma-dialectical analysis, the proponent is the one who makes a claim and attempts to justify it, thus becoming the main arguer, the party advancing a standpoint / thesis and committed to defending it against doubt or criticism.

Within this approach the analytical notion of *argumentative move*, has been developed, which allows, for instance, a speech act to be taken as part of an argumentative tactic similar to moves in a chess game:

“Due to their potentially constructive role in the resolution process, these argumentative moves are at a particular point in the discourse considered to be ‘analytically relevant’ (van Eemeren 2018: 74, 92). Which options for making such argumentative moves are available to each of the parties in the difference of opinion is portrayed in full detail in ‘dialectical profiles’ (van Eemeren 2018: 42-49). In argumentative discourse particular argumentative moves are made at every point in the discourse. In all these cases the argumentative moves concerned involve certain choices regarding the way in which the argumentative discourse is conducted on the part of the arguer. This goes in principle for every argumentative move that is made in the discourse in any of the real-life counterparts of the four

stages of a critical discussion: the confrontation stage, the opening stage, the argumentation stage, and the concluding stage. In the pragma-dialectical approach, based on a systematic reconstruction of the discourse, in an 'analytic overview' a survey is provided of all analytically relevant argumentative moves that are made in an argumentative discourse (van Eemeren and Grootendorst 1992: 93–94)." (van Eemeren 2019: 155)

The notion of *strategic maneuvering*⁷ accounts for the fact that, in view of the resolution of a dispute, throughout a critical discussion, an arguer attempts to obtain, in the most felicitous way, (rhetorical) effectiveness while maintaining (dialectical) reasonableness:

"In extended pragma-dialectics, 'strategic maneuvering' aimed at reconciling achieving effectiveness with being reasonable is the pivotal notion in tracking down the 'strategic scenario' that is implemented in the argumentative discourse (van Eemeren 2010), [and which] [...] manifests itself in every argumentative move made in the discourse in three different aspects: (1) the selection from the 'topical potential' of possible argumentative moves available at a particular point in the discourse; (2) the adaptation to the 'audience demand' ensuing from the views and preferences ascribed to the intended listeners or readers; (3) the exploitation of 'presentational devices' of linguistic or other means of communication (pp. 93-96). The distinction between these three aspects, important to an in-depth analysis of argumentative discourse, is an analytic distinction that does not necessarily reflect a division that can be observed empirically: in strategic maneuvers carried out in actual argumentative discourse the three aspects are realized simultaneously." (van Eemeren, van Haaften 2024: 1232),

as represented below (my own summary, AG):

⁷ Throughout pragma-dialectical studies and analyses (van Eemeren, Houtlosser 1999, 2002 and up to present), theorists and analysts have used both spellings, *manoeuvring* and *maneuvering*, of which I am using the latter, as finally preferred by the pragma-dialecticians (see the spelling in van Eemeren 2010, 2025; van Eemeren, van Haaften 2024).

Table 0

Dimensions of Strategic Maneuvering in Argumentation

Strategic maneuvering (SM)		
	Dialectical aims	Rhetorical goals
Three aspects / dimensions of SM ↓	resolving a difference of opinion reasonably/on merits	being persuasive and effective
Selecting topics ⇒	Choosing issues to emphasize or to downplay	
Adapting to audience demands ⇒	Making argumentative moves in compliance with audience status, characteristics, preferences	
Framing argumentation in the most favourable way ⇒	Expressing argumentative moves in the most appropriate way	

Throughout a given argumentative activity, strategic maneuvering achieved by an arguer results in a balance between being reasonable, and persuasive, respectively, in the framework of a critical discussion, whether actual or virtual⁸.

Strategic maneuvering also means that there is a coordination among the various argumentative moves, which means that all choices should be coherent among them, both at the level of sequence and of succession. This turns them into an “argumentative strategy” apt to be distinguished as strategic maneuvering. (van Eemeren and Garssen 2023: 527, note 3)

3.2. The pragma-dialectical notion of argumentative style

The term *argumentative style* corresponds, in pragma-dialectics, to a notion which has recently been brought into focus and developed. Research on it is still largely in progress. The argumentative style adopted by a speaker is “instrumental in trying to convince the intended audience of the acceptability of the standpoint at issue” (van Eemeren, Garssen 2023: 511): it is “a particular way in which an argumentative discourse is conducted to make it contribute to achieving the resolution of the difference of opinion aimed for by the arguer” (van Eemeren *et al.* 2022: 4). The three aspects of

⁸ In discourse of a monological type, the critical discussion is virtual, but it is nevertheless reconstructed to serve as an analytical tool.

strategic maneuvering (see above, section 3) are the constitutive dimensions of argumentative style (van Eemeren 2015), an embodiment of the way in which an arguer maneuvers strategically in trying to resolve a difference of opinion reasonably and effectively, *i.e.*, the specific manner of giving shape to one's strategic maneuvering in argumentative discourse by

“making a particular selection from the topical potential of available argumentative means, and adapting in a specific way to the audience demand of the intended addressees” (Eemeren, van 2010: 93-127).

While introducing the notion of argumentative style, van Eemeren attempts a first dichotomy, contrasting the *engaged* and the *detached, argumentative styles*. An attempt at defining more precisely each of these styles (see end of the next section) is only possible if their characteristics are first considered.

According to this theoretical view, the features of the two varieties of argumentative style are given in the tables at the beginning of each subdiscussion in the analysis below (My tables, A.G., summarize argumentative style features / instances by quoting van Eemeren 2019: 166-167). Each stage of the critical discussion is then discussed individually.

4. NSG Rutte's argumentative style. Analysis and discussion

The Address made by NSG Mark Rutte to the audience of the NATO Plenary Parliamentary Assembly in Dayton, Ohio on May 26th 2025 is part of a series culminating with the NATO Summit in the Hague, June 24th-25th, 2025, where, according to preliminary discussions already held, the Allies were expected to agree on a defence spending increase of up to 5% of GDP, thus complying with the request of US President Donald Trump for more significant financial involvement from the Allies.

4.1. NATO Secretary General's May Address at Dayton

Mark Rutte's Address to the NATO Plenary (see NPAR250526 in *Sources* and *Appendix*) is significant as the first official Address to stakeholders

through their NATO representatives, intended – as can be seen at a first reading – to smooth the path for and prepare the NATO Summit’s delicate decisions on increasing defence and deterrence spending. It can be also seen as the preamble to a series of other speeches to be made during the coming top-level events in the months of June and July 2025. In deciding whether an argumentative style could be qualified as *detached* or *engaged*, one needs to take into consideration their characteristics theoretically determined so far, and this with respect to each stage of the critical discussion.

According to the current theoretical developments in pragma-dialectics, an analyst may speak about a particular argumentative style if and only if coherence among all means of expression is (“systematically and consistently”) achieved, as is obvious from the remarks below:

Only if the amalgamation of radiating objectivity, conveying reliability, and expressing openness to an independent judgment [...] happens to manifest itself in the case concerned systematically and consistently in all three dimensions of argumentative style in argumentative moves throughout the argumentative pattern that constitutes the dialectical route taken in defence of the standpoint at issue and is fully in agreement with the strategic considerations determining the strategic design of the discourse, can it be concluded that the general argumentative style utilised in the discourse is indeed an argumentative style belonging to the category of detached argumentative styles. (van Eemeren *et al.* 2022: 27)

On the other hand:

“Only if the amalgamation of radiating commitment, conveying communality, and expressing inclusiveness [...] manifests itself systematically and consistently in all three dimensions of argumentative style throughout the argumentative pattern of argumentative moves made in the discourse constituting the dialectical route that is taken, and this amalgamation is in full agreement with the strategic considerations determining the strategic design of the discourse, can it be concluded that the general argumentative style that is utilised in the argumentative discourse concerned does indeed belong to the category of engaged argumentative styles. (van Eemeren *et al.* 2022: 29)

In each of the following four subsections and corresponding tables, the relevant characteristics of each of the stages of the critical discussion are recalled and summarized in view of the analysis.

4.2. *Rutte's argumentative style in the confrontation stage: the difference of opinion*

In the confrontation stage one of the parties involved in communication, *i.e.*, in what is to become the argumentative exchange, advances a standpoint which is not shared by the other party. When a standpoint is advanced, a difference of opinion is presumably generated, with the proponent also contracting the obligation of supporting the standpoint by means of a critical discussion, ensuring a departing point (providing premises) for it (the opening stage) and supporting the claim with arguments (the argumentation stage). The theoretically distinguished differences between a *confrontational detached argumentative style* and a *confrontational engaged argumentative style*⁹ are summarized below:

Table 1

Argumentative Style in the Confrontation Stage (van Eemeren 2019: 166)

Stage of critical discussion	Aspects of strategic maneuvering	Argumentative Style	
		Engaged	Detached
Confrontation = advancing standpoint(s) to be defended throughout the critical discussion	Choice from topical potential	selection of issues that shows the arguer's close involvement.	business-like statement of what is to be discussed
	Adaptation to audience demand	connecting emphatically with the interests of the audience	quasi-neutral preservation of objectivity
	Presentational devices	charged phrasings	unadorned matter-of-fact formulations

⁹ The meaning of *confrontational* here is only with respect to the critical discussion stage, and does not mean that this would be illustrative of an unfriendly or angry attitude or behaviour.

Since the discourse taken into consideration in this study is not part of a dialogue or a conversation proper, there is no explicit difference of opinion. However, there is an obvious argumentative component to the discourse.

NSG puts forward in his Address a delicate standpoint. The standpoint S_1 , though advanced in an elegant, polite presentation, is prescriptive/directive, and may be reconstructed as

S_1 : NATO needs/NATO requests support from NATO parliamentarians – in front of both national public and authorities – that these should accept to increase national contributions to NATO's defence spending.

This is stated in the form of an appeal for support to the NATO parliamentarians (lines 63-70)¹⁰:

(63-70) As parliamentarians, I need your help to make the case for higher defence spending with the public. And to encourage your governments to keep up with their commitments. And each of you will have an important role in building support to get budgets approved. So I need – and NATO needs – your support.

Advancing this request for support provides grounds for a simple difference of opinion, meaning that the participants in the “critical discussion” (*i.e.*, the members of the Assembly, individually or as groups) may become virtual opponents, in disagreement with the proponent of the standpoint, by identifying a presumed conflict (between their own opinion and that of the proponent), this resulting in an issue which needs to be resolved through argumentation.

NSG, holding the proponent position, must assume the need of resolving the virtual difference of opinion by argumentation, which is explicitly unfolding throughout his speech. The need for higher defence spending is expressed implicitly in the directive speech act in (63-70) whose propositional and prescriptive/directive content is to be communicated by parliamentarians to their national public and authorities as a standpoint S_0 , which can be reconstructed as

¹⁰ For ease of identification in the Appendix, the text excerpts discussed in the study are not numbered from (1) to (n) but indexed with a reference to the corresponding lines.

So: Allies/Each Ally must raise their contribution to NATO by at least 2%

In fact, as the continuation of NSG's position in the subsequent Q&A session shows, the underlying standpoint is:

*So': Allies must raise their contribution to NATO by up to 5%¹¹,
or else,
NATO should commit to a 5% GDP defence spending target,*

implying that supporting argumentation should also be provided.¹²

This is stated in several different ways: (lines 46-47, 52-57):

(46-47) To make NATO stronger, we must increase defence spending – that underpins everything.

(52-57) Most Allies, if not all, are due to reach the initial aim of spending 2% of GDP on defence this year. And many have already announced plans to go much further. We know that the 2% pledge – agreed way back in 2014 – just doesn't cut it any more. So in 2025, we are finalising a plan to dramatically increase defence spending across the Alliance.

In the NPA Plenary Address the contribution of 5% of GDP is never explicitly mentioned.¹³ From an analytical perspective, this can be seen as an *attenuation strategy*: NSG's topical choice is to speak generally about the necessity of increasing national contributions to NATO, and thus prepare for the more important meetings to follow, mainly the Hague Summit, June, 24th-25th, 2025,¹⁴ in which it is expected that the 5% contribution will be discussed and agreed upon.

¹¹ *Politico* announced that on May 26th, in a *Question and Answer* Session, Mark Rutte said: "I assume that in The Hague we will agree on a higher defence spending target of in total 5 percent." (*Politico*25/05)

¹² On June 22nd, 2025, the press agency Reuters announced that a preliminary agreement was reached with respect to all Allies, except for Spain, complying with the 5% spending: "NATO members agreed on Sunday to a big increase in their defence spending target to 5% of gross domestic product, as demanded by U.S. President Donald Trump, but Spain said it did not need to comply just days before a summit in The Hague meant to be a show of unity." (*REUT*25/06)

¹³ It becomes explicit, however, in the Q&A session following the Address.

¹⁴ As the NATO website announces: "NATO Allies will take decisions in The Hague [...], to make NATO a stronger, fairer and more lethal Alliance. We live in a more dangerous

Other possible / virtual standpoints to be reconstructed from line 23:

(23) *Today, I want to share with you how we are going to build a better NATO.*

are:

S': NATO will be better / stronger / more effective.

In the above formulation, several presentational devices are at work:

I. creating presence for the unique context that NPA members are part of by means of the adverb *today*, as it were, to make a distinction between the particular day on which the plenary takes place and other ordinary instances of the NPA meetings, and concomitantly to show that this moment / time of the Alliance is strategically far more significant than others – this may be reconstructed as a secondary virtual standpoint

Si: The present context is exceptional / strategically significant as no other since NATO's creation.

II. creating communion with the audience in order to appeal directly to them by the term *share* – implying “I, as NSG, know it, and you, as NPA members, are entitled to know this too, since we are a whole”; this strategic move also corresponds to the audience’s demands, as they expect to be treated as partners and decision-makers: “*we are going to build*” – although NPA members only have a consultative role, but are supposed to play as mediators and NATO “ambassadors” with their national governments and communities. The choice of the location at Dayton is also significant, since the NPA is also intended to celebrate the 30th anniversary of the Dayton Agreement / Accords in December 1995, stipulating the Peace among

world, and this is a critical moment for our security. Allies are coming together to reinforce their cooperation and their commitment to NATO.” Who? “NATO Heads of State and Government and key partners” Why? “To address the challenges facing the Alliance and further strengthen NATO’s deterrence and defence” (NS25). NATO Summits are high-level meetings of heads of state/government, making important decisions, such as agreeing to admit a new member or to revise the Strategic Concept.

Bosnia-Herzegovina, Croatia, and the Federal Republic of Yugoslavia. The main role of this Spring Session NPA is to communicate widely and officially that NATO intends to make fundamental changes to its structure and way of acting in order to ensure increased defence capabilities. This could be interpreted as an argumentative move meant to advance a secondary virtual standpoint to be reconstructed as:

Sⁱⁱ: We stand / are together, a single body, in all this.

III. advancing another secondary standpoint to be reconstructed as

Sⁱⁱⁱ: NATO will be stronger / better in the future

implying “from now on” and “with your participation”.

The confrontational argumentative style appears to be detached, since the matters to be discussed are presented prescriptively in a business-like way (*we must increase spending*), meeting audience expectations is achieved by keeping objectivity to a maximum, and linguistic adornment and rhetorical devices are kept to a minimum.

There are some linguistic devices which could be considered to illustrate engagement in argumentation, such as the proponent’s identifying himself with NATO, and the direct appeal to NPA members, by using the first and second persons (*I need your help, your governments, each of you, your support* etc.). However, these are not essential, since NATO Plenaries are also occasions for personal exchanges and contacts, whereas each member is a representative of their own State, with roles rather similar to those of ambassadors, which justifies an exchange on a more personal level.

4.2. Rutte’s argumentative style in the opening stage: premises / departure points

The main starting point of the critical discussion may be summarized as

Premise: This is a critical moment for our security, with multiple threats and challenges.

with lines 26-36 serving as an explicit mention of the *threats*:

(26-36) Because we live in a more dangerous world. And this is a critical moment for our security. With multiple threats and challenges. There is Russia's brutal war against Ukraine, the threat of terrorism, intense global competition, and flashpoints around the world, from the Middle East to Asia. Russia has teamed up with China, North Korea and Iran. They are expanding their militaries and their capabilities. They are preparing for long-term confrontation.

Characteristics of the opening argumentative styles varieties are:

Table 2

Argumentative style in the opening stage (van Eemeren 2019: 167)

Stage of critical discussion	Aspects of strategic maneuvering	Argumentative Style	
		Engaged	Detached
Opening = making clear starting points / premises of the critical discussion	Topical potential	evaluative starting points demonstrating the arguer's involvement in the cause concerned	factual starting points that are easily verifiable
	Audience adaptation	the arguer's identification with premises close to the heart of the audience	non-conspicuous choice of starting points likely to be considered indisputable by the audience
	Presentational devices	starting points may be introduced by means of rhetorical questions or other linguistic tools for displaying personal involvement	straightforward factual overviews and enumerations of relevant statistics

In the excerpt above some elements of linguistic presentation reinforce the evaluative stand: *critical, multiple, brutal, intense, flashpoints, global competition, from the Middle East to Asia*, with emotionally loaded linguistic devices (*more dangerous, security, brutal war, threat*).

These formulations, providing a negative evaluation of the current socio-historical context appear to show the personal involvement of the speaker, as well as echoing the genuine interest of the audience in matters of such great importance. However, the speaker does not speak for himself personally but as the representative of an international body. Thus, the negative evaluation does not come from himself but from a non-personal objective estimate of the global situation as reflected by daily events, the media, etc.

Since attention should be focused on responding to these threats, the virtual starting point of the virtual dispute can be reconstructed (see van Eemeren *et al.* 1993) as

Premise 0: Spending boosts capability

with two other (semi-)explicit premises:

Premise 1: Emerging global threats require greater military readiness and deterrence

Premise 2a: Current spending averages around 2%

Premise 2b: Spending from Allies is currently too low to ensure solid and consistent response to all threats

Premise 2c: 2% is insufficient in the current context for deterrence and collective defence

The argumentative moves characteristic of a detached argumentative style in the opening stage consist in making explicit (at least) one starting point. *Premise 1* above is about the emerging global threats. Since such a mention needs backing, a second starting point is also made explicit by the rhetorical technique of *creating presence* for Russia's war against Ukraine, and for the terrorism threat. This ensures that this shared knowledge (of NPA members and NSG) also becomes a starting point of the critical discussion. Reiterating the 2 percent contribution as an initial target and leaving as presupposed a possible / probable need for an increase are assertive speech acts meant to recall previous commitments to serve also as secondary starting points.

The starting points selected are easily verifiable, but they do not even need verification, since they are not only part of the knowledge shared among NPA members and the NSG, but belong to common public knowledge. The formulations are matter of fact, simple, and precise, and they display a minimum of linguistic means, as indeed the Address as a whole does.

Rhetorically speaking, some more premises for the discussion could be identified in the first / introductory part of the Address, which may be deemed to play the role of a *captatio benevolentiae* and of creating communion with the audience (see lines 13-17 below). Rutte's argumentative style appears to be purposely fluctuating, at least at the level of the premises chosen, between *engagement* and *detachment*. The passage from the third-person reference to NPA to the more personal first person *our*, assigning reference to NATO and himself, and respectively, second person *you*, pointing more directly to the NPA members as individuals or state representatives, is also illustrative of this kind of playing between an engaged, and a detached argumentative style. The emotional term *bond*, and the appreciation shown in wordings such as *my admiration and deepest thanks* in the speech of a politician known as rational and unemotional, is also illustrative of the same play between engagement and detachment¹⁵:

(13-17) The NPA promotes peace, security and democracy.
Strengthens transatlantic cooperation. And builds understanding
about our great Alliance. *You reinforce the bond* between NATO and
our democratic societies. You have *my admiration and deepest thanks*.

(126-128) NATO *has stood* with Ukraine from the beginning.
We *stand* with Ukraine today.
And we *will stand* with Ukraine throughout the challenges ahead.

¹⁵ Regarding this apparent mix of argumentative styles, it is also worth noting that *expressive speech acts* such as the thanks and admiration mentioned, do not play an instrumental role in the critical discussion and should be deleted in the reconstruction of argumentative discourse in the overview of the critical discussion.

The rhetorical device *polyptoton*¹⁶ is at work in lines 126-128 with the repetition of the term *stand* in various ways, but the aim of this is not to play upon its persuasive force but simply to mention, towards the end of the Address a significant premise of NATO's activity as a defensive organisation respectful of human rights.¹⁷

However, despite these apparent characteristics of engagement, the analysis reveals a detached opening argumentative style. The final remarks of this study admit to a possible "contamination" with engagement given the political context (expected NATO events to come with greater authority and decision-making power, as well as possible preliminary talks among NATO nationals and representatives).

4.3. Rutte's argumentative style in the argumentation stage

From a dialectical perspective, in points of relevance, the premises mentioned above directly support the standpoint, by orienting it towards a slight modification under the form of an inference:

Raising spending (to 5%) will strengthen NATO's global posture.

Characteristics of the argumentative styles varieties in the argumentation stage are:

¹⁶ I express my thanks here to the anonymous reviewer who pointed this out.

¹⁷ NATO has reinforced its relations with Ukraine, although the state is not a NATO member. (See NSG meeting with President Zelenskyy, October 2024, and current political and practical support provided to Ukraine, https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_37750.htm)

Table 3

Argumentative style in the argumentation stage (van Eemeren 2019: 167)

Stage of critical discussion	Aspects of strategic maneuvering	Argumentative Style	
		Engaged	Detached
Argumentation = advancing arguments in support of the standpoint	Topical potential	use of analogy argumentation in which the still to be accepted state of affairs referred to in the standpoint is compared with an already familiar or easily recognizable state of affairs	pragmatic argumentation indicating certain concrete advantages that ensue automatically from a recommended measure
	Audience adaptation	comparing the situation mentioned in the standpoint with a situation that is fully acceptable to the audience	arguing quasi-neutrally for a measure that has for the audience an indisputably positive effect
	Presentational devices	display of the arguer's commitment through the use of personal language	formalistic expert language

Throughout the Address, explicit pragmatic argumentation is used, starting with lines 24-26:

(24-26) At the Summit in The Hague next month, Allied leaders will take decisions to make NATO a stronger, fairer and *more lethal* Alliance. Because we live in a more dangerous world.

A pragmatic argument provides a link between a cause and a foreseen consequence. If the consequence is negative, harmful, the cause should be, in the arguer's view, avoided or eradicated in order to avoid the unwished effect. The pragmatic argument, which in this case does not play upon the emotional value of the purely denotative term *dangerous*, is *Because we live in a more dangerous world* implying that consequences may be harmful on a large scale. This explicit cause justifies the consequence to be pursued by NATO: strengthening the Alliance to make it *more lethal*. The strong term *lethal*, which can be deemed to be always emotionally

loaded, has, on top of its common, usual meaning, “mortal”, “fatal”, also the meaning of “effective”¹⁸ and should be read as such, inasmuch as NATO’s purpose is to acquire capabilities for defence and deterrence. NSG Rutte also deems it necessary to redefine the term as to provide it with a clearer interpretation in the given context (lines 92-94):

(92-94) Becoming *more lethal* means strengthening our deterrence and defence posture and providing our militaries with what they need to keep us safe. So that no potential aggressor has any doubt about our resolve.

This contextual clarification under the form of a redefinition is a rhetorical device very close to a persuasive definition. A *persuasive definition*, as defined by Stevenson (1938: 331):

“gives a new conceptual meaning to a familiar word without substantially changing its emotive meaning, and [...] is used with the conscious or unconscious purpose of changing, by this means, the direction of people’s interests.”

The meaning clarification or redefinition of the term *lethal* contributes to discourse persuasiveness, and plays upon the positive consequences this increased spending would have: *strengthening our deterrence and defence posture, providing our militaries with what they need to keep us safe*. The redefinition or meaning clarification of the term may have been chosen for its potential to create presence both for the *defence* attitude of the Alliance, and for the *militaries’* contribution to *keeping us safe*.

The empirical counterpart of the argumentation stage can be said to start in the Address mainly with lines 41-47, with the standpoint *we must increase spending* explicitly mentioned and pragmatic argumentation making explicit possible (risky) negative consequences and positive consequences:

¹⁸ The *Oxford Dictionary* also mentions a ‘weakened’ meaning of the term, as “highly damaging or injurious”.

(41-47) Peace fails when there's complacency, when threats go unanswered, and when preparations are put off. We must take action now and build up our defences. To delay is dangerous. To make NATO stronger, we must increase defence spending – that underpins everything.

The negative consequences of an alternative immediate lack of action are semi-explicitly evoked. The positive consequence of the defence spending increase is clearly made explicit:

<i>consequences</i>			<i>causes</i>	
negative consequence	<i>Peace fails</i>	⇐	not answering threats	putting off preparations
positive consequence	making NATO stronger	⇐	<i>take action now</i>	build up our defences
				<i>complacency</i> <i>increase defence spending</i>

It is also worth noting that in Stevenson's sense, the newly proposed meaning for *lethal* is *relevant* to the larger (international) and the narrower (NPA) contexts:

"Those who have understood the definition must be able to say all that they then want to say by using the term in the defined way. They must never have occasion to use the term in the old, unclear sense." (1937: 15)

In another way, NSG's argumentation can be also seen as *problem solving argumentation*, the problem being the very decision of the Allies to raise their contributions to the NATO effort. Another analysis in the literature on the argumentative style in such a particular case should be mentioned, with the remark that this may also apply to the current analysis, and the conclusion that the immediate action of raising contributions to be taken need not be further argued for and may be simply replaced by an appeal to communion and mutual understanding, which somehow explains the use of personal pronouns of first and second person and of some emotional terms in a different way than in the engaged argumentative style:

“The audience needs to see that immediate action is necessary. From the realisation that this is the case, they should deduce that the proposed measure is the logical solution; no alternatives are to be considered, because they are not regarded worth mentioning. After understanding the necessity of the interventions, further debate about these interventions should not be necessary.” (Garssen 2022: 57)

It appears that the use of pragmatic argumentation in conjunction with the search for appropriate language and context-relevant word meaning clarification, helps NSG to shape a balanced speech by strategically maneuvering between reasonableness and persuasion, and Rutte makes use of a detached argumentative style in the argumentation stage as well.

4.3. Rutte’s argumentative style in the concluding stage

In the case of this Address (as well as in many other instances of argumentative discourse) it is not easy to decide which the empirical counterpart of the concluding stage is. Moreover, towards the end of this discourse another standpoint is brought to our attention, which virtually becomes the standpoint of another difference of opinion:

More defence production is needed

signalling that by means of this address NSG intends to raise all delicate, presumably debatable points to the attention of the state representatives. Characteristics of the concluding argumentative styles varieties are:

Table 4

Argumentative style in the concluding stage (van Eemeren 2019: 167)

Stage of critical discussion	Aspects of strategic maneuvering	Argumentative Style	
		Engaged	Detached
Concluding = establishing the outcome of the resolution process	Topical potential	drawing a formally-reached nonsubjective conclusion OR leaving it to the listeners or readers to reach the inescapable conclusion themselves	embracing the conclusion that is reached emphatically as the favoured outcome of the discussion
	Audience adaptation	making in a non-obtrusive restrained way clear that the conclusion is a logical consequence of the starting points	making them realize that the conclusion is based on an argumentative procedure that the two parties have carried out together
	Presentational devices	using a captivating metaphor that makes the conclusion that is reached sound appealing	phrasing the conclusion that is reached in a reporting non-confrontational way

Presenting this new standpoint in what appears to be the end of his address NSG also introduces it as not necessarily debatable at this point. Lines 71-81 are illustrative in this respect:

(71-81) As well as more defence spending, we need more defence production. NATO's aim is to enhance and expand the industrial base right across the Alliance. We are committed to increasing defence production, fostering innovation, and removing barriers to cooperation. The Summit in The Hague will send a clear demand signal to industry. And we need industry to meet our ambition. Increased defence production is not just good for our security, it is good for our economies too. And I also expect Allies will spend more and better together on critical capabilities for our armed forces. NATO must become stronger, fairer, and more lethal.

It is likely another standpoint is advanced when the argument seems already concluded:

Substandpoint: Part of the increased spending is meant for defence production by enhancing industry capabilities.

The concluding stage may be said to correspond to lines 100-106 in which the main elements of NATO's soon-to-come actions are summarized, as well as content elements that have emerged throughout the other stages of the discussion; they are given in italics below:

(100-106) Rest assured – we will always be *a defensive alliance*. But to *protect our way of life*, we will always do *whatever it takes to prevent any aggression against us*. And if anyone *dares to attack us*, our *resolve will be absolute*. To *preserve peace*, we must *prepare for war*. Let us not ignore the *lessons of history*. Dayton knows that peace can prevail.¹⁹

5. Final remarks

Rutte's speech at Dayton appears to deliberately or intuitively embrace a *detached argumentative style* starting from the premise that the international situation is too tense and perfectly transparent for all representatives of the Allies, whereas requesting more money is in itself delicate and essential at the same time. NSG's decision to make a "non-rhetorical" and non-engaged speech, by adopting a poised attitude and a rather determined business-like argumentative style was meant to focus attention on the problem and not on the speaker, in spite of his prominent past and present political role (in comparison, for instance, to President Donald Trump's argumentative style always inclining towards the engaged variety with full focus on his own persona and hubris).

According to the remarks made in section 4.1 and to the characterizations of the detached and the engaged argumentative styles, an intermediate conclusion may also be drawn: when the analysis reveals a rather high degree of consistency and systematicity in the characteristics of a particular argumentative style and, at the same time, the discourse appears at times to be "contaminated" by some characteristics of another

¹⁹ The last sentence refers to the anniversary of the Dayton Accords and the peace on the territory of former Yugoslavia.

argumentative style, it may be the case that the speaker purposely signals some change of "direction" in her discourse, as for instance, in this particular case, the fact that irrespective of the NPA's members' efforts to convince their nationals of the necessity of increasing contributions, the decision will be somehow taken or imposed by the existing situation in order to achieve more *lethal* objectives. The elements which might illustrate characteristics of the engaged argumentative style in the Dayton address, namely some rhetorical repetitions (see the polyptoton) and antitheses resulting in paradox, the use of some emotional terms, and the use of the first and second person. I would however contend that this interference of characteristics of the engaged argumentative style in what appears to be systematically a detached argumentative style may be explained by the arguer's purpose of indicating that another critical discussion may be brought about in the future (NATO meetings), which would indeed require an engaged argumentative style, given the actual difficulties of all kinds that the Allies need to face individually and as a whole. This allows to say that these interferences might look prospectively towards and be virtually "quoted" in advance from the possible critical discussions to come, and which they announce in a "detached" way. Or else, they could be "traces", or "virtual quotes" of previous discussions, talks, and agreements on a smaller scale, at individual or national level.

A further step in a more extensive study is to deal distinctly with the various argumentative moves already mentioned by sketching the dialectical profile of this address adopting a detached argumentative style, and to see how they are tightly linked to the linguistic means proper, as was the case of the ethical term *lethal* in the current analysis.

Acknowledgments

I am deeply grateful to the three anonymous reviewers of the first drafts of this contribution for their insightful comments and suggestions, which I was able to use in the final version.

Over the twenty-two years of my specific interest in pragma-dialectics, I have greatly benefited from academic discussions and common work with Frans H. van Eemeren, Bart Garssen, Marcin Lewinski, Steve Oswald,

Frank Zenker. My deep gratitude goes to them all, as well as to Marianne Doury, Christian Plantin, Emmanuelle Danblon, Vahram Atayan, a constant support in my argumentation studies. This study has used logistics of the *Discourse Theory and Practice* Research Centre (Centrul de cercetări *Teoria și Practica Discursului* (CCTPD), of „Dunărea de Jos” University of Galați. I am also acknowledging logistic support (2018-2023) from the COST Action *European Network for Argumentation and Public Policy Analysis*, APPLY CA17132.

SOURCES

Important information not given in detail throughout this study is available on NATO's website, NATOweb = NATO main website pages. <https://www.nato.int/cps/en/natohq/index.htm> as well as on NATO Youtube channels, NATO, NATO History, NATO News.

Information and text excerpts used throughout the study may be found extensively on the webpages below:

NPA = NATO Parliamentary Assembly. <https://www.nato-pa.int/content/nato-pa-explained>

NPAR250526 = Address by NATO Secretary General Mark Rutte to the NATO Parliamentary Assembly, followed by a moderated conversation, Dayton, Ohio, May 26th, 2025. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_235647.htm

NS25 = NATO Summit, The Hague, June 24th-25th. <https://www.nato.int/cps/en/natohq/235800.htm>

NSBBC = Katya Adler, BBC Europe Editor, June 23rd 2025, “Could this be the most significant Nato summit since the Cold War?”. <https://www.bbc.com/news/articles/cqjqvr75v1jo>

NPAL250604 = NATO's Parliamentary Assembly Leaflet *Dialogue – Transparency – Partnership*, updated June 4th, 2025. <https://www.nato-pa.int/document/2025-assembly-leaflet>

NMDB250605 = Speeches and Remarks by NSG, Meeting of NATO Ministers of Defence, Brussels, June 4th-5th, 2025. https://www.nato.int/cps/en/natohq/events_235715.htm

NSG24 = Mark Rutte, NATO Secretary General since October 1st, 2024. https://www.nato.int/cps/en/natohq/who_is_who_229125.htm; https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50094.htm

NSGGuard = Jon Henley, Europe correspondent, *The Guardian*, July 10, 2023, “Mark Rutte: the everyman Dutch PM whose ‘Teflon’ powers finally waned”. <https://www.theguardian.com/world/2023/jul/10/mark-rutte-everyman-dutch-pm-whose-teflon-powers-finally-waned-netherlands>

NSGCH = NSG's Chatham House Speech, Chatham House in London, UK. “Building A Better NATO”, June 9th, 2025. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_236119.htm?selectedLocale=en

NSG-NMDB = Speeches and Remarks by NSG at the Meeting of NATO Ministers of Defence, Brussels, June 4th-5th, 2025, Remarks to the Ukraine Minister of Defence.

https://www.nato.int/cps/en/natohq/events_235715.htm; https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_235858.htm?selectedLocale=en
 Press conference: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_235900.htm?selectedLocale=en;
https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_235894.htm?selectedLocale=en
 Politico25/05 = Article on Rutte's declarations. <https://www.politico.eu/article/mark-rutte-embrace-5-percent-defense-goal-nato-summit/>
 REUT25/06 = Reuters update: *NATO agrees to higher defence spending goal, Spain says it is opting out*, June 22nd, 2025. <https://www.reuters.com/world/europe/nato-countries-approve-hague-summit-statement-with-5-defence-spending-goal-2025-06-22/>

REFERENCES

- Eemeren, Frans H. van, 2010, *Strategic Maneuvering in Argumentative Discourse. Extending the Pragma-Dialectical Theory of Argumentation*. Amsterdam, Philadelphia, PA: John Benjamins.
- Eemeren, Frans H. van. 2018. *Argumentation Theory: A Pragma-Dialectical Perspective*, Cham: Springer International Publishing.
- Eemeren, Frans H. van. 2019. Argumentative Style: A Complex Notion. *Argumentation* 33: 153-171.
- Eemeren, Frans H. van. 2021a, Characterizing argumentative style: The Case of KLM and the Destructed Squirrels, in Ronny Boogaart, Henrike Jansen, and Maarten van Leeuwen, *The Language of Argumentation*. Cham: Springer Verlag, 17-36.
- Eemeren, Frans H. van, 2021b, "Examining Argumentative Style. A new theoretical perspective", *Journal of Argumentation in Context*, Volume 10, Issue 1, Feb, 8-25. <https://doi.org/10.1075/jaic.20022.eem>
- Eemeren, Frans H. van, 2025, "Why Argumentation Theory? Realizing the Practical Objectives of Argumentation Theory as the Study of Effectiveness Through Reasonableness", *Argumentation*, 39, 3-20. <https://doi.org/10.1007/s10503-024-09650-z>
- Eemeren, Frans H. van, Garssen, Bart, 2023, "A functional diversity of argumentative styles". *Discourse Studies* Vol. 25(4), 510-529. DOI: 10.1177/14614456231163096
- Eemeren, Frans H. van, Garssen, Bart, Greco, Sara, Haaften, Ton van, Labrie, Nanon, Leal, Fernando, Wu, Peng, 2022, *Argumentative Style. A pragma-dialectical study of functional variety in argumentative discourse*. Amsterdam/Philadelphia, PA: John Benjamins.
- Eemeren, Frans. H. van, Grootendorst, Rob, 1992, *Argumentation, communication, and fallacies. A pragma-dialectical perspective*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Eemeren, Frans H. van, Rob Grootendorst, 2010, *Comunicare, Argumentare, Sofisme. O perspectivă pragma-dialectică*. [Communication, Argumentation, Fallacies. A pragma-dialectical approach, Lawrence Erlbaum Associates, Inc.], translated from English into Romanian by Corina Andone, Anca Gâță. Galați: Galati University Press.
- Eemeren, Frans. H. van, Grootendorst, Rob, 2004, *A systematic theory of argumentation. The pragma-dialectical approach*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Eemeren, Frans. H. van, Grootendorst, Rob, Jackson, Sally, Jacobs, Scott, 1993, *Reconstructing argumentative discourse*. Tuscaloosa, AL: University of Alabama Press.
- Eemeren, Frans. H. van, Haaften, Ton, 2024, "The Making of Pragma-Dialectics: A Synopsis". *Topoi* 43, 1223-1236. <https://doi.org/10.1007/s11245-024-10074-3>
- Eemeren, F.H. van, & Houtlosser, P., 1999, "Strategic Manoeuvring in Argumentative Discourse", *Discourse Studies* 1, 479-497.
- Eemeren, Frans. H. van, Houtlosser, Peter, 2002, "Strategic Maneuvering". In: Eemeren, F.H. van, Houtlosser, P. (eds), *Dialectic and Rhetoric*. Argumentation Library, vol 6, 131-159. Springer: Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-015-9948-1_10
- Eemeren, Frans H. van, 2015. "Strategic Maneuvering in Argumentative Discourse in Political Deliberation". In *Argumentation in Political Deliberation*, Lewiński, Marcin, Mohammed, Dima (eds.), 11-31. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Eemeren, Frans H van. 2018, *Argumentation Theory: A Pragma-Dialectical Perspective*. Cham: Springer.
- Eemeren, Frans H. van, and Grootendorst, Rob, 1992, *Argumentation, Communication and Fallacies. A Pragma-dialectical Perspective*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum.
- Garssen, Bart, 2022, "The argumentative style of the opening speech of a debate in the European Parliament", *Journal of Argumentation in Context*, 11:1, 47-68.
- Stevenson, Charles Leslie, 1937, "The Emotive Meaning of Ethical Terms", *Mind*, Vol. XLVII, Issue 181, January, 14-31.
- Stevenson, Charles Leslie, 1938, "Persuasive Definitions", *Mind*, Vol. XLVII, Issue 187, July, 331-350.

All links were verified by the editors and found to be functioning before the publication of this text in 2025.

DECLARATION OF CONFLICTING INTERESTS

The author declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

FUNDING

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this review/paper.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License:
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

Appendix

Mark Rutte's address at the NATO Parliamentary Assembly in Dayton (May 26, 2025)

Thank you Marcos, and thank you Andrii for your incredible leadership in Ukraine. And I think it was very important to have that address today to this important gathering.

And thank you to Mike Turner and the whole US team for the warm welcome to Dayton.

First, I want to pay tribute to Gerry Connolly. He was a powerful advocate for our great Alliance, a champion of the transatlantic bond and a fearless defender of the democratic values we hold dear. We met a couple of times. First when I was Prime Minister of the Netherlands, and then twice in my present role. And I have the best of memories of these encounters. And I can tell you also in private, he could be very forceful. Let us honour his memory by continuing to stand strong and united in NATO.

Despite these sad circumstances, it is a pleasure to join you this session of the NATO Parliamentary Assembly.

And to celebrate your 70th anniversary year.

The NPA promotes peace, security and democracy. Strengthens transatlantic cooperation.

And builds understanding about our great Alliance.

You reinforce the bond between NATO and our democratic societies.

You have my admiration and deepest thanks.

I'm so pleased we are meeting in Dayton, a great city in the great state of Ohio.

And I was delighted to hear about the Dayton Dutch Lions, a local football team – or I suppose you in the United States would say “soccer”.

The Dutch philosophy for the “beautiful game” is all about strategic thinking, adaptability, and strong teamwork.

Today, I want to share with you how we are going to build a better NATO. At the Summit in The Hague next month, Allied leaders will take decisions to make NATO a stronger, fairer and more lethal Alliance.

Because we live in a more dangerous world.

And this is a critical moment for our security.

With multiple threats and challenges.

There is Russia's brutal war against Ukraine, the threat of terrorism, intense global competition, and flashpoints points around the world, from the Middle East to Asia.

Russia has teamed up with China, North Korea and Iran.

They are expanding their militaries and their capabilities. They are preparing for long-term confrontation.

I am struck by the speech Winston Churchill made in the House of Commons in 1936, when he asked the question: “Will there be time to put our defences in order? ... Will there be time to make these necessary efforts, or will the awful words “too late” be recorded?”

Peace fails when there's complacency, when threats go unanswered, and when preparations are put off.

We must take action now and build up our defences.

To delay is dangerous.

To make NATO stronger, we must increase defence spending – that underpins everything.

Allies will have to invest much more to meet new capability targets, which NATO Defence Ministers will agree in Brussels next week.

We need more resources, forces and capabilities so that we are prepared to face any threat, and to implement our collective defence plans in full.

Most Allies, if not all, are due to reach the initial aim of spending 2% of GDP on defence this year.

And many have already announced plans to go much further.

We know that the 2% pledge – agreed way back in 2014 – just doesn't cut it any more.

So in 2025, we are finalising a plan to dramatically increase defence spending across the Alliance.

This plan will mean more money for our core military requirements – hard defence.

And more money for defence-related investments, including infrastructure and resilience.

I am working closely with Allied leaders as we prepare for the formal decisions at the Summit in The Hague.

As parliamentarians, I need your help to make the case for higher defence spending with the public.

And to encourage your governments to keep up with their commitments.

And I know the debates about investing more in defence will be difficult in some parliaments.

And each of you will have an important role in building support to get budgets approved.

So I need – and NATO needs – your support.

As well as more defence spending, we need more defence production.

NATO's aim is to enhance and expand the industrial base right across the Alliance.

We are committed to increasing defence production, fostering innovation, and removing barriers to cooperation.

The Summit in The Hague will send a clear demand signal to industry.

And we need industry to meet our ambition.

Increased defence production is not just good for our security, it is good for our economies too.

And I also expect Allies will spend more and better together on critical capabilities for our armed forces.

NATO must become stronger, fairer, and more lethal.

To make NATO fairer, we will rebalance the burden of our security, with all Allies contributing their fair share.

We all benefit enormously from the protection our transatlantic Alliance provides.

But it is vital that every member of this Alliance is pulling their weight.

And I am encouraged to see Europe and Canada stepping up with more defence spending.

A strong transatlantic Alliance is good for Europe, and good for the United States.
Becoming more lethal means strengthening our deterrence and defence posture,
and providing our militaries with what they need to keep us safe.
So that no potential aggressor has any doubt about our resolve.
Rest assured – we will always be a defensive alliance.
But to protect our way of life, we will always do whatever it takes to prevent any
aggression against us.
And if anyone dares to attack us, our resolve will be absolute.
To preserve peace, we must prepare for war.
Let us not ignore the lessons of history.
Dayton knows that peace can prevail.
It was here in 1995 that the brutal Bosnian War was brought to an end.
The Dayton Agreement laid the foundation for peace in Bosnia and Herzegovina.
NATO has supported peace and stability there, and right across the Western Balkans,
for thirty years.
Our commitment remains just as strong today.
But above all, it is the people and politicians of Bosnia and Herzegovina – and
throughout the region – that must deliver progress.
The Western Balkans has shown that peace is possible.
But today, Europe is not at peace.
Russia has brought war back to Europe.
Its aggression against Ukraine must stop – and it must stop now.
I completely condemn Russia's indiscriminate attacks against innocent civilians over
the last 48 hours.
We fully support President Trump's urgent efforts to stop the fighting.
We need a just and lasting peace.
This is a priority that we all share.
NATO will continue our long-term support to Ukraine.
And this is not about prolonging the war, it is about ensuring Ukraine can defend
itself now, and prevent any future aggression.
NATO's command in Germany is leading the coordination of security assistance
and training for Ukraine, delivering critical aid daily, and helping build its future force.
And our new centre in Poland is helping us all learn the lessons from the war.
So far, Allies pledged more than 20 billion euros in additional security assistance for
Ukraine this year.
And through the Coalition of the willing, led by the United Kingdom and France,
NATO Allies have shown they are ready, willing and able to take more responsibility to
help secure peace, when the time comes.
NATO has stood with Ukraine from the beginning.
We stand with Ukraine today.
And we will stand with Ukraine throughout the challenges ahead.
We know that even when the war against Ukraine ends, the threats we face will persist.
Our adversaries will still try to dominate and divide us.
They will fail.

Because of the unbreakable transatlantic bond – North America and Europe standing together to secure peace through strength.

A stronger, fairer and more lethal Alliance is how we stay safe in a more dangerous world.

One billion people on both sides of the Atlantic are counting on us.

Let us rise to the challenge.

And stand strong together in NATO!

Thank you.

Maria MICHALI¹

Villy TSAKONA²

UKRAINIAN IDENTITIES IN THE GREEK MEDIA: CONSTRUCTING THE IMAGE OF THE “ACCEPTABLE” REFUGEE

How to cite this article:

Michali, Maria, Villy Tsakona, 2025, „Ukrainian Identities in the Greek Media: Constructing the Image of the ‘acceptable’ Refugee”, in *Theoretical and Applied Linguistics@ro*, Volume I, Issue 2/2025, p. 179-210, DOI: 10.62229/talatroi/2_25/5.

Abstract. After the Russian invasion of Ukraine in 2022, Ukrainian refugees fleeing their homeland appear to have been more positively perceived in European countries and media than those coming from Asian or African countries, who were treated with suspicion and even hostility. The present study focuses on the identities Ukrainian refugees construct for themselves while addressing the Greek audience and attempting to become accepted by them. We specifically examine Ukrainian refugees’ oral narratives embedded in Greek news reports, where they recount their experiences from the war zone, their fear and uncertainty for the future, their concerns for those who were left behind, as well as their experiences and expectations in the host country. The analysis in terms of the model of three dilemmas (Bamberg 2004, 2011) and the typology of racist strategies (Karachaliou *et al.* 2024) will demonstrate, respectively, how Ukrainian refugees frame themselves and their trajectories after deciding to leave their country of origin, and how aspects of the Greek national/racist discourse become part of how Ukrainian refugees perceive and represent themselves in front of the Greek audience.

Keywords: racism, national discourse, liquid racism, internalized racism, identities, narratives, small stories

¹ National and Kapodistrian University of Athens, Greece, mariamchl2@gmail.com.

² National and Kapodistrian University of Athens, Greece, vtsakona@ecd.uoa.gr, villytsa@otenet.gr.

1. Introduction

When Russia invaded Ukraine in February 2022, more than 5 million refugees left for neighboring countries within a few months (Bellizzi *et al.* 2022). Even though Greece does not share borders with Ukraine, it was one of the European countries hosting Ukrainian refugees. As a result, the displacement of such a large number of people was extensively reported in the Greek media. In contrast to migrants³ coming from Asian or African countries, Ukrainians were more positively perceived in European countries (including Greece; see Michali, Tsakona 2024 and references therein). Previous research has shown that Asian or African migrants are treated with suspicion and even hostility when they arrive in European or other Western countries, hence they attempt, or are forced, to mitigate or subvert the negative stereotypes at their expense through, for instance, their narratives (see Aliai, Tsakona 2020; Archakis 2020; Giaxoglou, Spilioti 2024; and references therein).

In this context, the present study investigates Ukrainian refugees' narratives embedded in Greek news reports, where they share their experiences from the war zone, their fear and uncertainty for the future, their concerns for those who were left behind, as well as their experiences and expectations in the host country. More specifically, we are interested in bringing to the surface the identities Ukrainian refugees construct for themselves while addressing the Greek audience and attempting to become accepted by them. In such an effort, Ukrainian refugees seem to align themselves with the dominant Greek national and racist values and views about how migrants 'should' behave in a nation-state such as Greece.

To this end, we first discuss the concepts of *national discourse* (see among others Archakis 2020) and *liquid racism* (Weaver 2016; Archakis, Tsakona 2024c), which are central to our study (section 2.1). We also elaborate on how narratives are employed for the construction of identities (section 2.2) focusing specifically on migrant identities (section 2.3). Then, we present the data of our study (section 3.1) and the methodological

³ Being aware of the distinction between *refugee* and *immigrant* as to the reasons of mobility, we adopt here the term *migrant* as an umbrella term (see also Archakis, Tsakona 2024b: 2).

tools employed for their analysis (section 3.2). Section 4 includes the analysis of representative examples of our dataset: the analyzed narratives refer to Ukrainians' experiences from the first days of the war and their escape from Ukraine (section 4.1), their lives in Greece (section 4.2), and their future plans (section 4.3). Finally, in section 5, we summarize our findings and some limitations of our study.

2. Theoretical background

2.1. *National discourse, liquid and internalized racism*

In contemporary nation-states such as Greece, national discourse aims to build a homogeneous community where one language and one culture prevail. However, this is not always feasible due to migration: people cross national borders for various reasons and 'threaten' the attempted homogeneity of nation-states. Whether migrants will be accepted or not by the host majorities seems to depend on the former's willingness to become part of the 'homogeneous' community and on the extent of that willingness. Migrants who adapt to the local culture, values, and language, namely they assimilate to national discourse, have more chances of becoming accepted by local majorities. On the contrary, those who resist national discourse and respective values are more often than not denigrated and marginalized by local majorities and may eventually be excluded from nation-states. Thus, national discourse (re)produces inequalities between migrant/minority and majority populations as well as between assimilated and unassimilated migrants (see Taguieff 2001: 21; Wodak 2015; Archakis 2016: 60-61; Nguyen 2016; Archakis, Tsakona 2022: 163-164; 2024a: 227-228; 2024b: 5-7, 14-18; and references therein).

Given that it is not always easy to assimilate or exclude migrants, majority members usually resort to covert and mitigated racist strategies to denigrate and stigmatize them. Nowadays, in Western nation-states, racism is not commonly expressed through blatant violent acts and overt hostility against Others, but is still present and widespread in mitigated, ambiguous, and eventually normalized forms of speech, hence it is not always easy to detect it in everyday communication (see among others

Wodak 2015). Weaver (2016) calls this kind of racism *liquid racism*. Liquid racism surfaces in (con)texts where both racist and antiracist meanings coexist and overlap, resulting in disguising racist assimilation and exclusion as non-racist or even antiracist claims and positions (Weaver 2016; Tsakona *et al.* 2020; Archakis 2021; Archakis, Tsakona 2024c; Tsakona 2024).

Being hard to detect, liquid racism seems to be “immune” to criticism (Weaver 2016: 63) and eventually infiltrates migrants’ own discourse: they end up accepting and internalizing the majority’s racist values and views, thus undervaluing themselves and their own cultures and languages. Such an acceptance and naturalization of majority racist values by minority populations is called *internalized racism* and seems to be quite common among migrants who acquiesce to national discourse and assimilate to respective values and norms in their effort to become accepted by their hosts (Pyke 2010: 353; see also Speight 2007; Nguyen 2016; Archakis, Tsakona 2022, 2024b). Minority groups thus end up embracing the dominant national discourse: their interests are determined on the basis of the majority interests, so the conflict between the two groups is minimized and the former become assimilated to the latter (Pyke 2010: 556).

It is in this context that we investigate Ukrainian refugees’ narrative identities in Greek news reports: we examine if and how such identities align with Greek national discourse showing their assimilation to it and, thus, gaining access to public (media) discourse.

2.2. Narratives and the construction of identities

Within the social constructionism paradigm, identities are not individuals’ innate and permanent features but are discursively constructed in interaction within diverse social contexts. Hence, speakers may construct various, even unexpected, contradictory, or subversive identities depending on how they wish to present themselves in front of a specific audience (see among others Bucholtz, Hall 2005: 588; Benwell, Stokoe 2006; Archakis, Tsakona 2012).

More specifically, identities are not something given and unchangeable in time, that is, something people *have* (De Fina 2011: 267). Instead, speakers reflect on their identities, constantly recreate them, and adjust them to the

different conditions they may have to deal with (Giddens 1991: 52-53). Consequently, speakers may build multiple identities depending on when, where, for what purpose, about what, etc. they are talking. Concurrently, they present their own perspectives on social events, hence identities do not constitute 'objective descriptions' of who speakers are but subjective interpretations emerging in interaction (Gauntlett 2008: 108). In this sense, identities convey our value-laden interpretations of social affairs and, as such, they become a significant and most relevant part of narratives and their analysis (De Fina 2003; Bamberg 2011: 103).

Narratives are often examined as *loci* where a wide range of identities is constructed, as they allow speakers to reconstruct, interpret, and share their experiences. Through narratives, speakers create a world where they place themselves and/or other people as protagonists. The form and content of narratives reveal aspects of the narrator's self, e.g., their values and views as well as aspects of their cultural and social identities. In other words, narratives constitute an important resource through which we can manage ourselves, our identities, and those of others (Schiffrin 1996: 167, 170-171, 199). At the same time, narratives allow us to construct (versions of) social reality: narrators choose those events and details they deem important for representing the social context and their own identities (Bauman 1986: 5; Bamberg 2011). Such choices depend on the audience that narrators address each time (Bamberg 2011; Archakis, Tsakona 2012; Baynham, De Fina 2017; De Fina 2020; Giaxoglou, Spilioti 2024; Lampropoulou, Johnson 2024). In this sense, narratives should be perceived and analyzed not only in terms of their content and structure but as a social practice which is shaped and makes sense in certain historical and social conditions, since they are circulated in bigger or smaller communities and anchored in time and place (De Fina 2020).

In sum, narratives allow for the construction of various, context-dependent identities through discursive choices and projected evaluations or feelings that narrators ascribe to themselves or others (Ochs, Capps 1996: 20-22). As Toni Morrison stated, "[n]arrative is radical, creating us at the very moment it is being created" (cited in Ochs, Capps 1996: 22). Moreover, important parameters for narrative analysis are the audience addressed each time and narrators' intentions in relation to the expectations of that audience.

2.3. *Narratives and migrant identities*

As already mentioned (in section 2.2), narratives constitute an important means of identity construction. Narrators often project a positive image of themselves so as to become accepted by their intended audience. When it comes to migrant narrators, this wish for acceptance may be rather strong, hence narrators tend to represent themselves as aligned with what they perceive as the dominant values of their intended audience (De Fina 2000: 131-132). Relevant research, however, shows that migrant narrators' identity constructions are more complex than that. In this section, we briefly refer to different studies focusing on migrant identities constructed via narratives. Our aim is to illustrate the variety of identities surfacing therein as well as the significance of context for such discursive constructions.

Following Castells' (2010: 8) distinction, Archakis (2020: 190-194) suggests that migrant identities emerging from narratives may constitute *legitimizing*, *resistance*, or *project identities*. Legitimizing identities are constructed by those migrants who choose to assimilate themselves to majority norms and expectations under the pressure of national discourse. Resistance identities are built by those migrants who experience marginalization and exclusion because they are not willing to yield to assimilationist, nationalist, and eventually racist pressures, but instead prefer to maintain their heritage cultures and languages. Project identities are hybrid constructs combining elements from the cultures and languages of origin and from those of the host country. In the latter case, migrant narrators create more complex identities and place themselves in between assimilation and resistance (see also Archakis 2022).

By oscillating between different cultures and languages, hybrid identities enable narrators to create bonds with the host countries without disrupting those with the countries of origin. For instance, such identities are built by Greek migrants living in Canada and interviewed by Greek researchers. Greek Canadians wish to maintain their connection with both Greek and Canadian cultures. On the one hand, they seem to claim Greekness and position themselves positively towards their Greek heritage; on the other, they distance themselves from Greek identity by praising the positive aspects of Canadianness (Karachaliou *et al.* 2018).

Narratives revealing that identities are an ongoing process are produced, for instance, by Vietnamese-Ukrainian university students who were forced to return to Vietnam after the Russian invasion in Ukraine in 2022 (Wessling *et al.* 2024). Being second-generation migrants in Ukraine, the Vietnamese students participating in this study construct hybrid ethnic identities: they represent themselves as Vietnamese due to their origins, tradition, values, and language; and as Ukrainians on the basis of their birthplace, upbringing, formal education, sense of belonging, language, and mentality. Wessling *et al.* (2024) analyze narratives referring to different periods of the students' lives ranging from their birth in Ukraine to their settling in Vietnam as war refugees. It seems that during their childhood narrators experienced stressful situations due to the ways they were treated by the members of the Ukrainian majority. This led to their marginalization, confusion, self-doubt, and rendered them introverts. However, through certain strategies (e.g., speaking a mixed language variety of Ukrainian and Vietnamese and avoiding eating Vietnamese food outside of the home), the students in question showed eagerness to become accepted, that is, they attempted to assimilate themselves into the local culture (Wessling *et al.* 2024: 1-4, 9-12). Later on, the war in Ukraine brought about significant changes in their identities due to the uncertainty, fear, and trauma they felt: some of them constructed for themselves a Ukrainian identity mobilized by patriotism, while others experienced a conflict of identities, as in Ukraine they were treated as foreign students, but in Vietnam as war refugees and repatriated migrants (Wessling *et al.* 2024: 13-14).

Building positive migrant identities is usually the goal of migrant narratives curated by institutions offering administrative, legal, financial, or other support to migrants. Such narratives are circulated in the online sphere and may highlight the migrant narrator's personal experience, but eventually they serve the interests of the institution responsible for the publication of the narrative (De Fina 2020: 7). For instance, De Fina (2018) analyzes a video including migrant narratives uploaded to the website *United We Dream*. These narratives appear to project favorable representations of undocumented migrants within the US context. On one hand, they aim at sensitizing the wider audience to migrants' difficult experiences and, on the other, they aim at representing migrants as "desirable citizens". In particular, migrant narrators build a positive public image for themselves as individuals who accept core values of the host country, such as work ethics, honesty, altruism,

and the struggle for a better future. All these are framed as 'American' values which are required for migrants' acceptance and integration in the host country (see also Lampropoulou, Johnson 2024).

In a similar vein, Aliai, Tsakona (2020) investigate curated migrant narratives published on the Greek webpage of the International Organization for Migration (IOM). Their analysis brings to the surface migrant identities which are compatible with the moral values of the Greek majority and aim at sensitizing the wider Greek audience to migration issues. It is interesting to note here that the narratives examined by Aliai, Tsakona (2020) are often concluded with accounts of not past but future events: migrant narrators refer to their goals to assimilate to local norms and expectations, to move and settle in another country, or even to return to their countries of origin after receiving considerable assistance from IOM. Such curated narratives seem to be part of IOM's effort to gain Greek people's support at a time when migration towards Greece was a particularly controversial issue among Greeks (see also Kavalari 2024).

The collectivization of personal experience is the focus of Giaxoglou, Spilioti's (2024) study, who analyze the curated version of the personal story of an asylum seeker called Zakaria Alo. The curated narrative is uploaded as an infographic story on the webpage *EU Protects*. The analysis reveals that Alo's personal narrated experience is exploited as a collective experience pertaining to the entire migrant population. Through the collectivization and projection of exemplary images for asylum seekers, EU officials attempt to discursively construct them as "desirable citizens" who are not only eager to integrate into the host country, but also express their gratitude toward its majority population. Such stories, the researchers claim, become useful tools for representing the EU under a favorable light and for highlighting core values ascribed to the EU, such as acceptance and solidarity. At the same time, they silence events and procedures which could disclose the complexity and diversity of migrant experiences.

To sum up, narratives play an important role in the sense-making and representation of migrant experiences. Migrant narrators construct various identities therein: they often attempt to strike a balance between 'there' (*i.e.*, their country of origin) and 'here' (*i.e.*, the host country) by combining different linguacultural features; or their rejection and marginalization by host majorities may lead them to the construction of

resistance identities by maintaining their original linguacultural particularities. In addition, curated migrant narratives constitute an important area of research for identity construction, since such narratives become useful tools in the hands of the powerful institutions that edit and publicize them for their own benefit. The migrant narratives scrutinized here could be placed somewhere in between these two categories: in the news reports examined here, Ukrainian migrants in Greece tell their own stories, but their content and form are shaped not only by the media framework and the Greek audience's expectations, but also by the questions or comments offered by the journalists who interview them.

3. Data and methodology

3.1. *The data of the study*

The aim of our study is to analyze Ukrainian refugee narratives included in Greek television news reports in order to trace the identities that narrators construct *vis-à-vis* the Greek national discourse and its homogenizing impositions (see sections 1-2.1). To this end, we compiled a dataset of 38 oral *small stories* (approximately 24,000 words in total) broadcast on television and embedded in 11 written news reports uploaded to the webpage of the state-owned Hellenic Broadcasting Corporation (*Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση* in Greek; henceforth ERT). *Small stories* constitute brief stories characterized by fluidity and accounting for future or hypothetical events, shared/known past events, recent or ongoing events, etc. (Georgakopoulou 2007). The small stories under scrutiny refer to the arrival of Ukrainian refugees in Greece as a result of the Russian invasion of Ukraine. In these video-clips, Ukrainian refugees are interviewed by Greek journalists working in ERT and talk about their experiences from the moment they were forced to leave Ukraine (*i.e.*, February 2022) until approximately 10 months after that. It should be noted here that most of the news reports collected were published during the first month of the war (9 out of 11 news reports; 32 out of 38 narratives; see *Table 1*), when the Greek media, in general, dedicated more space and time to Ukrainian refugees and their trajectories.

Table 1

The data of the study

Date of publication of the news reports	Number of news reports	Number of narratives and narrators embedded in the news reports
28.02.2022	2	8 (3 men/5 women)
01.03.2022	1	2 (1 man/1 woman)
06.03.2022	1	6 (all women)
08.03.2022	1	6 (all women)
10.03.2022	1	4 (1 man/3 women)
17.03.2022	2	5 (1 man/4 women)
23.03.2022	1	1 (woman)
12.04.2022	1	3 (all women)
23.12.2022	1	3 (1 man/2 women)
Total	11	38 (7 men/31 women)

The narratives under scrutiny refer to the following topics:

- The first days of the war and refugees' escape from Ukraine
- Refugees' lives in the host country
- Refugees' future plans.

In what follows, we analyze examples covering all the above-mentioned topics and illustrating the variety of migrant identities constructed therein.

Given that the narratives come from interviews with Greek journalists, they were elicited by questions or comments offered by them. Thus, Ukrainian refugees shape their narratives and identities not only bearing in mind that they address the wider Greek audience but also taking into consideration the journalists' questions or comments. Such questions and comments usually pertain to the above-mentioned topics (*i.e.*, the first days of the war, refugees' escape from Ukraine, their lives in the host country, and their future plans). Even though such questions or comments are not the main focus of our study, they cannot be ignored during the analysis of the narratives as they play a more or less significant role in how Ukrainian refugees build their narrative identities. Most importantly, they seem to reflect what the state-owned television channel thinks the Greek public wants to hear about themselves in relation to the Ukrainians (e.g., that Greeks are superior, helpful, and tolerant), as well as how the Greek state and journalists as its representatives promote official state positionings

and decisions concerning the Russian-Ukrainian war. As we intend to show, the narratives under scrutiny allow Ukrainian refugees to project themselves in certain ways, but these ways cannot help but be influenced by the (often nationalist) expectations of the Greek majority as Ukrainians experience them in Greece and as journalists reproduce them in their discourse (cf. De Fina 2020: 7).

It should also be noted that the narratives analyzed here are either told in Greek, or translated from Ukrainian or English, with the Greek translation appearing in subtitles in the videoclips (especially when narratives were told in English). The translations were mainly assisted by Ukrainians: some Ukrainians who came to Greece in 2022 either returned to Greece, where they had lived and worked for some years in the past, or were members of the Greek diaspora in Ukraine (see examples 5 and 9). These are also the ones who tell their stories in Greek in the interviews. This means that the translator also acts as a mediator between Ukrainians and the Greek audience shaping the content and form of the narratives and hence the identities included therein.

Last but not least, even though the narratives are originally videotaped, due to space limitations, we concentrate here on the verbal aspects of the narration without taking into consideration other semiotic resources such as camera frames, narrators' (and journalists') appearances and movements, and editing procedures.

Despite these limitations, we consider that the narratives examined here could shed some light on how Ukrainian refugees position themselves *vis-à-vis* the Greek audience and the dominant national/racist discourse (cf. Bamberg, Georgakopoulou 2008: 382).

3.2. Analytical tools

In order to analyze migrant identities in our small stories, we rely on Bamberg's (2004, 2011) model of three dilemmas which will reveal how Ukrainian refugees frame and interpret themselves and their trajectories after deciding to leave their country of origin. Furthermore, in order to show that the emerging narrative identities are indicative of Ukrainian refugees' internalized racism, we will use the typology of racist categories offered by Karachaliou *et al.* (2024). These categories will allow us to

trace the aspects of racist discourse that are endorsed by Ukrainian migrants in their effort to become accepted by the Greek audience (for the combination of these analytical tools, see also Kavalari 2024).

3.2.1. Bamberg's model of three dilemmas

Bamberg (2004, 2011) suggests that, in order to address the question of "Who am I?", narrators are faced with three dilemmas (see also Archakis 2020: 204-205; Lampropoulou, Johnson 2024: 207-208):

- *1st dilemma – Constancy and change across time*: The narrator or other represented characters may change or remain the same as time goes by. Emphasis is placed not so much on the narrated events *per se*, but on how stability or change is represented by the narrator (Bamberg 2011: 103-104).
- *2nd dilemma – Sameness versus difference*: This dilemma involves whether a represented character is different from, or the same as, the others. In other words, narrators discursively construct themselves or others as more or less similar in terms of values, views, ways of living, etc. depending on the context in which they are placed each time (Bamberg 2011: 104-105).
- *3rd dilemma – Agency*: This dilemma pertains to the narrators' agency *vis-à-vis* dominant discourses. Narrators may represent themselves as low-agency individuals acquiescing to dominant discourses and assuming the role of the victim or passive recipient in a certain situation; or as high-agency individuals being strong and in control of the situation they find themselves in (Bamberg 2011: 106). In the present case, this dilemma could be used to account for Ukrainian narrators' assimilation (low agency) or resistance (high agency) to the Greek national discourse (cf. Archakis 2020: 205).

3.2.2. Karachaliou et al.'s typology of racist categories

As already mentioned (in section 1), our goal is to show how through their narrative identities Ukrainian refugees align themselves with the

dominant national/racist expectations to which they have been exposed since the moment they arrived in Greece. In other words, our emphasis is on tracing how aspects of the Greek national/racist discourse are reproduced in Ukrainian refugees' narratives and become part of how they perceive and represent themselves in front of the Greek audience. To this end, we employ Karachaliou *et al.*'s (2024) typology of discursive strategies that indicate racism and are commonly attested even in antiracist discourse. As these authors convincingly argue, such strategies are pervasive and normalized to such an extent that they may infiltrate texts intended as antiracist, non-racist, or even subversive of racism.

The typology in question is based on the premise that racism is materialized through either *discrimination* at the expense of Others or their *assimilation* to dominant values and ways of living (Karachaliou *et al.* 2024: 48–64; on discrimination and assimilation as the main aspects of national/racist discourse, see section 2.1). Via the analysis of a large corpus of antiracist texts, Karachaliou *et al.* (2024) come up with different categories of discursive strategies either discriminating against or assimilating Others. These are the following:

Discrimination:

- References to Others as a problem
- References to illegal/legal Others
- References to anonymous Others
- References to temporary Others
- References to inactive Others
- References to Others as victims
- References to Others as recipients of help

Assimilation:

- (General) references to integration/inclusion practices
- References to mitigated racism denouncements
- References to learning Greek [or any dominant/official language] as an L2
- References to migrants' positive stance towards practices of integration

By tracing at least some of these categories in Ukrainian refugees' narratives and identities, we intend to show their internalized racism, namely their

acceptance of the Greek majority's discriminatory and assimilative perspectives on them as Others.

4. Data analysis

4.1. *The first days of the war and refugees' escape from Ukraine*

In the small stories of this category, Ukrainian refugees share their experiences from the first days of the Russian invasion and the conditions in their country of origin. They often report that, although they managed to escape, members of their families are left behind.⁴

- (1) Δημοσιογράφος: Ξέρουμε ότι περάσατε πολύ δύσκολα, κάνατε ένα πολύ μεγάλο ταξίδι, πώς το βιώσατε όλο αυτό;
 Ντιάνα: Ναι, πολύ δύσκολα, ήτανε δραματική η κατάσταση, ήταν ακριβώς στα σύνορα. Πολλοί φεύγουνε οι άνθρωποι και, όπως βλέπετε, πιο πολύ οι μαμάδες με τα παιδιά, γίνεται χαμός στο σύνορα, επειδή άντρες δεν αφήνουνε να περάσουνε και κλάματα, γιατί οι γυναίκες φεύγουνε με τα παιδιά τους. Εμείς είμαστε από τη από την πόλη Λβιβ, που είναι δυτική πλευρά της Ουκρανίας. Είναι δίπλα πιο πολύ στην Πολωνία και από κει φεύγουνε πάρα πολλοί οπότε, γιατί κάθε δύο ώρες ακούγαμε ήχους, σειρήνες ήτανε, και οι άνθρωποι φοβούνται, δηλαδή πρώτες μέρες γίνανε κάτι, πέσανε κάτι βόμβες στο στρατιωτικό αεροδρόμιο και τώρα έχουμε και άλλα και σε άλλο στρατιωτικό σημείο, πιο πολύ αυτό τους νοιάζει. Προς το παρόν δεν είχαμε σε κάποιες πολυκατοικίες, ευτυχώς, αλλά στις άλλες πόλεις διπλανές χειρότερα ακόμα η κατάσταση.
 Παρουσιάστρια: Βασίλη, η ίδια έχει αφήσει την οικογένειά της εκεί; [...]
 Ντιάνα: Ναι, έχω αφήσει στην πόλη μου τη γιαγιά μου, τη θεία μου, τους συγγενείς μου, τους αδερφούς μου (ERT 2022b).

⁴ The oral narratives were transcribed and translated from Greek by the authors for the purposes of this study. Narrators' first names are not always mentioned during the interviews. When they are not, they are identified as *female narrator*.

Journalist: We know that you have been through hard times, you made a very long trip, how did you experience all this?

Diana: Yes, [it was] very difficult, the situation was tragic, it was exactly on the borders. Many people are leaving and, as you see, [they are] mostly mothers with children, there is panic on the borders, because men are not allowed to cross them, and people cry, because women are leaving with their children. We are from the city of Lviv, which is in the western part of Ukraine. It is closer to Poland and many people leave from there so, because every two hours we heard noises, they were sirens, and people are scared, that is, on the first days something happened, some bombs fell on the military airport and now we have more [bombs] on another military spot, this is what they [*i.e.*, Russians] are most interested in. For the time being we didn't have [bombs falling] on apartment blocks, fortunately, but in other neighboring cities the situation is even worse.

News presenter: Vasili [addressing the male journalist], has she [*i.e.*, the interviewee] left her family there? [...]

Diana: Yes, I have left my grandmother in my city, my aunt, my relatives, my brothers.

- (2) Κατρίνα: Η πόλη μου δεν είναι πρωτεύουσα και δεν είναι κοντά στα σύνορα με τη Ρωσία, αλλά ωστόσο βομβαρδίζεται κάθε μέρα. Η οικογένειά μου είναι ακόμη εκεί και προσπαθούν κάθε μέρα να σώσουν τη ζωή τους (ERT 2022a).

Katrina: My city is not the capital and it is not close to the borders with Russia, however, it is bombed every day. My family is still there and they try to save their lives every day.

- (3) Αφηγήτρια: Φίλοι μας, ο πατέρας μου, ο σύζυγός της αδερφής μου, όλοι έμειναν στην Ουκρανία, γιατί δεν τους επιτρέπεται να περάσουν σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα. Θα πρέπει να μείνουν σπίτι να υπερασπιστούν την πόλη μας. Είναι ένας μεγάλος πόλεμος. Υπάρχουν τόσοι πολλοί νεκροί άνθρωποι, τόσα πολλά νεκρά παιδιά. Φοβάμαι πολύ (ERT 2022c).

Female narrator: Our friends, my father, my sister's husband, all stayed in Ukraine, because they are not permitted to go to another European country. They will have to stay home to defend our city. It is a big war. There are so many dead people, so many dead children. I am so scared.

In example 1, Diana presents herself as a person who experiences a sudden and dramatic change (*the situation was tragic...*): she refers to the violent changes in everyday 'normal' life (*every two hours we heard noises, they were sirens, some bombs fell*) resulting in her being forced to leave the homeland and members of her family. Her identity is built around change affecting her everyday life, place of residence, and her connection with family members (1st dilemma). As to the 2nd dilemma, her identity as a refugee who was forced to leave her homeland places her in the same group as other Ukrainians, especially women and children (*many people are leaving, mostly mothers with children, there is panic on the borders, women are leaving with their children*) and in a different group from the Greek audience she addresses. In addition, her reference to her city and family as well as the use of first-person plural (*we are from the city of Lviv, we have more [bombs] on another military spot*) underline her similarities with other Ukrainians who are brought together by the same experiences. Furthermore, Diana portrays herself as a high agency individual who took the initiative of leaving her country to save herself (*I have left my grandmother in my city...*; 3rd dilemma).

In a similar vein, in example 2, Katrina's identity is built around the notion of change (1st dilemma) as her everyday life is no longer what it used to be (*My city is not the capital and is not close to the borders with Russia, however, it is bombarded every day*).

Finally, in example 3, the female narrator experiences a dramatic change in her everyday life and in her sense of security when the war begins (*it is a great war, there are so many dead people, so many dead children*; 1st dilemma). Simultaneously, her identity is also constructed through the 2nd dilemma of sameness/difference: she differentiates herself from those who stayed behind because they were not permitted to leave the country (*they are not permitted to go to another European country, they will have to stay home*). As to the 3rd dilemma involving the narrator's agency, she portrays herself as a low-agency individual living in fear and feeling weak (*it is a big war, I am so scared*).

Viewing the analysis above in terms of the categories of racist discourse explored by Karachaliou *et al.* (2024), we could suggest that the narrators present themselves as Others in the Greek context, and as victims due to the difficulties they were faced with when the war began. In example 1 in particular, such a representation seems to be prompted by the journalists' comments framing the narrative (*we know that you have been through hard times, you made a very long trip, has she left her family there?*).

4.2. Refugees' lives in the host country

The small stories of this category concentrate on Ukrainian refugees' adjustment to the host environment. More specifically, they try to learn the Greek language and adjust themselves to the new educational environment. Some of them also express their satisfaction with Greek people's hospitality.

- (4) Δημοσιογράφος: Στην πιο τρυφερή τους ηλικία χιλιάδες παιδιά έχουν βγει στον δρόμο της προσφυγιάς. Η Ελλάδα άνοιξε την αγκαλιά της και έχει υποδεχθεί ήδη 2000. Αρκετά από αυτά που άφησαν στη μέση το σχολείο τους έχουν ενταχθεί ήδη σε τάξεις, όπως στη Δράμα όπου φοιτούν τέσσερα.
Αφηγήτρια: Από τις πρώτες μέρες που πήγε σχολείο έρχεται πάρα πολύ χαρούμενη, την αρέσουν να κάνει στο σπίτι της αυτά τα φυλλάδια που δείχνουνε, να ζωγραφίζει και αυτά, χαρούμενη έρχεται, στο σχολείο πολύ της αρέσει (ERT 2022c).

Journalist: In their most tender age, thousands of children have left their countries as refugees. Greece has opened its arms and has already welcomed 2,000 [of them]. Several of them who dropped out of their schools are already integrated into [Greek] classrooms, like in Drama [*i.e.*, a city in Northern Greece], where four of them attend courses.

Female narrator: Since the first days she [*i.e.*, the narrator's daughter] went to school, she comes back [home] very happy, she likes to work at home on the handouts provided, to paint them too, she comes back [home] happy, she likes school very much.

- (5) Δημοσιογράφος: Γλιτώσατε από τον πόλεμο και έχετε έρθει σε ένα νέο περιβάλλον στο σχολείο, πώς είναι να αφήνεις το σπίτι σου, το σχολείο σου; Είστε έτοιμοι; Είστε έτοιμες με τις τσάντες να πάνε στο σχολείο πως είναι πλέον στην Ελλάδα αυτή η νέα αρχή; Αφηγήτρια 1: Εντάξει, είναι λίγο δύσκολο γιατί ντάξει. Τρίτη λυκείου πανελλήνιες και όλα αυτά, αλλά προσπαθούμε. Να αφήσουμε το σπίτι μας και το σχολείο ήταν δύσκολο πάρα πολύ, γιατί ήμασταν εκεί τρία χρόνια το έχουμε συνηθίσει, είχαμε συνηθίσει να πηγαίνουμε παντού με τα πόδια από το σχολείο στο σπίτι, ενώ εδώ είναι διαφορετικά τα πράγματα. Δεν είναι, δεν είναι χωριό ας πούμε, όπως μέναμε στον Σαρτανά. Δημοσιογράφος: Εδώ στη Ραφήνα υπάρχουν και παιδιά που είναι από την Ουκρανία, για σας είναι πιο εύκολο λόγω γλώσσας. Βοηθάτε εδώ τους φίλους που δεν ξέρουν τη γλώσσα να προσαρμοστούν; Αφηγήτρια 2: Πάντα βοηθάμε, γιατί πρέπει να βοηθάμε. Ουσιαστικά τώρα που έχουν αρχίσει να πηγαίνουν σχολείο θέλουν μεγάλη βοήθεια, γιατί δεν την ξέρουν καλά τη γλώσσα. Οπότε είναι λίγο δύσκολο για αυτούς, μαθαίνουν καινούργιες λέξεις ελληνικών στο σχολείο, αλλά το καλό είναι ότι ξέρουν να γράφουν και μερικά πράγματα να διαβάζουνε (ERT 2022d).

Journalist: You escaped the war and you have come to a new school environment, how does it feel to leave your home behind, [to leave] your school? Are you ready [to do this]? Are you ready with the school bags to go to school [meaning] that now this is a new beginning taking place in Greece?

Female narrator 1:⁵ OK, it's a bit difficult because OK. [She goes to the] 3rd year of Lyceum [*i.e.*, the final year of Greek secondary education] [and has to sit for] university entry exams and all that, but we try. It was very difficult to leave our home and our school because we had been there for three years [and] we are used to it, we were used to going everywhere on foot from school to home,

⁵ The two narrators in this example are sisters and they either have lived in Greece in the past or have learnt Greek from their Greek expatriate parents.

but here things are different. It's not, it's not a village, let's say, like when we lived in Sartana [*i.e.*, a village in Eastern Ukraine].

Journalist: Here in Rafina [*i.e.*, a suburban port town close to Athens] there are also children who are from Ukraine, it is easier for you because of the language. Do you help here your friends who do not speak the [Greek] language to adjust themselves?

Female narrator 2: We always help, because we must help. In fact, now that they have started going to school, they need lots of help, because they do not speak the [Greek] language well. So, it is a bit difficult for them, they learn new Greek words at school, but it's good that they know how to write and to read a few things.

- (6) Αφηγήτρια: Είμαστε εννιά μήνες εδώ, είναι πολύ φιλόξενοι όλοι και μας έχουν βοηθήσει πάρα πολύ (ERT 2022e).

Female narrator: We have been here for nine months, all [Greek] people are very hospitable and have helped us very much.

In example 4, the female narrator talks about her daughter attending a Greek school, which makes both very happy (*since the first days she [*i.e.*, the narrator's daughter] went to school, she comes [home] very happy... she likes school very much*). Thus, the narrator underlines their similarity with Greek people and their acceptance by the Greek school, which seem to be important for Ukrainian refugees' integration and assimilation (2nd dilemma). The narrator indirectly expresses her gratitude for, and satisfaction with, Greek people's support.

In example 5, female narrator 1 refers to the fact that they were forced to abandon their place of origin, and to her sister's and her own effort to adjust themselves to a new reality (*it was very difficult to leave our home and our school*). Her words reveal that their lives changed drastically: due to their displacement, they lost their sense of stability and comfort (*we had been there for three years and we were used to it... but here things are different. It's not, it's not a village*). In the host country, they try (*we try*) to accommodate and to create a new sense of stability (1st dilemma). Such an identity construction is explicitly prompted by the journalist's question (*You escaped the war and you have come to a new school environment... this is*

a new beginning taking place in Greece?). In the same example, when the journalist asks whether the narrators help those Ukrainians who do not speak Greek (*do you help here your friends to adjust themselves, who do not speak the [Greek] language...?*), female narrator 2 refers to the support they provide to other refugees learning the Greek language. Thus, she portrays her sister and herself both as belonging to the group of refugees who recently arrived in Greece and to those who know the Greek language either because they lived in Greece in the past or because they learnt it from their Greek expatriate parents (2nd dilemma).

In example 6, the female narrator acknowledges Greek people's hospitality and help (*all [Greek] people are very hospitable and have helped us very much*), thus showing that she feels accepted as a member of a new community, but at the same time she maintains a sense of difference as she states that she has been here for 9 months only (*we have been here for nine months*; 2nd dilemma). By acknowledging Greek people's support for her and other Ukrainians, she frames the whole group as dependent on majority members' generosity, thus constructing a low-agency identity for Ukrainians (3rd dilemma).

Taking into consideration the discursive categories of racism identified by Karachaliou *et al.* (2024), we observe that racism infiltrates Ukrainian refugees' narratives as they present themselves as assimilated individuals or individuals willing to be assimilated to the norms and standards of the Greek majority. More specifically, in example 5, learning the Greek language is projected as a prerequisite for Ukrainian students' integration into the new school environments (*now that they have started going to school, they need lots of help, because they do not speak the [Greek] language well... it's good that they know how to write and to read a few things*). It, therefore, seems that assimilation processes are taken for granted by them, as also shown in example 4, where the young student appears to be happy to assimilate herself into the new Greek school. The same holds for example 6, where Ukrainian refugees are positioned as inactive and passive recipients of help coming from the Greek majority. The narrator's reference to Greek hospitality points to Ukrainian refugees' dependent position, as the latter need the Greek majority's support to adjust themselves and survive.

4.3. *Refugees' future plans*

The small stories of this category refer to the nostalgia Ukrainian refugees feel for their homeland, their wish to return there someday and to rebuild it after the war. The narrators highlight their emotional attachment to their country of origin as well as their expectations concerning Greek and EU support for starting a new life. It is not uncommon for migrant narrators to produce future narratives or to conclude narratives of past events by referring to their hopes for the future (see Aliai, Tsakona 2020; Arvanitis, Yelland 2021; on stories of future/hypothetical events, see also Georgakopoulou 2007).

- (7) Αφηγήτρια: Όλοι θα γυρίσουμε στα σπίτια μας και θα χτίσουμε μια νέα ζωή για την χώρα μας. Το πιστεύω (ERT 2022c).

Female narrator: We will all return to our homes and we will build a new life for our country. I do believe that.

- (8) Αφηγήτρια: Ναι, το έχω σκεφτεί πάρα πολλές φορές ότι θέλω να γυρίσω πίσω γιατί είναι σαν δεύτερη χώρα της ζωής μου. Είναι σαν δεύτερο κομμάτι της ζωής μου. [...] Έχω αφήσει εκεί όλους, τους φίλους μου στο σχολείο που το έχω συνηθίσει, ουσιαστικά που περπατάμε με τα πόδια παντού. Έβγαίνα με τους φίλους μου και πηγαίναμε με τα πόδια παντού και είναι λίγο στεναχωρητικό που αφήσαμε τη χώρα μας για έναν πόλεμο ο οποίος δεν έχει νόημα.

Αφηγητής: Νομίζω πως ήταν το μεγαλύτερο δώρο που μπορούσαμε να δώσουμε στα παιδιά μας. Το να κρατηθούμε εγώ και η σύζυγός μου να είμαστε ζωντανοί. Οι εικόνες και οι μνήμες οι οποίες θα έχουν και θα τους συντροφεύουν για πάντα στη ζωή τους θα είναι μόνο πολεμικές. Αν υπήρχε και ο θάνατος θα ήτανε δραματικότερες. Όλα τα υπόλοιπα θα γίνουν. Αυτό έχουμε υποσχεθεί στα παιδιά και θα γίνει πραγματικότητα. Υπάρχει βοήθεια της Πολιτείας, Ελληνικής Πολιτείας. Υπάρχουν οι ευρωπαϊκές οδηγίες, οι οποίες αγκαλιάζουν και στηρίζουν αυτές τις προσπάθειες, τη θέληση την έχουμε και εμείς για μια καινούργια αρχή, αρκεί που είμαστε στη ζωή. Θα

γυρίσουμε πίσω για να δούμε τι έχει απομείνει. Αν μπορούμε να φέρουμε έστω και ένα πιρούνι, μια οδοντογλυφίδα πίσω, θα τη φέρουμε. Προσωπικά δεν νομίζω ότι θα βρω τίποτα, αλλά έστω και ένα πραγματάκι. Κάτι που να μας θυμίζει αυτό που υπήρχε (ERT 2022d).

Female narrator: Yes, I have thought about it many times, that I want to go back because it's like a second country of my life. It's like a second part of my life. [...] I have left everybody there, my friends at school where I am used to going, we actually go everywhere on foot. I used to go out with my friends and we went everywhere on foot and it's a bit disappointing that we left our country for a war that has no meaning.

Male narrator: I think that this was the greatest gift we could give to our children: the fact that my wife and I managed to stay alive. [Our children's] images and memories [of the country of origin] which will remain in their minds for the rest of their lives, will only be war-related. If death were added [to the memories], they would be even more tragic. Everything else will be fixed. This is what we have promised our children and it will come true. There is help coming from the State, the Greek state. There are European directives which endorse and support such efforts, we also want a new beginning, as long as we are alive. We will go back to see what's left [after the war]. If we can bring back [with us] even a fork, a toothpick, we'll do it. Personally, I don't think that I will find anything, but [I hope to find] just a small thing. Something to remind us of what was there.

- (9) Δημοσιογράφος: Να μπορέσει να επικοινωνήσει με τη μητέρα του θέλει για τα φετινά Χριστούγεννα ο Σάββας που βίωσε τη σκληρότητα του πολέμου.

Σάββας: Αδερφό μου έχασα και τον παππού μου έχασα. [...] Τα Χριστούγεννα να περάσω μαζί με την οικογένεια μου, ναι, θα κάνουμε το βιντεάκι με με τη μαμά μου, κάπως έτσι νομίζω θα ναι. [...]

Σάββας: Είχα προγιαγιά που ήταν ελληνίδα, είναι οι ρίζες μου και εκτός από αυτό ξεκίνησα να μάθω ελληνικά στο σχολείο, μ' άρεσε διαφορά μεταξύ το διάλεκτο δηλαδή κρητική και ελληνική για παράδειγμα ζαρβά είναι αριστερά (ERT 2022e).

Journalist: Savvas who experienced the cruelty of war wishes to be able to communicate with his mother for this Christmas.

Savvas: I lost my brother and I lost my grandfather. [...] I will spend Christmas with my family, yes, we will create a small video clip with with my mum, I think it will be like this. [...]

Savvas: I had a grandmother who was Greek, these are my roots and besides I started learning Greek at school, I like the difference between dialects, that is, the Cretan and the [standard] Greek ones, for example, *zarva* means left [in the Cretan dialect].

In example 7, the female narrator expresses her wish to recreate their lives after the war (*we will all return to our homes and we will build a new life for our country*), that is, to change her current status and return to what was previously considered as normal (1st dilemma). Via 1st person plural (*we will all... our homes and we will build... our country*) she constructs a collective identity and includes herself in the group of refugees with whom she shares common hopes and expectations for the future, while simultaneously distancing herself from the majority of the host country (2nd dilemma). Finally, through expressions such as *we will all return, we will build a new life for our country* and *I do believe that*, she represents herself as a powerful and determined person who will actively shape her future despite the uncertainties of the war. In other words, she portrays herself as a high-agency individual (3rd dilemma).

In example 8, the female narrator talks about her life-changing experiences: she left her everyday activities and friends in Ukraine, which makes her sad (*it's a bit disappointing*), and she longs to return there one day to reclaim that stability (*I want to go back, because it is like a second country of my life*; 1st dilemma). Via 1st person plural (*we actually go everywhere on foot, we went everywhere on foot, we left our country*) she also portrays herself as similar to those who left Ukraine and as different from the host majority (2nd dilemma). Finally, leaving a country which

she perceives as a significant part of her life portrays her as a high-agency individual who is capable of making difficult decisions (3rd dilemma).

The male narrator in example 8 also seems to be willing to return to Ukraine and claim even a small mundane object (*a fork, a toothpick*), thus identifying himself with those Ukrainians who would like to at least visit their homeland for one last time, and differentiating himself from the Greek majority (2nd dilemma). The use of 1st person plural throughout his narrative contributes to the same effect. However, he also presents himself as a caring husband and father protecting his family from physical and psychological harm, thus highlighting a similarity with the host majority (*this was the greatest gift we could give to our children... This is what we have promised our children*; 2nd dilemma). In addition, the male narrator attempts to strike a balance between an independent/high-agency and a dependent/low-agency self: on the one hand, he wishes to take control of his life (*this was the greatest gift we could give to our children: the fact that my wife and I managed to stay alive, this is what we have promised our children and it will become true, as long as we stay alive, we'll do it*) and, on the other, he expects support from Greek and EU authorities to start anew in Greece (*there is help coming from the Greek state. There are European directives which endorse and support such efforts*; 3rd dilemma).

In example 9, Savvas' life has changed as now he lives away from his homeland and he has lost some family members to the war (*I lost my brother and I lost my grandfather*; 1st dilemma). Moreover, Savvas attempts to identify himself with the Greek majority by referring to his Greek grandmother and to his Greek language skills (*I had a grandmother who was Greek, these are my roots and besides I started learning Greek at school, I like the difference between dialects...*; 2nd dilemma), thus wishing to gain Greek people's acceptance and respect. Finally, his assimilation into the Greek majority through his language skills and his partially Greek origins shows his low agency (3rd dilemma).

In terms of the categories of racist discourse identified by Karachaliou *et al.* (2024), both discrimination and assimilation strategies are attested in the narratives of this category. When it comes to discrimination, the Ukrainian narrators present themselves as temporary inhabitants of Greece, thus underlining their Otherness. They also construct themselves as passive recipients of state support and as victims of an unfair war. As to

assimilation, they refer to their efforts to learn the Greek language, and even to their knowledge of non-standard Greek dialects (example 9), thus showing their eagerness to integrate themselves linguaculturally.

5. Discussion and conclusions

The goal of our study was to examine the identities emerging in Ukrainian refugees' narratives during Greek news reports. More specifically, we focused on the identities which relate to their experiences and plans ever since they were forced to abandon their country of origin and during their stay in Greece as a host country. Our findings suggest that Ukrainian narrators' identities point to both their discrimination by and assimilation into the Greek majority: through the use of racist discursive strategies to refer to themselves, Ukrainian narrators appear to have internalized the racism surrounding them in the host community.

Our narrative data come from video clips embedded in news reports broadcast in ERT, the Greek state-owned media, during the first year after the Russian invasion of Ukraine. Their analysis in terms of Bamberg's (2004, 2011) model of 3 dilemmas show that Ukrainians position themselves *vis-à-vis* the changes in their lives due to the war (1st dilemma): they were forced to move to another country, lost their sense of stability, some family members, etc. Narrators perceive the adjustment to the new community as a new challenge that will eventually help them regain their sense of stability. Nevertheless, they also portray themselves as willing to return to their homeland someday, thus presenting themselves as non-permanent residents of Greece.

Their identities are also shaped through their connection with other Ukrainians and their differentiation from Greeks (2nd dilemma). The refugee narrators of our dataset construct a collective identity via references to the shared experiences of war. Simultaneously, living in Greece creates a sense of differentiation, since the host environment is perceived as new and different from what they were used to. The Ukrainian narrators attempt to bridge this gap by learning the Greek language and adjusting themselves to the new sociocultural context.

Furthermore, Ukrainian narrators present themselves as dependent on other people's help and as low-agency individuals who have limited control over the events that affect their lives (mostly war-related ones). Hence, on the one hand, they often express their gratitude towards members of the Greek majority for their hospitality and support, and seem to assimilate themselves to the latter's (racist) expectations. On the other hand, in some cases, Ukrainian narrators portray themselves as high-agency individuals willing to take things into their own hands: they made the difficult decision of leaving their homeland and/or they wish to make a new start by returning to Ukraine and rebuilding it.

The categories of racist discourse investigated by Karachaliou *et al.* (2024) have proven most useful for our analysis, since they allowed us to explore if, to what extent, and why Ukrainian narrators have internalized widespread racist values and views surrounding them during their stay in Greece. Under this light, in terms of discrimination, they appear to present themselves as victims and passive recipients of Greek majority's support and generosity, thus positioning themselves as inferior and submissive to them. Their gratitude for the financial or other support coming from the Greek state or majority points to an unequal power relationship between Ukrainians and Greeks. At the same time, Ukrainians' wish to return to their homeland and their sense of non-permanence in Greece reveal that they perceive themselves as Others. On the other hand, their eagerness to learn the Greek language is framed as a way to assimilate to the new community. Table 2 shows the categories of racism identified in each thematic category of narratives:

Table 2

The categories of racism identified in the thematic categories of narratives

Thematic category of narratives	Category of racism: Discrimination	Category of racism: Assimilation
<i>The first days of the war and refugees' escape from Ukraine</i>	References to Others as victims	
<i>Refugees' lives in the host country</i>	References to inactive Others References to Others as recipients of help	(General) references to integration/inclusion practices References to learning Greek as an L2 References to migrants' positive stance towards practices of integration
<i>Refugees' future plans</i>	References to temporary Others References to Others as victims References to Others as recipients of help	(General) references to integration/inclusion practices References to learning Greek as an L2 References to migrants' positive stance towards practices of integration

Our analysis demonstrates that the Ukrainian identities that are granted access to the wider Greek audience through state-owned media are those whereby Ukrainians align themselves with the national/racist expectations of the Greek majority: Ukrainians are positioned as inferior, grateful, temporary residents, and eventually non-threatening for the cohesion and homogeneity of the nation-state. Such identities are often prompted (if not dictated) by the journalists who interview Ukrainian refugees through the former's questions or comments, in order to construct the image of the "acceptable refugee". This is compatible with widespread political values and views within not only the Greek but also the EU context (see also Michali, Tsakona 2024 and section 2.3). In other words, it is not accidental, in our view, that in Greek news reports Ukrainians are portrayed as willing to be assimilated, culturally aligned with the Greek context, and non-permanent recipients of financial or other support. Through their questions and comments during the interviews with Ukrainian refugees, Greek journalists make sure that such a dependent and temporary positioning renders the former acceptable in the eyes of the Greek audience.

At the same time, journalists working for a state-owned television channel put forward what they and the Greek state assume that the Greek public want to hear about themselves in relation to Ukrainian refugees (e.g., that Greeks are superior, hospitable, and tolerant). Moreover, these elicited narratives may indicate a broader government effort to maintain public support for Greece's official policy regarding the war and the reception of Ukrainian refugees. A more detailed examination of journalists' interventions may shed more light on how these utterances work in shaping interviewees' narratives (Michali in preparation).

Needless to say, there are certain limitations in our study, which could be overcome by future ones. Among other things, a more extensive corpus of refugee/migrant narratives could be more enlightening as to the variety of identities narrators construct when interviewed in the host communities. It would also be interesting to compare the dataset analyzed here with similar narratives broadcast on private television channels or other media. In any case, the role journalists play in shaping such identities also seems to be crucial and, hence, it is worthy of further investigation. As already shown in the present study, journalists' interventions and refugees' own awareness that they address the wider majority audience, may influence the refugees' narrative strategies and projected identities by, for instance, curtailing their spontaneity and resistance to majority norms and expectations. Moreover, it is impossible to know whether the state-run television channel may have edited out parts of the narratives that could have included different content or additional references to the topics already identified (see also section 3.1). Last but not least, we consider it most interesting to compare Ukrainian refugees' narrative identities emerging during the first year of their stay in Greece, to those emerging nowadays, that is, more than 3 years after the war began. Ukrainians' perspectives and experiences may have more or less reshaped their wishes and expectations concerning living in Greece.

Acknowledgements

This study reports on findings from Maria Michali's post-doctoral research on "Anti/racist discourse and the representations of Ukrainian refugees in news reports: Critical analysis and applications in the framework of

critical literacy” (Department of Early Childhood Education, National and Kapodistrian University of Athens, under the supervision of Villy Tsakona). We are grateful to Argiris Archakis and the two anonymous reviewers for their insightful and helpful suggestions on an earlier version of this study.

CORPUS

- ERT.2022a, February 28. The first refugees from Ukraine arrive in Greece. <https://www.youtube.com/watch?v=DSyAVhaGfLU&t=121s> [in Greek]
- ERT.2022b, February 28. In Greece the first refugees seeking shelter. <https://www.youtube.com/watch?v=zw0wmeDlooQ&t=9s> [in Greek]
- ERT.2022c, March 10. Hundreds of refugees from Ukraine found shelter in Greece. <https://www.youtube.com/watch?v=oVKhvtCwfU> [in Greek]
- ERT.2022d, March 17. Expatriates from Ukraine are hosted in a camp in Rafina – “We want a new life”, they say to ERT. <https://www.youtube.com/watch?v=6YJ-IDbnMUs&t=10s> [in Greek]
- ERT.2022e, December 23. Ukrainians’ first Christmas away from the homeland. <https://www.youtube.com/watch?v=-z2MVqjMI&t=53s> [in Greek]

REFERENCES

- Aliai, R., Tsakona, V., 2020, “‘They are like we are’: Migrants’ identities and positive representations in narratives from the official webpage of the International Organization for Migration”, *Glossologia*, 28, 97-118. [in Greek]
- Archakis, A., 2016, “National and post-national discourses and the construction of linguistic identities by students of Albanian origin in Greece”, *Multilingua: Journal of Cross-cultural and Interlanguage Communication*, 35, 1, 57-83.
- Archakis, A., 2020, *From National to Post-national Discourse: Migrant Identities and Critical Education*, Athens, Patakis. [in Greek]
- Archakis, A., 2021, “Tracing racism in antiracist narrative texts online”, *Ethnic and Racial Studies*, 45, 7, 1261-1282.
- Archakis, A., 2022, “The continuum of identities in immigrant students’ narratives in Greece”, *Narrative Inquiry*, 32, 2, 393-423.
- Archakis, A., Tsakona, V., 2012, *The Narrative Construction of Identities in Critical Education*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.

- Archakis, A., Tsakona, V., 2022, "‘It is necessary to try our best to learn the language’: A Greek case study of internalized racism in antiracist discourse", *Journal of International Migration and Integration*, 23, 1, 161-182.
- Archakis, A., Tsakona, V., 2024a, "A migrant’s public apology as an instance of internalized racism: A Greek case study", in Archakis, A., Tsakona, V. (eds.), *Exploring the Ambivalence of Liquid Racism: In between Antiracist and Racist Discourse*, Amsterdam, John Benjamins, 225-252.
- Archakis, A., Tsakona, V., 2024b, "Antiracist and racist discourse as antagonistic and overlapping", in Archakis, A., Tsakona, V. (eds.), *Exploring the Ambivalence of Liquid Racism: In between Antiracist and Racist Discourse*, Amsterdam, John Benjamins, 1-40.
- Archakis, A., Tsakona, V. (eds.), 2024c, *Exploring the Ambivalence of Liquid Racism: In between Antiracist and Racist Discourse*, Amsterdam, John Benjamins.
- Arvanitis, E., Yelland, N., 2021, "‘Home means everything to me...’: A study of young Syrian refugees’ narratives constructing home in Greece", *Journal of Refugee Studies*, 34, 1, 535-554.
- Bamberg, M., 2004, "Form and functions of ‘slut bashing’ in male identity constructions in 15-year-olds", *Human Development*, 47, 6, 331-353.
- Bamberg, M., 2011, "Narrative practice and identity navigation", in Holstein, J.A., Gubrium, J.F. (eds.), *Varieties of Narrative Analysis*, London, Sage, 99-124.
- Bamberg, M., Georgakopoulou, A., 2008, "Small stories as a new perspective in narrative and identity analysis", *Text and Talk*, 28, 3, 377-396.
- Bauman, R., 1986, *Story, Performance, and Event: Contextual Studies of Oral Narrative*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Baynham, M., De Fina, A., 2017, "Narrative analysis in migrant and transnational contexts", in Martin-Jones, M., Martin, D. (eds.), *Researching Multilingualism: Critical and Ethnographic Perspectives*, London, Routledge, 31-45.
- Bellizzi, S., Panu Napodano, C.M., Pichierri, G., Nivoli, A., 2022, "Mirroring Syria: The need to prioritize mental health support for displaced individuals during the Ukraine crisis", *Public Health*, 209, e5-e6.
- Benwell, B., Stokoe, E., 2006, *Discourse and Identity*, Edinburgh, Edinburgh University Press.
- Bucholtz, M., Hall, K., 2005, "Identity and interaction: A sociocultural linguistic approach", *Discourse Studies*, 7, 4/5, 584-614.
- Castells, M., 2010, *The Power of Identity*, 2nd edition, Malden, Wiley-Blackwell.
- De Fina, A., 2000, "Orientation in immigrant narratives: The role of ethnicity in the identification of characters", *Discourse Studies*, 2, 2, 131-157.
- De Fina, A., 2003, *Identity in Narrative: A Study of Immigrant Discourse*, Amsterdam, John Benjamins.
- De Fina, A., 2011, "Discourse and identity", in van Dijk, T.A. (ed.), *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*, London, Sage, 263-282.
- De Fina, A., 2018, "What is your dream? Fashioning the migrant self", *Language and Communication*, 59, 42-52.
- De Fina, A., 2020, "Doing narrative analysis from a narratives-as-practices perspective", *Narrative Inquiry*, 31, 3, 49-71.
- Gauntlett, D., 2008, *Media, Gender and Identity: An Introduction*, London, Routledge.
- Georgakopoulou, A., 2007, *Small Stories, Interaction and Identities*, Amsterdam, John Benjamins.

- Giaxoglou, K., Spilioti, T., 2024, "'The EU gave us a new beginning': Liquid racism and affect in a curated migrant story", in Archakis, A., Tsakona, V. (eds.), *Exploring the Ambivalence of Liquid Racism: In between Antiracist and Racist Discourse*, Amsterdam, John Benjamins, 259-288.
- Giddens, A., 1991, *Modernity and Self-identity*, Cambridge, Polity Press.
- Karachaliou, R., Tsakona, V., Archakis, A., Ralli, A., 2018, "Constructing the hybrid identity of the 'Stranger': The case of Greek immigrants in Canada", *Tertium Linguistic Journal*, 3, 1, 127-152.
- Karachaliou, R., Tsami, V., Lazanas, A., Archakis, A., 2024, "Racist discourses of discrimination and assimilation in an antiracist corpus", in Archakis, A., Tsakona, V. (eds.), *Exploring the Ambivalence of Liquid Racism: In between Antiracist and Racist Discourse*, Amsterdam, John Benjamins, 41-70.
- Kavalari, V., 2024, *Racism in identity construction within first-person migrant narratives*, MA thesis, National and Kapodistrian University of Athens. [in Greek]
- Lampropoulou, S., Johnson, P., 2024, "'Wouldn't it be better for me to earn my own money and pay taxes?': Liquid racism and the 'ideal' refugee in UK charity representations of migrant stories", in Archakis, A., Tsakona, V. (eds.), *Exploring the Ambivalence of Liquid Racism: In between Antiracist and Racist Discourse*, Amsterdam, John Benjamins, 202-224.
- Michali, M., in prep., "The representations of Ukrainian refugees in television news reports" [in Greek].
- Michali, M., Tsakona, V., 2024, "'About real refugees': A critical analysis of the representations and evaluations of Ukrainian refugees in the Greek press", *Glossologia*, 31, 81-100. [in Greek]
- Nguyen, N.M., 2016, "I tweet like a white person tbh! #whitewashed: Examining the language of internalized racism and the policing of ethnic identity on Twitter", *Social Semiotics*, 26, 5, 505-523.
- Ochs, E., Capps, L., 1996, "Narrating the self", *Annual Review of Anthropology*, 25, 19-43.
- Pyke, K.D., 2010, "What is internalized racial oppression and why don't we study it? Acknowledging racism's hidden injuries", *Sociological Perspectives*, 53, 4, 551-572.
- Schiffrin, D., 1996, "Narrative as self-portrait: Sociolinguistic construction of identity", *Language in Society*, 25, 2, 167-203.
- Speight, S.L., 2007, "Internalized racism: One more piece of the puzzle", *The Counseling Psychologist*, 35, 1, 126-134.
- Taguieff, P.-A., 2001, *The Force of Prejudice: On Racism and Its Doubles*, Minneapolis, University of Minnesota Press.
- Tsakona, V., 2024, "Liquid racism in Greek online satirical news", *European Journal of Humor Research*, 12, 1, 135-156.
- Tsakona, V., Karachaliou, R., Archakis, A., 2020, "Liquid racism in the Greek anti-racist campaign #StopMindBorders", *Journal of Language Aggression and Conflict*, 8, 2, 232-261.
- Weaver, S., 2016, *The Rhetoric of Racist Humor: US, UK and Global Race Joking*, London, Routledge.
- Wessling, R., Harrison, D., Tkhan Fam, M., Bui, D., 2024, "An ethnographic study of Vietnamese-Ukrainian identity", *Asian Ethnicity*, 26, 1, 174-196.
- Wodak, R., 2015, *The Politics of Fear: What Right-wing Populist Discourses Mean*, London, Sage.

All links were verified by the editors and found to be functioning before the publication of this text in 2025.

DECLARATION OF CONFLICTING INTERESTS

The authors declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

FUNDING

The authors received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this review/paper.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License:
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

Andreea-Nicoleta SOARE¹

AGGRESSIVE HUMOR AS A MARKETING STRATEGY. A CASE STUDY OF RYANAIR'S ACTIVITY ON SOCIAL MEDIA

How to cite this paper:

Soare, Andreea-Nicoleta, 2025, „Aggressive Humor as a Marketing Strategy. A Case Study of Ryanair's Activity on Social Media”, in *Theoretical and Applied Linguistics@ro*, Volume I, Issue 2/2025, p. 211-230, DOI: 10.62229/talatroi/2_25/6.

Abstract. Humor has been used in the last decades not only in conversations between friends, families or colleagues, but also in the news to attract more viewers (Soare, 2023), in marketing strategies to get more clients (Bilecen, Canarslan, 2023) and as a method to cope with different moments in one's life such as pandemics, conflicts and wars. This paper analyzes how aggressive humor is being used by the communication team of Ryanair, on social media, to make the airline more popular and, potentially, get more clients and respond to possible criticism. The study includes comments and memes made by the company on TikTok and Instagram and analyzes how the words trigger humor, the context and the target, as in the SSTH and GTVH theories postulated by Attardo and Raskin (1991).

Keywords: social media, humor, Ryanair, pragmatics, semantic, theory

1. Introduction

In the past years, humor has become the main “character” of social media posts, comments and videos, leading even to the creation of pages specially

¹ Romanian American University, ORCID: 0000-0003-4221-9599, andreea.nicoleta.soare@rau.ro.

dedicated to collecting jokes and funny views on different world aspects: from social and political events to wars and conflicts. Even now, when the world is facing global conflicts and there are talks about nuclear weapons and world wars, the main reaction of many social media users is to make fun of the events. The latter could be considered as a coping mechanism, as many researchers have argued that humor is often used as a tool to fight against difficult times (Hay, 2000, Sari *et al.* 2022, Atieno, Kodak, 2020, Măda, 2021).

Seeing that humor can be used to popularize ideas, people and companies, some firms have introduced humor in their marketing strategy. This is also the case of Ryanair, which, after a failed campaign that used humor – just months after the pandemic, initiated campaigns such as *Vax and Go* or *Jab and Go* to promote the reservation of flights for the after-pandemic period – it now uses humor again as one of its main marketing strategies. This “shock marketing”, as O’Connell (2021) calls it, did not work with the pandemic campaign, but two years later, the airline tried again to make use of this strategy to attract more clients, and it worked.

Now, social media posts and comments published by the company are being redistributed and liked by hundreds of thousands of people, even though the humor it currently uses could easily be identified as *aggressive humor*. This paper will focus on answering some key questions regarding this company’s strategies: What are the humor mechanisms used to promote the company? What triggers humor in the social media posts? Are the social media users embracing these strategies, or do they perceive them as being too aggressive?

2. Literature review. Humor

Humor is a highly controversial concept, and it has been analyzed, over time, from various perspectives: linguistics (Raskin, 1985; Attardo and Raskin, 1991; Raskin, Hempelmann and Taylor, 2009), social studies (Kuipers, 2008), psychology (Zillmann and Cantor, 1976, Fry, 1979, Morreall, 2009), medicine (Bennett, Lengacher, 2009) etc. Many of these studies, however, are included in the language studies, as researchers tried to analyze it from

a semantic and pragmatic point of view and to also offer a definition for it. As humor is also closely related to irony, sarcasm, satire, and parody, definitions of these concepts have not been universally accepted.

Perhaps the most frequently quoted linguistic theories of humor are those developed by Victor Raskin (SSTH/Semantic Script Theory of Humor), Salvatore Attardo and Raskin (GTVH/General Theory of Verbal Humor) (Raskin, Attardo 1991) and later Raskin, Hempelmann and Taylor (2009). The first theory refers to humor being based on semantic scripts and argues that for a text to become a joke it has to have two opposed or overlapping scripts from a semantic point of view. This opposition needs to be solved by the listener at the end of the text for it to be funny. The opposed scripts could be good/bad, true/false or poor/rich. The second theory (1991), which continues the first, adds five other knowledge resources to the model based on script opposition: logical mechanism, context, target, strategy and language. The third one, the Ontological Semantic Theory of Humor, developed by Victor Raskin, Christian Hempelmann and Julia Taylor, makes use of mathematical algorithms and compares huge amounts of texts based on the majority of knowledge resources. This theory focuses on competence and analyses only verbal communication, not considering, for example, the performance of a humorous text or its audience.

Even though jokes are not the subject of our case study, it is important to note that humor, in general, cannot be explained without reference to incongruity and resolution. These two concepts have been proposed in the cognitive theories of humor. Perlmutter (2002) also argues that any serious analysis of humor must contain the idea that incongruity is a condition for humor. According to Attardo (2020: 82), "incongruity is a semantic (but not necessarily linguistic) concept, because it involves attributing meaning to a regularity seen in the world". If several researchers are agreed on the inclusion of incongruity in the definition of humor, the same cannot be said about resolution. Attardo himself came back to this concept by speaking of a partial resolution (Attardo, Hempelmann 2011). Thus, starting from Oring's (2003) theory on appropriate incongruity, Attardo and Hempelmann argue that humor resolves incongruities only partially. The presence of incongruity in the creation of humor is supported by Morreall (1989, 2009), who argues that incongruity can be understood either as a mismatch caused by the

structural features of a stimulus or as a clash with expectations and mental models. Moreover, the same author presents a list of incongruities – in verbal humor – at several levels of language: sound (alliteration), semantic (juxtaposition of ideas) and pragmatic (violation of the rules and norms of language and principles of logic, mismatches between sentences and non-verbal expressions). Dynel (2013: 26) also states that the theory of incongruity and resolution is applicable not only to jokes, but to almost all forms of humor. The theory of incongruity and resolution assumes, according to her, that “the listener interprets a stimulus until he identifies and recognizes an incongruity which he then resolves according to an appropriate cognitive rule, making the incongruent element become congruent”. However, she specifies, starting from the list of incongruities, that “Morreall neglects the fact that incongruity can be perceived between two elements of a text or discourse, which activates incongruent meanings”. Moreover, commenting on Morreall’s idea – that wherever there is a violated principle or a disturbed regularity, there is also room for incongruity and humor – Dynel adds that “whatever its manifestation, structural incongruity is compatible with incongruity as a cognitive phenomenon” (Dynel 2013: 26).

Important for this study are also the concepts of *face* (the image one has about oneself), *positive politeness* (when one wants to make oneself appreciated within a group) and *negative politeness* (when one wants to keep distance from the receiver of some information or within a group) and *impoliteness* (Brown and Levinson, 1978), as through some replies and memes Ryanair tries to protect *face* by teasing the clients/ possible clients and rejecting or ignoring their complaints.

3. Aggressive humor

Martin *et al.* (2003) identify four types of humor: affiliative humor (which encourages interpersonal relationships), self-enhancing humor (which promotes self-image), aggressive humor (which is done at the expense of others), and self-defeating humor (which is used to build relationships with others, to the detriment of one's own image). Aggressive humor refers to the use of humor to denigrate, ridicule, and mock others.

According to Janes and Olson (2000), associative humor can also sometimes include small teasing, but this is intended to strengthen relationships between interlocutors, while aggressive humor involves the use of sarcasm, derision, and excessive teasing, and can even include manipulating others by implicitly threatening to ridicule them. Dynel (2008) defines aggressive humor as humor that amuses only the sender and metareceptor, but not the target of the message.

Constantinescu (2020) takes up on this distinction between humor by association and aggressive humor – in the Romanian humor press between 1877-1878 – emphasizing that the former aims to strengthen interpersonal relationships, while the latter aims to create a positive self-image at the expense of those ridiculed. In Ryanair's comments and posts, it can be observed how the representatives of the PR team are always targeting the clients of the airline for different reasons: not following the rules imposed by the airplane crew or making complaints about the company's services, even if it is one of the cheapest. These comments and posts are situated between aggressive humor and roast, as sometimes by making fun of the clients, the company also makes fun of itself. The social media user Ryanair becomes a *character* who makes fun of others and himself, like the "funny" guy in one's group, who is most of the time also very popular. "His" popularity increases with every joke he makes and this can be observed through the number of shares and likes on social media.

4. Methodology

For the analysis of these texts and memes, I will make use of the SSTH and GTVH theories, which consist of the opposition of two scripts, even if, as mentioned before, they were created for the explanation of jokes. Also, I consider that no humorous phrase or discourse can be explained without referring to the incongruity between what the listener (in this case study, the online user) expects and what the hearer (Ryanair) says, and its subsequent resolution. The surprise that emerges when the resolution is done will also be observed in this paper.

For this study, I collected the texts from Ryanair's TikTok account, which are presented as a "Top" of funny replies posted by this company, in the last two years, to comments made by social media users and potential clients. The "top" was created based on the number of reactions of the users to those texts. For the analysis of memes, I have selected a few images from Ryanair's Instagram account, after analyzing all the memes posted by the company in the last three years. The images selected are not only the ones that got many reactions, but also those that repeat some of the humor strategies identified. Besides looking at the words or group of words that enabled the humorous effects, I will also look at the target of the humor and the discursive context it was used in. When appropriate, I will also take a closer look at how humor is used by Ryanair to keep the *face* of the company.

5. Humor as a marketing strategy

4.1. *The comments*

There are several types of humor strategies used by the PR team of the Ryanair company. One of the most common is replying to clients who are commenting on the company's posts on social media. That is how humor becomes more personal, targeting specifically the users and, implicitly, clients or possible clients, and it brings the Ryanair social media account closer to what should happen on these platforms: real interaction.

4.1.1. *Parody*

There are various methods used to trigger humor, but all of them consist of personal replies from the airline company, which is the first strategy utilized by Ryanair to make the company more popular, and the more personal the replies, the more likes and shares they get on social platforms, which, implicitly, makes good advertising.

Parody is often a mechanism that triggers humor, both in real-life conversations and in the online space. It is based on intertextuality and

mimicry and distortion and in the online space it can either take the form of a text or, most of the time, of a picture or a video. In the comments sections of Ryanair, parody is present when the company imitates the misspelling of some words the other users write, the intention being to make fun of them and criticize their errors.

(1) Im worried **aboaot** ryanair toilets

Ryanair reply: I'm worried **aboaot** your spelling

(2) user: Ryanair, can I **pwease** have a free ticket?

Ryanair reply: Can you **pwease** stop asking?

In examples (1) and (2), humor is triggered by the spelling error of the users ("aboaot"; "pwease"), which is again used by Ryanair to make fun of them. Thus, the concern of the user – who may also be a possible client or future client – then becomes irrelevant and, therefore, ignored by the other users. In other words, the company diverts attention from a possible concern or even complaint through humor. A process of target-change can also be observed here: if in the comment of the user the "target" of the message is Ryanair, in the reply Ryanair turns the user into a target of a humorous utterance. In addition, in (2), the word "pwease" triggers humor not only because it is again misspelled by the company, intentionally, but also because the response to the request (offering a free ticket) is negative. The opposed scripts in both examples are smart/stupid, the targets are the two users, and the aggressiveness is present in the intention to underline and mock the errors they made.

4.1.2. *Sarcasm*

The strategy most frequently seen on this account is sarcasm. Sarcasm emerges when there is an opposition between intention and expression, and it often has a negative meaning. In the comments and replies below, sarcasm is used as a fake intention to keep a distance between the company and the users/ clients. Sarcasm is also context dependent, so in (3), (4) and

(5) the answers the users get from the company enhance humor even more because they are inappropriate and use direct and indirect criticism.

(3) user: I brought the right size for the suitcase and I did not get charged for it

Ryanair reply: **see guys...** its not that difficult!

(4) user: last 2 flights didn't pay for a seat and ended up having the full row for myself

Ryanair reply: did everyone **applaud** too?

(5) user: I'm eating cheese, what's so wrong?

Ryanair reply: **Your breath**

Examples (3) and (4) are related to issues normally encountered by the airline crew with their clients. In (3), humor is created by the inappropriate answer given by a company, in such a context, which is related to a serious problem. The target here is no longer the user who made the comment, but the other clients of the company, who do not comply with the rules. The company directly addresses those clients in a friendly manner – 'see guys' – which accentuates even more the humorous effect. The opposition here is appropriate/ inappropriate.

In (4), another sensitive and popular topic is approached: applause. This reaction of the clients when landing – applauding the pilots for the safe landing – is not appreciated by all passengers or by the crews or the pilots. It is criticized most of the time and seen as displaying a lack of education. Therefore, the company here makes fun of such situations by introducing them as a possible continuation for the user's perfect flight. As the user says he/she had the whole row for himself/herself, the response is humorous because the applause at the end would normally be seen as a bad part of the whole. The target here is not the user who commented, but specifically the clients who applaud at the end of flights.

In (5), humor comes from the inappropriate answer to a question that called for more complex and detailed information. Eating cheese is here associated only with bad breath, which, in the context of an airline company, is something that could bother the clients.

4.1.3. Irony

Most of the time, the comments the users make on these platforms do not have any connection to the photos or texts the company posts, but are random questions or statements, some of them related to social media trends. Irony is another strategy used to trigger humor. In (6), the answer stands at the limit between humor and irony, as the exaggeration of the given information through the words “life-changing” for something that is considered normal for an airline company is used to make fun of the user and suggest to him/her that the comment is useless from Ryanair’s point of view. The incongruity here is provoked by the opposed scenarios important/ not important, and the target is the user who commented.

In (7), the company’s user responds to a comment that is often made on social media platforms, especially streaming platforms. Normally, a user mentioning that he/she is the first person to comment is a sign that they are big fans of someone and they are following every update, video, or message that person is posting online. However, here, Ryanair uses irony in the word ‘appreciation’ as by the context one can tell that the comment of the user is anything but well appreciated by the company.

(6) user: Im flying with you again tomorrow

Ryanair reply: Thank you for this **life changing** information

(7) user: not first

Ryanair reply: **appreciate** the honesty... now get out!

4.1.4. Ignorance

Random questions, such as those in (8) or pieces of information, as in (9) and (10), are also often written in the comments section of Ryanair’s social media platforms. The replies trigger humor because in (9) and (10) they imply that not booking a return flight was the result of an *intention*, not an error. Therefore, the airline company gets the “hard” mission of telling the users their moms wanted to get away from their kids. Using the “au revoir” response in (9) is related to the one-way ticket destination

and accentuates humor even more, and in (10), transcribing the sound of coughing, often used in conversation to announce a humorous or ironic sentence, and the verb “forgot” mark the naivety of the user who wrote the comment.

In (8), however, the question being asked by the user has two meanings: coming back from a certain destination/country or city and coming back to one’s life (as a paternal figure). The answer only regards the easier scenario, referring to coming back from a trip, but the straightforward answer, not considering the other’s emotions, makes it funny, especially when given by Ryanair. In this case, the incongruity arises from the opposed life/ death scenarios, and the target of the humorous answer is the user who first asked the question.

In (11), the user who commented follows up on another post where he has been called a “good boy” by the Ryanair user. When underlining this, he erroneously assumes that Ryanair is a multi-million company, so the company makes sure to brag about being a multi-**billion**, not million company. This answer would not normally come from the representative of such a company, so the opposition again would be appropriate/inappropriate.

Example (12) would require some aviation knowledge to understand it, as the user is announcing to everyone in the comment section that he/she flew with two types of aircraft. While the first one is misspelled, in fact, G-KURT/K, the other one is an Airbus aircraft. The Ryanair reply is humorous because it tells the user that the information she/he has given is not important by using the words “no one cares” written to resemble aircraft codes. The target here is the user who made the comment, and the opposition is important/not important and appropriate/ inappropriate.

(8) user: Ryanair will my dad come back

Ryanair reply: Depends if he **booked return**²

(9) user: My mum went to France and she didn’t **book a return flight**

Ryanair reply: **au revoir**

² I have written all the comments and the replies as they were posted on social media, even if some of the words are written incorrectly.

- (10) user: Ryanair my mom **forgot** to book return
Ryanair reply: ***ahem* 'forgot'...**
- (11) user: just got called `good boy` by a multi-**million** company btw
Ryanair reply: ***multi-billion**
- (12) user: I flew on G-KURL and EI-EVE the other day
Ryanair reply: I flew on **N0-ON3 and CA-RE5**

A similar company-client distance is observed in (13), where the answer to such an appreciation comment would be a positive one. However, the company does not use an adjective or a verb to thank the user but, instead, the adverb “here” to mark that the user’s feelings are ignored and not answered to in the same manner.

Underlining that the company ignores or does not care about its clients is what happens in (14), where the company’s user assumes the client-user raised his/her voice by writing with capitals and then answers with a reaction that would normally happen in a conversation, where the other person’s tone could bother. Even if this is not a real-life conversation, Ryanair behaves as if it is and rejects the user’s request. Humor is triggered here by the assumption of the user raising their voice to the company and the company defying that behavior by pretending to ignore it. The opposition here is important/non-important and appropriate/non-appropriate.

- (13) user: Ryanair, your’re my favorite airline
Ryanair reply: And you’re ... **here too, I guess**
- (14) user: RYANAIR PAY ME A FLIGHTTTTTT
Ryanair reply: **Lower your voice, I can’t hear myself ignoring you**

4.1.5. *Phonetical similarity*

Humor is triggered in (15) by the phonetical similarity of the words “quite” and “quiet” and the mistake made by the user, who, instead of writing “be quiet” wrote “be quite”. Ryanair accentuates the mistake by continuing

the error and, therefore, ignores the request. The opposition here is between correct and wrong.

(15) user: Be **quite**

Ryanair reply: **quite** what?

In all the examples above, humor is generally triggered by the inappropriateness of the answers, coming from a big and famous airline company. The intention of reducing the distance between the company and its clients, so protecting *face*, is done through humorous and sarcastic replies, often seen as attacks on the other's face. The targets in all the comments and replies are the clients of the company, either personally, in specific situations, or generally, when issues that normally occur during flights are being addressed. This type of engagement between the airline company and its clients or future clients would probably have been different coming from an expensive airline, not one of the cheapest, but the fact that this is one of the cheapest on the market and that a lot of people have access to it allows the PR/ Marketing team to make fun of and mock many of their clients. All these replies triggering humor because they violate the clients' expectations and they are aggressive because they do not just make fun of different aspects of life, but directly of their clients, including their bad spelling of words, their requests or complaints, or their behavior in general.

4.2. *Memes*

When it comes to memes, some messages are not so directly addressed, but approach general issues occurring during flights. There are, however, some memes where the airline company is directly mocking clients who are tagging the company in stories or posts, to make sure Ryanair's team sees them.

The term *memes* (from the Greek: mimema – imitation) was first used in Richard Dawkins' book, *The Selfish Gene*, in which the author makes an analogy between the evolution of the gene and the evolution of cultures, arguing that it is necessary to create a new unit, similar to the

gene, which could function similarly in culture: “we need a name for a new unit of evolution, a noun that combines the idea of a cultural transmission or a unit of imitation” (Dawkins 1989: 182).

The concept itself has developed over time, but imitation is still an essential feature in the creation of memes found today on the Internet. Memes (/mi:ms/) can either be overlays of several pictures, which are contextually opposed, most of the time the opposing scenarios being serious – non-serious or stupid – intelligent, but also a de-contextualization and recontextualization of popular characters and phrases in situations which because of their inappropriateness to the message or image trigger humor.

Internet memes have been a subject of study in recent years, from both a pragmatic and a social point of view. Thus, they have been defined as a group of digital elements that share the same elements of content, form and/or position, consciously created and having information about the existence of other memes, and that have circulated, been imitated and/or transformed by multiple users (Shifman 2014).

According to Sălcudean and Motoroiu-Ştefan (2020: 68), memes initiate a double hypostasis. They represent the ironic version of pastiche when the mimicry targets attitudes, conventions, and behaviors. They also represent the iconic version of parody, when an old scene becomes contemporary but new characters or contexts are attributed to it.

The definition of memes from the point of view of their social function was also carried out by Huntington (2014), who calls them forms of public discourse, while Wiggins (2019) considers them units of discourse that indicate an ideological practice.

On social media, and especially in the photos posted by Ryanair on Instagram, TikTok or X (former Twitter), the imitation elements consist in using different trends which are appreciated the most when the posts are being made. Reusing various phrases (as in images 3, 4, and 5) is what gives the users a feeling of familiarity and enhances humor because it violates their expectations as to how the sentences continue or what they are about.

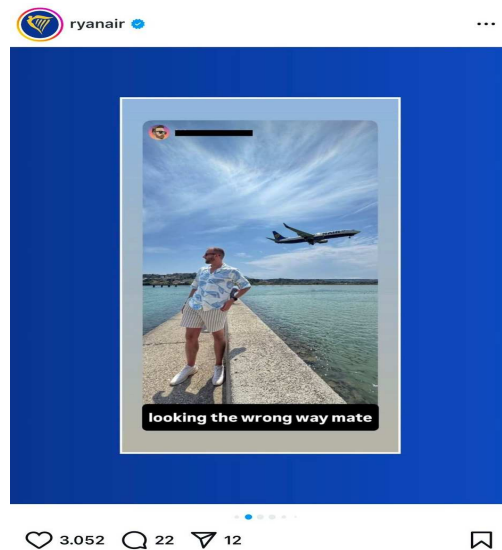

Image 1. Photo reshared by Ryanair, with a story of a user and the Ryanair airplane and the message: Don't get sassy with us, you'll regret it

Image 2. Photo reshared by Ryanair of a client trying to mock the airline company and the message: "Don't get sassy with us, you'll regret it

In Images (1) and (2), the targets of the humorous remarks are precisely the users who have tagged the company. In image (1), the informal manner of addressing the client/ user, through the word “mate” is what triggers humor, but also matching the text with the image and seeing that the person in the photo is looking in the opposite direction from that in which the Ryanair aircraft is flying. In image (2), however, the user who is trying to be sarcastic towards the company that assigned her a seat with extra space for her legs receives an answer that mocks her outfit during the flight. The company often makes fun of clients flying wearing jeans, which are not comfortable for such situations, so in this case, the Ryanair admin is “saving face”, ignoring what the client is saying and “attacking” her for what she wears. The inappropriateness of the comment enhances the humorous effect.

Other memes do not target specific clients, but generally specific types of clients.

Image 3. Photo shared by Ryanair with a meme overlaying two images, one showing aircraft seats and another one depicting a hand holding a huge ring

Image 4. Photo shared by Ryanair with a caption from Threads, a social media app, part of Instagram

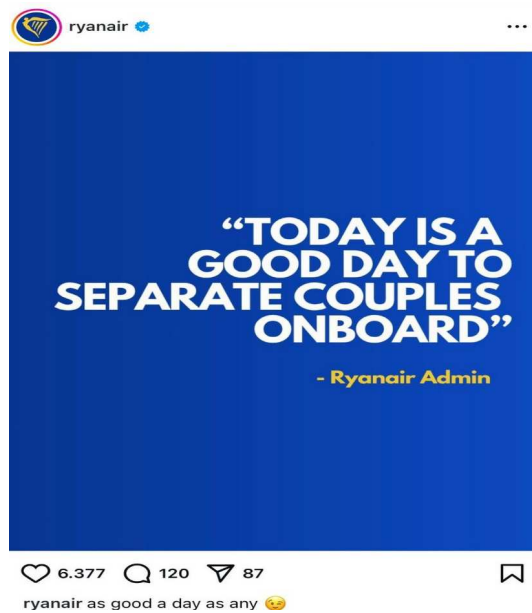

Image 5. Photo shared by Ryanair with a message: Today is a good day to separate couples on board

In Images (3), (4) and (5), for example, Ryanair mocks customers who opt for random seats to avoid paying extra. This sometimes results in couples and families being seated separately during flights, and often leads them to ask other passengers to switch seats. This is a common problem that the flight attendants must deal with. As Ryanair is one of the cheapest airline companies, the price difference between a random seat and a selected seat starts at 10 euro. Therefore, in (3), the effort of choosing to pay for selected seats, in order to sit together with one's partner, makes the company joke around that person being the one to marry. The exaggeration of this action is what sparks humor, and it matches, visually, the size of the ring's stone. The way the message is constructed, by presenting a situation which leads to a conclusion "when he..." is one that is very popular on social media, and its use in the context of choosing seats for flights makes it even more humorous. The same exaggeration, but without visual symbols to match it can be seen in image (4), where a relationship is measured by paying or not paying for selected seats and, thus, for sitting together in an airplane. In image (5), however, the message takes a more aggressive turn as the company takes the role of separating couples and, therefore, affecting relationships by following the rules. On social media platforms, the first part of the phrase "today is a good day to..." normally has a positive ending; however, in this case, the exact opposite happens, which is also an element that enhances humor.

Memes are very popular and well used by many companies around the world. Most of them recontextualize social media trends to the company's products or services, and this is also the case of Ryanair, which, in most of its memes, presents issues that the clients, the pilots, or the flight attendants encounter every day.

4. Conclusion

Humor is one of the most used strategies in marketing nowadays and it is one of the reactions that PR and Marketing teams try to obtain when it comes to their target audience (Weinberger & Spotts, 1989) because it leads to positive attitudes. Ryanair makes use of one type of humor, which is aggressive humor, and this is how it stands out compared to other companies that use humor strategies. Making fun of its clients and replying to users'

comments reduces the distance between the company and its target audience, even if the replies and the messages/ texts themselves suggest aggressive behavior. As seen in the examples above, in comments, Ryanair takes on people's spelling issues and exploits negatively the double meaning of some phrases and straightforward questions that would normally get more positive answers. These answers violate people's expectations and trigger humor. In memes, the messages target specific people who, by tagging Ryanair think they might get attention and a positive response from the company, but, instead, get mocked or teased. Also, the company shows its clients that it can follow trends by using them to address common issues that happen on board.

CORPUS

TikTok comments and replies:

<https://www.tiktok.com/@ryanair/video/7499139108514696470>

<https://www.tiktok.com/@ryanair/video/7488059703705029910>

<https://www.tiktok.com/@ryanair/video/7485801242573278486>

MEMES

Images 1 and 2: https://www.instagram.com/p/DLPfUsHs6HP/?img_index=1&igsh=MXU4OXMxNGJwNHUzbQ==

Image 3 : <https://www.instagram.com/p/DKKEWodNNjb/?igsh=cmly3dkc3d5d3hp>

Image 4: <https://www.instagram.com/p/DKAb3ujMIOh/?igsh=b2NvaXRmcGRoYjQ4>

Image 5: https://www.instagram.com/p/DLCNVvaB16_/?igsh=bTVkeDMwdGdhNWZq

REFERENCES

Attardo, Salvatore, 2020, *The Linguistics of Humor: An Introduction*, Oxford, Oxford University Press.

Attardo, Salvatore and Victor Raskin, 1991, "Script theory revis(it)ed: Joke similarity and joke representation model", in *Humor: International Journal of Humor Research*, 2, 3-4, 293-347.

- Bennett, Mary Payne and Cecile Legancher, 2009, "Humor and laughter may influence health: III. Laughter and health outcomes", in *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 6, 2, 159-64.
- Bilecen, Oğulhan, Nur Ozer Canarslan, 2023, "The role of humor in successful meme marketing campaigns: the case of Ryanair", paper presented at *The 8th International Asian Congress on Contemporary Sciences*, 1326-1335.
- Brown, Penelope, Stephen Levinson, 1987, *Politeness: Some universals in language usage*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Constantinescu, Mihaela-Viorica, 2020, "The role of paratext in the humoristic press", in Andra Vasilescu, Mihaela Constantinescu, Gabriela Stoica, Jonathan White (eds.), *Exploring Discourse Practices in Romanian*, Newcastle, Cambridge Scholar Publishing, 168-205.
- Dawkins, Richard, 1989, *The Selfish Gene*, Oxford, Oxford University Press.
- Dynel, Marta, 2008, "No aggression, only teasing: The pragmatics of teasing and banter", in *Lodz Papers in Pragmatics*, 4, 2, 241-261.
- Dynel, Marta, 2013, "Humorous phenomena in dramatic discourse", in *European Journal of Humour Research*, 1, 1, 22-60.
- Forabosco, Giovannantonio, 2008, "Is the concept of incongruity still a useful construct for the advancement of humor research?", in *Lodz Papers in Pragmatics*, 4, 1, 45-62.
- Fry, William, 1979, "Using humor to save lives", paper presented at the Annual Conference of the American Orthopsychiatric Association in Washington, available at <http://www.humor.ch/inernsthaft/fry2.htm>, accessed on: august, 25th, 2025.
- Hay, Jenifer, 2000, "Functions of humor in the conversations of men and women", in *Journal of Pragmatics*, 32, 6, 709-742.
- Hempelmann, Christian, Salvatore Attardo, 2011, "Resolutions and their incongruities: Further thoughts on logical mechanisms", in *Humor: International Journal of Humor Research*, 24, 2, 125-149.
- Huntington, Heidi E., 2014, "Dismantling the American dream: a metaphoric critique of occupy Wall Street Rhetoric on the streets and online", paper presented at the *Rhetoric and Public Address Interest Group*, Western States Communication Association in Anaheim, https://www.academia.edu/7905571/Dismantling_the_American_Dream_A_Metaphoric_Critique_of_Occupy_Wall_Street_Rhetoric_on_the_Streets_and_Online, accessed on august 25th 2025.
- Janes, Leslie, James Olson, 2000, "Jeer pressure: The behavioral effects of observing ridicule of others", in *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26, 4, 474-485.
- Kuipers, Giselinda, 2008, "The sociology of humor", in Victor Raskin (ed.), *The Primer of Humor Research*, 8, Berlin & New York, Mouton de Gruyter, 361-398.
- Lenggogeni, Sari, Ann Suwaree Ashton, Noel Scott, 2022, "Humour: coping with travel bans during the COVID-19 pandemic", *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research* 16, 1, 222-237.
- Martin, Rod, Puhlik-Doris, Patricia, Larsen, Gwen, Gray, Jennette, Weir, Kelly, 2003, "Individual differences in uses of humor and their relation to psychological well-being: development of the Humor Styles questionnaire", in *Journal of Research in Personality*, 37, 1, 48-75.
- Măda, Stanca, 2021, *Umorul mediatizat. Repere analitice*, Braşov, Editura Universităţii Transilvania din Braşov.

- Morreall, John, 1989, "Enjoying incongruity", in *Humor: International Journal of Humor Research*, 2, 1-18.
- Morreall, John, 2009, *Comic Relief: a Comprehensive Philosophy of Humor*, Oxford, Wiley-Blackwell.
- O'Connell, Ciaran, 2021, *The Triggers and Emotional Appeals Used in Shock Marketing and its Effect among Irish Consumers aged 25-30*, dissertation, Dublin, National College of Ireland, available at: <https://norma.ncirl.ie/5474/1/ciaranoconnell.pdf>, accessed on august 25th 2025.
- Oduor, Juliet Atieno, Benard Kodak, 2020, "Online humour as a coping mechanism in the face of corona virus pandemic: the Kenyan context", in *East African Scholars Journal of Psychology and Behavioural Sciences*, 2, 4, 1-8.
- Oring, Elliott, 2003, *Engaging Humor*, Urbana and Chicago, University of Illinois Press.
- Perlmutter, Daniel, 2002, "On incongruities and logical inconsistencies in humor: the delicate balance", in *Humor: International Journal of Humor Studies*, 15, 2, 155-168.
- Raskin, Victor, 1985, *Semantic Mechanisms of Humor*, Dordrecht, D. Reidel.
- Raskin, Victor, Christian, F. Hempelman, Julia, M. Taylor, 2009, "How to understand and asses a theory: the evolution of the SSTH and GTVH and now into OSTH", in *Journal of Literary Theory*, 3, 2, 285-312.
- Sălcudean, Minodora, Radu Motoroiu-Ștefan, 2020, "Visual humor through internet memes. Iconicity, irony and virality in the digital age (I)", in *Revista Transilvania*, 4, 67-72.
- Soare, Andreea-Nicoleta, 2023, *Un subgen discursiv. Știrile umoristice*, București, Editura Pro Universitaria.
- Weinberger, M.G., H.E Spotts, 1989, "Humor in US versus UK TV commercials: A comparison", *Journal of Advertising*, 18, 2, 39-44.
- Wiggins, Bradley, 2019, *The discursive power of memes in digital culture. Ideology, semiotics and intertextuality*, New York, London, Routledge.
- Zillmann, Dolf, Joanne R. Cantor, 1976, "A disposition theory of humor and mirth", in A.J. Chapman, H.C. Foot (ed.), *Humor and Laughter: Theory, Research and Applications*, London, John C. Wiley & Sons, 93-116.

All links were verified by the editors and found to be functioning before the publication of this text in 2025.

STATEMENT OF CONFLICT OF INTEREST

The author declared that there are no conflicts of interest regarding the research, authorship, or publication of this article.

FUNDING

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this review/paper.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License:
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

III.

Mapping the Lexicon: Methodological Perspectives

Bianca ALECU¹
Monica VASILEANU²

CSF, NCSF. ROMANIAN ABBREVIATIONS IN ONLINE COMMUNICATION: EMERGING PATTERNS

How to cite this paper:

Alecu, Bianca, Monica Vasileanu, 2025, "*Csf, Ncsf*. Romanian Abbreviations in Online Communication: Emerging Patterns", in *Theoretical and Applied Linguistics@ro*, Volume I, Issue 2/2025, p. 233-254, DOI: 10.62229/talatroi/2_25/7.

Abstract. In Romanian, clippings (*i.e.* abbreviations of single words) and initialisms (*i.e.* reductions of multi-word units to their initials) constitute minor word-formation patterns that became increasingly productive in the 20th century. Abbreviation normally creates words belonging to nominal classes, *i.e.* nouns, adjectives, and numerals. However, the advent of online communication has brought about several new abbreviation patterns. Pitiriciu (2010) and Tăbăcitu (2022) have shown two main innovations: the clipping of verbs (e.g. *plicti* < *a se plictisi*) and consonant-based graphical abbreviations (e.g. *mn* = *mine*). In order to explore the patterns occurring in online communication, we analysed a corpus of comments published in two Romanian Reddit communities in the time span 2021-2024. Besides the already established types of clippings and initialisms, we observed several patterns which are specific to online communication. Among these, a new type of initialism stands out, represented by *csf* (< *ce să faci?* 'what can you do?') and *csz* (< *ce să zic?* 'what can I say?'), based on verb phrases, used both in verb slots and as discourse markers. Our study explores the forms and functions of these abbreviations, which are part of a bidirectional exchange of verbal resources between the oral and the online domains of interaction. The two habitual dialogic phrases (*Ce să faci?* *Ce să zic?*) initially circulated in casual or informal talk, and were abbreviated in the digital environment, where they

¹ University of Bucharest, ORCID: 0009-0008-2192-6730, bianca-maria.alecu@litere.unibuc.ro.

² The "Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti" Institute of Linguistics & University of Bucharest, ORCID: 0009-0006-9912-4813, monica.vasileanu@litere.unibuc.ro.

became clichés. Nowadays, *csf* occasionally occurs in spoken language as well. Our exploratory study suggests that the lexical resources of forum users are collectively modified to fully satisfy their communicative needs, considering the affordances and limitations of online interaction, leading to the emergence of new abbreviation patterns in Romanian.

Keywords: abbreviation, clipping, initialism, cliché, online communication

1. Introduction

The current article is an exploration into the abbreviation patterns observed in Romanian online communication, based on a corpus of Reddit comments published in two Romanian-language communities in recent years (2021-2024). Abbreviation processes have become increasingly productive throughout the 20th century, fulfilling both the need for economical communication and identitarian functions, with the rise of jargons and slangs (see below, 2.3). Online communication appears to catalyse the process, adding new patterns to the established ones. As has previously been documented (Cornbleet, Carter 2001; Crystal 2006), online communication is a hybrid of written and oral speech, drawing on resources from both modes in creating a new type of expression.

The structure of this article is as follows: first, we provide an overview of abbreviation processes and their place in morphology, focusing on clipping and initialisms (section 2.1). Then, we provide a brief account of established abbreviation patterns in Romanian (section 2.2.) and the innovations observed in Romanian online communication (section 2.3). After describing the particularities of our corpus and methodology (section 3), we present the main abbreviation patterns found in the corpus, highlighting a previously undiscussed type of initialism (section 4). In section 5, we focus on two case studies, discussing the formal and functional features of *csf* (section 5.1.) and *csz* (section 5.2).

2. Abbreviation in Romanian

Though hard to account for in morphological theories (see below 2.1), abbreviation processes fulfil a natural inclination for economy. In many

European languages, these processes became more productive from the late 19th century onwards, triggered by the need for more efficient technical vocabularies (Mattiello 2013: 64). Romanian followed the European trend: while in the mid-20th century Iordan (1947[1943]) regarded clippings and initialisms as artificial and unfit for Romanian, their productivity increased steadily towards the end of the century (Carabulea 1983; Stoichițoiu Ichim 2006; Grossmann 2016). Moreover, with the advent of online communication, new patterns have emerged (see section 2.3), suggesting an ongoing transformation.

2.1. Non-morpheme-based subtractive processes: clipping and initialisms

The great productivity of affixation and compounding in European languages has favoured a 'building-block' view on word-formation: new words are generally formed by concatenating preexisting morphemes. In this approach, subtractive processes, in which new words are coined by shortening bases, are particularly problematic, for several reasons. First of all, linguists prefer to discuss existing forms rather than omitted material (Bauer 2006). Secondly, while some types of subtraction, such as back-formation, are morpheme-based, others cannot be accounted for in terms of 'building blocks', and have been cast out from the realm of morphology. For instance, Haspelmath (2002: 25) argues that acronyms, e.g. *NATO*, alphabetisms, e.g. *CD*, and clippings, e.g. *fridge*, are not formed by morphological means as the outputs do not display systematic meaning-sound pairings. Moreover, Haspelmath and Sims (2010: 40) state that, although these shortening-based outputs are new words, they fall outside the scope of morphology since the new words have the same meanings as their bases. Processes in which the output is not predictable from the input are labelled by Ronneberger-Sibold (2015) *word creation*, as opposed to *word formation*, which relies on productive rules, leading to predictable outputs. Dressler (2000) subsumes abbreviatory processes to extragrammatical morphology, an umbrella-term for various processes that belong to the area of interaction of the modules involved in processing language, with each process violating specific rules of morphology, prosody,

syntax or segmental phonology. While being rule-breakers, extragrammatical operations, such as abbreviation, are not chaotic either. Plag (2003: 116-121) shows that name truncations and clippings conform not to morphological rules, but to prosodic templates, and proposes prosodic morphology as a more appropriate framework. Based on datasets from Italian, German, and English, Arndt-Lappe (2018) affirms that the prosodic templates are consistent across languages, and that the outputs of name truncation and clipping are to a certain extent predictable in terms of prosodic structure. Acronyms and initialisms, on the other hand, are less predictable, but also conform to some criteria for well-formedness, such as pronounceability, specificity, easy memorization, and analogy with previous formations (Mattiello 2013: 109-110).

Abbreviation processes have been labelled in various and sometimes confusing ways. While Steinhauer (2015) uses the term *clipping* to refer to the shortening of one or more words with no change in meaning, most linguists use it to designate single-word shortenings (Plag 2003; Bauer 2006, a.o.). Some authors distinguish *clipping* from *truncation*, while others use the terms interchangeably (see Steinhauer 2015). For Bauer (2006) truncation arises when a base-word is shortened prior to affixation, e.g. *nominee* < *nomin[ate]* + *-ee*, whereas clipping consists in shortening a word while preserving its denotation, e.g. *photo* < *photograph*. In Plag (2003) and Arndt-Lappe (2018), *truncation* is reserved only for shortening of personal names, while *clipping* refers to common words. The same meaning condition is briefly discussed by Plag (2003: 117), who observes that name truncations and word clippings usually express familiarity or a positive attitude, and suggests that pragmatic modulation may count as 'meaning'. Reductions of multi-word units to word initials are called *acronyms* if pronounced like a regular word (Bauer 1983; Haspelmath 2002; Mattiello 2013; Steinhauer 2015), e.g. *NATO* [neitoʊ]; in case the letters are pronounced with their alphabet values, e.g. *CD* [si:di:], the new words are labelled as *alphabetisms* (Haspelmath 2002; Haspelmath, Sims 2010) or *initialisms* (Mattiello 2013). Conversely, the cover-term for initial-based multi-word unit reductions oscillates between *alphabetism* (Mattiello 2013), *initialism* (Haspelmath 2002; Haspelmath, Sims 2010), and *abbreviation* (Plag 2003), with the latter also used as a synonym of *shortening*, thus designating the general process, regardless of types of input units (Dressler 2000; Mattiello 2013).

In the current paper, we use *clipping* to refer to single-word shortenings, and *initialism* for the reduction of a multi-word unit to the words' initials, regardless of its pronunciation.

2.2. Abbreviation patterns in Romanian

In Romanian, clipping (Rom. *trunchiere*) is regarded as a minor word-formation process (Carabulea 1983; Groza 2012[2004]). It was traditionally employed in creating hypocoristics from proper names or terms of address, e.g. *Nicu* < *Niculae*, *tușă* < *mătușă* 'aunt', and in spoken language, for economy, e.g. *jumate* < *jumătate* 'half' (Carabulea 1983).

The process became more productive as a result of language contact, as Romanian borrowed from French words such as *cinema* 'cinema', *taxi* 'taxi', *radio* 'radio', which had been "ready amputated" (Rom.: "amputate gata", Iordan 1947[1943]: 248). Iorgu Iordan (1947[1943]) still felt that clipping was a foreign process, unfit for the Romanian language. Yet, after half a century, Rodica Zafiu (1992) observed that the situation was changing. Romanian had borrowed a large number of clippings, alongside their source lexemes, e.g. *cinema* and *cinematograf* 'cinema', *porno* and *pornografic* 'pornographic', from French. The circulation of these pairs had Romanian speakers observing the clipping process and thus led to an increase in native clippings, mostly in colloquial language, e.g. *boșo* < *boșorog* '(slang) old man', *mate* < *matematică* 'mathematics', *re* < *reexaminare* 'reexamination'. Whether old or new, Romanian clippings follow two main prosodic templates, i.e. a heavy syllable, e.g. *prof* < *profesor* 'teacher', or a disyllabic trochaic foot, e.g. *toci* < *tocilar* 'nerd' (Avram 2023).

Clipping is conceived as a primarily oral phenomenon, originating in baby talk (Carabulea 1983: 517). In writing, it occurs mainly in journalese, which is closer to spoken language (Stoichițoiu Ichim 2005[2001]: 38). Yet, some of the recent clippings suggest an inverse direction. For instance, in *gag* [gag] < *gagiu* [ga'dʒiw] '(slang) lover; man', the abbreviation is based on the spelling, not on the pronunciation of the source lexeme (Zafiu 1992: 125). Together, these findings suggest that the spoken-written language dynamics is bidirectional.

The clipping patterns differ according to the position of the deleted material. Back-clipping, *i.e.* deleting the final part of the word, is more frequent: *cas* < *casetofon* ‘tape recorder’, *dirig* < *diriginte* ‘class master’. Fore-clipping is also attested, though more rarely: *ștou* < *miștou* ‘cool’. In a handful of cases, the inner part of the word is deleted: *lent* < *locotenent* ‘liutenant’. Neoclassical compounds are usually reduced to the initial combining form: *psihi* < *psihiatric* ‘psychiatry’, *meteo* < *meteorologic* (Carabulea 1983; Zafiu 1992; Avram 2023). Some clippings display an extra vowel, which is not motivated by the phonetic structure of the bases. For instance, an extra *-ă* appears in *biblă* < *biblioteca* ‘library’ and *circă* < *circumscripție* ‘police station’, allowing the outputs to preserve the feminine gender of the source-word. In *pluti* < *plutonier* ‘warrant officer’ and *libi* < *liberare* ‘military discharge’, the final vowel is an echo of hypocoristic names such as *Andi* < *Andrei*, *Cipi* < *Ciprian*. Either way, the clippings comprising additional vowels conform to the trochaic foot template (Zafiu 1992; Avram 2023).

Graphical clippings are often encountered in administrative writing and in special languages, e.g. *dl* < *domnul* ‘mister’, *șos.* < *șoseaua* ‘highroad’, *Ag* < *argint* ‘silver’, and retain mostly consonants (Avram 1990: 126; Groza 2012[2004]: 145). Since these forms are used only as graphical conventions, they should not be viewed as new words (see Steinhauer 2015). Yet, occasionally, some of these clippings find their way into spoken language as invariable items, e.g. *onor.* < *onoratul*, *onorata*, *onorații*, *onoratele* etc. ‘distinguished’ appears in oral phrases such as *onor călătorii* ‘the distinguished travellers’, *onor familiei* ‘to the distinguished family’ (Avram 1990: 126).

Likewise, initialisms (Rom. *sigle*) appear to be a modern innovation, linked to French, Italian, Russian, and, more recently, English models (Iordan 1947[1943]: 249; Stoichițoiu Ichim 2006: 120; Grossmann 2016: 2750). Iordan considered the process artificial, but capable of imposing a structural language change (Iordan 1947[1943]: 249). Stoichițoiu Ichim (2006) analysed a corpus of 800 initialisms and showed how formations of this type may be further subjected to affixation and compounding (e.g. *anti-NATO*, *NATOMania*), thus leading to their better integration in the language.

In Romanian works on word-formation, initialisms are considered a subtype of compounding involving clipping. The outputs of this mixed

word-formation process are called *compuse prin abreviere* (lit. ‘compounds via abbreviation’, FCLR I; Groza 2012[2004]: 147) or *acronime* (thus, in Romanian, the word has a different meaning from Engl. *acronym*, see above 2.1). Grossmann (2016) distinguishes several patterns based on the size of the clippings, as the outputs may be formed of:

- a. initials: *STB* < *Societatea de Transport București* ‘Bucharest Transportation Company’;
- b. initials + word fragments: *TAROM* < *Transporturi Aeriene Române* ‘Romanian Air Transportation (Company)’;
- c. initial word fragments: *Oltcit*, ‘brand of cars produced in the region of Oltenia’ < *Oltenia* + *Citroën*;
- d. fragments + whole words: *Apemin* < *Ape minerale* ‘(National Company of) Mineral Waters’.

Since in other approaches the patterns under b-d are considered blends (see Vasileanu, Niculescu-Gorpin 2022, Vasileanu, Niculescu-Gorpin, Radu-Bejenaru 2024), we shall only deal with initialisms in this paper.

2.3. *Clippings and initialisms in Romanian cyberlanguage*

The use of clippings and acronyms in Romanian is usually motivated by the need for economy (Iordan 1947[1943], Pitiriciu 2010, Tăbăcitu 2022). However, their rise is associated with other functions. As abbreviations create jargons and slangs, they become in-group markers (Carabulea 1983: 517; Pitiriciu 2010; Tăbăcitu 2022). Synchronization with international vocabulary and globalization also play a part (Stoichițoiu Ichim 2006; Pitiriciu 2010). More recently, the characteristics of online communication and instant messaging, where abbreviations allow fast responses, appear to trigger innovations in the realm of abbreviations (Pitiriciu 2010).

Online communication implies the use of abbreviations for efficiency reasons: the user of digital environments attempts to formulate their message in the most convenient way possible, considering the technological affordances of the environment. While the economic principle of discourse planning originates in the general view on informal conversation, we believe that

online interaction puts a spin on this. More precisely, online interaction has been dependent on the technological affordances of electronic media: for instance, conversing through SMS at the turn of the century employed many abbreviations because of the character limit and other physical features of the devices. Abbreviations and other form of short-hand used in text or online communication have been considered a cornerstone of what makes online communication different from oral and written communication, in their canonical forms (for more on this, see Cornbleet, Carter 2001; Herring 2004; Crystal 2006[2001], and, more recently, Zappavigna 2012; Heath 2018; McCulloch 2020).

For Romanian, Pitiriciu (2010) analysed a corpus of MIRC conversations and identified three types of abbreviations: regular clippings, *i.e.* observing the patterns described in the literature, clippings specific to cyberlanguage and initialisms. Regular clippings preserve the initial segments of a word, e.g. *pers* < *persoană* 'person', *pub* < *publicitate* 'advertising'. Cyberlanguage-specific clippings are based on consonant preservation (e.g. *ln* < *lene* 'lazyness', *scz* < *scuze* 'sorry', *trb* < *trebuie* 'must'), symbolic interpretation of certain letters (e.g. *q* in *faq* < *făcut* 'done'), and abbreviations of words which are bound in speech (e.g. *crek* < *cred că* 'I think that', which in spoken language is pronounced as a single word ['krekə]). Initialisms comprise both borrowings (e.g. *DND* < *do not disturb*) and native formations (e.g. *nb* < *noapte bună* 'good night'). Based on a larger web corpus, Tăbăcitu (2022) also registers verb clippings, which are ambiguous since they may stand for several verb forms and even for several words: *plicti* < *plictisit*, *plictisitor*, *plictisi*, *plictiseală*, *supi/supă* < *supărat*, *supăra*, *supărare*.

The examples in Pitiriciu (2010) and Tăbăcitu (2022) include a number of innovations. While traditionally clipping was reserved to nominal classes, *i.e.*, nouns, adjectives and numerals (FCLR I; Carabulea 1983; Zafiu 1992), online communication displays examples of clipped verbs, e.g. *cit* < *citesc* 'I am reading', *iub* < *iubesc* 'I love'. In fact, all parts of speech may undergo abbreviation in online communication, even function words, e.g. *s t intrb* < *să te întreb*. Initialisms, which were normally used as nouns or, more rarely, adjectives (FCLR I; Stoichițoiu Ichim 2006: 188-190), extend now onto verb phrases and may function as stand-alone utterances: *cmf* < *ce mai faci*.

Since the studies of Pitiriciu (2010) and Tăbăcitu (2022) are based on written corpora, they cannot assert the emergence of new abbreviation patterns in the word-formation system of Romanian, as the aforementioned examples appear to be only graphical abbreviations. Yet, there are a few clues that young people are starting to incorporate such innovations in their speech. Members of Generation Z surveyed by Vasileanu (2023) confessed that they used initialisms specific to online communication, e.g. *LOL*, *OMG*, in their everyday conversations, and considered this a characteristic of their generation's language. Cojocaru (2020) mentions the case of *OMG*, which started as an online discourse marker and has found its way into spoken communication, with both English and adapted to Romanian pronunciation (*i.e.* both [əʊ.em'dʒi:] and [omi'gi]). Thus, for the moment, it appears that only borrowed initialisms have found their way into spoken language, and only the ones functioning as discourse markers, whereas all the other new abbreviation patterns have remained confined to written communication.

Based on the findings summarized above, we decided to analyse a corpus of Reddit threads, to see whether any other new patterns were to be found, and, if this should be the case, to observe their structural features and behaviour in interactions.

3. Corpus data and methodology

Our research is focused on the formal and functional attributes of abbreviations found in a corpus of approximately 2,300 online comments extracted from Reddit threads. These threads were published in two Romanian-language communities of Reddit during a three-year period (2021-2024). The two communities are Reddit Romania³ (c. 1 million members, established in 2005) and Reddit CasualRO⁴ (c. 230.000 members, established in 2021). Reddit Romania focuses on general topics related to living in Romania, Romanian history, everyday life, and politics. Discussing politics is forbidden by the ground rules of the more recent CasualRO community. This community aims to be a space for casual, informal talk

³ Available at <https://www.reddit.com/r/Romania/>, last accessed 25.06.2025.

⁴ Available at <https://www.reddit.com/r/CasualRO/>, last accessed 25.07.2025.

on everyday life. The corpus served as base for an interdisciplinary analysis developed during a PhD project looking into online discursive practices in Romanian communities of Reddit (Alecú 2025). In this project, abbreviations are viewed as a lexical affordance created in a techno-discursive environment. In addition to the qualitative analyses developed in this project, we employed an ethnographic observation of the communities in which lexical resources are created and used.

In addition to the 2021-2024 corpus used for surveying the abbreviation patterns, we decided to search for more recent examples from 2025 comprising two initialisms analysed as case studies in section 5: *csf* (Rom. *ce să faci?* 'what can you do?') and *csz* (Rom. *ce să zic?* 'what can I say?'), since change occurs at a fast pace in the online environment. We have manually extracted comments featuring these forms using the search bar of the current Reddit interface. However, other forms connected to our key-words were extracted for the analysis, such as graphic variants (CSF) or more complex structures (*csf*, *ncsf*, an abbreviation of Rom. *ce să faci*, *n-ai ce să faci*, 'what can you do? There's nothing you can do').

Since we focus on the formal and functional properties of these abbreviations, we consider the immediate context of production, which, in the digital environment of Reddit, is the comment in which the particular form we investigate is used. However, considering the interactional architecture of Reddit, we highlight the fact that comments are created in threads initiated by users on certain topics. The comments we analyse in the following sections are decontextualized on a discursive level, *i.e.* they are taken out of threads and used for attesting different forms or for comparing different properties of the same lexical resource.

The ethics of researching online communication have evolved with the proliferation of social media platforms and environments (Calude 2025). We have followed the general guidelines provided by the British Association of Applied Linguistics (BAAL 2021) and the Association of Internet Researchers (AOIR 2020). There are several perks of researching public online data, such as one can find on Reddit. Accessing, manipulating and storing forum data is relatively easy, especially in qualitative analyses. We have taken multiple measures in preventing ethical concerns, among which we may mention: rendering comments anonymous; omission of sensitive, private information disclosed in comments by the user. Reddit data is available online to both registered members and the general public.

Users who publish posts and comments agree to their online products being visible and accessible. Comments and posts may be deleted by the users themselves or by moderators.

4. Results: Abbreviation patterns in Romanian online communication

The present section presents a classification of the clipping and initialisms observed in the 2,300 comments Reddit corpus. Online communication employs the resources of regular written communication, but also fosters specific patterns, based on the technological affordances. Thus, our data contain both established and cyberlanguage-specific abbreviations. Inside each of these classes, we distinguish clippings from initialisms, and try to assess their circulation in spoken language.

Established abbreviations comprise patterns observed in Romanian previous to the advent of online communication. According to the status of the bases, these abbreviations may be divided into:

- (a) *established clippings*, with some purely graphical, e.g. *dl* < *domnul* 'mister', *max* < *maxim*, *maximum* 'maximum', *pt*, *ptr* < *pentru* 'for', *Ct* < *Constanța*, *ap.* < *apartament* 'apartment', whereas other clippings have been noted in the literature as occurring in spoken language as well, e.g. *psiho* < *psihologie* 'psychology', *bac* < *bacalaureat* 'school-leaving exams';
- (b) *established initialisms*, occurring in various types of texts outside the online environment, e.g. *AVC* < *accident vascular cerebral* 'stroke', *PFA* < *persoană fizică autorizată* 'self-employed'. Among these, some examples appear as merely graphical: *AC* < *aer condiționat* 'air conditioning'.

Abbreviations specific to cyberlanguage comprise those patterns which have only been observed in online communication. Among these, the following categories may be distinguished:

- (a) *graphical clippings*, characterized by the preservation of consonants only, continuing the pattern of established clippings, e.g. *mn* < *mine* 'me', *cv* < *ceva* 'something', *cineva* 'someone', *xp* < *experiență*

'experience', *ms* < *mersi* 'thanks'. English borrowings occur as well, e.g. *pls* < *please*. Some of these abbreviations are morphologically ambiguous and may also include verbs, e.g. *vb* < *vorbă*, *a vorbi* '(to) talk'. Only in a handful of examples do the clippings preserve vowels as well, thus retaining continuous segments, e.g. *prop* < *proprietate* 'property', *sal* < *salut* 'hello'. Although these are pronounceable, we could not attest them in spoken language.

- (b) *combinations of graphical clippings and initials*, which occur mostly in taboo language: *plm* < *pula mea* 'my dick', *smr* < *să moară ...* '... should die', i.e. 'I promise'. We could not establish their circulation in spoken language. When accessing YouTube videos which comprised the abbreviations in the title, we found that the spoken form was uttered in full, unabbreviated. Thus, this mixed pattern may act as a ban-avoiding strategy in the online environment, to escape the algorithms detecting curse words.
- (c) *borrowed initialisms*, e.g. *btw* < *by the way*, *IRL* < *in real life*, *LOL* < *laugh out loud*, *smh* < *shaking my head*, *pov* < *point of view*, *idk* < *I don't know*. Some of these are genre- or platform-specific items. For instance, *LE* (< *later edit*) may occur only on platforms that allow editing the original message. *OP* < *original poster* appears to be Reddit-specific, since it refers to the person who posted the original message in the thread (for details about the Reddit architecture, see 3). *TL;DR* (< *too long; didn't read*) stands out in this category for the preservation of the original punctuation marks. This initialism is added at the beginning of a sentence which sums up the message below. Most of them are only part of the graphical code specific to cyberlanguage, but, as mentioned in section 2.3, *LOL* appears to be used in spoken language as well.
- (d) *Romanian initialisms*: *nb* < *noapte bună* 'good night', *cmz* < *ce mai zici?* 'what's up?'. Some of these were coined with a recognizable English model, e.g. *AMC* < *acel moment când* 'that moment when', originating in memes (Alec 2025b), whereas others are native shortenings of frequent conversational formulas, e.g. *cf* < *ce (mai) faci?* 'how are you'. This category of native cyberlanguage-specific initialisms has been noted in Pitiriciu (2010) as a merely graphical means of abbreviation. As noted above (section 2.3), these native

formations are also innovative from a grammatical point of view, since they are also formed from verb phrases and may function as such (see below examples 4b and 6b).

The case of *csf*, *ncsf* < *ce să(-i) faci*, *n-ai ce să(-i) faci* ‘oh well, what can you do?’ is particularly interesting, as it abbreviates not one, but two verb phrases. It also maintains the punctuation of the original. Moreover, this native initialism appears to have emerged in spoken language as well. *Csf*, *n-ai csf* is the title of a song released in 2017 by Ana Bănciu, a Romanian singer⁵, who pronounces the abbreviated form *csf* as [kisifi].

Since the last category is a novelty in Romanian, with a new example of cyberlanguage emerging in spoken communication, we shall discuss it more in-depth in the following section, with two case-studies: *csf* and *csz* < *ce să zic?* ‘what can I say?’. We shall observe their formal variability, their grammatical properties and their pragmatic functions.

5. Case studies

Our formal and functional analysis focuses on two case studies of phrasal abbreviation (*csf* and *csz*). For each of them, we propose a hypothesis about its origin, we observe its formal variation and discuss its specific pragmadiscursive functions. The two initialisms occur both syntactically integrated (e.g. *n-am csz* ‘I don’t have anything to say’) and loosely attached, like discourse markers (e.g., *Csz bravo ție* ‘what can I say, good for you’). Although our analysis is qualitative and not quantitative in nature, we may observe that *csf* is more frequently used than *csz*. Thus, we believe that *csf* is the model for coining *csz*, which further developed to fulfil specific pragmatic functions, e.g. marking insincere speech acts (see below 5.2). Although we treat the two initialisms in separate subsections, we believe that their connection remains strong.

⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=owi3xPYFTc0>, last accessed 20.06.2025.

5.1. *Csf*

The abbreviated form *csf* stands for the Romanian phrase *ce să faci?* ‘what can you do?’. This interrogation is more often than not used rhetorically to convey a reserved discursive stance and (usually placid) resignation.

In our corpus, this abbreviated form is often found in the more complex structure *csf, ncsf*, which stands for Rom. *ce să faci, n-ai ce să faci* (‘what can you do? There’s nothing you can do’). In our opinion, this extended oral formula is originally a dialogic construction, displaying the adjacency pair question-answer. After this pair became a routine in oral conversation, it was reduced to a monologic expression employed rhetorically. There are multiple graphical variants of this expression, such as: *Csf, Ncsf, CSF NCSF; Csf n-ai CSF; csf?/ncsf* and others. This attests to the wide spread of this formula, as well as its origin in oral interaction. The abbreviated forms *csf* and *csf, ncsf* are morphologically ambiguous, since the pronominal and verbal elements may stand for the first or second person: *ce să fac* (‘what can I do’) vs *ce să faci* (‘what can you do?’). This juxtaposition is disambiguated in oral interaction. However, we attest to the fact that the addresative *csf, ncsf* has a wider spread in both oral and digital discourses, having become a lexical resource and a discursive cliché.

Most instances of *csf* and its variations act as discourse markers of resignation or irony (1a). Apart from being used as a lexical resource within digital interaction, the abbreviation is mentioned, turned into an abstract category representative of discursive clichés (1b).

- (1) (a) Evident că am de gând să votez cu varianta cea mai decentă [...] *Csf ncsf*, asta e România din păcate.
 ‘Of course I’ll vote for the most decent candidate [...] *What can you do*, this is Romania unfortunately.’
- (b) politicienii nu se ating de subiectul asta fiindcă si-o fura de la babele cainofile. subiectul o sa se lase cu un fel de *csf, ncsf*.
 ‘politicians don’t mess with this subject because they’re getting their ass kicked by dog-loving grannies. the whole subject is gonna end with a kind of *what can you do? There’s nothing you can do about it.*’

On a formal level, *csf* may appear as a stand-alone marker (2a), or in a reduplicated form (2b). If reduplicated in a more reflexive discourse, the disambiguation of the phrase may also function with the first-person verbal form (2c). This interpretation may be supported by the implicit emotional content of the comment (the concern for self-disclosure and potential reprobation).

- (2) (a) În alte țări europene demos ar fi considerat social democrat dar *csf* când la noi [X] e considerată progresivă
 ‘In other European countries demos would be considered [a] social democrat [party] but *what can you do* when here [X] is seen as progressive’
- (b) Dacă soferii de utilaje mari sunt prosti și tot încearcă să intre, *csf, csf*.
 ‘If drivers of large technical machines are stupid and keep forcing the entry, *what can you do, what can you do.*’
- (c) Am râs și sunt sigur că și colegii mei o să râdă dar dacă dau share la asta mă dau de gol că pierd vremea pe reddit. *Csf csf*
 ‘I laughed and I’m sure my colleagues would laugh as well but if I share this I’ll reveal the fact that I’m wasting my time on reddit. *What can I do, what can I do*’

In the overwhelming majority of cases, *csf*, *ncsf* is used as a fixed formula, having only graphic variants. Users may feel the need of spreading out the negative verbal form, as in *csf n-ai csf*, in an attempt to make explicit the lack of possibility (‘there is *nothing* you can do’). This means that the phrase functions in a fixed form. However, a 2025 comment features an instance of an English noun used to address the interlocutor, intercalated in the fix formula: “*csf man. n-ai csf*” (*what can you do man, there’s nothing you can do*).

The abbreviation is sometimes used in relation to other formulae of conveying resignation, such as *aia e* (*it is what it is*; see also Păsărar 2024 for its online use) or *mda* (*myeah*) (Alec 2025a: 236). Some comments (3) reproduce oral speech by featuring discourse markers from colloquial Romanian (*na*) or colloquial English (*you know*):

- (3) Ahaha. *Na csf*, dacă aş fi fost... [...] Dar *csf* când nu stai nici la camin [...] cam complicat la început *u kno* [Comment published in 2025]
 'Ahaha. Well, *what can you do*, if I were... [...] But *what can you do* when you don't have a place at the dorm [...] it's a bit complicated in the beginning *u kno*'

Discursive markers are a functional category of verbal elements that serve various purposes, such as marking stance and positioning, structuring the verbal output, marking ideational relations, and managing interaction. Following Schifffrin's (1987) seminal study, researching discourse markers has become a prominent endeavour in pragmatics and discourse analysis. Researchers offer various definitions, criteria and taxonomies of discourse markers (Schifffrin 1987; Fraser 1988, 1999; Crible, Degand 2019; Traugott 2020, a. o.). Both *csf* and *csz* function in the rhetorical domain, which renders the speaker's beliefs and attitudes towards what is said and the context of interaction (Crible, Degand 2019: 12). Other short forms like borrowed initialisms (*tbf*, *to be fair*) or modified adverbials (*welp*) have been found to act as "digital discourse markers" in Romanian Reddit interactions (Alecú 2024a).

Identifying the precise emotions or stances conveyed in online comments may be rather speculative. However, based on the contextual information, we believe *csf* and its expanded version *csf*, *ncsf* are used mainly to convey resignation (4a), disappointment (4b) or general chagrin (4c). Of course, all of these negative emotions are placed on a spectrum and may cover a wide array of discursive stances.

- (4) (a) [...] şi fix atunci a venit controlul. Am plătit suprataxa şi aia a fost, *csf*...
 '[...] and right then I had to show the bus ticket. I paid the fee and that was it, *what can you do*...'
 (b) îi trist în ce stadiu e România dar *csf*
 'the state Romania is in is sad but *what can you do*'
 (c) "daca statul nu-si asuma un rol de dadaca full-time pentru copii nu vad cum ar creste natalitatea." Asta nu se va intampla, deci *csf*!
 "'if the state does not start to act as a full-time nanny for children I don't see how the natality rates would grow" This will never happen, so *what can you do*!'

5.2. Csz

Csz stands for *ce să zic?* ('what can I say?'), another interrogative sentence that has become an oral cliché. It is also used rhetorically to convey resignation, frustration, or passive acceptance. Two graphical variants may be found for this abbreviation based on the use of capitalization (CSZ, csz). In contrast to *csf* and its variant *csf*, *ncsf*, we found no traces of disambiguating *csz* as a second-person verbal form in an addresative construction (**ce să zici?*, 'what can you say?'). However, in (5), *csz* stands for Rom. *ca să zic*, 'that is to say', 'so to say'. For the study of online abbreviations, this example shows how immediate linguistic context is used to suggest a different disambiguation to the canonical interpretation.

- (5) încercă să porți o discuție cu el mai... heart to heart, *csz* așa [Comment published in 2025]

'try to have a conversation with him... a heart to heart one, *so to say*'

There are instances of a more complex construction *csz*, *ncsz*, which stands for *ce să zic*, *n-am ce să zic* ('what can I say? there's nothing I can say'). We believe it to be created by analogy with the formula *csf*, *ncsf*. It is also possible that *csz*, *ncsz* reproduces a similar transition from a dialogic routine (question-answer) to a rhetoric monologic expression. However, *csf*, *ncsf* is far more popular in online interaction, which supports the creation of an analogous expression. As with the original, the negative expression may be abbreviated (6a) or (partially) spelled out (6b) in order to explicit its meaning.

- (6) (a) Când nu ai bani de botox/silicoane/acid dar tot nu știi cum să ieși în evidența [...] Csz. Ncsz.

'When you don't have money for botox/implants/injections and you still don't know how to stand out [...] *What can I say. There's nothing to say.*'

- (b) [...] nu prea am văzut bărbați care să îmi placă fizic în România [...] Csz *n-am csz*.

'[...] I haven't seen guys that I like physically in Romania [...] *What can I say. There's nothing to say.*'

In our corpus, *csz* is often associated with expressive speech acts. Users may thank (7a), congratulate (7b), express regret (7c, d) (for more examples, see Alecu 2025a: 238-239). In these cases, using *csz* may act as a stance marker that indicates sincerity in expressing feelings, belief and opinions. However, if the intention of the user is insincere, *csz* marks an ironic/*non-bona fide* performance of the speech act. In either case, *csz* is used to modify the illocutionary force of the utterance, by amplifying it (the stance of being left 'speechless') or modulating it (in the case of irony).

- (7) (a) *Csz mersi*
 'what can I say? thanks'
 (b) *Bravo ție, csz*
 'Well done, what can I say?'
 (c) *Păcat, csz*
 'It's a pity, what can I say?'
 (d) *Vai ce tragedie csz*
 'Oh, what a tragedy, what can I say?'

Using *csz* in the performance of an insincere speech act may also be associated with a conventionalized expression, like Rom. *Casă de piatră!* ('all the best to the newlyweds!', lit. 'have a house [as sturdy as one] of stone'). The disambiguation of *csz* is to be found in the interactional and epistemic contexts: user A posts a picture with their new car, boasting about its features. Example (8) is a reply to this original post, conveying an ironic stance based on the humorous juxtaposition between getting married and getting a new car. The expressive act is, thus, insincere. In this context, the abbreviation *csz* is a stance marker.

- (8) *Da mă echivalează și cu o nevastă mașina ce ai. Casă de piatră csz*
 'Yeah man, the car is just like getting a wife. All the best to the newlyweds,
 what can I say'

Modulating stance in the online environment may also employ conventional markers of intention, like */s*, which stands for sarcasm. In (8) we find *csz* used in association with */s*, which is a digital contextual cue for *non-bona fide* intention. Although */s* is conventionally associated with sarcastic comments, Romanian data shows that it is used for multiple *non-bona fide* conversational phenomena,

like verbal irony, fantasy scenarios and co-constructed humorous interactions (Alecú 2024b, see also Alecú 2025a: 183-198).

- (9) m-ai convins să votez cu [X] cu răspunsurile astea gata prost eu *csz* /s
[Comment published in 2025]
'you convinced me to vote for [X] with your replies, that's it, I'm the
stupid one *what can I say* /s'

6. Conclusions

Abbreviation processes, such as clipping and initialisms, have long been considered marginal or even outside the scope of word-formation. Yet, their increasing productivity throughout the 20th and 21st centuries suggests that they are part of an attention-worthy language change. The advent of online communication has led to the emergence of new patterns, with verb clippings (e.g. *plicti* < *plictisi*) and consonant-based clippings (e.g. *mn* < *mine*), which we could not attest in spoken language, though the first type is pronounceable. Our corpus exploration added an emerging pattern, *i.e.* native initialisms from verb phrases, which may be used as such or as discourse markers. The latter category has been explored more in-depth in two case studies, *csf* (< *ce să faci*) and *csz* (< *ce să zic*), by discussing their forms and functions, and observing their evolution. The two initialisms originate in casual conversation formulas, but most likely *csf* was shortened first and *csz* was coined analogically. The two clichés occur mostly as stance markers: while *csf* usually expresses resignation, disappointment and sadness, *csz* indicates an insincere performance of an expressive speech act. Moreover, *csf* was attested as occurring in spoken language as well, suggesting that the new pattern is not only a sign in the internet graphical code, but part of a swift language change.

Our research highlights the role of online interaction in language change, considering the development of new abbreviation patterns in Romanian (most likely after English models) and their swift, but arguable impact on the Romanian word-formation system. Abbreviations are important and "efficient" lexical resources in the online world, since they convey sufficient information within the interactional context while satisfying the user's needs for convenient discourse planning in the context of technological affordances. Moreover, in

time, the appeal for shortening words moves into the social dimension, since “being in the know” in terms of what abbreviations stand for is a discursive marker of belonging to a community of practice.

CORPUS

Anexă, în Bianca Alecu, 2025a, *Interacțiunea în forum: perspective lingvistice*, București, Editura Universității din București – Bucharest University Press, 305-345.

REFERENCES

- Alecu, Bianca, 2024a, “Chapter 9. Digital discourse markers in Romanian forum communication: the case of *welp*, *TBH* (*to be honest*) and *TBF* (*to be fair*)”, in Cecilia Mihaela Popescu, Oana-Adriana Duță (ed.), *Discourse Markers in Romance Languages. Crosslinguistic Approaches in Romance and Beyond*, Frankfurt am Main, Peter Lang, 185-206.
- Alecu, Bianca, 2024b, „Sarcasm și ironie în comunicarea online: marca /s în forumul Reddit”, in Bianca Alecu, Ramona Corbeanu, Mădălina Năidinoia-Tăbăcitu, Monica Vasileanu (ed.), *Abordări ale limbii: structuri, uzuri, interfețe. Actele celui de-al 23-lea colocviu internațional al Departamentului de Lingvistică*, București, Editura Universității din București – Bucharest University Press, 21-36.
- Alecu, Bianca, 2025a, *Interacțiunea în forum: perspective lingvistice*, București, Editura Universității din București – Bucharest University Press.
- Alecu, Bianca, 2025b, “From memes to text: the AMC expression (Rom. *acel moment când...*, Engl. *that moment when...*) in Romanian Reddit interactions”, *Espaces Linguistiques*, no. 9, “Les tropes pragmatiques dans le discours numérique” <https://doi.org/10.25965/espaces-linguistiques.922>, available at <https://www.unilim.fr/espaces-linguistiques/index.php?id=922&lang=en>, last accessed 27.07.2025.
- AOIR 2020 – Franzke, Aline Shakti, Anja Bechmann, Michael Zimmer, Charles M. Ess and The Association of Internet Researchers, *Internet Research: Ethical Guidelines 3.0*, <https://aoir.org/reports/ethics3.pdf>, last accessed 12.05.2025.
- Arendholz, Jenny, 2017, “Message boards”, in Christian Hoffmann, Wolfram Bublitz (ed.), *Pragmatics of Social Media*, Berlin/Boston, De Gruyter Mouton, 125-150.
- Arndt-Lappe, Sabine, 2018, “Expanding the lexicon by truncation: Variability, recoverability, and productivity”, in Sabine Arndt-Lappe, Angelika Braun, Claudine Moulin, Esme Winter-Froemel (ed.), *Expanding the Lexicon: Linguistic Innovation, Morphological Productivity, and Ludicity*, Berlin/New York, De Gruyter Mouton, 141-170.
- Avram, Andrei, 2023, “Name truncation and word clipping in Romanian”, in Adina Dragomirescu, Carmen Mîrzea, Cristian Moroianu, Isabela Nedelcu, Andra Vasilescu (ed.), *Rodica Zafiu: lingvista, profesoara, colega, prietena*, București, Editura Universității din București – Bucharest University Press, 45-58.

- Avram, Mioara, 1990, *Ortografie pentru toți: 30 de dificultăți*, București, Editura Academiei Române.
- BAAL 2021 – The British Association for Applied Linguistics, *Recommendations on Good Practice in Applied Linguistics*, <https://www.baal.org.uk/wp-content/uploads/2021/03/BAAL-Good-Practice-Guidelines-2021.pdf>, last accessed 12.05.2025.
- Bauer, Laurie, 1983, *English Word-formation*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Bauer, Laurie, 2006, "Subtraction", in Keith Brown (ed.), *Encyclopedia of language and linguistics*, vol. 12, Elsevier, 263-265.
- Calude, Andrea S., 2024, *The Linguistics of Social Media. An introduction*, London, Routledge.
- Carabulea, Elena, 1983, „Aspecte ale trunchierii cuvintelor în limba română”, *Studii și cercetări lingvistice*, 34, 6, 517-523.
- Cojocaru, Valentina, 2020, "English discourse markers in spoken Romanian: Pragmatic borrowings or a code-switching phenomenon?", *Revue roumaine de linguistique*, 65, 3, 261-271.
- Cornbleet, Sandra, Ronald Carter, 2001, *The Language of Speech and Writing*, New York, Routledge.
- Crible, Ludivine, Liesbeth Degand, 2019, "Domains and Functions: A Two-Dimensional Account of Discourse Markers", *Discours*, 24, <http://journals.openedition.org/discours/9997>, last accessed 27.07.2025.
- Crystal, David, 2006[2001], *Language and the Internet*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Dressler, Wolfgang U., 2000, "Extragrammatical vs. marginal morphology", in Ursula Doleschal, Anna M. Thornton (ed.), *Extragrammatical and Marginal Morphology*, München, LINCOM Europa, 1-10.
- FCLR I – *Formarea cuvintelor în limba română*, vol. I: *Compunerea*, București, Editura Academiei Române, 1970.
- Fraser, Bruce, 1988, "Types of English discourse markers", *Acta Linguistica Hungarica*, 38, 19-33.
- Fraser, Bruce, 1999, "What are discourse markers?", *Journal of Pragmatics*, 31, 7, 931-952.
- Grossmann, Maria, 2016, "Romanian", in Peter O. Müller, Ingeborg Ohnheiser, Susan Olsen, Franz Rainer (ed.), *Word-formation: An International Handbook of the Languages of Europe*, vol. IV, Berlin, De Gruyter, 2731-2751.
- Groza, Liviu, 2012[2004], *Elemente de lexicologie*, 2nd edition, București, Editura Universității din București.
- Haspelmath, Martin, 2002, *Understanding Morphology*, London, Arnold.
- Haspelmath, Martin, Andrea Sims, 2010, *Understanding Morphology*, 2nd edition, London, Hodder Education.
- Heath, Maria, 2018, "Ortography in social media: Pragmatic and prosodic interpretations of caps lock", *Proceedings – Linguistic Society of America*, 55, 3, 1-13.
- Herring, Susan C., 2004, "Computer-Mediated Discourse Analysis: An Approach to Researching Online Behaviour", in Sasha Barab, Rob Kling, James H. Gray (ed.), *Designing for Virtual Communities in the Service of Learning*, New York, Cambridge University Press, 338-376.
- Iordan, Iorgu, 1947[1943], *Limba română actuală. O gramatică a „greșelilor”*, 2nd edition, București, Editura Socec.
- Mattiello, Elisa, 2013, *Extra-grammatical Morphology in English: Abbreviations, Blends, Reduplicatives, and Related Phenomena*, Berlin, Walter de Gruyter.
- McCulloch, Gretchen, 2020, *Because Internet. Understanding How Language is Changing*, London, Penguin Random House.
- Păsărar, Lucia, 2024, „Aia e, frate! Aia e în limbajul colocvial și online”, *Limba română pe litere*, 11th January, Facultatea de Litere, Universitatea din București, <https://liter.e.ro/2024/01/11/aia-e-frate-aia-e-in-limbajul-colocvial-si-online/>, last accessed 27.07.2025.

- Pitiriciu, Silvia, 2010, „De la abrevieri la conversațiile pe internet”, *Studia Universitatis Petru Maior. Philologia*, 9, 66-73.
- Plag, Ingo, 2003, *Word-formation in English*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Ronneberger-Sibold, Elke, 2015, “Word creation”, in Peter O. Müller, Ingeborg Ohnheiser, Susan Olsen, Franz Rainer (ed.), *Word-Formation: An International Handbook of the Languages of Europe*, vol. I, Berlin/Boston, Walter de Gruyter, 485-500.
- Schiffrin, Deborah, 1987, *Discourse Markers*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Steinhauer, Anja, 2015, “Clipping”, in Peter O. Müller, Ingeborg Ohnheiser, Susan Olsen, Franz Rainer (ed.), *Word-Formation: An International Handbook of the Languages of Europe*, vol. I, Berlin/Boston, Walter de Gruyter, 352-363.
- Stoichițoiu Ichim, Adriana, 2005[2001], *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate*, București, All.
- Stoichițoiu Ichim, Adriana, 2006, *Creativitate lexicală în româna actuală*, București, Editura Universității din București.
- Tăbăcitu, Mădălina, 2022, „Trunchieri în limba română actuală. Caracteristici și utilizări gramaticale”, in Isabela Nedelcu, Irina Paraschiv, Andra Vasilescu (ed.), *Orientări actuale în lingvistica teoretică și aplicată. Actele celui de al 21-lea Colocviu Internațional al Departamentului de Lingvistică (București, 19-20 noiembrie 2021)*, București, Editura Universității din București – Bucharest University Press, 275-285.
- Traugott, Elizabeth C., 2020, “Expressions of stance-to-text: Discourse management markers as stance markers”, *Language Sciences*, 82, <https://traugott.people.stanford.edu/sites/g/files/sbiybj28616/files/media/file/traugott2020d.pdf>, last accessed 27.07.2025.
- Vasileanu, Monica, Anabella-Gloria Niculescu-Gorpin, 2022, “Lexical blending in present-day Romanian: A corpus-based study”, *Revue roumaine de linguistique*, 67, 4, 363-376.
- Vasileanu, Monica, Anabella-Gloria Niculescu-Gorpin, Cristina-Andreea Radu-Bejenaru, 2024, “Keep calm and carry on blending: Experimental insights into Romanian lexical blending”, *Word Structure*, 17, 1-2, 56-90.
- Zafiu, Rodica, 1992, „Observatii asupra apocopei în româna contemporană”, *Studii și cercetări lingvistice*, 43, 1, 123-135.
- Zappavigna, Michele, 2012, *The Discourse of Twitter and Social Media*, London, Continuum.

All links were verified by the editors and found to be functioning before the publication of this text in 2025.

DECLARATION OF CONFLICTING INTERESTS

The authors declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

FUNDING

The authors received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this paper.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License:
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

Cezar BĂLĂȘOIU¹

„MOȘTENIT DIN SUBSTRAT, PÂNĂ LA URMĂ”. REFLECȚII PE MARGINEA UNUI DICȚIONAR

How to cite this paper:

Bălășoiu, Cezar, 2025, “Moștenit din substrat, până la urmă”. Reflecții pe marginea unui dicționar”, in *Theoretical and Applied Linguistics@ro*, Volume I, Issue 2/2025, p. 255-289, DOI: 10.62229/talatroi/2_25/8.

“INHERITED FROM THE SUBSTRATUM, ULTIMATELY”.
REFLECTIONS ON A DICTIONARY

Abstract. In this study, I analyse a recently published etymological dictionary of the Romanian language. My focus is on the structure of the dictionary, the method followed by the lexicographer and the criteria – phonetic, onomasiological and derivational – used to categorise terms within the Dacian substratum of the Romanian language. The author of the dictionary believes that many words with unknown etymologies in the DEX (Explanatory Dictionary of the Romanian Language) belong to the substratum. However, this group of words is not the only source of the increase in the number of words presumed to originate from the substratum. The author takes a fresh look at many words that are currently considered to be of Slavic, Hungarian, Turkish or Latin origin, and consistently links common lexical terms to toponyms and anthroponyms that share Indo-European roots. The present study compares the etymological solutions proposed in this dictionary with those generally accepted by other etymological studies and the best Romanian dictionaries. The author of the dictionary considers that approximately 1,500 words have been inherited from the substratum, which is ten times higher than the figure arrived at in previous studies by other authors. The same author also considers that various elements of morphology, such as the definite and indefinite articles and the auxiliary verbs used to form the present perfect, future and conditional, come from the substratum. It can therefore be concluded that this etymological dictionary is a work of fiction rather than a serious piece of lexicography.

Keywords: etymological dictionary, Romanian substratum, fringe theory, Dacianism

¹ Universitatea din București, ORCID: 0000-0003-1259-0565, caesar@gmail.com.

1. Schițarea contextului

Observațiile ce urmează au fost prilejuite de apariția anul trecut a unui dicționar etimologic al limbii române – *An Etymological Dictionary of the Romanian Language*, semnat de Sorin Paliga (Paliga, *EDRL*, de aici înainte). Lucrarea încununează o activitate prodigioasă a lexicografului, jalonată de peste 80 de studii etimologice (articole, dicționare, un volum despre mitologia tracilor etc.). Lista acestora este disponibilă în Paliga, *EDRL*, xxxiii–xxxv.

Paliga, *EDRL* este ilustrativ pentru o teorie marginală² care susține, în esență, că „originea limbii române și a poporului român vor trebui regândite în mod fundamental” (Vinereanu, *DE*, 51), o teorie al cărei obiectiv este să scoată în evidență „profunda influență a fondului autohton asupra limbii și culturii române” (Paliga, *EL*, 10). Două lucrări lexicografice apărute în ultimul deceniu sunt remarcabile în acest sens: Vinereanu, *DE* și dicționarul de care ne ocupăm aici. Cele două au următoarele elemente comune:

1. o parte teoretică introductivă amplă (40 de pagini la Vinereanu, *DE*; 150, în Paliga, *EDRL*);
2. o fundamentare teoretică realizată printr-o mișcare pe spații întinse și pe largi perioade de timp, cu trimiteri numeroase la macrofamilia lingvistică boreală, nostratică și (pre-)indo-europeană; sunt discutate relațiile complexe dintre grupuri lingvistice sau limbi individuale antice, vorbite de (proto)traci, (proto)balto-slavi, (proto)celți, (proto)italici, iliri, eleni, albanezi etc.;
3. dicționarul propriu-zis cuprinde 5000 de cuvinte-titlu; în acesta, toponimele ocupă un loc important (8,5% în Paliga, *EDRL*; în Vinereanu, *DE*, toponimele sunt plasate sub definiția cuvântului-titlu cu care au în comun rădăcina indo-europeană (IE, de aici înainte) și prin urmare sunt mai dificil de cuantificat);
4. fondul de substrat este îmbogățit substanțial, iar pentru clasificarea unui anumit termen în acest fond, se apelează frecvent la rădăcini (pre)IE reconstruite.

² O teorie marginală (engl. *fringe theory*) este „o idee sau un punct de vedere care diferă în mod semnificativ de studiile acceptate la momentul respectiv în domeniul ei” (https://en.wikipedia.org/wiki/Fringe_theory).

2. Structura dicționarului

Paliga, *EDRL* are trei părți. Prima dintre ele cuprinde 5 capitole: *Considerații generale* (tratează probleme legate de distribuția teritorială a unor limbi antice precum cele din grupul tracic, grupul slav, ilira și greaca veche, influențele reciproce dintre acestea, relația dintre română și albaneză, moștenirea traco-dacă în limbile balcanice, relația dintre limba română și limbile vecine ei), *Straturile vocabularului românesc*, *Toponime și antroponime*, *Limba română: structură, moștenire, probleme de etimologie și Fonetică și fonologie românească*. Partea a doua este dicționarul propriu-zis. În cea de-a treia sunt adunate diferite glosare și mai multe liste de rădăcini: pre-indo-europene, protoboreale și indo-europene.

Dicționarul conține aproximativ 5.500 de intrări (inclusiv variantele lexicale care trimit la intrările principale), dintre care 416 toponime (horonime, oiconime, oronime, hidronime) și antroponime.

Autorul își propune „să reducă numărul elementelor lexicale neexplicate sau « enigmatice » la un minimum acceptabil, ca în orice altă limbă”³ (Paliga, *EDRL*, 3), ceea ce înseamnă, de fapt, să mărească numărul elementelor moștenite din substrat. El estimează că numărul „termenilor moșteniți din substrat este de cel puțin trei ori mai mare decât al celor din listele alcătuite de Poghirc, Russu sau Boerescu” (Paliga, *EDRL*, 4), mai precis „probabil în jur de 1.000 de rădăcini de bază, adică fără a lua în considerare formele derivate” (Paliga, *EDRL*, vii).

Punctul de plecare pentru atingerea acestui obiectiv fusese indicat de Cicerone Poghirc, potrivit căruia „domeniul în care trebuie să căutăm elementele de substrat este acela al elementelor fără etimologie sau cu etimologie nesigură” (Poghirc, *Influența*, 319). Pentru Paliga, *EDRL*, sursa elementelor cu etimon necunoscut este DEX, care înregistrează 1.257 de cuvinte de acest fel (Paliga, *EDRL*, 65); cele mai multe dintre ele pot fi găsite aici: <https://www.contributors.ro/put%C8%9Bina-gramatica-cuvinte-dacice/>. Pentru 90 de cuvinte, DEX folosește cf. *alb.*, cu care semnalează o corespondență între termenul românesc și unul albanez. Majoritatea acestor cuvinte se regăsesc pe listele cercetătorilor care s-au ocupat de substratul limbii române.

³ Traducerea tuturor citatelor din Paliga, *EDRL* și a celor din paginile web la care facem referință ne aparține.

Obiectivul dicționarului este acela de a repune în discuție etimologia unor cuvinte controversate și ne-am aștepta ca el să le cuprindă în primul rând pe acestea – aparținând lexicului fundamental și celui secundar –, alături de arhaisme și regionalisme din dacoromână, precum și termeni din dialectele sud-dunărene, în măsura în care ei servesc demonstrației etimologice. Fiind vorba despre aportul substratului la structura limbii române, prezența toponimelor în dicționar este, de asemenea, previzibilă.

Este surprinzător, prin urmare, ca în setul restrâns de 5.000 de intrări să găsim și neologisme, precum *amanet*, *ameriza*, *antreu*, *aplauda*, *aseleniza*, *bar*, *blacheu*, *corupție*, *crossă*, *dom*, *ebraic*, *golem*, *gulag*, *jaluzele*, *macaz*, *soviet*, *șah*, *toaletă*, *vampir* sau *zelot*. Unui cititor care consultă Paliga, EDRL îi este dificil să înțeleagă, de pildă, motivul pentru care, alături de cuvinte din aromână apar, uneori chiar pe aceeași pagină, termeni neologici (unii dintre ei foarte recenți): *adaru*, alături de *algoritm*, *bașu*, alături de *bluetooth*, *hic* și *hidos*, *păl'iur* și *pișcot* sau *sprigiur* și *stringent*. Multe dintre neologisme par a-și fi câștigat dreptul de cetate în Paliga, EDRL în virtutea faptului că sunt dublete etimologice ale unor termeni moșteniți din latină/substrat (sau considerați astfel). Autorul remarcă și subliniază, de pildă, legătura dintre *clama* și *chema*, *duce*² (titlu nobiliar) și *duce*¹ („a căra, a transporta etc.”), *mică*² („mineral”) și *mică*¹ „fărâmbă” (< lat. *mica*), *ateriza* și *țară*, *ameriza* și *mare*, *converti* și *învârti*, *discerne* și *cerne*, *fugă* („gen muzical”) și *fugă* („alergare”), *lactat* și *lapte*, *natație* și *nota/înota*, *pizza* și *pită* sau *vaccin* și *vacă*.

3. Sursele moștenirii din substrat în Paliga, EDRL

În afară de această structură, patentă, mai există și una latentă, rezultat al generalizării unor metode pe care le vom discuta sub §5, dar care sunt vizibile, de exemplu, în tratamentul etimologic al lui *pită*.

Modul în care se face etimologia acestuia este simptomatic pentru întregul dicționar. Potrivit acestuia, *pită* este înrudit cu *pizza*, cele două având în comun o rădăcină protoboreală, *P-X „a căuta mâncare, a culege roade; alimente”. It. *pizza* ar putea fi, prin urmare, în latină un împrumut din limba tracă sau din substratul italic. În română, *pită* face parte dintr-un microcâmp lexical omogen din punct de vedere etimologic,

deoarece cuprinde fie elemente moștenite, din latină (*pâine*) sau din substrat (*pită* și *brut* „pâine neagră”) – chiar dacă DELR îl consideră pe *brut* un împrumut din dialectul săsesc –, fie formate în română de la acestea: *pitar*, *brutar*, *brutărie* etc. Nu se amintește nicăieri că *pită* ar fi un împrumut din bulgară.

Operația de extindere a clasei cuvintelor moștenite din substrat nu constă, deci, doar în explicarea prin substrat a termenilor din DEX etichetați cu *et. nec.*, ci este o acțiune mult mai amplă, ce presupune reconsiderarea etimologiei unor cuvinte pe care dicționarele limbii române le-au catalogat drept împrumuturi din slavă, maghiară, turcă etc. sau moștenite din latină.

Astfel, sunt elemente moștenite din substrat și nu, cum susțin dicționarele, *din slava veche sau limbi slave învecinate* termeni precum *bolovan*, *brazdă*, *coborî*, *cotoi*, *castravete*, *da*⁴ (adv.), *deal*, *dârz*, *dibaci*, *gard*, *gâscă*, *mândru*, *ovăz*, *pândi*, *plug*, *stejar*, *târg*, *voi*, *vorbi*.

Termenii mutați din categoria *împrumuturi din maghiară* în cea a elementelor păstrate din substrat includ pe *Ardeal*, *ban*, *bănuî*, *biruî*, *Ceahlău*, *dâmb* („dacă admitem o moștenire din substrat în limba română, atunci ar trebui să considerăm și originea românească a magh. *domb*” (Paliga, EDRL, s.v.)); *gând* – magh. *gond* are etimon necunoscut, „prin urmare, el trebuie acceptat ca fiind un împrumut din limba română” (Paliga, EDRL, 52), „sensul original al rădăcinii IE fiind păstrat în *zgândări*” (Paliga, EDRL, s.v. *gînd*); *hârciog* („până când vor fi invocate argumente suplimentare și solide, este mai probabil să presupunem o origine românească a termenului din maghiară și poate și a termenilor din celelalte limbi slave” (Paliga, EDRL, s.v.)); *labă* („rom. *labă* își are mai degrabă originea în substrat [...] magh. *láb* este împrumutat din română” (Paliga, EDRL, s.v.)); *meleag* („forma maghiară este mai degrabă împrumutată din română, dacă admitem că magh. *mellék* are un sens care ar putea fi derivat din « pământ, regiune ». Până când vor putea fi invocate alte argumente, aceasta [comparația dintre rom. *meleag* și magh. *mellék*] pare o asemănare fortuită” (Paliga, EDRL, s.v.)); *neam* („dacă în română este un element de substrat, atunci este un împrumut din română în maghiară”, în plus, „originea cuvântului în maghiară este

⁴ „[...] cele mai vechi atestări cunoscute ale particulei afirmative *da* în română provin din textele scriitorului muntean Iancu Văcărescu, datând din intervalul 1810-1819 [...]” (Celac 2023: 236).

necunoscută" (Paliga, *EDRL*, s.v.)); *oară* („localitate”, ca în *Sighișoara*) > magh. *vár* > *város*, ceea ce înseamnă că „ipoteza că rom. *oraș* este împrumutat din maghiară este eronată și trebuie abandonată. Rom. *oraș* și membrii bogatei sale familii lexicale sunt din substrat și, până la urmă, de origine pre-indo-europeană” (Paliga, *EDRL*, 53); „termenii rom. *oraș*, *uraș* sunt reprezentanți tipici ai răd. pre-IE *OR-, *UR- « mare, înalt » și de aici « așezare, localitate mare »” (Paliga, *EDRL*, s.v. *oraș*), *șoim*, *uliu*, *urias*.

Sunt relocate de la *împrumuturi turcești* la elemente de substrat *bir*, *chel*, *cioban*, *dușman*, *haide*, *oină*.

În sfârșit, printre elementele moștenite din *latină* pentru care Paliga, *EDRL* propune un etimon din traco-dacă se numără și *ajuna*, *arțar*, *boașă*, *destrăma*, *mațe*, *mătrează*, *varză*, *zestre* sau *zână*.

4. *Sigur, probabil, posibil: o structurare latentă*

Criteriile după care stabilem dacă un cuvânt românesc provine din substrat sunt enumerate, în ordinea importanței lor, într-una dintre contribuțiile importante la cercetarea substratului, aparținând lui Cicerone Poghirc. Pentru a evalua gradul de probabilitate a provenienței din substrat a unui termen, Poghirc propune cercetătorului să realizeze o comparație între termenul de a cărui origine este interesat și cuvinte: 1) atestate în daco-moesiană; 2) atestate în alte limbi balcanice vechi (tracă, iliră, vechea macedoneană, greaca veche); 3) comune cu albaneza; 4) din limbile baltice (letonă, lituaniană) sau din armeană; 5) din alte limbi indo-europene (sanscrită, gotică, avestică, irlandeză, frigiană, mesapică). Comparația cu „simple rădăcini indo-europene nu este edificatoare” (Poghirc, *Influența*, 320). Clasificarea lui Poghirc nu înseamnă însă neapărat că termenii din prima grupă ar avea o probabilitate mai mare de a fi moșteniți din substrat decât a celor din grupele 2 și 3, pentru că tot felul de considerente pot complica lucrurile. Vezi, de pildă, cazul lui *colibă*, un termen general balcanic – deși face parte din grupa cuvintelor selectate după primul criteriu de mai sus, originea traco-dacă a acestuia este considerată „mai puțin probabilă” (Poghirc, *Influența*, 330).

Brâncuș, *Substrat* operează cu criteriul comparației cu albaneza și împarte cuvintele din substrat în două grupe: sigure și probabile. Aplicând

criteriul comparației cu albaneza și pe cel comparativ, în plan indo-european, Boerescu, *Elemente* ajunge la o tripartiție a cuvintelor din substrat în probabile, contaminări (între elemente latine și elemente de substrat) și cuvinte care, cel mai probabil, nu aparțin substratului.

În Paliga, *EDRL* sunt utilizate zece trepte ale probabilității în discutarea termenilor candidați pentru clasificarea în substrat. Această discriminare nu este nicăieri motivată explicit și nu este evidențiată formal în dicționar – grupele de mai jos sunt obținute de noi în urma unor căutări după adverbele probabilității din titlul acestui capitol sau a altora sinonime cu ele:

1. „element de substrat?” O categorie ce cuprinde în primul rând termeni dialectali: *beldie* „prăjină”, *cazic* „țăruș de care este legată barca”, *chersă* „zarzără”, *chipcel* „unealtă de pescuit”, *cinchi* „a sta pe vine”, *devlă* „cap de porc, țeastă, căpățână”, *gânj* „nuia trecută prin foc și răsucită”, *japșă* „baltă mică”, *lastră* „stofă de lână”, *smead* „cu fața negricioasă”, *tiv* „margine”;
2. „poate reflecta aceeași rădăcină ca în x” (x = element de substrat) – de ex., *Brâncuș* este clasat ca element de substrat pentru că ar avea radicalul comun cu *brânză*;
3. „nu poate fi exclusă o supraviețuire din substrat” – de ex., *brut* („pâine neagră”), *castravete*, *cață* „băț lung”, *dihor*, *dumiri*, *gărgăriță*, *greși*, *măracine*, *mândru*, *tigvă* sau *vifor*;
4. „mai degrabă un element de substrat”. O categorie care cuprinde termeni a căror origine din substrat este subliniată polemic. Printre altele, sunt considerate mai degrabă din substrat *cânepă*, *dușman*, *dârș*, *gând*, *gât*, *gleznă*, *învăță*, *labă*, *maț*, *ovăz*, *plug*, *răzeș*, *stejar*, *târg*, *uliu* și *vorbi*. De asemenea, pronumele invariabil *ce*, verbul *voî* („utilizat în primul rând pentru a forma timpul viitor”, Paliga, *EDRL*, 515) și *o* (aux. invar. pentru formarea viitorului);
5. „posibil element de substrat” – grupă ce cuprinde termeni dialectali și populari (*alivancă*, *arichiță* „ce rămâne din zer după extragerea urdei”, *bojoc*, *brănuî* „a impregna cu grăsime pielea tăbăcită”, *bruft* „tencuială”, *cobilă* „iapă; suport de lemn”), dar și termeni din vocabularul principal, precum *biruî*, *căpșună*, *cocoș*, *colț* sau *corcoduș*;

6. „probabil element de substrat” – grupă foarte eterogenă, ce reunește termeni pe care alte dicționare îi consideră moșteniți din latină (*anină, boasă, bucium*), din substrat (*buc* „pleavă, scame”), împrumutați din slavă (*bleg, câlți*), din limbi slave moderne (*coruncă* „dispozitiv” < pol. *koronka*), din maghiară (*berc* „pădurice”) sau din alte surse, de ex. *bandulă* „dispozitiv folosit pentru tragerea parâmelor de acostare”, care, după DELR, este rezultatul unei interferențe între it. *imbando* și *saulă*;
7. „în cele din urmă (engl. *ultimately*) un element de substrat”, în sensul în care „originea [lui *oțet*] este în cele din urmă lat. *acetum*”. Sunt descrise în acest fel *brazdă* (Paliga, *EDRL*, 76) și *oraș* (Paliga, *EDRL*, 53);
8. „cel mai probabil un element de substrat”. Singurul element de substrat autentic din această grupă este *argea*. Aici sunt incluse însă și *baltag, cimbru, ciomag, ciorap, ciorchine, cârcel, cofă, colb, mătrează, stâng* sau *țipă*;
9. „foarte probabil un element de substrat” – *bot, motan, pârlă, stingher*;
10. „în afară de orice îndoială un element de substrat”. O categorie în care sunt grupate multe cuvinte considerate ca moștenite din substrat de lucrările consacrate, dar și altele, cum ar fi interj. *aș(i), auș, amurg, borș, chel, chin* sau *zână*.

În lipsa unor criterii clare și aplicate riguros, clasificarea de mai sus este subiectivă, irelevantă și inutilă.

5. Considerații asupra metodei

Autorul dicționarului utilizează mai multe criterii pentru a alimenta grupul termenilor moșteniți din substrat: fonetic, onomasiologic, derivativ sau combinații ale acestora.

5.1. Criteriul fonetic

Păstrarea în română a unor cuvinte din substrat se datorează fenomenului de bilingvism. Aceasta înseamnă că termenii latinești și cei din traco-dacă,

utilizați de vorbitori care cunoșteau ambele limbi, au fost supuși unui tratament fonetic identic. „Evoluția fonetică a acestor cuvinte [din substrat] este aceeași cu a cuvintelor de origine latină, de exemplu: *-l-* [velar] intervocalic a devenit *-r-* (*viezure*, în albaneză: *vjedhullë*, *abure*, în alb. *avullë*), africata *dz*: *bardzu* adj. „alb”, *madzăre*, *viedzure* etc. (care nu apare în elementele împrumutate târziu)” (Brâncuș 2005: 49), africata prepalatală *ǵ* (*giumățate*, ca și *ǵocu*), *ll + a > ø* (*argea*, ca și *stea*) etc. Cu toate acestea, „elementele de substrat nu sunt uniforme din punctul de vedere al evoluției fonetice” (Brâncuș, *Substrat*, 335), fapt vizibil, de pildă în *abure* (păstrarea lui *b* interv., spre deosebire de lat. *hiberna* > *iarnă*), *l* velar intervocalic păstrat în *balaure* sau *căciulă* și altele. Autorul citat consideră că astfel de cuvinte au intrat în latina dunăreană după încetarea acțiunii legilor fonetice amintite.

Aceste fenomene fonetice sunt tratate de Brâncuș în termeni de regulă și excepții, dar diferențierea aceasta nu este generalizată (nu toate regulile au și excepții). În Paliga, *EDRL* se vorbește însă despre conservarea consoanelor intervocalice *b*, *l*, *v* („acestea sunt păstrate totdeauna” Paliga, *EL*, 8) sau a grupurilor consonantice *br*, *cl* ori *gl* ca despre niște reguli fonetice particulare în tratamentul cuvintelor din substrat.

Există mai multe consoane intervocalice sau grupuri consonantice a căror apariție este considerată în Paliga, *EDRL* normală în elementele din traco-dacă și prin urmare este un indice al moștenirii acestora din substrat:

- *b* intervocalic conservat (spre deosebire de lat. *b > ø*): *bubă*, *ciubăr*, *cobe*, *cobilă*, *coborî*, *cocioabă*, *dibaci*, *dibui*, *labă*, *roabă*, *Sabasa*, *Sebeș*, *Sibiu*;
- *l* velar intervocalic conservat (spre deosebire de lat. *l > r*): „*l* intervocalic este normal în TOATE elementele de substrat din limba română” (Paliga, *EDRL*, s.v. *dulău*; sublinierea cu majuscule apare în original): *alelei*, *bală*, *balaure*, *bălan*, *bale*, *baligă*, *beli*, *căciulă*, *Călan*, *Căliman*, *ciolan*, *coleire*, *colibă*, *colin*, *derdeluș*, *dulău*, *durduliu*, *Galați*, *halî*, *olat*, *Peleaga*, *pilă*, *sculă*, *sculă*, *Sulina*, *tăvăli*, *teleleu*, *tuleu*, *uliu*, *ului*;
- *v* intervocalic conservat (spre deosebire de lat. *v > ø*): *Bîrzava*, *ciorovăi*, *ciovei*, *Deva*, *Moldova*, *Savu*, *Suceava*, *șovăi*;
- grupurile (s)*cl*, (s)*gl* conservate (spre deosebire de lat. *cl > cl' > chi* și *gl > gl' > ghi*): *clanță* („păstrarea grupului *cl-* ar fi normală într-un

element de substrat, dacă o comparăm cu evoluții precum lat. *clamo, clamare* > rom. *chema*; *clavis*, Ac. *clavem* > *cheie* etc.” (Paliga, *EDRL*, s.v.)), *clintí, clipí* („înruit în deaproape cu vb. *sclipí*, deci și cu *sclipeț*, un argument solid pentru ca vb. *clipí* ~ *sclipí* să nu poată fi de origine slavă (cum e în DEX și la alți autori). Păstrarea secvenței (s)cl- + vocala e/i este normală într-un element de substrat” (Paliga, *EDRL*, s.v.)), *cloambă, glod*;

- grupul *br* conservat (spre deosebire de lat. *br* > *ur*): toponimele *Ibru*⁵ și *Tibru*. În listele cu termeni moșteniți din substrat propuse de Russu, *Etonogeneza*; Brâncuș, *Vocabular*; Brâncuș, *Substrat* și Boerescu, *Elemente* nu există niciun cuvânt care să conțină grupul consonantic -*br*- intervocalic. În dicționarele și glosarele din *Sursele* acestei lucrări apare un singur toponim care satisface această condiție, *Abrud*, considerat moștenit din substrat de Hasdeu, *EMR*, Poghirc, *Influența*, 359 și Paliga, *EDRL*. Foarte probabil, însă, acest toponim este format în română, cu prepoziția *a* (< lat. *ad*) și *brud* (var. a lui *brod* „vad; bac” < v.sl. **brodŭ*), așa cum a arătat convingător Moldovanu 1983–1984: 386–388.

Este practic imposibil să considerăm că fenomenul de bilingvism latino – traco-dac a avut loc și în același timp că termenii traco-daci au avut parte de tratamente fonetice diferite de cele aplicate termenilor latinești. Excepțiile nu se pot explica decât într-un singur fel: „aceste cuvinte au fost asimilate târziu în latina dunăreană, când legile fonetice respective încetaseră de a mai fi active” (Brâncuș, *Substrat*, 335–336).

5.2. Criteriul onomasiologic

Diferite cuvinte din Paliga, *EDRL* își câștigă dreptul de a figura în categoria moștenirii din substrat în virtutea formei și/sau a sensului lor. Pentru că

⁵ Motivele pentru care hidronimul *Ibru* nu poate fi considerat traco-dac sunt discutate în Moldovanu 1983–1984. Concluzia autorului este că „dificultatea fonetică [*i.e.* păstrarea lui -*br*-] nu poate fi înlăturată, astfel încât e de preferat explicația dată de către Ioan Pătruț hidronimelor noastre, de la un nume de persoană *Ibru*” (Moldovanu 1983–1984: 410).

întrețin o relație semantică cu elemente moștenite din substrat, ele primesc la rândul lor această calitate. Prin urmare, multe microcâmpuri lexicale românești ajung să fie foarte omogene din punct de vedere etimologic. Iată câteva exemple:

- *coborî*: „un foarte probabil element de substrat, la fel ca și *urcă*, antonimul lui” (Paliga, *EDRL*, s.v.);
- *babă*: „în română, această formă feminină are echivalentul masculin *moș*, care este un element de substrat, deci *babă* ar putea avea aceeași origine” (Paliga, *EDRL*, s.v.);
- *cioban*: „rom. *cioban* trebuie considerat un element de substrat înrudit cu *ban*, *jupân* [...] și *stăpân*” (Paliga, *EDRL*, s.v.); „*ban* reprezintă baza generică a unor forme compuse vechi, cu *ban* sau *pan*: *cio-ban* [...], *ju-pân* [...], *stă-pân*. [...] Cea mai problematică dintre toate aceste forme este *cioban*, dar numai pe baza presupunerii eronate că *-b-* intervocalic nu s-a putut păstra în elementele autohtone ale limbii române. [...] Formele *ban*, *cioban*, *jupân* și *stăpân* reprezintă o familie etimologică compactă și trebuie analizate împreună” (Paliga, *EDRL*, s.v. *ban*); „de ce ar fi împrumutat românii un cuvânt turcesc pentru a desemna o sferă semantică pentru care limba oferea deja mai multe sinonime?” (Paliga, *EDRL*, 54). În plus, *cioban*² „recipient pentru lichide” „păstrează sensul preistoric al cuvântului, « a proteja » = (1) a proteja lichide – recipient; (2) a proteja oi – păstor” (Paliga, *EDRL*, s.v. *cioban*);
- *ovăz*: „este mai probabil ca sl. *ovbsv* să fi fost împrumutat din tracă, decât ca rom. *ovăz* să reflecte un împrumut din slavă. Toate celelalte cereale principale sunt de origine latină, vezi *grâu*, *secară*, *orz* și *mei*, în timp ce *porumb* este o creație internă” (Paliga, *EDRL*, s.v.);
- *cocoș*: „pare un element de substrat, alături de alte forme asemănătoare, de exemplu *rață* și *gâscă* (în ciuda ipotezei larg răspândite că și acesta din urmă ar fi de origine slavă)” (Paliga, *EDRL*, s.v.);
- *gâscă*: „singura formă înrudită cu rom. *gâscă* este bg. *gaska*, dar și acesta poate fi o moștenire de substrat, deoarece bulgara a păstrat la rândul ei elemente tracice în vocabular. Toate aceste limbi [româna, albaneza, rusa, poloneza, ceha, limbile germanice] moștenesc o veche rădăcină indo-europeană, care a fost inițial onomatopeică. Din aceeași rădăcină, limba română a păstrat *gaie* « uliu » și *gaiță*

« corb », tot din substrat. De notat că și *rață* este un element de substrat, ceea ce face ca analiza să fie coerentă” (Paliga, *EDRL*, 51).

În afară de numele de păsări amintite mai sus, româna a moștenit din substrat numeroase nume de pești. Paliga, *EDRL* înregistrează 34 de ihtionime, din care 26 sunt considerate moștenite din substrat. Dintre acestea, 2 sunt certe: *cegă* („nu există niciun motiv să ne îndoim de originea [lui] veche, din substrat”, Paliga, *EDRL*, s.v.) și *crap*; 12 (foarte) probabile: *biban*, *cicar*, *corozbină*, *fâsă*, *foac*, *fufă* (nume generic, „plevușcă”), *moroi*, *scrumbie*, *somn*, *știucă*, *țipar*, *zvârlugă*; 3 posibile: *coblic*, *moacă*, *sturion* (numele unei familii de pești); 8 relaționale: *babete* (derivat de la *babă*, considerat element de substrat, ca și *moș*); *boarță* (pus în legătură cu *borț*, *borțos* și *burtă*); *cârjancă* (derivat de la *cârjă*, considerat element de substrat); *ghiborț* (derivat din aceeași rădăcină cu *gheb*, considerat element de substrat); *juvete* (nume generic pentru pește mic, de la aceeași rădăcină ca și *juvelnic*, considerat element de substrat); *licurin* (derivat dintr-o rădăcină comună cu a lui *licări*, considerat element de substrat); *nisetru*, pus în legătură cu *Nistru*; *rizeafcă* („rădăcina *riz-/ris-* este atestată în numeroase elemente din tracă”, Paliga, *EDRL*, s.v.) și 1 pus sub semnul întrebării („element de substrat?”): *beldiță*.

Câmpul lexical mai amplu al pescuitului include și 16 intrări pentru unelte și dispozitive de pescuit (*aná*, *cazíc*, *chipcel*, *gârgâr*, *juvelnic*, *meredeu*, *oríe*, *voloc*), locuri de pescuit (*loviște*), verbe care trimit la acțiuni specifice (*a țicuî*), nume de momeli (*burlău*), unele dintre acestea explicate prin substrat sau prin derivare internă.

S-ar părea că româna este în acest fel posesoarea unui câmp lexical ihtionimic probabil unic printre celelalte limbi romanice prin omogenitatea și coerența lui etimologică. Analiza câtorva dintre elementele care-l compun este relevantă aici, unde ne interesează plasarea lor relațională în fondul moștenit din substrat:

biban ~ *baban*

„Ihtionimul *biban* este cel mai vechi, iar *baban* este un derivat expresiv, pornind de la dimensiunea acestui pește mare” (Paliga, *EDRL*, s.v. *baban*); „ambele cuvinte derivă dintr-o rădăcină cu sensul de bază « mare, uriaș »” (Paliga, *EDRL*, s.v. *biban*).

Biban este atestat însă pentru prima dată în română la începutul sec. XVIII și este un împrumut din bulgară. Bibanul poate fi considerat cu greu un pește mare, din moment ce „dimensiunile cele mai frecvente ale peștilor prinși sunt în jur de 30cm (1ft) și 450g (1lb) sau mai puțin, iar orice [biban] care depășește 40cm (16in) și 900g (2lb) este considerat o captură de preț” (<https://en.wikipedia.org/wiki/Perch>). După DELR, sensul de „mare” al lui *baban* este ulterior, sensul inițial fiind cel de „animal matur”. Conexiunea dintre *biban* și *baban* este, prin urmare, o etimologie populară;

țipar „element de substrat sigur” (Paliga, *EDRL*, s.v.) ~ *țeapă* ~ *Tebea* ~ *Țibleș* ~ *Țibana* ~ *Țibuleac*

Termenii din acest lanț ar avea în comun o rădăcină **T-B-* sau **T-P-* „țeapă/țepos”. Prin urmare, *țiparul* și-ar fi primit numele „după forma țepoasă a acestui pește” (Paliga, *EDRL*, s.v. *Țebea*). De fapt, *țipar* este derivat de la *a țipa*, el fiind un „pește de apă dulce stătătoare [...] care poate respira și aer atmosferic, producând niște sunete caracteristice când este scos din apă” (MDA);

nisetru ~ *Nistru* ~ *nasture*

„[*nisetru*] reflectă, mai degrabă, originea pre-indo-europeană, de la o rădăcină **N-S-* sau **M-S-* « rotund, curbat »” (Paliga, *EDRL*, s.v.).

Cuvântul există în toate limbile slave, cu forme derivate din proto-balto-slavicul **ešetras* (<https://en.wiktionary.org/wiki/Reconstruction:Proto-Slavic/esetr%D1%8A>). În română el este foarte probabil un împrumut din bg. *ecemъp* (rezultatul unei aglutinări, după cum propune Șăineanu 1929: *un isetru* > *nisetru*) sau direct din bg. *нечемъp*;

scrumbie ~ „posibil pus în legătură cu *scrum*, după culoarea cenușie a acestui pește”, Paliga, *EDRL*, s.v.).

Chiar dacă *scrum* este moștenit din tracă, *scrumbie* rămâne un cuvânt împrumutat din ngr. *σκομπί* în sec. XVIII, nefiind atestat anterior epocii fanariote (Gáldi 1939: 86-87). Greaca modernă îl păstrează din v.gr. *σκόμβρος*, de unde derivă lat. *scomber* („macrou”) (> it. *scombro*). În toate

limbile care l-au împrumutat din greacă (<https://en.wiktionary.org/wiki/%CF%83%CE%BA%CE%BF%CF%85%CE%BC%CF%80%CF%81%CE%AF#Greek>), termenii corespunzători păstrează fonetismul original; româna este singura care face excepție, forma actuală (ngr. *scoumpri* > rom. *scrumbie*) explicându-se printr-o metateză. Pletora de forme înregistrate dialectal ale acestui cuvânt indică un termen relativ recent și dificil de adaptat;

cegă („dat fiind că peștele este original din bazinul Mării Negre, al Mării Azov și al Mării Caspice, nu există niciun motiv să ne îndoim de originea veche, de substrat, a cuvântului românesc” Paliga, *EDRL*, s.v.);

De fapt, cuvântul există în foarte multe limbi, fiind un *Wanderwort*. Termenul românesc este un împrumut dintr-o limbă învecinată, posibil maghiara (DELR);

crap ~ *Carpați*

Potrivit DELR, „rom. *crap* < scr., bg. *krap* sau v.sl. **krapŭ* < sl. com. **korpŭ*, înrudit cu germ. *Karpfen*, v.germ. de sus *karpfo*, *karmo*, de unde și lat. târziu *carpa*”.

Karpfen, la rândul lui, poate fi pus, desigur, în legătură „cu gr. *Karpátēs óros* (*Καρπάτης ὄρος*) « Munții Carpați » și cu *Kárpis* (*Κάρπις*), un afluent al Dunării, ambele legate de alb. *karpě* « stâncă »” (<https://www.dwds.de/wb/Karpfen>).

Problema este însă alta. Vânarea și evidențierea celui mai îndepărtat etimon accesibil este o metodă păcătoasă, pentru că pune între paranteze secole, dacă nu chiar milenii, de istorie. Este evident că singurul etimon valid este cel proxim (scr., bg. *krap* sau v.sl. **krapŭ*) și nu cel aflat la distanța maximă de termenul cercetat. Etimologia lipsită de principii clare și aplicate ferm produce confuzie și duce la rezultate ridicole. Singurul lanț, dintre cele de mai sus, care poate fi argumentat verosimil (*boarță* ~ *borț* ~ *borțos* ~ *burtă*) este astfel ascuns de mulțimea celor imposibil de argumentat în mod credibil.

5.3. Criteriul derivativ

Una dintre cele mai utilizate metode etimologice în Paliga, *EDRL* este „derivarea nemijlocită din radicale indo-europene” (Boerescu 2017: 426). Termenii studiați sunt interconectați și se explică unul pe celălalt pentru că împărtășesc o rădăcină comună. Atenția lexicografului este îndreptată în permanență nu spre cea mai apropiată conexiune, ci spre cea mai îndepărtată – el este interesat de etimologia indirectă. O bună ilustrare a acestei observații este modul în care se face etimologia cuvântului *dușman*. Redăm integral această intrare:

„*dușmán* s.m. « inamic ». Cuvânt IE vechi, considerat adesea, fără un motiv solid, de origine turcă. Tc. *düşman* provine din persană (pentru un caz similar, vezi *cioban*). Forma rom. are paralele clare în gr. *δυσμενής*, sanscr. *durmanāḥ* « dușman » = rom. *dușman* (Simenschy-Ivănescu 208). Prefixul IE **dus-* este privativ. Forma este deci un compus, *duș-man*, în care partea a doua are legătură cu antroponimele *Manea*, *Manu* etc. Ipoteza unui împrumut din turcă nu este justificată, și nici măcar din neogreacă. Cuvântul este mai degrabă din substrat, înrudit cu termenul din persană, el fiind deci un împrumut și în limba turcă. Vezi *Man*, *Manu*, *Manea* și discuțiile de acolo. Rădăcina protoboreală #150.” (Paliga, *EDRL*, s.v.)

Esențial aici pentru înțelegerea lucrurilor este semnul care echivalează termenul sanscrit cu cel românesc (sanscr. *durmanāḥ* = rom. *dușman*). Sanscr. *durmanas*, compus din *dus-* „rău” și *mānas* „minte”, înseamnă „cu o dispoziție proastă, trist, melancolic” (<https://www.wisdomlib.org/de/definition/durmanas>). Prin urmare, el nu are sensul corespondentului său românesc – sau, mai scurt spus, *durmanas* ≠ *dușman*. Însăși ideea de a pune alături româna și sanscrita pare deplasată, pentru că transformă etimologia dintr-o disciplină diacronică într-una acronică. Cu alte cuvinte, în loc de: rom. *dușman* < tc. *düşman* < pers. *došman* < pers. medie *dwšmyn'* < proto-iran. **dušmánāh*, cf. v.gr. *δυσμενής*, sanscr. *durmanas*, se preferă legătura directă: rom. *dușman*, cf. sanscr. *durmanas*.

Putem face observații similare în legătură cu modul în care este tratat în Paliga, *EDRL* termenul *colibă*:

„colibă s.f. « căsuță, cabană ». [...] Formele [citate anterior] sunt vechi și se referă la un tip tradițional de locuință, explicat de obicei din gr. *kalybe* [v.gr. *καλύβη*] [...] Cu toate acestea, detalii precum *b*, și nu *v* (cu excepția alb. *kalivë*), indică un element vechi grecesc. Dacă traca a transmis cuvântul din greacă în latina balcanică, evoluția *a > o* poate fi în cele din urmă o influență sud-slavă, dar și în traca târzie există această evoluție în unele situații. [...] Făcând abstracție de originea finală, cuvântul pare să se fi răspândit din tracă, deci în română el poate fi considerat un element de substrat.” (Paliga, *EDRL*, s.v.)

Istoria lui *colibă* în Paliga, *EDRL* ar fi deci următoarea: v.gr. > trac. > lat. balc. (> sl.) > rom. După DELR, în schimb, traseul lui *colibă* este următorul: gr. *καλύβη* > v.sl. *koliba* (> m.bg. > scr.) > rom., succesiune în care nu apare o etapă tracă. Problema nu este însă aceasta, ci are legătură directă cu modul în care lexicograful înțelege să facă etimologie. În timp ce pentru DELR etimologia este istoria redată succint (v.sl./scr. > rom.) sau detaliat (gr. > v.sl. (> m.bg. > scr.) > rom.) a termenului în cauză, pentru Paliga, *EDRL* ea este o problemă de alegere, influențată de obiectivul care se dorește atins și „făcând abstracție de originea finală” (adică de penultimul punct, etapa slavă).

Demersul etimologic din intrările dicționarului este în permanență susținut de afirmațiile teoretice din capitolele părții întâi a volumului, dar mania etimologiei indirecte denaturează concluziile. De pildă, din capitolul *Considerații generale* aflăm că „(proto)slava a fost rezultatul interferențelor a trei limbi satem [...]: (1) o ramură a [...] balto-slavei, (2) grupuri iranice [...] și (3) grupuri tracice [...] neafectate de romanizare” (Paliga, *EDRL*, 24) sau că „grupurile nord-tracice (carpii) sunt responsabile pentru unele elemente ale substratului românesc, parțial pentru glotogeneza slavă și parțial pentru profilul modern al limbii albaneze” (Paliga, *EDRL*, 25). Toate acestea pot fi perfect adevărate, dar ce rămâne este faptul că în Paliga, *EDRL* împrumuturile slave din română sunt considerate *în cele din urmă* traco-dace. Una dintre urmările practicării etimologiei indirecte este și faptul că „în cele din urmă” (engl. *ultimately*) este o locuțiune frecvent utilizată în Paliga, *EDRL*: „rom. *oraș* and its rich related family are from the substratum, and ultimately of Pre-Indo-European origin” (Paliga, *EDRL*, 53); „rom. *brazdă* #84 may ultimately be from the substratum too, as a common old European term” (Paliga, *EDRL*, 76); „the fish name *bibán*

is the oldest, and *babán* is an expressive derivative from the size of this big fish. A probable substratum element, ultimately” (Paliga, *EDRL*, s.v. *baban*).

Căutarea neobosită a celui mai îndepărtat etimon face adesea ca etimologiile celor mai obișnuiți termeni să aibă un nivel foarte scăzut de credibilitate. De pildă, cel puțin opt cuvinte din română (*dibaci*, *dibui*, *dârz*, *jupân*, *razem*, *zmeu*, *zmeură* și *zână*) păstrează, în țesătura lor, nume ale unor zeități trace (sau al unui rege dac, *Diurpaneus*):

- *dibaci* – „element de substrat, legat de prima parte a lui *Dabatopeios* « Deus Faber al tracilor », adică « zeul iscusit » < IE **dhabh-* « a fixa, a potrivi, a aranja »” (Paliga, *EDRL*, s.v.); același radical în *dibui*;
- *dârz* – „înruit cu numele zeului *Derzelas*” (Paliga, *EDRL*, s.v.);
- *jupân* – „formele tracice ortografiate *Diurpaneus*, *Diupaneus*, *Diopanes* etc. [...] sunt doar încercări de a nota, în greacă și/sau latină, forma **ġupən*, forma tracă reconstruibilă fiind **ġupən* sau *ġupin* > rom. *ġupân* > *jupân*” (Paliga, *EDRL*, s.v. *ban*);
- *razem* – „explicația acestui termen constă, în ultimă instanță, în interpretarea lui drept compus construit cu prefixul din substrat *ră-*, *re-* și rădăcina *zăm-*, *zem-* « pământ », ceea ce confirmă și existența acestei rădăcini în tracă, așa cum se poate vedea din numele zeului *Zamolxis* (forma arhaică și originară; *Zalmoxis* este o metateză); aceeași rădăcină în *zmeu* și *zmeură*” (Paliga, *EDRL*, s.v.);
- *zână* – „element de substrat [...]. Potrivit ipotezei actuale, *zână* reflectă o continuare a lat. *Diāna* (sau *Dīāna*), zeița castității, a lunii și a vânătorii [...] Acest lucru este improbabil, [...] [*zână*] reflectă mai degrabă numele unei divinități feminine locale, răspândită în tot sud-estul Europei” (Paliga, *EDRL*, s.v.).

Paliga, *EDRL* utilizează pe scară largă rădăcini (pre-)indo-europene pentru a decide plasarea unui termen în grupul celor moșteniți din substrat. Lexicograful alcătuiește „familii” etimologice, ai căror membri, considerați ca provenind din substrat, sunt selectați după criteriul omofonic. Este o metodă care generează un cerc vicios: rădăcina IE este dedusă din „rădăcinile” termenilor selectați, după care grupului i se inventează un sens comun, ce formează sensul reconstruit al rădăcinii IE. În plus, în mod frecvent unul dintre elementele respectivei familii este un termen care în

literatura de specialitate apare ca moștenit din substrat – rolul lui este să susțină credibilitatea celorlalți. Iată câteva dintre aceste lanțuri etimologice:

apucă ~ aprig

„Sensul de bază al rădăcinii *ap-* poate fi reconstruit ca « a prinde, a strânge », de unde « cuprins de furie » ca în *aprig*” (Paliga, *EDRL*, s.v. *áprig*).

În schimb, în DELR, *apuca*: et. nes., probabil lat. **aucupārī* „a prinde păsări; a căuta să prindă, a vâna”, [...] cu simplificarea diftongului inițial și metateză; *aprig*: et. nes., probabil lat. *aprīcus* „expus la soare” (moștenit și în v.sd., v.it. dial., v.sp., cf. REW 561), de unde „înfierbântat, aprins”;

ban ~ cioban ~ jupân ~ stăpân ~ Diurpaneus;

bir ~ birui

Cei doi termeni sunt puși în legătură în virtutea faptului că „învingătorii vor percepe o taxă de la cei învinși” (Paliga, *EDRL*, s.v. *bir*);

brânză ~ brândușă ~ Brâncuș

Primele două sunt discutate pe larg în literatura de specialitate; *brânză* este considerat sigur, în timp ce *brândușă* este sigur în Russu, *Etnogeneza*, probabil în DELR și în Boerescu, *Elemente* sau exclus din listele realizate de Brâncuș, *Vocabular* sau Brâncuș, *Substrat* (motivul fiind că *brândușă* nu are corespondent în albaneză). Al treilea element din lanțul propus în Paliga, *EDRL* este, de fapt, un derivat de la *brâncă* „labă, picior de animal; mână” < lat. *branca*, iar *Brâncuș* este la origine un nume de câine, sinonim cu *Lăbuș*;

ceafă ~ Ceahlău

Conexiune neverosimilă. Primul este un element de substrat, dar cel de-al doilea denumește o specie de vultur, numită și zăgan, (< magh. *csaholó* „care țipă”, cu origine onomatopeică în limba sursă). Oronimul se explică pornind de la apelativul *ceahlău*;

chel ~ chilug ~ chelbe ~ chelfăni

Concatenare bazată exclusiv pe omofonia termenilor. Primul element al perechii este un turcism, cel de-al doilea o variantă dialectală moldovenească a lui *pilug* „pisălog”, *chelbe* este, potrivit DELR, un posibil element moștenit din latină; *chelfăni* este probabil un împrumut din maghiară (din nou, DELR); sensul presupus al lui *chelfăni* („a smulge cuiva părul din cap”) este total forțat și neverosimil (Paliga, EDRL, s.v. *chel*);

cârn ~ cârcel ~ cârlig ~ cârlionț ~ chirci ~ creț ~ crapán ~ Criș

Un lanț foarte eterogen, care pune laolaltă elemente de substrat – *cârlig*, *cârlionț* (un derivat al celui dintâi) și hidronimul *Criș*; altele împrumutate din slavă – *cârn*, *cârcel* (refăcut, de fapt, din *cârcei*) și *chirci*; un împrumut probabil din germană (*crapán*) și, după cele mai recente cercetări, unul moștenit din latină, în măsura în care rom. *creț* < lat. dun. **crīcius* < lat. *crīspus* + (adj.) **ēricius* (Boerescu 2014: 486);

coclauri ~ cocă ~ cocoașă

Paliga, EDRL presupune (s.v. *coclauri*) o rădăcină comună **K-K-* „a se umfla; sferă”, cu un sens care „s-a dezvoltat probabil din « înălțime, deal, munte »”; pe de altă parte, DELR, s.v. *coclauri*, îl pune în relație cu mai multe etimoane care au sensul de „loc adânc pe albia unui râu; groapă de fundație, excavație; căldare, cazan; vas adânc”; așadar, două sensuri diametral opuse;

duios/doios ~ dadă/dodă ~ doică/duică ~ daină/doină

Toate aceste elemente de substrat ar împărtăși o rădăcină *da-/do-/du-*, însemnând „a cânta cu vocea sau la un instrument” (Paliga, EDRL, s.v. *da-*, *da-da-*). Adj. *duios* are, însă, o bază lat. *dolium*, ipoteză susținută de formele îndoiat, ar. *dul’at* și *dol’* (DELR);

kilo- ~ chiloman („zgomot produs de 1000 de persoane”, Paliga, EDRL, s.v.); Al. Graur îl derivă însă pe *chiloman* din țig. *khelimos*, pl. *khelimata* „dans”, etimologie considerată probabilă de DELR;

mal ~ *mălai* (ca și *vatră* ~ *vătrai*)

Nu se înțelege motivul pentru care cei doi termeni sunt conectați, pentru că rădăcinile abstrase pornind de la ei au sensuri diferite: **M-L*- „deal, stâncă” vs **M-L*- „în bucăți mici; a măcina, a fărâmița; ciocan” (Paliga, *EDRL*, s.v. *mal* și s.v. *mălai*).

Formal, *mălai* poate fi explicat fără dificultăți din lat. **miliālia* („mei; boabe de mei”) > **mel’al’e* > *mela’l’e* (după disimilarea *l...l’* > *l...l’*) > *māla’l’e* > *mālaie* „mei” (prima atestare 1588) (Avram 2000: 122). Pentru a explica sensul de „făină” al termenului, Pârvu Boerescu pornește de la ipoteza unei contaminări între „două radicale paronime **mil-/mel-* „mei” și **mel-* « făină » [din substrat], motiv pentru care cel de al doilea **mel-* « făină » s-a specializat exclusiv pentru « făina de mei » din care se face mămliga [...]: lat. pop. **miliālia* < lat. *milium* + tr.-dac. **mel’ua*, cf. germ. *Mehl*, v.engl. *melu*, alb. *miell*” (Boerescu 2017: 214-215);

maț ~ *ameți*

Niciun dicționar etimologic al limbii române (și nici măcar Vinereanu, *DE*) nu pune în legătură aceste două cuvinte. *Maț* este considerat în mod unanim ca moștenit din latină. DELR arată că etimologia lui *ameți* este nesigură și reține pentru acesta două etimoane, ambele latinești; niciunul dintre acestea nu are legătură cu etimonul general admis pentru *maț*.

În Paliga, *EDRL*, ambele cuvinte sunt considerate din substrat: „să remarcăm similitudinea semantică dintre rom. *maț* – *ameți* și engl. *maze* – *amaze*” (Paliga, *EDRL*, s.v. *ameți*); *ameți* este „derivat probabil din *maț*, *mațe* « intestine », văzute ca simbol pentru lucruri sau sentimente încâlcite, derutante” (Paliga, *EDRL*, s.v. *maț*);

măgar ~ *samar* ~ *păcurar*

În Paliga, *EDRL* cele trei sunt conectate pentru că sunt derivate cu același sufix, *-ar*, din substrat. Cu toate acestea, primul din serie este element de substrat, al doilea, un împrumut din slavă, iar al treilea, moștenit din latină;

*óinǎ*¹ „joc sportiv” și *óinǎ*² „carne de berbec”

Cuvântul *oinǎ*¹ este „posibil un element de substrat, dacă nu chiar derivat de la *oaie* [...] dacă plecăm de la presupunerea că [oina] era un joc practicat de păstori” (Paliga, *EDRL*, s.v.).

Scriban 1939 indică drept etimon al rom. *oinǎ*¹ tc. *oĩǎn*, *oĩnamá* „joc”, *oĩnamak* „a juca”, soluție etimologică pe care o împărtășesc și alte dicționare (de pildă, <https://en.wiktionary.org/wiki/oin%C4%83>). Termenul *óinǎ*² (< lat. *ovĩnus*), cu care Paliga, *EDRL* îl pune în relație pe *óinǎ*¹, este accentuat diferit și nu are nicio legătură cu numele jocului. Jocul, asemănător cu baseballul, are loc între două echipe de câte 11 jucători și este practicat de copii, nu de păstori. Întrunirea în sine a 22 de păstori pare mai neverosimilă chiar decât originea din substrat a termenului nostru.

6. Toponimie

Derivarea nemijlocită din radicale indo-europene se reflectă cu prisosință în toponimele din Paliga, *EDRL*, unde produce lanțuri precum cel amintit la §5.2., *țipar* ~ *țeapă* ~ *Țebea* ~ *Țibleș* ~ *Țibana* ~ *Țibuleac*.

Alteori, așa cum se procedează și în cazul lui *măgar* ~ *samar* ~ *păcurar*, toponimele sunt interconectate după criteriul sufixelor. Suf. *-ău/-eu*, de pildă, este considerat o „terminație specifică unor toponime indigene: *Inău/Ineu*, *Asău*, *Bîrgău*, *Buzău*, *Ilteu*, *Mineu*, *Paleu*, *Rarău*, *Tarcău*, *Tărtărău*, *Vișeu*, *Zalău*. Acestea trebuie să fi fost inițial substantive de gen masculin terminate în *-ă* sau *-é* (accentuate), asimilate la prima și a treia declinare latină și articulate cu *-u* (articol hotărât masculin singular)” (Paliga, *EDRL*, s.v. *-ău*, *-eu*).

Această evoluție a toponimelor citate este însă neverosimilă în cel mai înalt grad. Dacă *Inău*, *Buzău* sau *Ceahlău* ar fi avut la început formele *Iná*, *Buzá*, *Ceahlá* etc., presupusele forme articulate hotărât ale acestora ar fi trebuit să fie tratate analogic cu substantivele moștenite din latină terminate în *-ă*. Singurele care satisfac aceste condiții sunt substantivele feminine de la declinarea întâi, ca *stea*, *cățea*, *rândunea*, *vâlcea*, *nuiă* etc., ale căror forme articulate sunt *steaua*, *cățeaua* etc. Prin urmare, formele de așteptat aici ar fi fost **Inaua*, **Buzaua*, **Ceahlaua* etc. Limba română nu are și nu a avut niciodată masculine terminate în *-ă*.

Vocala *ă* din radicalul unor substantive românești nu provine niciodată din lat. *á*, ci este rezultatul schimbării locului de articulare a palatalei *e* (< lat. *ī*, *ē* sau < *ie* < lat. *ě* acc.), datorită rostirii dure a consoanei care o precedă: *mēlum* > *măr*, *pīrus* > *păr*, *tērr(ae)* < *țărî/țări* (după care *scări*, *nări* etc. și *mări*, *părți*, *cărți* etc.).

Dacă *Ineu*, *Paleu* sau *Vișeu* ar fi avut la început formele *Iné*, *Palé*, *Vișé*, presupusele forme articulate hotărât ale acestora ar fi trebuit să fie rezultatul unor analogii cu substantive masculine moștenite din latină și terminate în *é*. Pentru că în română nu există masculine terminate în *é*, modelul proxim ar fi trebuit să fie masculinele de declinare a treia, precum *munte*, *câne*, *frate*. Dar acestea au formele articulate hotărât *muntele*, *cânele* și *fratele*, nu **munteu*, **câneu*, **frăteu*. Iar dacă *Iné*, *Palé*, *Vișé* ar fi mers după modelul impus de *bade*, *nene*, *gâde* (art. *badea*, *nenea*, *gâdea*), atunci formele lor articulate hotărât ar fi fost *Inea*, *Palea* și *Vișea*.

De fapt, sufixul *-ău/-eu* reprezintă:

- „adaptarea prin dift. *-ău* a voc. lab. lungi *-ó* (care într-o fază mai veche a limbii magh., menținută și dial. în Transilv., se pronunța *-ou*)” (TTRM II, s.v. *Fărăoanii*), cu observația că „unui *-óu* maghiar îi corespund nu numai variante în *-ău*, ci și în *-eu* în dialectele românești” (Kis 1960: 78–79), ca în *Dumuslău* (1418 *poss Domozlo* < *Domoz* (< magh. *Dömö*, hipocoristic de la *Demeter*, *Dömötör*) + *-lo* (< magh. *ló* „cal”) (Chende-Roman, *DELS*, s.v. *Dumuslău*) sau *Bacău* < supran. magh. *Bakó* „călău”, „cu obișnuita redare în rom. a magh. *-a-* prin *-a-* și a lui *ó* prin *-ou* (faza veche, anterioară monoftongării) > *-ău*” (TTRM II, s.v. *Bacăul*) – de menționat că în dicționarul nostru „[în] rădăcina *bac-*, ce dezvoltă o formă masculină *Baca*, cu *-u* ca articol hotărât [...] etimonul primar este neclar, trebuie să fie o rădăcină veche **bak(h)-*, posibil din substrat” (Paliga, *EDRL*, s.v.);
- reflexul românesc al magh. *ö*, ca în *Inău/Ineu*, (1584 *Ewneömezeö*): „suntem de părere că la baza toponimului *Inău* (la prima atestare *Ewneö* < *Jenö*), la fel ca [pentru] celelalte toponime, stă antroponimul *Ion* [...] [mai precis] forma hipocoristică *Ene*, maghiarizată *Enö* (Chende-Roman, *DELS*, s.v.);

- reflexul românesc al suf. slav *-ov*, care, la fel ca și „variantele sa populare -ău, rezultată din pronunțarea lui *v* ca *u* consonantic, indică natura antroponimică a bazei de derivare” (ILR I, 718, în notă). Printre exemple, putem enumera *Bacău*, pomenit deja, *Valcău* (1249 *terra Walko, Wolko*; 1319 *castrum Volka*, 1341 *poss. Wolkou, Wolkow, Volko*; 1342 *iobagiones hungari et olaci de Walkou* etc.) < antropon. *Vâlcu* < sl. *volkŭ* „lup” (Chende-Roman, *DELS*, s.v. *Valcău de Jos*) sau *Brașov*, *Brașeu*, *Brașău* < lat. **bersa (aqua)* „cot de râu” (formă postverbală betacizată din lat. *versare*) > rom. *Bârsa* (râu) > sl. *Brașov*, prin atracție paronimică cu antroponimul *Brasa/Braša* (Moldovanu 2009-2010: 55-56);
- rezultatul unei analogii, ca în cazul lui *Zalău* (1220 *villa Ziloc*; 1246 *Zylac*; 1282 *Zylah*; 1318 *Ziloh* etc.; 1808 *Zilahu, Zalahu*; 1850 *Szilaju*; 1854 *Zilah, Walthenberg, Zălau*; 1900 *Zalău*; „mai nou, chiar fără a se fi revenit în mod oficial, a început să se întrebuițeze forma veche românească *Zălau*, mai corectă din punct de vedere lingvistic” (Suciu, *DILT*, II, s.v.).

O grupă specială de toponime o formează oiconimele „care continuă nume autohtone antice” (Poghirc, *Influența*, 359-361): *Abrud*, *Albac*, *Arcuda*, *Băroi*, *Bîrzava*, *Cerna*, *Cigmău*, *Drencova*, *Garvăn*, *Galt*, *Hârșova*, *Iași*, *Mehadia*, *Oituz*, *Oltina*, *Sălduș*, *Tăpia*, *Turda*. În afară de unul singur (*Sălduș*), acestea sunt preluate de *Paliga*, *EDRL*, unde sfera celor mai multe dintre ele este îmbogățită cu toponime antice înrudite și cu rădăcini IE. De asemenea, cu două excepții (*Arcuda* și *Galt*), *Paliga*, *EDRL* validează concluziile lui Poghirc, pentru care oiconimele citate sunt, în română, continuatoare ale unor toponime antice. Lăsând la o parte pe *Cerna*, oiconim format de la hidronimul omonim, a cărui origine de substrat (prin intermediar slav) este acceptată (ILR I, 699 fiind cea mai recentă referință), originea din substrat a celorlalte a fost pusă sub semnul întrebării.

Dragoș Moldovanu (1983-1984 și 2009-2010), de pildă, reia componentele listei lui Poghirc și le analizează critic, discutând o foarte bogată bibliografie aferentă acestora. *Abrud* nu poate fi legat de niciun toponim antic, el fiind „un toponim românesc compus cu vechea prepoziție *a* « la » și *brud* (reprezentând o variantă ardelenască a lui *brod* « vad » în funcție toponimică [...]). [...] Corespondentul structural și semantic slav este

Dobrudul din vecinătate, denumind un mic afluent al Ampoiului [...] (Moldovanu 1983-1984: 387-388). Oiconimul antic „*Tapae* se afla la Poarta de Fier a Transilvaniei, prin care Bistra, afluentul Timișului, pătrunde în munți, pe când *Tapia* de astăzi este la nord de Lugoj, la foarte mare distanță [...] Astfel, diftongul *ae* din *Tapae* s-a monoftongat în latină la *ē*, devenit *ē* după pierderea cantității vocalice și menținut ca *e* în românește [ceea ce înseamnă că, dacă ar fi fost păstrat, *Tapae* ar fi trebuit să ajungă **Tape*, nota mea, CB]. De aici nu se putea ajunge la *ia*. Atestat târziu, la 1761 [...] *Tápia* (iar nu *Tăpia*, cum îi spune autorul) [adică Cicerone Poghir, ca, de altfel, și Paliga, EDRL], se explică simplu prin scr. *tápija* « teren », « parcelă cadastrală », folosit în administrația austro-ungară, care-l preluase din terminologia administrativă turcă” (Moldovanu 2009-2010: 19-20). *Mehadia* nu „reprezintă probabil un autohton **Mehedia*, *Mehadia*, cu *h* intervocalic nenotat de romani” (Poghir, *Influența*, 360); de fapt, „judecând după prima atestare (*Michald*, la 1323), toponimul are ca punct de plecare numele de persoană *Mihály* cu sufixul [maghiar] *-d(i)* [...] cu evoluția **Miháldi* > rom. **Mehaldía* > *Mehadía* > *Mehedía* > (popular) *Meedia*” (Moldovanu 2009-2010: 20). Părerea că *Băroi* „pe țărmul drept al Dunării, continuă ca nume și așezare anticul *Biroe*” apare la Poghir, *Influența*, 359, de unde este preluată *tale quale* de Paliga, EDRL. În fapt, „hidronimul din Dobrogea se poate explica cu ușurință de la un nume de persoană *Bere(a)*, cu sufixul antroponimic *-oiu*” (Moldovanu 2009-2010: 20). La fel, „dacă *Iassii* ar fi fost vreun trib dacic răscutit pe malul Bahluiului, am fi avut astăzi localitatea **Dzași* [...], iar dacă *Galtis* ar fi fost un oiconim autohton, ar fi sunat în românește **Galți* (ca *barbati* > *bărbați*) (Moldovanu 2009-2010: 22). Și așa mai departe. Paliga, EDRL nu amintește niciunul dintre aceste argumente, care contrazic teza lui Poghir, ceea ce înseamnă că, referindu-ne exclusiv la aceste oiconime, dicționarul de care ne ocupăm aici nu dispune de o bibliografie de specialitate ulterioară anului 1969.

Lucrurile nu se întâmplă altfel cu diferite alte toponime, precum *Cluj*, *Moldova* sau *Bărăgan*. În privința Clujului, Paliga, EDRL consideră că „toponimul ar trebui explicat ca o supraviețuire din substrat, de la un antroponim tracic **Kluš* sau *Kluž*” (Paliga, EDRL, s.v.). În schimb, Dragoș Moldovanu demonstrează convingător că acest oiconim, cu prima atestare la 1199, *Clus* (*archidiaconus Clusiensis*), are drept etimon lat. **clūsīus*/**clūsium* (< lat.pop. *clūdere*), „fortificație de apărare a defileelor”, care a evoluat la

protorom. **Cl'uşu* > sl. *Kluş* > rom. *Cluj* (Moldovanu 2009-2010: 51-53). Autorul citat susține, deci, că preluarea termenului românesc în slavă s-a petrecut într-o epocă în care **clūsius* (sau **clūsium*) nu ajunsese **chiuș*, forma previzibilă în conformitate cu legile fonetice ale limbii române. În schimb, în soluția propusă de Paliga, EDRL (pentru care regula fonetică *cl* > *cl'* > *chi* nu se aplică și pentru cuvintele moștenite din substrat), ipoteza unui intermediar este exclusă de la sine. În legătură cu horonimul *Moldova*, Paliga, EDRL ne informează că el este „considerat în prezent derivat din *molid*”, o ipoteză avansată de Iorgu Iordan (într-un articol din 1920 și reluată de același într-un volum dedicat toponimiei românești, din 1963), ipoteză care astăzi este complet depășită. „Este incontestabil că numele Țării Moldovei nu s-a dezvoltat de la hidronim (cum se susține adesea), ci de la acela al mărcii maghiare create în jurul orașului săsesc Mulda” (Moldovanu 1981-1982: 29), autorul citat susținând ipoteza originii vechi germanice (got. **Muldah(u)a* > sl.c. *Moldova* > rom. *Moldova*). În privința horonimului *Bărăgan*, Paliga, EDRL îl consideră „neexplicat până în prezent” și „legat probabil de forma dialectală *bară* « mocirlă, mlaștină »” (Paliga, EDRL, s.v.). Cu toate acestea, Scriban 1939 îl derivă din *baragă*, „lupul care conduce haita” (*Bărăgan* ar însemna astfel „țara lupilor”); *baragă* fiind considerat de Pârvu Boerescu o variantă a lui *barangă* (< cum. *bor[u]-aya* « lup mai bătrân, căpetenie ») (Boerescu 2017: 423). N. Constantinescu, în schimb, îl derivă de la un antroponim: „numele satului *Bărăgan*, azi Mihai Viteazul [...] s-a extins de timpuriu asupra câmpiei dimprejur, după ce circulase îndeajuns ca nume de persoană”, el neavând „nici o legătură cu ideea de stepă sau cu cea de mlaștină, cum îl explicase și Hasdeu” (Constantinescu, DO, 195). În sfârșit, DELR susține o ipoteză a lui Vl. Drimba, conform căreia *Bărăgan* < cuman **borayan* [*tüzlügi*] „[câmpia] vijeliilor”. Nu se poate afirma, prin urmare, că nu au existat încercări de a explica acest toponim.

Ar trebui amintit aici, de asemenea, un principiu al etimologiei toponimice binecunoscut cercetătorilor din acest domeniu, unul la care trimitea Ion Conea atunci când observa că:

„se face, într-adevăr, de obicei confuzie între etimologia unui toponim (adică originea lui lingvistică), care-i una, și originea aceluiași toponim ca toponim, care e cu totul altceva. [...] a studia complet un toponim

[...] înseamnă a-l studia din ambele aceste puncte de vedere” (Conea 1969: 246; italice în original).

Prin urmare, dintr-o definiție precum:

„*Védea*, hidronim pe [malul] căruia se află *Roșiori de Vede* și alte localități cu numele *Védea* (în județele Argeș, Ilfov și Teleorman). Cf. tr.-frig. *bedy* « apă ». Înrudit cu *Vidu*, *Videle* și *Vit*, *Vidin* în spațiul sud-slav (Lexiconul A). Numeroase forme derivate din această rădăcină pe tot cuprinsul Europei, ca hidronimul iber *Avo(s)* > sp. *Ave*, *Avobriga*; galicul *Avedo* > prov. *Avèze* etc. Dincolo de orice îndoială numele de râuri sunt din substrat și prin urmare și numele de localități. IA 359 [= Poghirc, *Influența*] (analizează numai *Védea*, nu și formele înrudite). Probabil din IE **wed-* « apă », înrudit cu **ud-os* « apă ».” (Paliga, *EDRL*, s.v.)

s-ar putea deduce că oiconimul *Roșiori de Vede* datează din antichitate, ceea ce este fals. Deși *Vede(a)* este considerat îndeobște moștenit din substrat, *Roșiori de Vede* este în mod clar format de la numele râului, iar *Vede* apare în structura oiconimului abia în secolul al XVI-lea (1385 *Russenart*, 1512-1513 *Rușii*, 1526 *Rușii de Vede*, 1743 *Rusa* etc.) (https://ro.wikipedia.org/wiki/Ro%C8%99iori_de_Vede). În Paliga, *EDRL* nu se face niciodată distincția dintre originea lingvistică a unui toponim și originea ca toponim a acestuia.

7. Elemente de morfologie

În dicționarul de care ne ocupăm aici există mai multe elemente de morfologie care sunt considerate moștenite din substrat. Între paranteze am indicat paginile din cap. IV, *Limba română: structură, moștenire, probleme de etimologie*.

7.1. Articole

Art. hot. masc. *-a* (din *badea*, *nenea*, *popa*, *tata*) este privit drept reflex al unui art. hot. bifuncțional (masc. și fem.), moștenit din substrat (109); de ex., în antroponimele *Blendea* (sau *Fulga*) *-(e)a* „reflectă vechiul articol definit,

suprapus peste articolul definit feminin < lat. *illa*” (Paliga, *EDRL*, s.v. *Blendea*, s.v. *Fulga*).

Particula deictică *-a*, utilizată pentru demonstrative (*acest/acesta*) și adverbe (*ades/adesea*, *aici/aicea*, *pururi/pururea*) este considerată articol hotărât (107):

„Formele paralele româno-albaneze, precum și poziția enclitică generală a articolului hotărât român și albanez conduc la ipoteza de bază că articolul hotărât al adverbilor și pronomelor demonstrative reflectă o influență tracă (substrat)” (Paliga, *EDRL*, s.v. *-a*¹).

Articolul nehotărât feminin *o* are o origine „controversată, el pare mai degrabă un vestigiu din substrat” (103); de fapt, „au existat probabil mai multe forme originare, de diferite origini, care au fuzionat în decursul timpului într-o singură formă” (Paliga, *EDRL*, s.v. *o*) pentru a se ajunge la *o* (art. nehot. și clitic pron. fem.). Nu este deloc clar de ce sunt respinse explicațiile curente în istoria limbii române: art. nehot. *o* < **uă* < *ună* < lat. *una*; pron. aton *o* < *a* < lat. *illam*.

Articolele *-i* (*fetei*⁶, art. hot., fem., sg., G.D.) și *-i* (*băieții*, art. hot., m., pl., N.Ac.) „par forme particulare moștenite mai degrabă din substrat decât din latină (105). De fapt, fem. sg. G.D *ei* < lat. G.D. *illaei*, iar m. pl. N.Ac. *i* < lat. *illi* (> ar. *l'i*).

Art. „masc. sg. N.Ac. *-u* este unul la fel de vechi ca și *-ul*, în pofida ipotezei larg răspândite conform căreia forma de limbă vorbită *-u* ar fi varianta simplificată a lui *-ul*. Cele mai vechi texte românești îl atestă pe *-u*, nu pe *-ul*” (104). Art. rom. *-u* și art. alb. *-u* continuă „aceeași moștenire din substrat” (Paliga, *EDRL*, s.v. *-a*¹). Dovezi ale vechimii acestui articol sunt și unele antroponime și toponime „articulate într-adevăr cu articolul masculin *-u* (și niciodată cu *-ul*, care este exclusiv livresc)” (109-110). În toponimul *Ipu*, de ex., „*-u* final este articolul hotărât românesc” (Paliga, *EDRL*, s.v. *Ip*).

Cu toate acestea, vezi forme precum *Barbosulu*, *Călugărulu*, *Scurtulu*, *Uscatulu*, în documente slave de sec. XV (Coteanu 1981: 80) sau *Toma Aurarol*, *Peter Barbossol*, *Michaelis Bobwl*, *Wlaykw Klwtscheyrwł*, *Radul Gramatikul*,

⁶ În Paliga, *EDRL*, art. hot. fem. sg. de G.D. este *-i*, nu *-ei* (105).

Kozta Hoczul, în documente latino-române (Halichias, *Glosar, passim*). Tocmai de la astfel de forme trebuie să plecăm pentru a explica desinența de vocativ *-ule* (pentru care vezi, de ex., Graur 1965: 110-112).

Ip (1208 *villa Ypu*; 1213 *villa Ip, Ipu*; 1414, 1435, 1450 *Iph*; 1572 *Ipp*; 1850 *Ipu*; 1854 *Ipp, Ip*; 1966 *Ip*) este un hipocoristic al antrop. *Ipolit* (< gr. *Hippolytos*) (Chende-Roman, *DELS, s.v.*). În hipocoristicul *Ipu*, prin urmare, *-u* este vocala finală, și nu un articol, după cum nu este articol nici în *Petru* (< v.gr. *Πέτρος*).

7.2. Auxiliare

a fi – formele de 2SG *ești*, 3SG *este*, (*i*)*i* și 3PL (*i*)*s* reflectă probabil influența substratului (113; de asemenea, *s.v. fi*).

Etimologia formei de 3SG Ind. prez. a lui *a fi* este, într-adevăr, dificil de explicat. Rosetti, *ILR*, 147 a încercat să ofere o soluție latinească acestei probleme. Drimba 2001: 27 a propus un împrumut din vechea slavă (*jesti*), printr-o demonstrație elegantă și verosimilă. Forma *este* poate fi explicată și prin substrat, așa cum procedează Paliga, *EDRL, s.v. fi*. Nu este clar, însă, de ce ar fi nevoie să indicăm aceeași origine și pentru *ești*, (*i*)*i* și (*i*)*s*. Primul este creat analogic în română, așa cum s-a întâmplat și în aromână (care, în plus, l-a creat pe *escu*). Celelalte două se explică simplu, plecând de la *e*, forma scurtă a lui *este*, respectiv *sînt*.

a avea – formele de 1SG *am* și 3SG *are*, din seria aux. de PF.C, și formele de 1SG *aș* și 3SG și 3PL *ar*, din seria aux. de COND, sunt considerate moștenite din substrat.

Da, „influența unei forme autohtone, al cărei fonetism ar fi fost apropiat de alb. *kam* « am » [...] nu poate fi exclusă, deși această presupunere apare inutilă, [deoarece 1SG *am* se explică prin influența formei de 1PL *am* (< lat. *habemus*, neaccentuat în frază)]” (Rosetti, *ILR*, 146).

Viitorul este un timp mai complicat din punctul de vedere al modului de formare. După Paliga, *EDRL*, există trei tipuri de construire a acestuia:

1. primul tip utilizează formele de prezent ale verbului *a voi* (moștenit din substrat, Paliga, *EDRL*, 112 și *s.v. voi*) pentru persoanele 1-5, dar folosește forma *vor* (de la *a vrea*) pentru 3PL, și infinitivul verbului de conjugat;
2. al doilea este construit cu „particula” *o*, „care sugerează mai degrabă o formă conservată din substrat, decât originea latinească” (Paliga, *EDRL*, *s.v. o*) și conjunctivul verbului de conjugat;
3. ultimul tip folosește forme „parțial derivate din verbul *a voi* și influențate de particula *o*” (112): *oi/oi/o/om/oți/or cânta*.

Prin urmare, există trei auxiliare diferite pentru viitorul românesc, combinate în moduri greu de explicat, aportul latinesc la structurarea paradigmelor acestora fiind minim (formele *vor* și *or* din tipul I, respectiv III). De asemenea, printre auxiliare apare și particula *o*, care este se pare „cel mai dificil de explicat” (Paliga, *EDRL*, *s.v. o*) dintre acestea. Hasdeu sugerase o cale de urmat, totuși: *o* (pron. fem. neacc. și aux. al viitorului) ar proveni dintr-un **va*, „un rest ante-roman” (Hasdeu, *CB*, I, 153). Mai puțin vizionar, Cihac le explicase pe ambele prin evoluții interne ale limbii române: *ea > a > o*; *vrea > vra > va > a > o* (Cihac, *DEDR* I, *s.v. o*). Problema cu creațiile interne, însă, este că ele nu au farmecul îndepărtat, misterul și prestața etimoanelor traco-dace.

8. Cele mai neverosimile 12 etimologii

Am ales câteva etimologii care surprind simultan prin ingeniozitate lingvistică și neverosimil. Selecția este, evident, pur subiectivă, lista putând fi oricând concurată de altele similare, pentru că Paliga, *EDRL* abundă în astfel de soluții etimologice:

- *ce*, pron. invar.: „forma românească nu poate fi izolată de alb. *çë* « ce, care ». Se pare că atât româna, cât și albaneza păstrează o formă de substrat **če*, **čə* < IE **kwi-d-*, ca în v.ind. *çit*, avest. *čē* « cum », sl. **čb > čo, co*. Din această perspectivă, atât româna, cât și albaneza par să păstreze forma tracică, pe care au fost grefate unele sensuri ale lat. *quid*” (Paliga, *EDRL*, *s.v. ce*);

- *u*, art. hot. masc.: „în diferite forme ale art. hot. românesc, cum ar fi *-u*, forma colocvială de masc. sau *-ul* (forma literară a acestuia) și *-u*, articolul albanez, se poate identifica aceeași moștenire de substrat. Utilizarea generală a articolului hotărât enclitic în română, albaneză, bulgară, armeană, bască și, poate, etruscă poate conduce la ipoteza că acesta reflectă o moștenire preIE” (Paliga, *EDRL*, 156);
- *o*, particulă auxiliară pentru formarea viitorului (*o să vin*);
- *o*, art. nehot. (*o fată*) și clitic pron. feminin (*n-am văzut-o*), cu etimon comun;
- *voi*, vb. aux.: primele cinci forme ale auxiliarului de viitor (*voi, vei, va, vom și veți*) sunt de la verbul *a voi*, moștenit din substrat, în timp ce a șasea, *vor*, este de la *a vrea* (Paliga, *EDRL*, 115);
- *beci*: „pare o utilizare ironică a numelui maghiar al Vienei (*Bécs*), aluzia trimițând la oamenii periculoși (mai ales din punct de vedere politic) [care] erau arestați în orașul Viena, fapt ce corespunde realității istorice. Așadar, expresia inițial tristă și ironică *a mers la Bécs* [la Viena] a căpătat treptat sensul « a mers la închisoare »” (Paliga, *EDRL*, s.v.);
- *ademeni*: „< prin transformarea într-un compus a expresiei *adă/adu mâna* « dă-mi mâna », inițial cu sens erotic și legată de puterea mâinii și de funcțiile ei magice. [...] Formele dialectale *adămăni, adămna, adămană* păstrează mai bine etimologia inițială. Magh. *adomány* (s.) « ofertă, dar » și (vb.) « a da, a oferi » provin din română” (Paliga, *EDRL*, s.v.);
- *mângâia*: „termen particular pentru aria orientală a României, dezvoltat probabil în timpul serviciului militar: **manu ganeare* « a-ți folosi mâna pentru a excita o femeie » [...] Vb. **ganeare* este derivat din *ganea*, *-ae* « tavernă, loc vulgar pentru satisfacerea plăcerilor obișnuite »; înrudit, de asemenea, cu *ganeo*, *-onis* « gurmând, desfrânat »” (Paliga, *EDRL*, s.v.).

Paliga, *EDRL* respinge ipoteza conform căreia *mângâiare* < **manganeare* < v.gr. *μαγγανεύω* „eu farmec, amăgesc”. Textele atestă însă o evoluție perfect contrară celei susținute de Paliga, *EDRL* – cel mai vechi sens al acestui cuvânt este „a vrăji, a fermeca”, apoi „a sfătui, a îndruma”, „a consola, a încuraja; a ajuta material”, „a bucura, a încânta”, „a atinge ușor cu palma în semn de dragoste”;

- *mântuî*: „inițial un termen medical bazat pe [expresia lat.] *manu tueor* „a vindeca cu mână”, apoi aplicat la rolul magic al mâinilor lui Iisus (Mântuitorul)” (Paliga, *EDRL*, s.v. *mînă*); „considerat în prezent un împrumut din magh. *menteni* « a elibera », de origine necunoscută. Din această perspectivă, ar fi singurul termen creștin esențial de altă origine decât cea latină; alți câțiva termeni sunt de origine slavă, în principal – dacă nu exclusiv – legați de organizarea ecleziastică ortodoxă; unul singur (*Crăciun*) este din substrat” (Paliga, *EDRL*, s.v. *mîntuî*);
- *pururi*: „este forma de plural a substantivului **pur* « foc » (< IE **pur-* « foc »)” (Paliga, *EDRL*, 51), cu varianta **per-*, ca în *perpelî* (Paliga, *EDRL*, 117); element de substrat (tr. *pur-* „foc”), ca în antroponimele *Pyroulas*, *Pyrula*, *Purula*, *Pirurus* „roșcat, roșcovan”, înrudit cu gr. *pyr*, *pyrós* „foc”. „Schimbarea de sens de la « foc(uri) » la « veșnic » trebuie explicată într-un context religios în care focul era considerat etern, de unde evoluția « foc (veșnic) » > « veșnic (în general) » (Paliga, *EDRL*, s.v.);
- *boier*: „etimonul este incredibil de simplu: *boier* este derivat din *bou*, la fel cum *oier* « cioban » [...] este derivat din *oaie* (Paliga, *EDRL*, 56); „sensul vechi era « proprietar de vite, de boi », deci « om bogat » [...]” (Paliga, *EDRL*, s.v.). „sl. *boljarin*, pl. *boljare* provine din română și nu invers” (Paliga, *EDRL*, s.v. *boár*).

Cu toate acestea, dicționarele susțin că primele forme atestate în română sunt *boiarin/boiaren/boierin*, prima dintre ele identică cu sl. *болжаринъ* (*boljarinŭ*) și că, la origine, calitatea în discuție era legată de posesiunea asupra pământului, boierul fiind un mare moșier, nu un stăpân de vite;

- *varză*: „element de substrat dintr-o rădăcină IE **wer-* « a îndoi, a curba », păstrată și în toponimele *Vărșand*⁷ și *Vrancea*. Aceeași rădăcină IE a fost păstrată în eng. *writhe* și *wreathe*, înrudite cu rom. *varză*” (Paliga, *EDRL*, 56). Termenul ar fi un derivat cu suf. *-ză*, ca și *buză* sau *pupăză* (Paliga, *EDRL*, s.v. *varză*). Cuvintele

⁷ Vărșandul, un punct de trecere a frontierei dintre România și Ungaria, este atestat prima dată în 1214 ca *Wossian*. Oiconimul este pus în legătură cu numele unui trib alan, *Varsány* (<https://hu.wikipedia.org/wiki/Gyulavars%C3%A1nd>).

varză și *învârti* s-ar înrudi, de asemenea, prin rădăcina comună IE **wert-* (Paliga, *EDRL*, s.v. *învîrti*).

9. Concluzii

Cele enumerate până acum sunt defecte majore ale unui dicționar etimologic și din cauza lor Paliga, *EDRL* este nefrecventabil. Toate acestea se transformă însă în mod spectaculos în calități dacă privim acest dicționar ca pe o operă de ficțiune. Paliga, *EDRL* cartografiază o lume în care se vorbește „o limbă traco-dacă atemporală” (Boerescu 2017: 427; formula a fost aplicată inițial pentru Vinereanu, *DE*).

În această lume, limba română este doar parțial romanizată. Elementele moștenite din substrat în română sunt de 10 ori mai multe decât credea, de pildă, I.I. Russu, care aprecia „ca o limită sigură de jos [...] cifra 150” (Russu, *Etnogeneza*, 241) pentru termenii analizați în propria sa lucrare.

În această lume există foarte multe toponime păstrate pe teritoriul României (oiconime precum *Cluj*, *Deva*, *Oradea*, *Orșova*, *Orăștie*, *Târgoviște* sau horonime ca *Ardeal* și *Moldova*) din antichitatea traco-dacă, cu extinderi la sud de Dunăre (*Orașac*, în Croația) și în Peninsula Italică (*Trieste*), pentru care vezi și Paliga, *EAM*, 13-20. La fel, foarte multe antroponime se revendică direct din substrat (*Anca*, *Călin*, *Gherman*, *Manea*, *Mareș*, *Oana*, *Safta*, *Savu*). Limba română păstrează, de altfel, în lexic urme ale civilizației urbane tracice, precum *-oara* (ca în *Timișoara*, *Sighișoara*, unde este recognoscibil *oară* „township”), *oraș* și *târg*.

Traca beneficia, de asemenea, de un cult bine organizat și de un panteon puternic și persistent, populat de zeități ale căror nume pot fi distinse și astăzi în diferite cuvinte: verbul *dibui*, adjectivele *dibaci* și *dârz*, substantivele *razem*, *zmeu*, *zmeură*, *zână*. De asemenea, străvechea credință în focul veșnic se păstrează în filigran în adverbul *pururi*.

Moștenirea latinească și cea tracă formează împreună câmpuri lexicale omogene și coerente din punct de vedere etimologic, cum ar fi microcâmpul numelor date păstorului (trac: *baci*, *cioban*, *mocan*; latinești: *păstor*, *păcurar*; formate în română: *oier*) microcâmpul numelor de cereale și cel al panificației, microcâmpul păsărilor (de curte, dar nu numai), cu rădăcini comune, precum și câmpul lexical al ihtionimelor, în care majoritatea elementelor care îl compun sunt păstrate din tracă.

În sfârșit, traca a influențat profund, dar subtil, fonetismul limbii române, dacă avem în vedere faptul că termenii din substrat au suferit tratamente fonetice diferite de cele aplicate cuvintelor moștenite din latină. Totodată, morfologia românească păstrează din substrat, alături de elementele evidențiate deja în lucrările altor cercetători, articole hotărâte, articole nehotărâte, forme neaccentuate ale pronumelor personale, forme ale verbelor auxiliare care formează perfectul compus, viitorul și condiționalul prezent.

SURSE

- Boerescu, *Elemente* = Pârvu Boerescu, *Elementele de substrat (autohtone) ale limbii române. Compendiu*, București, Editura Academiei Române, 2018.
- Brâncuș, *Substrat* = Grigore Brâncuș, „Substratul limbii române”, în ILR I, 304-336.
- Brâncuș, *Vocabular* = Grigore Brâncuș, *Vocabularul autohton al limbii române*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.
- Chende-Roman, *DELS* = Gheorghe Chende-Roman, *Dicționar etimologic al localităților din județul Sălaj*, Zalău, Editura Silvania/Editura Caiete Silvane, 2006.
- Cihac, *DEDR* = Alexandre de Cihac, *Dictionnaire d'étymologie daco-romane*, 2 vol., Berlin/București etc., Francfort s/M, 1870, 1879.
- Constantinescu, *DO* = N.A. Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc*, București, Editura Academiei R.P.R., 1963.
- DELR = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”, *Dicționarul etimologic al limbii române* (în curs de elaborare), <https://delr.lingv.ro/>.
- DEX = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”, *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a adăugită, București, Editura Univers Enciclopedic, 2016.
- Halichias, *Glosar* = Ana-Cristina Halichias, *Glosar de termeni românești din documente latino-române (secolele al XIII-lea - al XVI-lea)*, București, Editura Universității din București, 2010.
- Hasdeu, *EMR* = Bogdan Petriceicu-Hasdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae. Dicționarul limbei istorice și poporane a românilor*, ediție îngrijită și studiu introductiv de Grigore Brâncuș, București, Minerva, 3 vol., 1972, 1974, 1976.
- Hasdeu, *CB* = Bogdan Petriceicu-Hasdeu, *Cuvente den bătrâni*, 3 vol., ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Gh. Mihăilă, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1983, 1984.
- ILR I = Marius Sala, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu (ed.), *Istoria limbii române*, vol. I, București, Univers Enciclopedic, 2018.
- MDA = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”, *Micul dicționar academic*, ed. a doua, București, Univers Enciclopedic, 2010.

- Paliga, *EL* = Sorin Paliga, *An Etymological Lexicon of the Indigenous (Thracian) Elements in Romanian*, București, Evenimentul, 2006.
- Paliga, *EAM* = Sorin Paliga, *Etymologica et Anthropologica Maiora*, București, Evenimentul, 2007.
- Paliga, *EDRL* = Sorin Paliga, *An Etymological Dictionary of the Romanian Language*, New York, Peter Lang, 2024.
- Poghirc, *Influența* = Cicerone Poghir, „Influența autohtonă”, în Al. Rosetti, B. Cazacu, I. Coteanu (ed.), *Istoria limbii române*, București, Editura Academiei R.S.R., vol. II, 1969, 313-365.
- Rosetti, *ILR* = Alexandru Rosetti, *Istoria limbii române* (ediție definitivă), București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986.
- Russu, *Etnogeneza* = Ioan I. Russu, *Etnogeneza românilor. Fondul autohton traco-dac și componenta latino-romană*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.
- Scriban 1939 = August Scriban, *Dicționarul limbii românești*, Iași, Presa Bună, 1939.
- Suciu, *DILT* = Coriolan Suciu, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, 2 vol., București, Editura Academiei R.S.R., 1966, 1968.
- Șăineanu 1929 = Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al limbei române*, ed. a șasea, Craiova, Scrisul Românesc, 1929.
- TTRM II = Dragoș Moldovanu (ed.), *Tezaurul toponimic al României. Moldova*, vol. II. *Mic dicționar toponimic al Moldovei, structural și etimologic. Partea 1: Toponime personale*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2014.
- Vinereanu, *DE* = Mihai Vinereanu, *Dicționar etimologic al limbii române pe baza cercetărilor de indo-europenistică*, București, Alcor, 2008.

BIBLIOGRAFIE

- Avram, Andrei, 2000, *Probleme de etimologie*, București, Univers Enciclopedic.
- Boerescu, Pârvu, 2014, „Rom. creș și alb. krec, kreçe, krecë – o nouă ipoteză etimologică”, *Limba română*, 63, 4, 477-488.
- Boerescu, Pârvu, 2017, *Etimologii românești controversate. Ipoteze și soluții*, București, Editura Academiei Române.
- Brâncuș, Grigore, 2005, *Introducere în istoria limbii române*, București, Editura Fundației România de Măine.
- Celac, Victor, 2023, „Despre vechimea zicalei *Vodă da și Hâncu ba* în română”, în Cezar Bălășoiu, Claudia Ene, Isabela Nedelcu, Alice Toma (ed.), *Lingvistică sincronică, diacronică și tipologică. Actele celui de al XXII-lea Colocviu Internațional al Departamentului de Lingvistică (București, 18-19 noiembrie 2022)*, București, Editura Universității din București, 233-239.
- Conea, Ion, 1969, „Toponimia și cercetarea toponimică în cadrul geografiei”, în *Îndrumător de cercetări geografice. Cercetări economico-geografice*, Societatea de Științe Geografice, București, 243-247.
- Coteanu, Ion, 1981, *Structura și evoluția limbii române (de la origini până la 1860)*, București, Editura Academiei R.S.R.

- Drimba, Vladimir, 2001, *Cercetări etimologice*, București, Univers Enciclopedic.
- Gáldi, Ladislás, 1939, *Les mots d'origine néo-grecque en roumain à l'époque des phanariotes*, Budapest, Pazmany Peter.
- Graur, Alexandru, 1965, *Nume de persoane*, București, Editura Științifică.
- Kis, Emese, 1960, „Sufixul -ău în cuvintele de origine maghiară din limba română”, *Cercetări de lingvistică*, 5, 1-2, 75-84.
- Moldovanu, Dragoș, 1981-1982, „Etimologia hidronimului Moldova”, *Anuar de lingvistică și istorie literară*, 28, A, 5-61.
- Moldovanu, Dragoș, 1983-1984, „Stratificarea genetică a toponimiei românești și problema continuității românilor (I)”, *Anuar de lingvistică și istorie literară*, 29, A, 373-445.
- Moldovanu, Dragoș, 2009-2010, „Toponimie de origine română în Transilvania și în sud-vestul Moldovei”, *Anuarul de lingvistică și istorie literară*, 49-50, 17-95.

All links were verified by the editors and found to be functioning before the publication of this text in 2025.

STATEMENT OF CONFLICT OF INTEREST

The author declared that there are no conflicts of interest regarding the research, authorship, or publication of this article.

FUNDING

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this review/paper.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License:
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

Carmen LOZINSKI¹

PARADIGMA „ALBASTRU” ÎN LIMBILE ROMÂNĂ ȘI SPANIOLĂ

How to cite this paper:

Lozinski, Carmen, 2025, “Paradigma ‘albastru’ în limbile română și spaniolă”, in *Theoretical and Applied Linguistics@ro*, Volume I, Issue 2/2025, p. 291-318, DOI: 10.62229/talatroi/2_25/9.

THE PARADIGM “BLUE” IN ROMANIAN AND SPANISH

Abstract. The analysis of the paradigm /blue/ in the two languages under comparison capitalizes on information from Romanian and Spanish lexicography and on the structural description of chromatic terms in the Romanian language and aims at a multilevel description: semantics, onomasiology, phraseology, metalexicography. In order to represent and describe the paradigm /azul/ in Spanish the method applied implies semantic disambiguation, semantic analysis, distribution by class, as well as further validation through combinatorial analysis. Subsequently, the way in which some chromatic terms are compared in Romanian-Spanish bilingual dictionaries is examined. At the same time, the polysemy of the term “blue” in the two compared languages is addressed, together with its denotative and connotative mobility in the last three decades, so that this analysis may bring new data for contrastive semantics and practical benefits for “dictionary reading”, lexical learning, language teaching, and translation.

Keywords: contrastive semantics, metalexicography, chromatic terms, Romanian-Spanish bilingual dictionaries, translation

¹ Liceul Bilingv „Miguel de Cervantes” din București, carmen.lozinski@liceulcervantes.ro.

1. Introducere

Interesul constant al specialiștilor pentru studiul numelor de culori este îndreptățit, având în vedere că „ele au o mare putere analogică, formală și, în egală măsură, semantică, fiind unul dintre exemplele care arată caracterul sistematic al vocabularului și rolul atracțiilor de diverse feluri (sinonimice, antonimice și paronimice) în formarea cuvintelor și în diversificarea lor semantică” (Moroianu 2011: 223). Totodată, „pe lângă faptul că trimit la o anumită nuanță, [...] servesc pentru a exprima simbolic idei sociale, religioase și morale mai mult sau mai puțin complexe” (Grossmann 1988: 5, t.n.), altfel spus facilitează înțelegerea sistemului de valori al unei anumite comunități.

Numele de culori din limba română au făcut obiectul unor cercetări complexe din punct de vedere lingvistic, semantic și semiotic. Descrierile exhaustive ale Angelei Bidu-Vrănceanu (1976, 1992 și 2008) au urmărit inventarierea și clasarea lexemelor care denumesc termeni cromatici, identificarea culorilor primare, rolul referentului în analiza semantică de acest fel, relația paradigmatic/sintagmatic în descriere, raportul dintre expresie și conținut în organizarea numelor de culori, semiotica acestora.

O altă cercetare de interes este cea a lui Cristian Moroianu (2011), care urmărește originea și evoluția termenilor cromatici din limba română, analizând dubletele și tripletele etimologice care au în componența lor cel puțin un cuvânt nume de culoare.

Relevante pentru tema în discuție sunt și studiile Floricăi Dimitrescu (2002 și 2017), în care autoarea examinează evoluția vocabularului cromatic al limbii române în ultimele cinci decenii, urmărind domeniile în care apar lexemele și sintagmele cromatice, aspectele de natură semantică, de formare a cuvintelor și gramaticală specifice noilor formații lexicale.

Un corpus și o analiză a numelor de culori din limba spaniolă se regăsesc la Grossmann (1988), care realizează o descriere, după principiile lexicisticii lui Coșeriu, a termenilor cromatici pentru limbile catalană, spaniolă, italiană, română, latină și maghiară. Inventarul cuprinde lexeme, cuvinte compuse, sintagme, nume de obiecte utilizate pentru a desemna culorile, iar autoarea operează cu numeroase trăsături semantice distinctive, unele dintre ele dificil de urmărit și de valorificat practic (pentru lexicografie, didactica limbilor etc). Lingvistica spaniolă dispune și de un studiu al termenilor cromatici (adjective, substantive și verbe derivate de la acestea),

analizați din punctul de vedere al valorilor semantice exprimate prin afixele derivative (Rello 2009), precum și de o descriere în diacronie a numelor de culori (secolele al XVI-lea și al XVII-lea) (Stala 2011).

2. Obiective și metodă

Analiza paradigmei /*albastru*/ în cele două limbi puse în relație valorifică informațiile din lexicografia românească (*DEX*, *DEXI*, *MDA*) și spaniolă (*DRAE*, *Clave*, *Cumbre*, *DEA* și *DUE*) și descrierea termenilor cromatici din limba română din lucrările Angelei Bidu-Vrănceanu și are în vedere o descriere (orientativă) pe mai multe niveluri: semantică, onomasiologie, frazeologie, metalexicografie².

Pentru constituirea și descrierea paradigmei /*azul*/ în limba spaniolă, vom aplica metodologia folosită de lingvista citată (dezambiguizarea semantică, analiza semică, repartizarea în clase, validarea suplimentară prin analiză combinatorie), vom semna (cvasi)identitățile și opozițiile dintre lexemele inventariate și vom examina felul în care sunt puse în relație unele dintre acestea în dicționarele bilingve româno-spaniole³. Totodată, interesează polisemia termenului *albastru* în cele două limbi puse în relație, precum și mobilitatea denotativă și conotativă a acestuia în ultimele trei decenii, astfel încât această analiză să aducă date noi pentru semantica contrastivă și exemple în plus pentru ilustrarea tezei specificului semantic al limbilor, precum și beneficii practice pentru „lectura dicționarelor”⁴, învățarea lexicală, didactica limbilor și traduceri.

3. Analiza structurală a paradigmei /*albastru*/ în limbile română și spaniolă

O modalitate convenabilă pentru abordarea și descrierea unui material lexical atât de vast și de mobil este distincția dintre termenii cromatici din structura de semnificație și cei din structura referențială, structuri pe care le putem delimita în ambele limbi.

² Pentru accepțiile termenului de *metalexicografie*, vezi *DȘL* (2001) p. 291 și Bidu-Vrănceanu (1996).

³ Pentru principiile unei analize de acest tip a dicționarelor bilingve sunt de interes monografiile lui Marengo (1993) și Béjoint, Thoiron (1996).

⁴ Accepțiile acestui concept sunt explicitate și ilustrate de Corbin (1989) și Bidu-Vrănceanu (1993).

Lexemele din structura de semnificație a paradigmei /albastru/ sunt: ALBĂSTRIU, ALBĂSTRUI, ALBĂSTREL, ALBĂSTRIOR, BLEU, OPALIN, care se definesc prin semele /albastru+/aproximare în minus/, BLEUMARIN, definit prin /albastru+/aproximare în plus/ și lexemul specializat CIANOTIC „(despre mucoase, piele) de culoare albastră-vineție; p. ext. (despre oameni) predispus la cianoză; care prezintă cianoză”.

Pentru limba română, termenii cromatici care se definesc prin intersecția a două sau trei culori primare sunt interpretați drept o clasă și repartizați în paradigme în funcție de primul sem prin care se face definirea. Din acest motiv, în paradigma /albastru/ sunt constituite două clase: cea a lexemelor care exprimă /aproximarea lui albastru față de negru/, definitorie pentru seria VÂNĂT „care are culoare albastru-închis (cu reflexe violete)”, VINEȚIU „care bate în vânăt, cu nuanțe albastrei”, INDIGO „una dintre culorile fundamentale ale spectrului luminii, cuprinsă între albastru și violet” și termenul specializat LIVID „(despre fața omului) vânăt, învinețit (de emoție, de frig, de oboseală)”, și cea a lexemelor definite prin /aproximarea lui albastru față de roșu/, din care fac parte VIOLET, LILA, care exprimă culoarea respectivă /fără aproximare/, VIOLACEU și MOV, pentru care este distinctivă trăsătura /cu aproximare în minus/.

Termenii din structura referențială „albastru” (creați de la un nume de obiect + sufixele *-iu* și *-it*) sunt AZURIU, AZURIT, SINILIU, SINILIT, STÂNJENIU, TOPORĂȘIU, LILIACHIU, care trimit la o nuanță de albastru sau mov precum cea a cerului, sinelii, florilor de stânjenei, toporași, liliac.

Aprecierea cromatică „albastru”, cu diversele ei nuanțe, se realizează și prin lexicalizări din alte registre: TURCHEZ (pop.) „albastru”, MIERIU⁵ (reg.) „de culoare albastră, variind între albastru-deschis și albastru-închis, până la violet”, cu variantele (reg.) MIERIOR, MIERUI, MICȘUNIU, VÂLCED (reg.) „vânăt; învinețit, palid, livid”, DEDIȚIU (reg.) „(despre părul cailor) care bate în albastru, cu reflexe albastre, albastrei”, (reg.) VIORINT, (înv. pop.) PĂTLĂGINIU, (reg.) VINICIOS „care are culoare albastru-închis (cu reflexe violete), vânăt”, (reg.), (înv., pop.) CIVIT „albastru-închis”, (înv.) HAVAIU „azuriu, bleu”.

Ca termen marcat (regional, subdial. maramureșean), ALBASTRU trimite la alt tip cromatic, având sensul „cenușiu, fumuriu”, în sintagma

⁵ Termenul este format de la *mier* „albastru” (< lat.) + sufixul *-iu*.

oi ALBASTRE⁶ „oi brumării”, sens atestat și în aromână: NALBASTRU (*despre animale*) „sur”; oaie NALBASTRĂ „oaie sură”⁷. La fel stau lucrurile și în cazul lui VÂNĂT: (Moldova, pop.) *un motan* VÂNĂT „un motan cenușiu”, (Banat, Transilvania, despre ochi) „căprui”.

Paradigma /azul/ este constituită din termenii: AÑIL, AZUL, AZULADO, AZULENCO, AZULINO, AZULÓN, CELESTE, CERÚLEO, ÍNDIGO, INDIO, ZARCO; ACAPARROSADO, HELIOTROPO, PAVONADO, TURQUESA, ZAFÍREO, ZAFIRINO.

Termenii din structura de semnificație sunt definiți astfel în dicționarele consultate: AÑIL „2. culoare a spectrului situată între albastru și violet, precum cea a substanței colorante añil (indigo)”; AZUL „se aplică culorii cerului sau mării, care este cea de-a cincea în spectru între verde și indigo”; AZULADO „albăstrui”; AZULENCO=AZULADO; AZULINO=AZULADO; AZULÓN „albastru intens și luminos”; CELESTE „albastru deschis, bleu”, CERÚLEO „de culoarea cerului senin sau a mării în larg”, ÍNDIGO=AÑIL „indigo”; INDIO „4. de culoare albastră”; ZARCO „de culoare albastru deschis. Se aplică în special ochilor.”

Prin urmare, identitățile, cvasiidentitățile și opozițiile din această paradigmă sunt următoarele:

Termenii cvasiidentici AZUL și INDIO, care exprimă aprecierea cromatică /azul fără aproximare/, se opun lexemelor care o exprimă /cu diferite aproximări/ – /în minus/ sau /față de altă culoare/. Diferența între aceste lexeme o marchează actualizarea curentă a lui AZUL, CELESTE, CERÚLEO, față de cea sporadică a lui INDIO.

Semul /aproximarea în minus a lui azul/ marchează lexemele AZULENCO, AZULADO, AZULINO, „albăstrui”, CELESTE, ZARCO „albastru deschis”. În această clasă se creează o nouă opoziție între termenul ZARCO, termen cu o preferință combinatorie – substantivul *ojos* –, și ceilalți termeni ai seriei, care admit o pluralitate de determinări contextuale.

Semele /aproximarea ca intens/ și /aproximarea în plus/ sunt distinctive pentru termenii AZULÓN, AÑIL și ÍNDIGO.

Din structura referențială care corespunde ca tip de apreciere cromatică acestei paradigme, întrucât termenii respectivi se raportează la semul

⁶ „Oile cele albastre/Toate m-or jeli pe coste” (Bîrlea 1924; variantă a *Mioriței* culeasă în Ieud).

⁷ DIARO, p. 34.

/azul/, fac parte: *ACAPARROSADO*₁ „de culoare albastră ca a sulfatului de cupru”; *ACIJADO*=*ACAPARROSADO*₁; *ATURQUESADO*=*TURQUESA HELIOTROPO* „1. plantă (vanilie) de grădină cu flori [...] de culoare caracteristică amestec de albastru și roz, care se desemnează, în general, prin numele acestei flori”; *PAVONADO* „2. de culoare albastru închis”; *TURQUESA* „1. turcoază. 2. albastru cu nuanțe verzui”; *ZAFÍREO* „de culoarea safirului”; *ZAFIRINO*=*ZAFÍREO*.

Aceștia exprimă valori cromatice suplimentare celor realizate paradigmatic: un albastru „transparent”, în cazul lui *ZAFÍREO* și *ZAFIRINO*, albastru închis – *PAVONADO*, albastru-verzui – *TURQUESA*, nuanțe particulare de albastru, precum cele ale obiectelor prin care se definesc termenii *ACAPARROSADO*₁, *ACIJADO*, *HELIOTROPO*.

4. Clasa „violet” și paradigma /*morado*/

Așa cum am arătat, pentru limba română, lexemele definite prin intersecția semelor /*albastru*/ și /*roșu*/ constituie clasa „violet” în cadrul paradigmei /*albastru*/. În spaniolă, pentru descrierea lui *MORADO* (violet, mov) ar fi necesare semele /*azul*/+/*rojo*/, iar în cazul unor termeni ca *LILA* („de culoare violet deschis”), *CINZOLÍN* („violet roșiatic”) ș.a., care stabilesc opoziții în cadrul paradigmei respective, s-ar mai adăuga și semele /*aproximare în minus*/ și, respectiv, /*aproximarea lui morado față de rojo*/, motiv pentru care considerăm că acești termeni constituie o paradigmă, și nu o clasă a paradigmei /*azul*/.

Motivul pentru care am ales să inventariem și să descriem lexemele acestei paradigme este faptul că ele realizează mai multe opoziții decât cele ale clasei „violet”, din paradigma /*albastru*/, și pun probleme de traducere și echivalare.

Paradigma /*morado*/ este formată din următorii termeni: *AMORATADO*, *CARACHO*, *CÁRDENO*₁, *CINZOLÍN*, *LILA*, *LÍVIDO*₂, *LÍVIDO*₃, *MORADO*, *VIOLÁCEO*, *VIOLADO*, *ABERENJENADO*, *MALVA*, *SOLFERINO*, *VIOLETA*.

Termenii din structura de semnificație sunt definiți astfel în dicționarele consultate: *AMORATADO* – *DUE* „violet/vânăt ca urmare a unei lovituri”; *DRAE* „1. învinețit. 2. care bate în violet”; *BORRACHO* „(despre unele fructe și flori) de culoare mov”, *CARACHO* „de culoare mov”; *CÁRDENO*

„1. se aplică culorii violet și lucrurilor care au această culoare.; CINZOLÍN „se aplică culorii violet-roșiatic și lucrurilor care au această culoare”; LILA – „adj./subst. de culoare violet deschis”; DRAE „3. adj. de culoare violet deschis, ca floarea de liliac”; LÍVIDO₂ „[...] aplicat culorii pe care o capătă carnea din cauza frigului, a unei lovituri sau în jurul unei răni [...] violet”; LÍVIDO₃ „referitor la o persoană, care este foarte palidă”; MORADO „1. se aplică culorii, amestec de albastru și roșu, al murei comestibile, și lucrurilor care au această culoare. • se folosește mai mult decât VIOLADO, aplicat oricărei nuanțe a acestei culori.”; VIOLÁCEO „1. VIOLADO”; VIOLADO „1. se aplică culorii asemănătoare celei a violetei și lucrurilor care au această culoare. • în fizică este desemnarea care se folosește cu predilecție pentru acest tip de culoare, situată în spectru după indigo”.

Prin urmare, (cvasi)identitățile și opozițiile din această paradigmă sunt următoarele:

Clasa termenilor care exprimă aprecierea cromatică /*morado fără aproximare*/ este constituită din termenii MORADO, CÁRDENO₁, CARACHO, VIOLADO, VIOLÁCEO, AMORATADO. Între termenii acestei clase se stabilesc noi opoziții: MORADO este termenul uzual pentru desemnarea culorii mov, VIOLADO este și termen curent, dar este preferat în fizică pentru desemnarea acestui tip de culoare, iar AMORATADO este selectat cu predilecție în contextele *manos*, *labios*, *herida* (*manos AMORATADAS* „mâini vinete (de frig)”, *labios AMORATADOS* „buze vinete”, *herida AMORATADA* „rană vânătă (învinețită)”).

Pentru LILA „lila”, este distinctiv semul /*aproximarea în minus a lui morado*/. /*Aproximarea în plus*/ nu este o trăsătură distinctivă în cadrul paradigmei /*morado*/.

/*Aproximarea față de altă culoare (rojo)*/ este definitorie pentru termenul CINZOLÍN „violet-roșiatic”.

LÍVIDO₃ „livid” se combină exclusiv cu substantive caracterizate prin trăsătura /*+uman*/ și se referă la paloarea accentuată a feței.

/*Aproximarea prin obiect a lui morado*/ este caracteristică pentru următorii termeni: ABERENJENADO „de culoarea vinetei”; MALVA „1. plantă (nalbă de pădure) [...] cu flori de culoare caracteristică,

între albastru pal și roz. 2. [...] adj. se aplică culorii nalbei de pădure și lucrurilor care au această culoare”, *SOLFERINO* – *DUE* „1. anilină care dă culoarea violet. 2. de culoarea dată de această anilină.”; *DRAE* „de culoare violet-roșiatic”; *VIOLETA* „1. violetă. 2. se aplică în apozitie pe lângă substantivul *color* pentru a desemna culoarea violetei.”

Aceștia exprimă diverse „nuanțe” de violet: „foarte deschis” (*MALVA*), „caracteristic violetei” (*VIOLETA*), „foarte închis, ca al vinetei” (*ABERENJENADO*), „violet-roșiatic ca al anilinei (*SOLFERINO*)⁸”.

Termenii care exprimă aprecierea cromatică prin comparația cu obiecte pot fi, în funcție de gradul de cunoaștere a obiectului, mai mult sau mai puțin folosiți. În unele cazuri, culoarea este una dintre însușirile cele mai evidente ale obiectului respectiv, astfel încât se poate ajunge la o transformare semantică de tipul sinecdoci: *MALVA* „[...] se aplică culorii nalbei de pădure (violet pal, n.n.) și lucrurilor care au această culoare”, iar la polul opus se află termeni care se actualizează rar, precum *SOLFERINO*.

5. Echivalarea lexemelor paradigmei /albastru/ în dicționarele bilingve româno-spaniole

Diferențele dintre cele două limbi puse în relație în structurarea paradigmei /albastru/ au repercusiuni în redarea acestor termeni cromatici în dicționarele bilingve româno-spaniole, drept care vom analiza felul în care sunt echivalați în dicționarele *DSR*, *DRS₁* (la care vom face trimiteri sporadice), *DRS₂*. În general, acestea simplifică polisemia numelor de culori, privând utilizatorul de informații referitoare la distincțiile semantice dintre aceste lexeme și de posibilitatea învățării lexicale și a traducerii în spiritul celor două limbi puse în relație.

Astfel, pentru *LÍVIDO*, pentru care dicționarele limbii spaniole delimitează trei sensuri specializate contextual – 1. (despre culoarea cărnii din cauza unei lovituri, a frigului) vânăt, 2. livid, palid și 3. (despre cer, la apus)

⁸ De la numele localității Solferino, unde a avut loc bătălia sângeroasă dintre francezi și austrieci, în 1859. Chimistii francezi care au descoperit formula anilinei respective la scurt timp după această bătălie au omagiat curajul soldaților, numind-o astfel.

roșu-violet –, lexicografii DSR indică doar echivalențele LIVID, ÎNVINEȚIT LA FAȚĂ; PALID CA UN MORT.

Pentru VÂNĂT, termen cu o polisemie amplă, sunt identificate câteva subsensuri și registre stilistice, pentru care sunt indicate echivalențele corespunzătoare – 1. MORADO, CÁRDENO; (bot.) BORRACHO. 2. (plumburiu) PLOMIZO; 3. (învinețit) AMORATADO, ACARDENALADO, MORADO. 4. (la față) LÍVIDO. 5. (zool., sur) GRIS, dar este omis contextul *cer* VÂNĂT, pentru echivalarea căruia spaniola dispune de un subsens al termenului LÍVIDO – DUE „(aplicat și culorii cerului la unele apusuri) violet: *El cielo se quedó LÍVIDO en el crepúsculo.*”.

O serie de termeni caracterizați prin *restricții combinatorii* sunt tratați drept termeni cromatici care admit o pluralitate de determinări contextuale.

VINEȚIU este echivalat cu AMORATADO, MORADO, CÁRDENO, termeni care exprimă aprecierea cromatică /*morado fără aproximare*/. Între termenii acestei clase se stabilesc, însă, opoziții: MORADO este termenul uzual pentru desemnarea culorii violet, iar AMORATADO este selectat cu predilecție în contextele *manos, labios, herida* (*manos AMORATADAS* „mâini vinete (de frig)”, *labios AMORATADOS* „buze vinete”, *herida AMORATADA* „rană vânătă (învinețită)”, distincții absente din articolul de dicționar consacrat acestui termen.

ALBĂSTRUI este pus în relație cu lexemele AZULENCO, AZULADO, AZULINO, GARZO, ZARCO, caracterizate prin semul /*aproximarea în minus a lui azul*/. În această clasă se creează o nouă opoziție între termenii AZULENCO, AZULADO, AZULINO, care admit o pluralitate de determinări contextuale, și lexemele GARZO și ZARCO, care se actualizează preponderent ca determinanți ai substantivului OJOS, însă lexicografii DRS₂ nu specifică această preferință combinatorie.

Sub GARZO, echivalat prin ALBĂSTRUI, nu apare precizarea că se aplică ochilor și persoanelor cu ochi albaștri, iar pentru CERÚLEO sunt indicate două sensuri: CERULEU, care în limba română denumește un „pigment mineral albastru”, și ALBASTRU.

Nici în cazul lui BORRACHO „mov”, care se combină exclusiv cu substantive care denumesc niște soiuri de fructe și flori (*pero BORRACHO, zanahoria BORRACHA*), nu sunt indicate aceste specializări contextuale, acesta fiind pus în relație cu un termen cromatic general – DE CULOARE VÂNĂTĂ, VÂNĂT.

NIDRIO, termen colocvial și regional (folosit în Álava), care se referă la culoarea pielii care a suferit o contuzie, e redat prin VÂNĂT, LIVID, dar fără precizarea referentului specific și a mărcii de registru, ceea ce poate face ca utilizatorul dicționarului să-l însușească drept un termen neutru, cu posibilități combinatorii diverse.

Alteori, se remarcă imprecizia echivalențelor, ordinea aleatorie a acestora sau faptul că termenul uzual nu este primul în seria propusă:

CINZOLÍN, termen cult, care are sensul de „violet-roșiatic”, nu este marcat ca atare și este tradus prin PURPURIU, lexem din paradigma /roșu/, VIOLET-ROȘCAT și VIOLET, iar în *DRS₁*, sub VIOLET este înregistrat compusul ROȘU-VIOLET, care este echivalat imprecis prin *TORNASOLADO* „despre stofe, cu ape, cu irizații”.

Pentru *ZARCO* sunt indicate corespondențele ALBĂSTRUI, ALBĂSTRIU, dar fără indicația privind afinitatea sintagmatică cu substantivul *ochi*, precum și subsensurile, marcate (regional) – (Argentina) cu ochii alburii, (Bolivia) cu ochi de culori diferite –, deși termenul respectiv apare ca monosemantic în *DRAE*, iar *Diccionario de americanismos* indică pentru acesta subsensurile marcate (regional) și (învechit) „1. Ho, ES, Ni, Co, Py; Mx, p.u; CR, referitor la o persoană, care are ochii albaștri sau verzi; 2. Ho; CR, obsol. referitor la apă, de culoare albastruie”.

O soluție lexicografică derutantă apare sub *AZUL de ultramar*, care este precedat de marca (mineralogie) și pus în relație cu *LAZURIT*, *LAPIS (LAZULI) PULVERIZAT*, o traducere parțială a definiției consemnate de *DRAE* pentru sensul de bază al acestuia („lapislazuli pulverizat care se folosește mult drept culoare”), care nu elucidează subsensul cromatic al sintagmei spaniole de „albastru ultramarin, albastru intens”.

6. Polisemia termenului „albastru” în limbile română și spaniolă

Termenul „albastru” este înregistrat de dicționarele românești și spaniole atât ca adjectiv, cât și ca substantiv cu o polisemie bogată. Pe baza informațiilor lexicografice, am delimitat următoarele situații privind semantica acestui termen în cele două limbi puse în relație:

- a) sensuri comune celor două limbi: I. (adj.) 1. care are culoarea cerului senin. 2. (poetic) cer senin, albastriu. 3. (despre cer, zare etc.) senin. 4. (despre fața omului sau părți ale corpului) cianotic, care are culoarea albastră-vineție. 5. (referitor la penajul unor păsări, blana animalelor, părul cailor etc.) cu reflexe albastrii.
- b) sensuri specifice limbii române: I. (adj.) 1. (înv., pop.) cu luciu albastrui. 2. (fig.) melancolic, trist, întunecat, sumbru. 3. (d. o situație, o conjunctură etc.) neplăcut; nefavorabil. 4. (fam.) *e (cam) ALBASTRU* e (cam) rău, (cam) neplăcut, situația e (cam) dificilă. II. (subst.) 1. albăstreală, albăstrime. 2. pl. ALBASTRE haine de această culoare, îmbrăcăminte burgheză sau nobilă. 3. (arg., obsol.) ALBASTRĂ bancnotă de o mie de lei.
- c) sensuri specifice limbii spaniole: II. (subst.) 1. (arg., obsol.) bancnotă de cinci sute de pesete. 2. (ist., pol., folosit la plural): falangiști, fasciști spanioli.

Examinarea comportamentului combinatoriu al termenului ALBASTRU evidențiază, pentru ambele limbi puse în relație, o polisemie complexă și dinamică și productivitatea lexico-semantică remarcabilă a acestuia.

Clasa sintagmelor cromatice este bine reprezentată în dicționarele limbii spaniole și în cadrul acesteia se realizează opoziții precum: *AZUL de cobalto* „albastru (de) cobalt”, *AZUL de ultramar*, *AZUL ultramarino*, *AZUL ultramaro* „albastru ultramarin”, *AZUL celeste* „bleu”, *AZUL de mar* „albastru închis ca marea”, *AZUL marino* „bleumarin”, *AZUL turquí* „albastru foarte închis”.

În limba spaniolă mai regăsim termenul *AZUL* în locuțiunea adjectivală *al AZUL*, având sensul „(despre pește) fiert într-o supă scăzută cu oțet care face ca pielea să capete o culoare albastruie”.

În ambele limbi, ALBASTRU apare într-o multitudine de **sintagme denotative sau cu sens figurat** care desemnează:

- a) **specii de plante și animale:** *mușețel ALBASTRU*, *sulfină ALBASTRĂ*, *lumânărică ALBASTRĂ*, *molotru ALBASTRU*, *alge ALBASTRE*, sp. *algas AZULES*, sp. *trigo AZUL/AZULEJO/AZULENCO* „varietate de grâu cu boabe de culoare închisă”, *framboyán AZUL* „jacaranda (copacul violet), copac ornamental, cu flori parfumate mov-albăstrui spectaculoase”, *vulpe ALBASTRĂ*, sp. *zorro AZUL*;

- b) termeni din ornitologie și ihtiologie:** *pescăruș* ALBASTRU, *pițigoi* ALBASTRU, *scrumbie* ALBASTRĂ „pește din fam. scombridae, denumit astfel datorită colorației sale, mai cunoscut însă ca macrou”, *aguja* AZUL „marlin albastru”;
- c) alimente:** *queso* AZUL „brânză albastră; brânză care prezintă zone fermentate de culoare albastră”, *pescado* AZUL „pește gras”;
- d) pigmenți și coloranți folosiți în pictură, vopsitorie, biologie:** ALBASTRU *de metilen* „materie colorantă albastră, solubilă în apă, întrebuințată în experimentele de biologie și ca medicament dezinfectant al amigdalelor”, ALBASTRU *de Prusia* (sau *de Berlin*), sp. AZUL *de Prusia* „ferocianură de fier folosită ca pigment albastru”, AZUL *de Sajonia* „disoluție de indigo în acid sulfuric folosită drept colorant”;
- e) medicină:** *maladie* ALBASTRĂ, sp. *enfermedad* AZUL „cianoză”, sp. *niño* AZUL „copil care suferă de cianoză”, (Mold. pop.) *bubă* ALBASTRĂ/MIERIE/VÂNĂTĂ „excreșcență care apare mai ales la încheietura degetelor de la picioare și în podul palmei”, *diablos* AZULES (Col., C. Rica, Cuba, Ec., Hond., Nic., Peru, R. Dom.) „delirium tremens”;
- f) produși chimici:** *vitriol* ALBASTRU=*piatră VÂNĂTĂ*=sulfatul de cupru, care se folosește la stropirea legumelor, a pomilor fructiferi, a viței-de-vie împotriva manei, sp. *vitriolo* AZUL;
- g) viață politică și parlamentară:** *banco* AZUL=*bancada* AZUL desemnează în Parlamentul spaniol ansamblul locurilor miniștrilor din Guvern, *Carta Azul* „carte care conține documente diplomatice, publicată în anumite cazuri de guvern pentru informarea organelor legislative sau a opiniei publice”;
- h) realități istorice:** *camisas* AZULES „falangiștii, fasciștii spanioli”, *Flechas* AZULES „Organizația de tineret a Falangei”, *División* AZUL „Divizia Albastră”, *Brigadas* AZULES „Brigăzile Albastre”, sintagme care desemnau unitatea spaniolă de voluntari care luptau de partea Germaniei Naziste;
- i) nume proprii din limbajul comun:** Râpa ALBASTRĂ (lac antropic în jud. Vaslui), Fluviul ALBASTRU, Nilul ALBASTRU, sp. *Costa Azul* „Coasta de Azur”;

- j) **sensuri figurate:** sintagma eminesciană *mite* ALBASTRE „imaginar” (cf. fr. *contes bleus*), *cu* (sau *de*) *sânge* ALBASTRU – sp. *sangre AZUL*⁹ „de neam mare, ales; nobil”, *inimă* ALBASTRĂ a) „suflet trist, p. ext. tristețe, jale”; b) „necaz, mânie, furie, inimă-rea”, *cântece de inimă* ALBASTRĂ „cântece melancolice de dragoste”, *planeta* ALBASTRĂ, sp. *planeta AZUL*, desemnare metaforică pentru Pământ;
- k) **alte:** *piele* ALBASTRĂ „astrahan negru, a cărui piele bate în albastru”, *hombre AZUL* „tuareg”, *día AZUL* „zi în care sunt mai ieftine biletele de tren”, *malaquita AZUL* „azurit”;

Frazeologia creată în jurul nucleului semantic ALBASTRU în cele două limbi puse în relație este expresivă și cuprinde locuțiuni, expresii din diverse registre stilistice și proverbe precum: *a trage verde pe* ALBASTRU (pop.) „a trăi rău, în lipsuri, în sărăcie”, (Trans; despre măruri) a fi în focul VÂNĂT „a fi foarte scump”, *a trăi* (sau *a o duce*) *ca verde cu* ALBASTRU „a trăi rău cu cineva”, *cine n-are ochi negri sărută și* ALBAȘTRI „la nevoie, omul se mulțumește cu ce are”, *doi ochi* ALBAȘTRI „țuică de prune”, a cânta de inimă ALBASTRĂ „a cânta melodii triste/melancolice”, (adol., glum.) *Doamne fereastră și o bucat’ de ușă* ALBASTRĂ „Doamne ferește!”, sp. *puro como el AZUL del cielo* „cel mai curat, neîntinat”, sp. *estar AZUL* (Ni. juv.) „a se îmbrăca la modă”, *darse un verde con dos AZULES* „a-și oferi o mare distracție sau plăcere”, sp. *de oro y AZUL* (despre o persoană) foarte elegantă și împodobită”, sp. *poner a alguien de AZUL y oro* „a face pe cineva de două parale; a vorbi de rău pe cineva, a denigra”, sp. *el que quiera AZUL CELESTE que le cueste* (Ve.) „lucrurile bune se obțin cu efort”, sp. *sacar el AÑIL* (AMS) „a umple de vânăță”, sp. *dejar a alguien MORADO* (fig.) „a bate măr, a rupe oasele cuiva”, sp. *verle a uno el MORADO* „a-i înțelege intențiile cuiva; a citi pe cineva”, sp. *pasarlas MORADAS* „a fi frustrat, decepționat, speriat”, sp. *ser un LILA/un erudito a la VIOLETA* „(a fi) un semidict, diletant și ridicol”.

⁹ O ipoteză privind originea acestei sintagme este cea care trimite la istoria Spaniei Evului Mediu, când erau desemnate prin *sangre AZUL* familia regală și nobilimea, ca urmare a faptului că aceștia nu aveau strămoși de origine maură sau evreiască și, prin urmare, pielea lor mai deschisă la culoare lăsa să se întrezărească culoarea albastră a venelor, dovadă clară că nu avusese loc nicio contaminare a sângelui acestora (Kautsky 1997: 205).

Se remarcă lipsa lexicalizării sau chiar a conceptualizării unor sintagme cu nume de culori de la o limbă la alta (sp. *príncipe AZUL* „bărbat ideal ca pereche sentimentală”) sau faptul că, uneori, o sintagmă cu structură aparent identică are cu totul altă semnificație în română și spaniolă, cum este, de exemplu, cazul lui *ponerse MORADO*, care înseamnă „a se face VÂNĂT din cauza mâncatului excesiv”, față de colocația *a se face VÂNĂT de frig*.

7. Termeni și sintagme recente, care exprimă aprecierea cromatică „albastru”

Așa cum s-a remarcat, „noutatea oricărei combinații coloristice depășește ușor granițele lingvistice” (Moroianu 2011: 230) și, cu toate că deocamdată ar fi hazardat să facem considerații asupra gradului de fixare a acestor sintagme în uzul unei limbi, numeroase cercetări ale lingviștilor spanioli, care au în vedere „disponibilitatea lexicală”¹⁰ a termenilor din câmpul semantic al culorilor, au demonstrat că aceste studii îmbogățesc înțelegerea lumii prin limbaj și oferă instrumente excelente pentru predare și cercetarea în domeniul culorilor (Herranz-Llácer, Prieto 2025: 317-318).

Două studii recente (Paredes García *et al.* 2022a, b), care le cereau participanților să numească nuanțele pe care le evocă o anumită culoare, au pus în evidență „disponibilitatea lexicală” a 47 de termeni și sintagme cromatice din gama „azul” în limbajul elevilor de gimnaziu și liceu. Printre specificatorii lui *AZUL* se numără substantive, adjective, nume de realii, nume de obiect dintre cele mai variate: *agua, amarillento, amoratado, anaranjado, añil, Bilbao, botella, cadmio, celeste, cian, cielo, claro, cobalto, chillón, eléctrico, fluorescente, fosforito, fucsia, fuerte, grana, grisáceo, mar, marengo, marino, metálico, metalizado, negruzco, oscuro, pálido, pastel, perla, petróleo, pitufo, plátano, plateado, Prusia, rosa, rojizo, siena, sumatra, tejano, turquesa, ultramar, vaquero, verdoso, violáceo, violado* („ALBASTRU: apă, gălbui, violet, portocaliu, indigo, Bilbao, sticlă, cadmiu, albastru deschis, cyan, cer, clar, cobalt, strident,

¹⁰ Conceptul de *disponibilidad léxica* „disponibilitate lexicală” (folosit și în formă abreviată în spaniolă – *DL*) are în vedere competența lexicală (presupusă) pasivă a fiecărui vorbitor. Herranz-Llácer și Prieto (2025) inventariază 39 de astfel de studii și examinează „disponibilitatea lexicală” a acestui segment de vocabular de-a lungul ultimelor decenii, așa cum reiese din cercetările respective.

electric, fluorescent, fosfor, fucsia, puternic, purpuriu, gri, mare, cărbune, albastru marin, metalic, metalizat, negricios, închis, palid, pastel, perlat, petrol, Strumpf, banană, argintiu, Prusia, roz, roșiatic, Sienna, Sumatra, texan, turcoaz, ultramarin, cowboy, verzui, violaceu și violet”). Așa se face că, printre acești „nuanțatori”, se regăsesc sintagme surprinzătoare precum *AZUL plátano* „albastru banană”, *AZUL Bilbao* „albastru Bilbao”, ocurențe strict determinate extralingvistic și opace semantic pentru un vorbitor (străin) cu o competență lingvistică și culturală medie: acestea se referă la o specie de banane cu gust de vanilie și o culoare caracteristică albastru-turcoaz, pe care o pierde când se coc și, respectiv, la eșarfa albastră cu mottoul „Bilbo Aste Nagusia”, purtată de participanții la sărbătoarea Aste Nagusia, celebrată în august în orașul basc Bilbao.

Date fiind dezvoltarea societății de consum și a strategiilor de marketing ale producătorilor din domeniile artei, modei, cosmeticii, designului de interioare ori dorința vorbitorilor de a epata, în media, pe site-urile de specialitate și pe diverse bloguri regăsim o multitudine de termeni cromatici din structura referențială (nume de plante, animale, minerale, pietre semiprețioase, fenomene meteo, forme și accidente de relief, termeni astronomici), termeni împrumutați, cuvinte compuse și sintagme noi, care trimit la diverse nuanțe de */albastru/*, unele dintre ele destul de derutante pentru vorbitorul obișnuit, altele necesitând consultarea unor definiții enciclopedice sau de specialitate:

- (1) Dantelă ALBASTRU CANAR accesoriată manual (<https://dantela.ro/>)
- (2) [...] papion, batistă și butoni de culoare ALBASTRU DE CHICIURĂ [...]. Combinații de culori: turcoaz, ALBASTRU SAFIR și alb (<https://papioane.ro/>)
- (3) Set papioane de culoare ALBASTRU SMALȚ cu imprimeuri [...] de culoare ALBASTRU AZUR. (<https://papioane.ro/>)
- (4) Costum de baie [...] ALBASTRU-FOCĂ (<https://www.lovingfash.ro/>)
- (5) Nuanța ALBASTRU BREBENOC sau SASCHIU a fost aleasă [...] culoarea anului 2022 și este botezată VERY PERI. Nuanța a fost anunțată de apariția metaverse-ului și de impactul carantinei în contextul pandemiei. (<https://stirileprotv.ro/divers/>)
- (6) [...] poți alege scaune în ALBASTRU BREBENOC pentru masa de bucătărie sau sufragerie. (<https://www.storia.ro/blog/>)

- (7) Alege [...] flori în nuanțe de VIOLET [...] pentru a da [...] spațiului tău o mică notă *VERY PERI*. (<https://www.storia.ro/blog/>)
- (8) *VERY PERI* este un VIOLET *albăstrui* cu nuanțe roșii și își ia numele de la minunata plantă de umbră Periwinkle, care în română se numește brebenoc. Culoarea florilor în formă de moară de vânt variază între VIOLETUL *pastelat* și ALBASTRU *LAVANDĂ* [...]. (<https://www.edel-optics.ro/>)
- (9) „*VERY PERI*”, o nuanță dinamică de ALBASTRU-VINCA¹¹ (n.n. – o floare numită și *saschiu*) cu un subton revigorant de roșu-violet [...] (<https://lovedeco.ro/>)
- (10) ALBASTRU *NEBULAS* [...] exprimă prospețime (<https://www.elvila.ro/>)
- (11) [...] o nuanță atemporală de ALBASTRU [...] culoarea *CLASSIC BLUE* (<https://lovedeco.ro/>)
- (12) [...] designul pardoselii în nuanțe de ALBASTRU *clasic*, ALBASTRU *pur* sau neo-mint [...] (<https://nanochem.ro/>)
- (13) Pantaloni clasici [...] în ALBASTRU *GRAFIT* cu pepit (<https://daphnemoda.ro/>)
- (14) Renunțați la tonurile întunecate în favoarea *CERULUI ALBASTRU*, turcoazului deschis, culorii lavandei. (<https://osmyum.ro/>)
- (15) *CERULEAN* este o nuanță care variază între *AZUR* și ALBASTRU *închis*, dar cu tente mai apropiate de *AZUR*, în timp ce ALBASTRU *CLASIC* are tente mai spre ALBASTRU *închis*. (<https://casebune.ro/>)
- (16) [...] 2018 a fost anul culorii „*ULTRAVIOLET*”, o nuanță intensă de *MOV închis*. (<https://www.inspirostudio.ro/>)
- (17) Împreună, rozul-cuarț și ALBASTRU *SEREN* dau naștere unui echilibru vizual. (<https://adevarul.ro/stil-de-viata/>)
- (18) *LAGOON*, *TURCOAZUL* acestui sezon [...] aduce o pată de exotic și tropical. (<https://www.stylediary.ro/>)
- (19) *BLUE IRIS*, o nuanță care combină ALBASTRU *LAVANDĂ* și VIOLETUL *pastelat*. (<https://www.stylediary.ro/>)
- (20) *AQUA SKY*, un ALBASTRU *rece*. (<https://www.stylediary.ro/>)
- (21) *CERULEAN BLUE*, ales în anul mileniului pentru mesajul său calm și foarte Zen. (<https://www.stylediary.ro/>)

¹¹ Termenul este o prescurtare a denumirii științifice a saschiului: *Vinca minor*.

- (22) *LAPIS BLUE*, o culoare prețioasă. [...] Acest *ALBASTRU intens* inspiră putere și încredere [...] (<https://www.ziaruldeiasi.ro/stiri/>)
- (23) Jachetă blană naturală vizon, culoare *MARLIN* (<https://www.paisishop.ro/>)
- (24) Pantaloni *MARLIN*, *ALBASTRU*, [...] pantaloni *ALBASTRU prăfuit* (<https://www.emag.ro/>)
- (25) *ALBASTRUL YVES KLEIN* [...] o nuanță iconică cu subtonuri violet și bleumarin. (<https://www.toncorner.ro/>)
- (26) *ALBASTRU metallic* [...] în amenajarea bucătăriei. (<https://www.scauneonline.ro/blog/>)
- (27) [...] pernele decorative, în cele mai diverse *nuanțe de ALBASTRU*, de la *ALBASTRU celest*, la *ALBASTRU COBALT* (<https://www.scauneonline.ro/blog/>)
- (28) elemente de decor [...] în nuanțe de *ALBASTRU mineral* [...] (<https://www.scauneonline.ro/blog/>)

Alteori, prin referirea la obiectele respective, identificarea cromatică se face mai precis, iar unele dintre aceste sensuri și sintagme (*LAVANDĂ*, *ALBASTRU SAFIR*, *ALBASTRU DENIM*) tind să se instaleze în limbă:

- (29) Combinația ne duce cu gândul la un *VIOLET-LAVANDĂ* [...]. (<https://lovedeco.ro/>)
- (30) O alegere excelentă pentru luna august este *LAVANDA* – aceasta îți va păstra aspectul luminos (<https://globalfashion.md/ro/blog>)
- (31) [...] poți alege pentru culoarea pereților *ALBASTRU SAFIR* (<https://www.scauneonline.ro/blog/>)
- (32) *Niagara* [...] nuanță clasică de *ALBASTRU DENIM* (<https://www.marianaromanica.ro/>)
- (33) *NIAGARA – ALBASTRU JEANS* [...] Un *ALBASTRU DENIM* (*ALBASTRU prăfuit*) care dă tonul în sezonul cald din acest an. (<https://www.marianaromanica.ro/>)
- (34) *ALBASTRUL* [...] va fi mereu la modă. *LAPIS LAZULI* este potrivit pentru naturi mai contrastante. *ALBASTRUL* mai saturat arată excelent în aspectul general [...], dar cu *LAZURITA ALBASTRĂ* nu aveți de ce să vă faceți griji și puteți experimenta. (<https://www.inisess-shop.com/ro/blog/>)

În aceste actualizări recente, paradigma cunoaște lexicalizări, regrupări, relații de sinonimie și opoziții semantice noi, exprimate de cele mai multe ori prin sintagme calchiate sau împrumutate din engleză sau franceză:

- (35) [...] îndrăznește *un total look* ALBASTRU în amenajarea casei tale. [...] optează [...] pentru mai multe nuanțe din paleta de MOV, LAVANDĂ, PARMA¹², LILIAȘ, VIOLET *intens*, INDIGO. (<https://www.storia.ro/blog/>)
- (36) ALBASTRU *deschis* (BLEU CIEL, ANTIGUAN SKY, ALBASTRU CELESTE, ALBASTRU SEREN), ALBASTRU TURCOAZ, ALBASTRU *pal*, ALBASTRU *închis* (COBALT, BLEUMARIN, ICE BLUE) (<https://www.elvila.ro/>)
- (37) ALBASTRU *închis* (INDIGO, ALBASTRU REGAL sau SAFIR) (<https://www.elvila.ro/>)
- (38) ISLAND-PARADISE [...] un ALBASTRU *deschis* cu tonuri de verde [...] (<https://www.ziaruldeiasi.ro/stiri/>)
- (39) ISLAND-PARADISE – TURCOAZ *strălucitor* [...] un ALBASTRU VERZUI de înghețată [...] (<https://www.marianaromanica.ro/>)

Și spaniola dispune de numeroși *termeni referențiali* din sfera lui ALBASTRU, care trimit la noi coduri vestimentare și de design și care sunt asociați, cel mai adesea, cu ideea de „rafinament” și de „dynamism, actualitate”, calchiate din alte limbi, după același tipar: AZUL KLEIN/ELÉCTRICO, AZUL NIÁGARA, AZUL ULTRAMAR, AZUL ACIANO¹³, AZUL COBALTO, AZUL PASTEL/BEBÉ etc. și, urmare a globalizării și democratizării accesului la informații, discursurile de pe site-urile de specialitate și diverse bloguri de modă seamănă izbitor cu cele din limba română:

- (40) VERY PERI es un tono AZUL BÍGARO (azul claro o azul pastel, un intermedio entre el color celeste y el lavanda, de apariencia avioletada; también se lo llama AZUL LAVANDA) y suma un matiz rojo violeta. (<https://www.maschic.com/el-color-del-ano-un-azul-muy-particular>)

¹² „De culoarea violetelor de Parma”.

¹³ ACIANO, *Centaurea cyanus*, „albăstreă”.

„*VERY PERI* este un ton de ALBASTRU *BREBENOC* (albastru deschis sau albastru pastel, intermediar între albastru deschis și lavandă, cu aspect violet; se mai numește și ALBASTRU *LAVANDA*) și adaugă o nuanță roșu-violet.”

8. Alte sensuri și sintagme recente cu termeni din paradigma /albastru/

În ultimele decenii, unele lexeme ale paradigmei /albastru/ și-au îmbogățit semantismul cu noi valori denotative și conotative în ambele limbi, drept care le regăsim în numeroase sintagme din diverse registre stilistice¹⁴. Cele mai numeroase sintagme recente aparțin domeniilor supuse unui proces de înnoire terminologică accentuată sau trimit la politicile legate de mediu și de protecția acestuia, la folosirea energiilor neconvenționale și a acțiunilor nepoluante, la conceptele de economie durabilă, politici intracomunitare, coduri de specialitate etc. Ilustrăm aceste inovații lexico-semantice recente din cele două limbi, grupându-le în funcție de domeniile referențiale:

a) *economie și piața muncii, reglementările și legislația intracomunitară:*

Banana ALBASTRĂ – sp. *Banana AZUL* (< engl. *BLUE Banana*) este un concept nou care desemnează una dintre cele mai mari concentrații de oameni, capital și industrie din Europa, un coridor economic care are această formă pe hartă, *cartea ALBASTRĂ a UE* și corespondentul spaniol *tarjeta AZUL* reprezintă permisul de ședere și de muncă într-o țară UE, ca angajat pe un loc de muncă înalt calificat, sintagmele *gulere ALBASTRE* – sp. *cuellos AZULES* (<engl. *BLUE-collars*), în opoziție cu *gulere ALBE* – *cuellos BLANCOS* (<engl. *WHITE-collars*), desemnează acele persoanele cu meserii care implică muncă fizică, dat fiind că acestea poartă salopete, echipamente de lucru de obicei albastre sau de culori închise, *Cardul ALBASTRU* reprezintă cea mai înaltă calificare în construcții și este o cerință pe piața muncii din Marea Britanie.

¹⁴ Unele dintre aceste sintagme spaniole sunt înregistrate în *DEA: lengua AZUL, queso AZUL, hidrógeno AZUL, zona AZUL*.

- b) domeniul politic:** prin conversiunea adjectivului în substantiv, ALBAȘTRII desemnează, în limbajul publicistic, „membrii PSD”, *căști* ALBASTRE – sp. *cascos* AZULES desemnează forțele ONU de menținere a păcii, iar sinonimele interlingvistice *cartonaș* ALBASTRU – sp. *tarjeta* AZUL trimit la procedura din Parlamentul european, prin care ridicarea cartonașului, în timpul discursului unui membru, semnalează că acestuia i se va adresa o întrebare. Sintagma *băiat cu ochi* ALBAȘTRI și subsensul lui STÂNJENEL îi desemnau, în argou, în perioada totalitară, pe lucrătorii Securității, iar în presa anilor '90, eufemistic și ironic, pe angajații serviciilor secrete, iar sintagma *flacăra* VIOLET a circulat efemer, în texte de popularizare a terapiilor alternative și a ezoterismului sau în presă, cu sensul figurat și ironic de „tehnică paranormală de manipulare”.
- c) medicină, gerontologie, medicină veterinară și farmacologie:** *nevusul* ALBASTRU „un tip benign de aluniță, care poate fi prezentă de la naștere sau poate apărea pe parcursul vieții”, *zonele* ALBASTRE sau *regiunile* ALBASTRE – sp. *Zonas* AZULES, sintagme care desemnează acele regiuni unde oamenii trăiesc sănătos până la vârste înaintate, datorită unui amestec de factori, de la dietă până la condiții climatice și practici religioase, numite astfel deoarece primii cercetători au folosit markerul albastru pentru a le semnala, *boala limbii* ALBASTRE (*la oi*) – sp. *Lengua* AZUL, *pilulă* ALBASTRĂ „medicamentul (Viagra) utilizat în terapia actuală pentru creșterea potenței masculine”.
- d) domeniul medicinei de urgență, al serviciilor de asistență a persoanelor defavorizate și al Siguranței naționale,** în care sintagmele respective trimit la tipuri de protocoale: *cod* ALBASTRU se folosește în mediul medical relativ la triajul pacienților care se prezintă în Unitatea de Primiri Urgențe (UPU) și la urgența intervenției, fiind clasificat drept nivel „non-urgent”. *Código* AZUL este polisemantic în spaniolă și are un sens diferit de cel din română pentru domeniul (*med.*), acesta desemnând urgențele vitale, care privesc exclusiv situațiile de stop respirator, stop cardio-respirator și convulsiile, iar în domeniul *asistenței sociale* se referă la un program de intervenție pentru a proteja persoanele fără adăpost în zilele cu temperaturi foarte scăzute.

În *domeniul Siguranței naționale*, cod ALBASTRU alternează cu termenul compus ALBASTRU-*precaut* și se referă la marcarea unui nivel de risc cu privire la alerta teroristă:

- (41) ALBASTRU-Precaut este nivelul la care se află România încă din 2004, când a fost creat SNAT. (<https://www.sursazilei.ro/daltonism-sau-incompetenta-un-ofiter-antitero-nu-cunoaste-sistemul-de-alerta-terorista-video/>)
- (42) Romania se menține pe cod ALBASTRU-*precaut* de alertă teroristă (<https://www.mediafax.ro/social/>)

e) În *informatică*, ecranul ALBASTRU – sp. *pantalla AZUL* sau *eroare de ecran* ALBASTRU (denumită și „eroare de oprire”) reprezintă o eroare de operare a sistemului Windows, semnalată de imaginea ecranului albastru cu un mesaj care transmite că dispozitivul s-a confruntat cu o problemă și trebuie repornit.

f) **Sintagme care se actualizează în domenii multiple – ecologie, zoologie, botanică, chimie, metalurgie:** *aur* ALBASTRU, *aur* MOV, *aur* VIOLET, sp. *oro* AZUL.

În *domeniul ecologic*, sintagma *aur* ALBASTRU desemnează metaforic apa, în *zoologie*, balena; în *botanică*, sintagmele *aur* MOV/ALBASTRU desemnează diverse plante, fructe care au aceste culori – lavanda, afinele, un tip de alge albastre (spirulina) –, iar în domeniile *chimiei* și *metalurgiei*, diverse tipuri de aliaje:

- (43) Cea mai importantă resursă naturală de pe planetă, *aurul* ALBASTRU, este apa dulce (<https://destepti.ro/>)
- (44) Lavanda – numită și „*aurul* MOV” – a pus deja stăpânire pe câmpurile din întreaga țară, semn că va fi un an bun pentru fermierii care au mizat pe afacerile cu această plantă. (<https://stirileprotv.ro/stiri/social>)
- (45) *Aurul* ALBASTRU este spirulina ALBASTRĂ (<https://www.csid.ro/sanatate/medicina-alternativa/>)
- (46) Ruta de la lavanda – el *oro* AZUL (<https://webairelibre.com/events/>)
- (47) *Aurul* ALBASTRU – un aliaj de aur cu galiu și indium. (<https://www.teilor.ro/blog/aur-585>)

- (48) *Aurul* VIOLET este un aliaj din aur și aluminiu și este mai fragil decât alte aliaje din aur. (<https://blog.coriolan.ro/tot-ce-trebuie-sa-stii-despre-culorile-aurului/>)

g) În agricultură, botanică, industria alimentară întâlnim sintagmele roșii ALBASTRE, sp. *tomate AZUL*, *cartofi ALBAȘTRI* sau *cartofi MOV* – sp. *patatas AZULES*, denumite astfel datorită culorii date de cantitatea mare de antociani pe care o conțin, sp. *plátano AZUL* („banană albastră”, specie cu gust de vanilie și o culoare caracteristică albastru-turcoaz, pe care o pierde când se coace), *alge ALBASTRE-VERZUI*, *brânză ALBASTRĂ* – sp. *queso AZUL* „brânză care prezintă zone fermentate de culoare albastră”.

h) domeniul economiei și dezvoltării durabile: atât în limba română, cât și în spaniolă au proliferat sintagme care au legătură cu conceptul de economie ALBASTRĂ, descris și reglementat la nivelul UE și al instituțiilor internaționale drept o economie care se bazează pe utilizarea durabilă a resurselor marine și de litoral, conservarea ecosistemelor, precum și pe crearea de locuri de muncă și oportunități economice prin activități legate de mediul marin, pe valorificarea istoriei și culturii asociate acestor zone. Redăm câteva dintre aceste sintagme transparente semantic în ambele limbi și o serie de contexte ilustrative în limba română:

Economie ALBASTRĂ, *investiții verzi* și *ALBASTRE*, *Reziliența ALBASTRĂ*, *creștere economică într-un mod „ALBASTRU”*, *Educație ALBASTRĂ*, *proiecte ALBASTRE*, sp. *economía AZUL* „economie albastră”, sp. *Estrategia Crecimiento AZUL* „Strategia de Creștere Albastră”, sp. *Iniciativa de Crecimiento AZUL* (ICA) „Inițiativa de Creștere ALBASTRĂ”, sp. *Productos y servicios AZULES* „Produse și servicii albastre”, sp. *Talento AZUL* „Talent albastru”, sp. *Educación AZUL* „Educație albastră”.

- (49) Economii noi: *economia ALBASTRĂ* și *economia verde* – motoare ale prosperității, incluziunii sociale și dezvoltării durabile (<https://copenhaga.mae.ro/romania-news/7552>)
- (50) Consultare publică pentru parteneriatul european „*Economia ALBASTRĂ*” (<https://www.old.mcid.gov.ro/>)
- (51) [...] tranziția către o energie nepoluantă și echitabilă, *investiții verzi* și *ALBASTRE* (200_HCL_aprobare_Strategie_Pitesti_3.pdf p.496)

- (52) [...] creșterea economică într-un mod „ALBASTRU” durabil. (<https://oceanfdn.org/ro/blue-carbon/>)
- (53) Inițiative de conservare: *Reziliența ALBASTRĂ*: [...] pentru a sprijini reziliența comunității de coastă prin restaurarea și conservarea habitatelor de coastă (<https://oceanfdn.org/ro/blue-carbon/>)
- (54) *Educație ALBASTRĂ* și idei de *proiecte ALBASTRE* (<https://shoreproject.eu/>)
- (55) *Proiecte ALBASTRE* în școli (<https://shoreproject.eu/>)

i) Sintagme formate din termeni din limbajul comun sau din *fizică ori chimie* și diverse lexeme ale paradigmei */albastru/*, care se folosesc în domeniul *ecologiei* și care trimit la ideea de sustenabilitate, dezvoltare durabilă, energii alternative.

Cea mai frecventă sintagmă este *carbon ALBASTRU* – sp. *carbono AZUL* (<engl. *blue carbon*), glosată pe un site consacrat proiectelor ecologice prin „Carbonul ALBASTRU este dioxidul de carbon captat de oceanele și ecosistemele de coastă ale lumii” și care se actualizează în contexte precum: dezvoltarea inițiativelor de *carbon ALBASTRU*, *carbonul ALBASTRU* de coastă, protecția *carbonului ALBASTRU* (<https://oceanfdn.org/ro/blue-carbon/>) etc.

În *industria de generare a energiei electrice*, hidrogenul (soluție de combustibil pe scară largă) este codat în culori în funcție de sursa acestuia¹⁵, astfel încât în domeniu se folosesc sintagme specializate precum: *hidrogen ALBASTRU* – sp. *hidrógeno AZUL* „hidrogen produs din gaze naturale sau petrol (hidrogen gri) atunci când este combinat prin captarea și stocarea/sechestrarea carbonului CCS”, *hidrogen TURCOAZ* – sp. *hidrógeno TURQUESA* „hidrogen produs din piroliza metanului la carbon și hidrogen de înaltă calitate”, *hidrogen VIOLET* – sp. *hidrógeno VIOLETA* „hidrogen generat prin electroliza alimentată cu energie nucleară”.

j) *aspecte ale vieții urbane, turism și industria ospitalității*: *Zona ALBASTRĂ* sau *zona tarifară ALBASTRĂ* (<https://www.presadetimis.ro/>), *locurile ALBASTRE* de parcare sau *locurile de parcare ALBASTRĂ* (<https://b365.ro/tag/locurile-albastre-de-parcare/>) –

¹⁵ Vezi detalii la <https://www.twi-global.com/locations/romania/noutati-si-evenimente/2021/culorile-hidrogenului-si-viitorul-industriei-energetice>.

sp. *zona AZUL* se referă la parcare în zonele centrale, pe timp limitat, contra cost, denumire care se datorează marcajelor albastre care delimitează aceste perimetre, *Steag ALBASTRU* – sp. *Bandera AZUL* reprezintă acreditarea simbolică a plajelor și a porturilor de agrement din UE, care fac dovada siguranței și a calității serviciilor.

k) argou: INDIGO „infractor profilat pe același tip de delikte”, *tras la INDIGO* expr. „(fig.) asemănător, similar; identic”, *carte ALBASTRĂ* „hotărâre / sentință judecătorească”, *AZULÓN* (Nicaragua, limbajul tinerilor) „dependent de droguri”.

l) altele: În domeniul sportiv, *cartonaș ALBASTRU* și, respectiv, sp. *tarjeta AZUL* se referă la eliminarea unui jucător pentru zece minute, atunci când fotbaliștii opresc contraatacurile adversarilor cu faulturi tactice sau protestează vehement la adresa arbitrilor, iar sintagma specializată *Lună ALBASTRĂ* – sp. *Luna AZUL* este folosită pentru a descrie un fenomen astronomic – orice lună plină care este a doua într-o singură lună calendaristică, sintagme circumstanțiale din domeniul administrativ (în contextul Covid): *formularul ALBASTRU* „Certificatele de situație de urgență (CSU), din care rezultă întreruperea totală sau parțială a activității, în perioada stării de urgență decretate”.

9. Concluzii

Analiza paradigmei /*albastru*/ în limbile română și spaniolă a pus în evidență varietatea extralingvistică a substanței/aprecierii cromatice „albastru”, expansiunea continuă a acestei paradigme, numeroase situații de decalaj semantic, inovații semantice recente în *domeniile economic, juridico-administrativ, protecția mediului, modă și design*, arii de activitate supuse unui proces de înnoire terminologică accentuată, și tendința de internaționalizare a lexicului celor două limbi puse în relație.

Termenii ALBASTRU și AZUL au o polisemie amplă, organizată asimetric, ceea ce creează multe „casete goale” sub aspectul lexicalizării și face dificilă stabilirea corespondențelor exacte între cele două limbi, în dicționarele bilingve sau în traduceri, și constituie nucleul semantic al unei frazeologii bogate.

Unele soluții ale dicționarilor bilingve fie nu țin cont de potențialul referențial al termenilor cromatici spanioli, fie lasă locul la ambiguități, prin absența indicațiilor sintagmatice, a restricțiilor combinatorii sau a mărcilor stilistice din microstructura unor articole.

CORPUS

200_HCL_aprobare_Strategie_Pitesti_3.pdf
<https://adevarul.ro/stil-de-viata/>
<https://b365.ro/tag/locurile-albastre-de-parcare/>
<https://blog.coriolan.ro/tot-ce-trebuie-sa-stii-despre-culorile-aurului/>
<https://copenhaga.mae.ro/romania-news/7552>
<https://www.csid.ro/sanatate/medicina-alternativa/>
<https://dantela.ro/>
<https://daphnemoda.ro/>
<https://destepti.ro/>
<https://www.edel-optics.ro/>
<https://www.elvila.ro/>
<https://www.emag.ro/>
<https://globalfashion.md/ro/blog>
<https://www.inisess-shop.com/ro/blog/>
<https://www.inspirostudio.ro/>
<https://www.lovingfash.ro/>
<https://lovedeco.ro/>
<https://www.maschic.com/el-color-del-ano-un-azul-muy-particular>
<https://www.marianaromanica.ro/>
<https://www.mediafax.ro/social/>
<https://oceanfdn.org/ro/blue-carbon/>
<https://www.old.mcid.gov.ro/>
<https://nanochem.ro/>
<https://osmyum.ro/>
<https://www.paisishop.ro/>
<https://papiwane.ro/>
<https://www.presadetimis.ro/>
<https://www.scauneonline.ro/blog/>
<https://shoreproject.eu/>
<https://www.stylediary.ro/>
<https://stirileprotv.ro/stiri/social>
<https://stirileprotv.ro/divers/>

<https://www.sursazilei.ro/daltonism-sau-incompetenta-un-ofiter-antitero-nu-cunoaste-si-stemul-de-alerta-terorista-video/>
<https://www.teilor.ro/blog/aur-585>
<https://www.twi-global.com/locations/romania/noutati-si-evenimente/2021/culorile-hidrogenului-si-viitorul-industriei-energetice>
<https://webairelibre.com/events/>
<https://www.ziaruldeiasi.ro/stiri/>

DICȚIONARE

- Clave. Diccionario de uso del español actual*, 2000, Madrid, Ediciones SM.
- Cumbre – Sánchez, Aquilino (ed.), 2001, *Gran diccionario de uso del español actual (basado en el corpus lingüístico Cumbre)*, Madrid, Editorial SGEL.
- DEA – Seco, Manuel, Olimpia Andrés, Gabino Ramos, 2023, *Diccionario del español actual*, 3.ª edición, Editorial Fundación BBVA. <https://www.fbbva.es/diccionario/>.
- DEX – Coteanu, Ion, Lucreția Mareș (ed.), 1996, *Dicționar explicativ al limbii române*, ed. a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic.
- DEXI – Dima, Eugenia (ed.), 2007, *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*, Chișinău, Editura Arc & Gunivas.
- DIARO – Caragiu-Marioțeanu, Matilda, 1997, *Dicționar aromân*, București, Editura Enciclopedică.
- Diccionario de americanismos*, <https://www.asale.org/damer/>
- DRAE – *Diccionario de la lengua española de la Real academia Española*, 2022, Edición del Tricentenario, Actualización 2022, <https://dle.rae.es/>.
- DRS₁ – Calciu, Alexandru, Constantin Duhăneanu, Dan Munteanu, 1979, *Dicționar român-spaniol*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
- DRS₂ – Calciu, Alexandru, Zaira Samharadze, 2009, *Dicționar român-spaniol*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold.
- DSR – Calciu, Alexandru, Zaira Samharadze, 1992, *Dicționar spaniol-român*, București, Editura Științifică.
- DȘL – Bidu-Vrănceanu, Angela, Cristina Călărașu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaș, Gabriela Pană Dindelegan, 2001, *Dicționar de științe ale limbii*, București, Editura Nemira.
- DUE – Moliner, María, 1998, *Diccionario de uso del español* segunda edición, Madrid, Editorial Gredos.
- MDA – *Micul dicționar academic*, 2023, București, Editura Univers Enciclopedic.

BIBLIOGRAFIE

- Béjoint, Henri, Philippe Thoiron (ed.), 1996, *Les dictionnaires bilingues*, Louvaine-la Neuve, Edition Duculot.
- Bidu-Vrănceanu, Angela, 1976, *Systématique des noms des couleurs. Recherche de méthode en sémantique structurale*, București, Editura Academiei RSR.
- Bidu-Vrănceanu, Angela, 1992, „Numele de culori – semantică, lingvistică, semiotică (I)”, *Studii și cercetări lingvistice*, 43, 3, 279-290.
- Bidu-Vrănceanu, Angela, 1993, *Lectura dicționarilor*, București, Editura Metropolis.
- Bidu-Vrănceanu, Angela, 1996, „Lexicografia și metalexicografia”, *Studii și cercetări lingvistice*, 47, 1-6, 43-49.
- Bidu-Vrănceanu, Angela, 2008, *Câmpuri lexicale din limba română. Probleme teoretice și aplicații practice*, București, Editura Universității din București.
- Bîrlea, Ioan, 1924, *Balade, colinde, bocete din Maramureș*, volumul I, București, Editura Casa Școalelor.
- Corbin, Pierre, 1989, « Lire les dictionnaires. Pour la constitution en champs de recherche de la lecture critique des textes lexicographiques français contemporains », *Léxiques*, nr. special *Le français dans le monde*, 31-41.
- Dimitrescu, Florica, 2002, „Despre culori și nu numai. Din cromatică actuală”, în Gabriela Pană-Dindelegan (ed.), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, București, Editura Universității din București, 147-184.
- Dimitrescu, Florica, 2017, „Sintagme recente alcătuite cu termeni cromatici”, *Limba română*, 66, 4, 461-471.
- Grossmann, Maria, 1988, *Colori e lessico. Studi sulla struttura degli aggettivi di colore in catalano, castigliano, italiano, romeno, latino ed ungherese*, Tübingen, Gunter Narr Verlag.
- Herranz-Llácer, Cristina V., Pablo R. Prieto, 2025, „Exploración de los nombres de colores en las encuestas de disponibilidad léxica”, *ArDIn. Arte, Diseño e Ingeniería*, 14, 291-324, DOI: 10.20868/ardin.2025.14.5437, accesat: 12 iunie 2025.
- Kautsky, John H., 1997, *The Politics of Aristocratic Empires*, New Brunswick, Transaction Publishers.
- Marello, Carla, 1993, *Dizionari bilingui*, Bologna, Zanichelli.
- Moroianu, Cristian, 2011, „Originea și evoluția numelor de culori. Dublete etimologice « cromatice »”, în Isabela Nedelcu, Alexandru Nicolae, Alice Toma, Rodica Zafiu (ed.), *Studii de lingvistică. Omagiu doamnei profesoare Angela Bidu-Vrănceanu*, București, Editura Universității din București, 223-231.
- Paredes García, Florentino, Salvador Álvaro García, Ángel Pérez López, Mar Rebollo Calzada, Salvador Ruiz Esteso, 2022a, *Léxico disponible de los estudiantes de ESO y Bachillerato de Alcalá de Henares y su comarca (Madrid)*, Editorial Universidad de Alcalá.
- Paredes García, Florentino, Luis Guerra Salas, María Elena Gómez Sánchez, 2022b, *Léxico disponible de los jóvenes preuniversitarios de la Comunidad de Madrid*, Editorial Universidad de Alcalá.

- Rello, Luz, 2009, „Términos referidos a color en español: formación, definiciones y matices semánticos de los afijos”, *Diálogo de la Lengua*, 1, 89-164.
- Stala, Ewa, 2011, *Los nombres de los colores en el español de los siglos XVI-XVII*, Alicante, Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, <https://www.cervantesvirtual.com/obra/los-nombres-de-los-colores-en-el-espanol-de-los-siglos-xvi-xvii/>, accesat: 5 iunie 2025.

All links were verified by the editors and found to be functioning before the publication of this text in 2025.

STATEMENT OF CONFLICT OF INTEREST

The author declared that there are no conflicts of interest regarding the research, authorship, or publication of this article.

FUNDING

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this review/paper.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License:
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

IV.

Discursive Practices in Educational Settings

Alexandra-Mirela MĂRGINEAN¹

STRATEGIILE COMPENSATORII ÎN EXPRIMAREA ORALĂ LA NIVELURILE A1 ȘI A2: O REALITATE LINGVISTICĂ ÎN ROMÂNIA CA LIMBĂ STRĂINĂ (RLS)

How to cite this paper:

Mărginean, Alexandra-Mirela, 2025, "Strategiile compensatorii în exprimarea orală la nivelurile A1 și A2: o realitate lingvistică în româna ca limbă străină (RLS)", in *Theoretical and Applied Linguistics@ro*, Volume I, Issue 2/2025, p. 321-346, DOI: 10.62229/talatroi/2_25/10.

COMPENSATORY STRATEGIES FOR A1 AND A2 ORAL PRODUCTION IN ROMANIAN AS A FOREIGN LANGUAGE (RFL)

Abstract. In the field of Romanian as a Foreign Language (RFL), the basic levels of language proficiency (A1 and A2) have always been a subject of intense discussion, in an attempt to find solutions to train, develop and practice oral expression when non-native speakers (NNS) do not have sufficient linguistic resources to convey the desired communicative intention. Often, in their desire to maintain the conversational act, despite not knowing the words, non-native speakers (NNS) resort to various 'survival' methods, called *communication strategies*, which play a vital role in speaking. In a simple interaction (native speaker with non-native speaker or two non-native speakers), we can encounter various such strategies aimed at signaling or repairing a problem in oral production. In the present study, we will try to present, with examples, the diversity of communicative strategies through a basic theoretical framework, then we will focus on compensatory strategies which we will analyze closely, pointing out not only their presence in interlanguage (IL) since the A1 level, but also the importance of using them in the teaching of RFL.

Keywords: interlanguage, lexical challenges, linguistic shortcomings, compensatory strategies, communication strategies

¹ Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, alexandra.marginean5@yahoo.com

1. Conceptul de interlimbă (IL)

În studiul de față², IL constituie cadrul general sub egida căruia au loc diverse fenomene lexico-gramaticale. IL capătă formă și sens în momentul întâlnirii vorbitorului nonnativ (VNN) cu limba-țintă (LȚ). Cu alte cuvinte, prin IL se înțelege acel sistem lingvistic care e într-o continuă restructurare pe măsură ce elementele din *input* sunt internalizate sau procesate. IL nu e „fidelă” structurilor lexico-gramaticale din LȚ, întrucât are propriile reguli care derivă (pozitiv sau negativ) din celelalte limbi pe care vorbitorul le știe sau le învață.

În spațiul anglo-saxon, Corder (1967) a anticipat IL, denumind-o „competență tranzitorie” (Corder 1967: 167), în încercarea de a demonstra că erorile nu sunt un eșec, ci fac parte din procesul evolutiv al celui care învață o limbă.

În 1969, Selinker (1969) introduce pentru prima dată termenul de *interlimbă*, în studiul său intitulat *Language transfer* (Selinker 1969, *apud* Porquier, Rosen 2003: 8), adăugând, totodată, ideea de influență sau transfer din L1 în L2. Ulterior, Selinker (1972) oferă o descriere detaliată a conceptului, în articolul „Interlanguage” (Selinker 1972: 209-232). Selinker susține că interlimba este creată de către vorbitorii de L2, dar are un sistem lingvistic propriu.

În spațiul românesc, Platon (2021) aduce în discuție conceptul, definind IL ca „sistem lingvistic structurat, inteligibil, ce dispune de o organizare proprie și funcționează după reguli specifice, care nu aparțin întru totul nici de L1, nici de L2” (Platon 2021: 348)³.

Deși este independentă de L1 și L2, totuși interlimba este „un continuum, între L1 și L2, pe care îl traversează toți cei care învață o limbă” (Larsen-Freeman, Long 1991: 60, tr. n.⁴). Cu alte cuvinte, vorbitorul

² Toate informațiile sunt preluate și adaptate din lucrarea noastră de disertație nepublicată, Mărginean (2024).

³ De menționat faptul că, pe teren românesc, o primă încercare de conceptualizare a IL a fost realizată de către Platon (2015) în articolul „Reflexii asupra conceptului de interlimbă”. Ulterior, IL a fost analizată detaliat de către Vasile (2020), în teza de doctorat intitulată *Achiziția limbii române ca L2. Interlimba la nivelul A1*. E. Platon revine, ulterior, asupra conceptului, teoretizându-l în *Româna ca limbă străină (RLS). Elemente de metadidactică* (2021). De asemenea, putem include și teza de doctorat intitulată *Inventarul lexical al limbii române ca limbă străină. Nivelul A1*, realizată de Arieșan-Simion (2022), care exploatează IL prin prisma producțiilor scrise și orale ale VNN.

⁴ “[...] continuum between the L1 and L2 along which all learners traverse” (Larsen-Freeman, Long 1991: 60).

își configurează interlimba având în minte sisteme lingvistice de referință atât în L1, cât și în L2. Cook (2008) denumește această interferență continuă din mintea vorbitorului, între cunoștințele din L1 și cele din L2, „multicompetență” (Cook 2008: 15).

Prin urmare, interlimba, chiar dacă poate fi influențată indirect de anumite elemente însușite din L1 sau din L2, este un sistem independent, aflat într-o continuă *variabilitate* (Platon 2021: 349), adică diferă în funcție de stadiul de achiziție al vorbitorului. Ea poate să stagneze, să se *fossilizeze* (Selinker 1972: 215) și, cel mai important aspect pentru studiul nostru, poate fi suplimentată prin strategiile comunicative. Ea e o recuzită proprie fiecărui vorbitor de L2, cu ajutorul căreia acesta „se străduiește să-și realizeze intențiile de comunicare în LT” (Platon 2021: 349).

În cazul IL, producțiile orale constituie un aspect relevant în analiza procesului AL2, deoarece comunicarea se produce spontan și reflectă o imagine neprelucrată, necontrolată a ceea ce se întâmplă, de fapt, în mintea vorbitorului. În orice situație de comunicare, sunt antrenate un ansamblu de competențe, cunoștințe, abilități, strategii, mecanisme interne sau chiar mostre ale culturii de proveniență.

2. O perspectivă teoretică asupra diversității strategiilor de comunicare

Pentru a oferi o imagine cât mai limpede asupra acestor fenomene lingvistice din IL, dorim să prezentăm, într-un cadru teoretic, punctul de plecare și fundamentele strategiilor de comunicare. E important de menționat, încă de la început, că această denumire de „strategii de comunicare” reprezintă un cadru general, cuprinzător, sub egida căruia se află mai multe subtipuri de strategii la care apelează VNN în producțiile lor orale (exprimări orale prin interacțiuni sau monologuri).

Prima taxonomie, care a fost realizată cu scopul prezentării acestor fenomene „de supraviețuire” în discursul oral, îi aparține lui Tarone (1981), profesoară de lingvistică aplicată. Ea este cea care a pus bazele primei taxonomii, în urma unor experimente realizate cu VNN (Dörnyei, Scott 1997: 175). Clasificarea ei se concentrează asupra perspectivei interacționale, urmărind producerea strategiilor de comunicare în cadrul conversației în care apare negocierea de sens ca efect al neînțelegerii: „a negocia un

acord asupra sensului între doi interlocutori” (Tarone 1981: 288, tr. n.⁵). Astfel, ea concluzionează că există trei mari categorii de strategii de comunicare, fiecare fiind subdivizată în alte subcategorii specifice (Tarone 1981: 287, tr. n.): 1. parafraza (doar prin intermediul L2): aproximarea, inventarea unor cuvinte, circumlocuția; 2. transferul/împrumuturile: traducerile literale (din L1 sau o altă L2), alternanța codurilor lingvistice (*codeswitching*, din L1 sau o altă L2), solicitarea ajutorului și mimarea; 3. abandonarea/evitarea: evitarea subiectului, abandonarea mesajului. Aceste strategii se vor repeta în taxonomiile următoare, însă vor fi distribuite în categorii diferite. Pentru a oferi o înțelegere cât mai clară a lor, vom încerca să definim și să exemplificăm fiecare strategie menționată sub cele trei diviziuni.

În prima categorie de strategii se încadrează strategiile compensatorii care sunt realizate pe baza L2. *Aproximarea* se referă la utilizarea unui alt termen, din L2, diferit ca formă și înțeles, însă apropiat ca sens de cuvântul pe care vorbitorul dorește să-l transmită (Tarone 1981: 286)⁶: „faina galben”, pentru „făină de mălai” sau „Ei locuiesc singular” (Vasiu 2020: 259), pentru „singuri”. Inventarea unor cuvinte sau *invențiile lexicale* se referă la crearea unui cuvânt nou în L2, folosind reguli presupuse intuitiv sau aleatoriu: „bucător”, rădăcina cuvântului „bucăt-” + analogia cu „profesor”. Dorind să exprime ideea de profesie, VNN a făcut o analogie, creând un cuvânt nou în L2. Iar *circumlocuția* presupune descrierea cuvântului pe care vorbitorul nu și-l amintește, prin exemplificare sau parafrazăre. Cu alte cuvinte, aceasta constituie o strategie care implică cunoștințe extralingvistice detaliate, mult mai complexe cu privire la cuvântul-lipsă, pe care vorbitorul nu și-l amintește. De pildă, dorind să exprime faptul că mașina este un mijloc de transport mult mai rapid, VNN a folosit: „Merg cu mașina, pentru că mașina este... Ăăă nu... ave-avem timp lung” (Vasiu 2020: 307⁷). Se poate observa cum, în prima etapă, studentul abandonează mesajul, pentru că nu își amintește adjectivul „rapidă”, ulterior alegând să descrie cuvântul (deci, circumlocuție) prin „nu avem timp lung”, adică nu „ia mult timp”. Practic, vorbitorul apelează la

⁵ “[...] to negotiate an agreement on meaning between two interlocutors” (Tarone 1981: 288).

⁶ Pentru a nu marca în mod excesiv sursa citată în cele trei paragrafe, menționăm că strategiile sunt explicate sau definite prin parafrazăre (adaptarea) de la Tarone (1981: 286).

⁷ Exemplele sunt preluate din corpusul (CORLS) realizat de Vasiu (2020).

descrierea trăsăturilor unui termen pe care dorește să-l exprime, însă nu-l cunoaște (nu face parte încă din repertoriul lui lexical activ) sau l-a uitat (efectul lipsei exersării, automatizării).

A doua categorie inventariată de către Tarone (1981) este cea a transferului sau a împrumuturilor din limba maternă (L1). Prima subcategorie este *traducerea literală* sau *calcurile lingvistice*. Această strategie se referă la acele cuvinte sau structuri lexicale din L1 sau dintr-o altă limbă a doua (L2) traduse în LT: „Eu ascult la muzică” (Vasiu 2020: 340), tradus din engleză „I listen to music”.

Alternarea codurilor lingvistice, sau *codeswitching*, este ușor identificabilă și se referă la utilizarea unui cuvânt strict din L1 sau dintr-o altă L2. Acesta poate fi un singur cuvânt, în mijlocul propoziției, poate fi doar o expresie sau o structură lexicală sau poate fi o propoziție întreagă: „Eu place la *seaside*”. Chiar și următoarea strategie, *solicitarea ajutorului*, poate fi realizată prin *codeswitching*: „What? Sorry?”. Vorbitorul solicită ajutorul direct, prin adresarea întrebării, sau, indirect, prin sunete sau prin repetarea cuvintelor spuse de interlocutor: „S1-Am fasole ... ușuro- ... ușuroi ... sau usturoi? Am ciuperci//S6-Ciupercii↑ ...”.

Mima, ultima strategie în cadrul acestei categorii, se definește prin utilizarea mijloacelor nonverbale sau paraverbale pentru a exprima ceea ce nu reușește să facă prin intermediul lexicului⁸. Aici ar putea intra și râsul, care pare să fie o metodă de a câștiga timp în vorbire sau de a semnala o neînțelegere.

Ultima categorie prezintă două situații de evitare: evitarea subiectului și abandonarea mesajului. Prima face referire la refuzul vorbitorului de a comunica, sub orice formă, despre conceptele pe care încă nu le stăpânește. Iar abandonarea mesajului se manifestă în timpul producerii mesajului, când vorbitorul se oprește brusc, din cauza conștientizării problemei apărute în L2, renunțând astfel la realizarea intenției de comunicare. Spre exemplu: „T – Vremea e ... îmi place să faci schi” (Vasiu 2020: 356). E evident că intenția lui inițială era să vorbească despre vreme, însă nu și-a amintit posibilele cuvinte „frig, rece, iarnă”. Din această cauză, studentul abandonează mesajul, modificând intenția de comunicare „îmi

⁸ Ținând cont că noi nu am realizat un corpus bazat pe înregistrări audio-video, este dificil să utilizăm exemple în acest sens. Însă ne propunem să luăm acest aspect în calcul într-un studiu viitor.

place să faci schi”. Aceste strategii sunt folosite doar în momentul în care vorbitorii realizează că lipsurile sunt imposibil de depășit (Tarone 1981: 288). În plus, în literatura de specialitate se consideră că abandonarea sau evitarea nu sunt productive pentru însușirea unei limbi, din moment ce VNN refuză sau evită subiectele, cuvintele, structurile necunoscute sau chiar comunicarea în LȚ (Freeman, Freeman, Solo, 2021: 66), pe când, strategiile compensatorii pot contribui, într-o oarecare măsură, la învățarea unei limbi.

Cu alte cuvinte, Tarone (1981) „împarte strategiile în cinci categorii principale: intralingvistice, interlingvistice, solicitarea ajutorului, mima și evitarea” (Khan 2010: 73, tr. n.⁹). Strategiile intralingvistice implică doar L2 (circumlocuție, aproximare, invențiile lexicale), iar cele interlingvistice se bazează exclusiv pe L1 sau pe transferul din L1 în L2 (alternanța codurilor lingvistice, traducerile literale).

Negocierea sensului, la care face referire Tarone (1981), este o activitate de mediere lexicală, în cadrul căreia interlocutorii încearcă să clarifice înțelesul sau sensul unui cuvânt necunoscut pentru transmiterea inteligibilă a mesajului. Esențială este solicitarea unuia dintre vorbitori de a se clarifica un cuvânt neînțeles. Dacă nu apare solicitarea repetării sau a clarificării unui cuvânt, atunci nu putem vorbi de o negociere de sens. Pentru a înțelege această activitate în linii generale, oferim următorul exemplu: „S1 – Unde pot să locuiesc sau ... unde pot să caz- ... caz//, S2 – Ce?!/S1 – Unde pot să locuiesc?/S2 – N-am înțeles↑ ((nedumirire))/S1 – Pot să ... stau în hotel sau ... /S2 – Eu nu ... am o casă mare cu patru etaje” (Vasiu 2020: 446). Această secvență dialogată, decupată din interacțiunea unor studenți de A2, reprezintă o mostră evidentă de negociere a cuvântului „cazare”. Deși, inițial, studentul folosește o aproximare „locuiesc”, ulterior încearcă să introducă, silabisit, cuvântul-țintă „caz-”. Aici este momentul în care apare blocajul în conversație.

Varonis și Gass (1985) au remarcat prezența a patru elemente-cheie care ajută în identificarea și analiza negocierii de sens (lexic) sau de conținut (conținutul unui subiect, al unei tematici, neînțelegeri cu privire la idei, explicații): 1. elementul declanșator, adică rostirea cuvântului problematic sau a conținutului care creează o neînțelegere; 2. indicatorul, adică vorbitorul

⁹ “[...] divided strategies into five main categories: intra-language based, interlanguage based, appeal for assistance, mime and avoidance” (Khan 2010: 73).

care semnaleză faptul că a apărut o problemă; 3. răspunsul, respectiv încercarea vorbitorului de a aborda problema apărută în indicator și 4. reacția, referindu-se la enunțul sau răspunsul care indică înțelegerea vorbitorului cu privire la răspuns (Varonis, Gass 1985: 71-90). În cazul acesta, studentul S2 nu înțelege termenul „cazez” și nici „locuiesc” (declanșatorul) și semnaleză acest lucru „Ce?” (indicatorul). S2 repetă întrebarea, apelând la circumlocuție „Unde pot sa locuiesc?/Pot să ... stau în hotel sau ...” (răspunsul), iar, în final, apare reacția „am o casa mare cu patru etaje”. Negocierea de sens atât de evident marcată, în care interlocutorii să insiste pe explicarea unui cuvânt dacă acesta nu s-a înțeles, sunt foarte rare în corpusurile analizate. Așa cum am menționat anterior, în cele mai multe cazuri studenții trec cu vederea aceste neclarități la nivel lexical, schimbând sensul discuției sau răspunzând cu ceea ce au înțeles, conversația decurgând firesc în continuare. Această cauză nu conduce neapărat spre utilizarea redusă a strategiilor compensatorii, însă poate afecta negativ coerența și coeziunea discursului oral din interacțiunea studenților.

Negocierea sensului, în studiul nostru, este relevantă momentan doar dacă suscită mai multe strategii de comunicare pentru VNN¹⁰. În conversațiile în care scopul este suscitarea a cât mai multe strategii, interlocutorii nativi (VN) se prefac că nu înțeleg, jucând rolul indicatorului, îi roagă pe studenți să repete, îi pun în dificultate, ca să poată obține cât mai multe mostre pentru strategiile comunicative. Deci VN este cel care semnaleză o problemă, iar VNN e nevoit să revină asupra acesteia, încercând să o reformuleze, pe înțelesul VN.

Tot din perspectiva interacțională, Dörnyei și Scott (1997: 197) propun o taxonomie împărțită în trei categorii: strategii directe (strategiile prin care vorbitorul reușește să soluționeze problema pe cont propriu, fie cu ajutorul L2, fie prin apelul la L1, inclusiv prin abandonarea sau evitarea mesajului, mimă etc.), indirecte (nu se concentrează asupra problemei, ci

¹⁰ De menționat faptul că lingviști precum Long (1983) și Swain (1985) susțin că negocierea sensului, într-o interacțiune orală, ar ajuta în AL2 (în special dialogul VN-VNN). Acest lucru este realizabil doar dacă în cadrul interacțiunii apare un *input* inteligibil (Long 1983: 184), adică VN oferă un feedback, explicații comprehensibile pentru VNN cu privire la cuvântul problematic, și dacă este generat mai mult *output* inteligibil (Swain 1985: 235-253), adică vorbitorul trebuie să fie determinat de interlocutorul lui să producă mai mult mesaj inteligibil, insistând prin întrebări sau solicitări pentru clarificarea sensului unui cuvânt.

folosește metode de câștigare de timp: repetiții, pauzele pline, pretinderea/mimarea falsă a înțelegerii mesajului) și strategii de interacțiune (orice metodă cooperativă de a semnaliza o problemă la nivel discursiv – vorbitorii apelează la ajutorul interlocutorului, cerându-i acestuia să clarifice cuvântul problematic, să repete mesajul sau adresează întrebări pentru a verifica dacă interlocutorii au înțeles).

O altă taxonomie, la fel de importantă, a fost propusă de către lingviștii Faerch și Kasper (1984). Abordarea lor este una psiholingvistică, considerând că strategiile de comunicare sunt influențate de experiența lingvistică a fiecărui vorbitor în parte (Faerch, Kasper 1984: 45). De aceea, dificultățile întâmpinate la nivelul discursului apar în momentul în care vorbitorii nu au o regulă în sistemul lor lingvistic din L1 care să fie transferabilă în L2 (Faerch, Kasper 1984: 47). Taxonomia lor, prin urmare, este gândită astfel (Faerch, Kasper 1983: 49, tr. n.): 1. Strategii de atingere a obiectivului/de soluționare a problemelor: cooperative (solicitarea ajutorului directă sau indirectă) și noncooperative: a) bazate pe L1 sau o altă limbă de contact: *codeswitching*, străinizările sau, în cazul nostru, românizările, și calcurile lingvistice; b) bazate pe IL vorbitorului: substituția, generalizarea, parafrizarea (descrierea și exemplificarea), invențiile lexicale și restructurarea; 2. Strategii de evitare/abandonare: a) evitarea unei forme (gramaticale, morfologice, fonologice, sintactice, lexicale); evitarea unei funcții: acțională (dificultăți în realizarea unor acte specifice de vorbire), propozițională (abandonarea mesajului, evitarea subiectului și înlocuirea sensului) și modală (întâmpină dificultăți în încercarea de a formula enunțurile orale cât mai politicoase, de exemplu).

Tot în acest context, se discută despre strategii lingvistice (toate strategiile în care vorbitorii folosesc cuvinte din lexicul lor) și nonlingvistice, adică mimă, gesturi sau imitații ale sunetelor (Faerch, Kasper 1983: 51).

Din perspectiva psiholingvistică, se consideră că există două faze importante care au loc înainte ca vorbitorul de L2 să îndeplinească sarcina comunicativă: planificarea și realizarea. În prima etapă, vorbitorul selectează regulile, strategiile de comunicare și toate elementele necesare pentru a-și atinge scopul comunicativ, în a doua etapă urmând să realizeze „planul” (Faerch, Kasper 1983: 60-61). În funcție de planurile întocmite în mintea lor, vorbitorii pot adopta un comportament de abandonare/evitare sau unul de atingere a obiectivului (Faerch, Kasper 1983: 49).

Taxonomia realizată de Bialystok (1990: 37-57), o psihologă canadiană, se află tot în sfera perspectivei psiholingvistice, însă strategiile comunicative sunt împărțite în funcție de natura sursei din care vorbitorul se inspiră. Astfel, dacă VNN apelează la informațiile extralingvistice pe care le deține despre acel obiect, descriindu-l prin exemple sau parafrazări și modificând conținutul mesajului, atunci strategiile folosite vor fi încadrate la strategii bazate pe cunoștințe sau *knowledge-based* (Bialystok 1990, *apud* Ellis 2005: 171). În schimb, dacă vorbitorul menține conținutul original al mesajului, apelând la L1, la o altă L2 sau la mimă, atunci aceste strategii vor fi încadrate în categoria strategiilor bazate pe control, pe anumite reguli asupra cărora vorbitorul de L2 deține controlul, *control-based* (Bialystok 1990, *apud* Ellis 2005: 171).

Pentru a facilita înțelegerea multitudinii de strategii de comunicare la nivelul discursiv, vom menționa o clasificare (a se vedea Figura 1), destul de cuprinzătoare, care are scopul de a rezuma tipurile de strategii de comunicare care pot fi identificate într-o producție orală a unui VNN (Celce-Murcia, Dörnyei, Thurrell 1995: 28, tr. n.):

1. Strategii de evitare (abandonarea mesajului, abandonarea subiectului, înlocuirea mesajului);
2. Strategii compensatorii sau de atingere a obiectivului (alternarea codurilor lingvistice, străinizările, traduceri literale, invențiile lexicale, autocorectările sau începuturile false, circumlocuția);
3. Strategii de câștigare de timp¹¹ (ezitări, pauzele pline și repetițiile);
4. Strategii de automonitorizare (autocorectări, autoreformulări);
5. Strategii de interacțiune (solicitarea ajutorului și negocierea sensului – „Ai înțeles?”).

¹¹ Regăsite și cu denumirea lor originală *fillers* (mărcile ezitării, prin care sunt umplute pauzele „ăăăă, hmm, eee”).

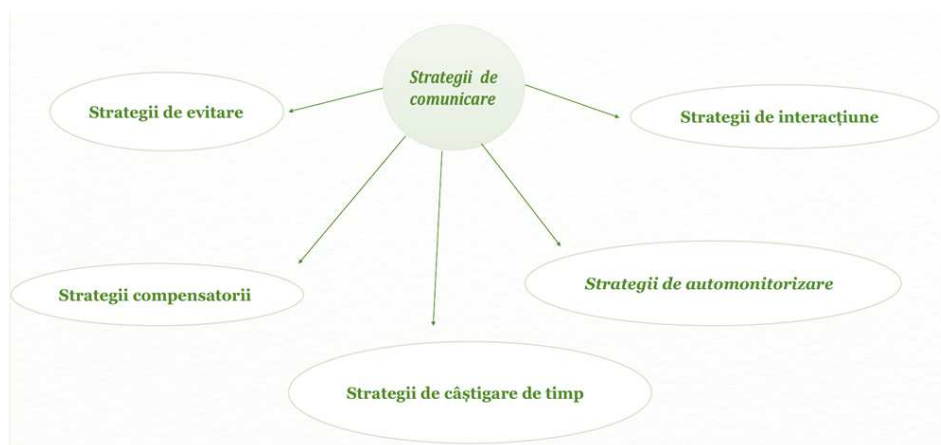

Figura 1. Clasificarea strategiilor de comunicare

Prin urmare, strategiile de comunicare pot fi studiate și analizate fie din perspectivă interacțională sau socială, ca rezultat al interacțiunii orale dintre vorbitorii de L2, fie din cea psiholingvistică, în care strategiile sunt urmărite în mod izolat (independent de influențarea altor factori externi), ca produs al mecanismelor cognitive din mintea vorbitorului.

În continuare, ne vom opri asupra anumitor strategii din multitudinea existentă, și anume asupra **strategiilor compensatorii**¹². Strategiile compensatorii pe care le avem în vedere „oferă planuri alternative pentru ca vorbitorii să-și îndeplinească scopul comunicativ original, prin manipularea limbajului disponibil, astfel compensând cumva deficiențele lor lingvistice” (Dörnyei 1995: 57, tr. n¹³).

3. Metode de colectare a datelor

Ținând cont de faptul că acest studiu se bazează pe disertația noastră (Mărginean 2024), putem menționa faptul că, în analiză, **pentru nivelul**

¹² Toate strategiile ar merita aprofundate în detaliu, însă vor mai apărea studii viitoare care să pună în lumină inclusiv limbajul nonverbal pe care studenții îl utilizează pentru a semnala o problemă în comunicare sau pentru a compensa un gol lexical.

¹³ “[...] they offer alternative plans for the speakers to carry out their original communicative goal by manipulating available language, thus compensating somehow for their linguistic deficiencies” (Dörnyei 1995: 57).

A1, am dispus de CORLS (Vasiu 2020a: 251), situațiile de examen oral cu studenții din anul universitar 2022-2023, din cadrul *Anului Pregătitor de limba română pentru cetățenii străini*, de la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, precum și alte înregistrări puse la dispoziție din arhiva Departamentului de limbă, cultură și civilizație românească al Facultății de Litere, UBB (anii 2010, 2011, 2013).

Pentru **nivelul A2**, pe lângă producțiile orale puse la dispoziție în cadrul departamentului, noi am realizat un mic studiu longitudinal cu 6 studenți priviți în evoluție la A2. Subiecții se prezintă astfel: trei studenți din Franța (studentul S2 și studentele S3 și S4), vorbitori de limba franceză ca L1 și engleză ca L2; o studentă din Egipt (S5), cu araba ca L1 și engleza ca L2; o studentă din Kenya (S6), vorbitoare de limba swahili (L1) și engleză ca L2; un student din Albania, vorbitor de limba albaneză (L1) și limbile greacă, italiană, engleză, spaniolă și latină ca L2. Vârstele studenților sunt cuprinse între 19 și 26 de ani. Toți studenții au fost colegi de grupă, deci au fost familiarizați unul cu stilul celuilalt de a vorbi, de a se exprima și cu backgroundul cultural al fiecăruia. Cu alte cuvinte, fiecare a cunoscut nivelul cultural și cel de competență lingvistică ale partenerului de dialog în acest experiment. Studiul nostru s-a realizat prin întâlnirea cu subiecții, în afara cursurilor, și înregistrarea lor în diverse sarcini de comunicare.

S-au propus sarcini de tipul „lipsă informație” (puțin peste nivelul lor de competență, tocmai ca să stimuleze producerea strategiilor vizate de către noi), cum ar fi: descrierea formelor geometrice (Cook 2008: 109), descrierea unui traseu cu o hartă incompletă (Ellis 2005: 178). Dar și sarcini pentru nivelul lor: o discuție cu un coleg despre planurile de vacanță, despre o ieșire la restaurant sau joc de rol, doctor-pacient. Toți subiecții au fost înregistrați o dată la două sau trei săptămâni (în funcție de disponibilitatea fiecăruia) pe o perioadă de două luni (o perioadă în care au avut și intervale de vacanță). Scopul a fost să inventariem strategiile compensatorii și să realizăm frecvența cu care acestea apar la nivelurile elementare, ca, în final, să putem concepe câțiva descriptori relevanți pentru aceste tipuri de strategii la nivelurile A1 și A2. De asemenea, un alt obiectiv a fost atragerea atenției cu privire la faptul că studenții nu ar trebui depunși în situațiile de examen, doar pentru faptul că folosesc aceste tipuri de strategii compensatorii, întrucât ele vădesc un efort mult

mare mare, din partea VNN, pentru a găsi variante inteligibile prin care să transmită intenția de comunicare, atunci când observă că întâmpină dificultăți în comunicarea orală, din cauza neajunsurilor IL.

4. Cum sunt utilizate strategiile compensatorii de către VNN la nivelurile A1 și A2?¹⁴

În Figura 2, vom arăta frecvența utilizării strategiilor compensatorii pentru nivelul A1, realizând, astfel, un inventar al acestora în funcție de utilizarea fiecăreia în parte din totalul celor analizate¹⁵:

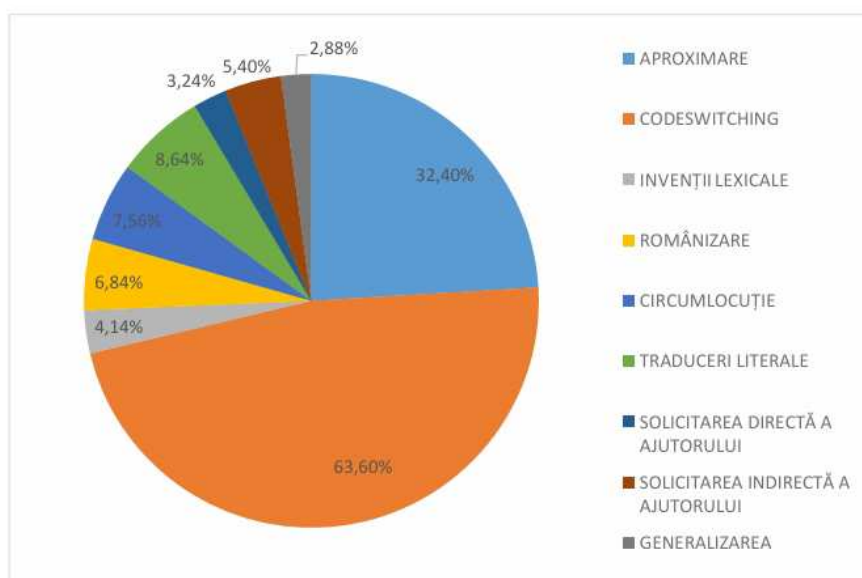

Figura 2. Frecvența utilizării strategiilor în rândul studenților la A1 (Vasiu 2020: 147-148)

¹⁴ Aceste informații se regăsesc în disertația noastră nepublicată (Mărginean 2024).

¹⁵ Aceste analize cantitative au fost realizate și de Vasiu (2020: 147-148); le vom relua aici, fiindcă în calcul au fost introduse și analizele altor producții orale, așa cum am menționat anterior, astfel încât unele procente și ierarhizări diferă.

Conform diagramei, cel mai des întâlnită strategie compensatorie în exprimările orale ale studenților străini este *codeswitchingul* sau alternarea codurilor lingvistice (63,6%), urmată de aproximare (32,40%) și traduceri literale (8,64%). Un loc important îl are și circumlocuția (7,56%), urmată de românizare (6,84%), iar, pe un locuri inferioare se află solicitarea indirectă a ajutorului (5,40%), invențiile lexicale (4,14%), solicitarea directă a ajutorului (3,24%) și cuvintele cu sens general (2,88%).

Alternarea codurilor lingvistice este pe primul loc în rândul celor mai utilizate strategii (350 de ocurențe), iar aceasta se manifestă astfel: „my pașaportul” (Vasiu 2020: 457), „am studiat în highschool” (Vasiu 2020: 454). Calcurile lingvistice (a treia strategie preferată de către studenți, cu 48 de ocurențe) sunt la fel de accesibile ca alternarea codurilor lingvistice, doar că locutorul trebuie să aibă acces la lexicul necesar din LT: plasarea adjectivului în fața substantivului conform regulii din engleză „dieferent naționalitate” (Vasiu 2020: 272). *Românizările*, de altfel, sunt utilizate în număr mic (38 de ocurențe) în momentul în care cuvântul care se dorește a fi românizat se consideră a fi similar ca formă și sens cu termenul din română: „practichează” (Vasiu 2020: 274) (rădăcină străină de la englezescul *to practice* + desinență românească), „am nevoie de lavorat” (Vasiu 2020: 291) cu sensul „lucrat” (rădăcină preluată din italianescul *lavoro* și o desinență de participiu „-at”).

De menționat faptul că circumlocuția (42 de ocurențe), la acest nivel, este compusă dintr-un lexic mai puțin dezvoltat, din multe repetiții, autocorectări și este folosită doar în momentul în care locutorul simte că nu e înțeles de către interlocutorul său sau pentru a compensa un gol lexical (Vasiu 2017: 163). De pildă, dorind să întrebe dacă interlocutorul ei este liber în weekend, S4 apelează la circumlocuție, pentru a substitui un gol lexical: „S4 – Nu știu ...nu am nimic după amiază aveți ceva ... ceva de planificat ... tu aveți ceva...” . Oferim și un exemplu pentru utilizarea circumlocuției în scopul de a-l face pe interlocutor să înțeleagă sensul cuvântului, și nu pentru a umple un gol lexical: „A – Nu nu nu, ăăă... hai să-ncepem. Eee, dou hamburge... eee și ce doriți să băut?/N – Uot/What?/A – Aaa... for igzampal/for example, doriți ăăă suc de portocala, suc ăăă do- Coca-cola sau ce? Ce doriți?” (Vasiu 2020: 318).

Aproximarea este a doua strategie preferată în rândul studenților, după *codeswitching*, cu 180 de ocurențe din totalul strategiilor. De obicei,

aproximările sunt folosite în mod conștient, atunci când locutorul dorește să suplinească un cuvânt-lipsă cu altul asemănător, sau ele se pot manifesta în urma fosilizării „unei reguli din IL care nu coincide cu varianta din L2 (română) sau de generalizarea excesivă a unei reguli cunoscute în L2 și internalizate” (Vasiu 2020: 150). Din prima categorie fac parte exemplele: „gheață” în loc de „ghete”, „sucul de portocaliu” (Vasiu 2020: 459), „am înțeles imaginile”. Iar, din a doua categorie, avem următoarele exemple de nepotriviri semantice: „natura este foarte bine” (Vasiu 2020: 461) sau „ce carne este bine în rust- restornatul [tau]” (Vasiu 2020: 455).

Pe de cealaltă parte, apar și strategiile cooperative, solicitarea indirectă a ajutorului fiind mult mai pregnantă și adesea utilizată de către studenții de A1 (30 de ocurențe), fie prin repetarea cuvintelor spuse de către interlocutor, fie prin sunete („hmm?”, „ăăă?”, „eee?”) sau pur și simplu prin lipsa unei reacții, a unui răspuns, adică acele pauze lungi și goale. Solicitarea directă a ajutorului este mai puțin specifică nivelului (18 ocurențe), întrucât există destul de multe ezitări în a semnaliza în mod direct o problemă. Aceasta din urmă poate fi întâlnită fie în limba română („Ce? Nu înțeleg”), fie într-o L2 („What? Sorry?”). Invențiile lexicale sunt și ele puține la număr (23 de ocurențe), și pentru că la nivelul acesta nu se cunosc prea multe reguli pentru a le permite să creeze cuvinte noi în LT: „o frată” (Vasiu 2020: 363) (substantivul masculin + desinența de feminin), „o camera de studime” (Vasiu 2020: 439) (un amestec între „studiu” și desinența verbului conjugat la pers. I plural „studiem”). Generalizările sunt întâlnite în număr foarte mic (16 ocurențe), la fel ca invențiile lexicale, astfel încât nu le putem încadra ca fiind o trăsătură dominantă nivelului A1: „S – Pot sa fac mulți ceva in casa mea”, „ceva” pentru o denumire specifică de activitate „odihnesc, relaxez, fac curat”.

Prin urmare, strategiile care vor rămâne dominante pentru nivelul A1, ținând cont de distribuția frecvenței, apar în ordinea care urmează: alternarea codurilor lingvistice, aproximarea, traducerea literală, circumlocuția (dar într-o variantă precară), românizarea și solicitarea ajutorului (directă și indirectă). Am exclus, așadar, invențiile lexicale și generalizările, din cauza frecvenței extrem de reduse cu care acestea se găsesc în producțiile orale analizate la nivelul A1.

În funcție de taxonomia aleasă și de corpusul analizat, rezultatele cantitative pot varia. De pildă, Vasiu (2020) a constatat următoarea ierarhie

în funcție de frecvența per total a strategiilor compensatorii și a celor cooperative: *codeswitching* (42,81%), solicitarea ajutorului (26,24%), aproximarea (14,5%), românizarea (4,69%), urmată de traduceri literale și invențiile lexicale, iar pe ultimele locuri se află circumlocuția și generalizarea. Strategiile lingvistice bazate pe L1 sau o altă L2 par să fie specifice acestui nivel, fenomenul fiind unul natural. Nu poate fi considerată o greșeală faptul că în timpul discursului adaugă un cuvânt străin, pentru că acesta:

1. ajută la menținerea fluenței comunicării orale, în special la nivelurile inferioare, când studenții au nevoie de încurajare și motivare;
2. reprezintă modul în care ei își gândesc limba, prin prisma asemănărilor și a apelurilor constante cu și la L1 sau o altă L2 ale cărei reguli le cunosc îndeajuns de bine;
3. nu alterează în vreun fel corectitudinea sau acuratețea enunțului comunicat, el poate să fie rostit fără să se producă neapărat erori gramaticale;
4. sunt introduse noi elemente de coeziune și coerență în LT, de exemplu: „K – Ăă eu sunt aici perche soi...” (Vasiu 2020: 354).

Singurul inconvenient al *codeswitchingului* ar fi compromiterea transmiterii mesajului, dacă interlocutorul nu cunoaște limba în care se realizează această strategie. Pe de altă parte, într-un articol despre competența conversațională, Vasiu (2017) realizează un studiu diferit despre strategiile comunicative, analizând doar 80 de studenți din cei 172. Rezultatul este unul foarte asemănător cu rezultatul nostru, aproximarea clasându-se pe locul doi în ierarhia strategiilor preferate de către studenți, însă *codeswitchingul* cade pe locul al treilea (Vasiu 2017: 162). În plus, nu apare deloc generalizarea, drept dovadă că ea ar putea fi scoasă din taxonomia noastră. Același lucru ar putea fi realizat chiar și la A2, din cauza procentului extrem de scăzut de ocurențe, ceea ce vom arăta și în continuare.

Într-o notă contrastivă, la nivelul A2, am realizat același calcul al frecvenței strategiilor, rezultând următoarea diagramă:

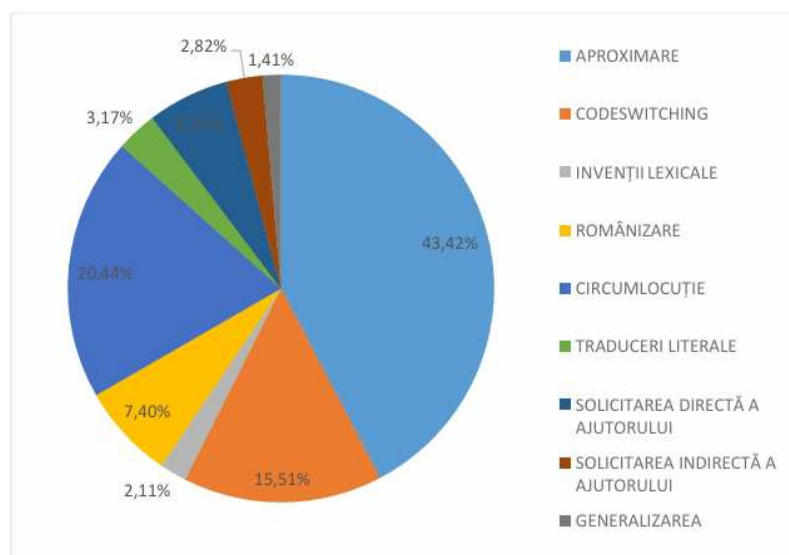

Figura 3. Frecvența utilizării strategiilor în rândul studenților la A2

La nivelul A2, aproximarea este cea mai utilizată strategie compensatorie (43,42%), urmată de circumlocuție (20,44%) și *codeswitching* (15,51%). Pe locul al patrulea se află românzarea (7,40%), apoi solicitarea directă a ajutorului (6,34%), traducerile literale (3,17%) și solicitarea indirectă a ajutorului (2,82%). Pe ultimele locuri, cu un număr scăzut de ocurențe, se află invențiile lexicale (2,11%) și generalizările (1,41%). Prin urmare, miza cea mai mare cade asupra strategiilor de exploatare a cunoștințelor legate de un cuvânt (63,45%), acestea ocupând primele două locuri (cu aproximarea și circumlocuția). A doua poziție este ocupată de strategiile lingvistice (27,58%), iar pe ultimul loc se află strategiile de solicitare a ajutorului (8,97%). Reamintim faptul că s-au analizat atât producțiile orale inventariate cu studenții de A2 (anul universitar 2022-2023), cât și alte înregistrări din arhivă (anii 2010, 2011, 2014), deși numărul producțiilor analizate nu este la fel de mare ca în cazul corpusului de nivelul A1.

Aceste rezultate sunt influențate și de profilul lingvistic specific fiecărui student în parte. În acest sens, VasIU (2020) a realizat o statistică referitoare la strategiile de comunicare preferate de către studenți în funcție de limbile vorbite. Rezultatele sunt general valabile atât pentru A1, cât și pentru A2, din punctul nostru de vedere. Prin urmare, în statistica realizată,

aproximarea este o strategie preferată în special de vorbitorii de limba albaneză și de limbile romanice (Vasiu 2020: 148). Dacă revenim la subiecții experimentului nostru, cele mai multe aproximări sunt utilizate de către studenții cu limba franceză ca L1 (89 de ocurențe) și de către studentul vorbitor de limba albaneză (L1), cu 14 ocurențe. Chiar și S5, vorbitoare de arabă (L1) utilizează aproximări (5 ocurențe), însă are o mai mare predilecție pentru schimbarea codurilor lingvistice (10 ocurențe), așa cum reiese și din rezultatele înregistrate de Vasiu (2020: 148) despre vorbitorii de arabă. S6, vorbitoare de swahili ca L1, utilizează și ea un număr considerabil de aproximări, înregistrând 9 ocurențe. Aceasta constituie doar una dintre justificările pentru care aproximarea și circumlocuția apar pe primele locuri ca fiind cele mai frecvent utilizate. Pe de altă parte, la acest nivel, există o mai mare motivație de a repara un blocaj prin apelul la LȚ, față de A1, unde studenții se bazează pe varianta cea mai sigură, adică apelul la L1 sau o altă L2 (engleza). Acest lucru poate fi datorat și îndemnului profesorilor de RLS ca studenții să comunice exclusiv în limba română și să evite orice altă limbă de contact, care ar putea influența negativ AL2 sau înțelegerea anumitor reguli din LȚ. Dar, luând în calcul răspunsurile subiecților la chestionarele *meta*, aplicate după finalizarea experimentului cu cei șase studenți, studenta S4 (cu franceza ca L1) a încercat să explice faptul că atunci când vorbește în limba română nu obișnuiește să-și traducă cuvintele sau să își gândească enunțurile în limba franceză, ci se bazează pe cuvintele pe care le cunoaște deja în română, pentru a formula ideea pe care dorește să o comunice oral, deci folosind aproximarea și circumlocuția: „[...] nu traduc nimic, vine de la o idee direct în cuvintele care știu deja”. Doar în ultimă instanță, apelează la franceză sau engleză, deci la *codeswitching*.

Aproximările (122 de ocurențe), așadar, sunt utilizate în trei situații distincte: 1. pentru a suplini cuvântul-țintă prin utilizarea altor cuvinte din limba română, parțial asemănătoare cu acesta fie prin formă (fonologic, morfologic), fie ca sens: „vremea e frig” pentru „rece”, „găsește” în loc de „gătește”, „mâncarea cu zahăr” pentru „dulciuri”; 2. pentru a suplini cuvântul-țintă prin utilizarea cuvintelor în română care sunt aproape identice ca formă, și, uneori, ca sens, cu cele din L1 sau o altă L2: „tu ai un temperatura cald” pentru „febră” (asemănare cu franceza), „balon” pentru „minge” (o asemănare cu englezescul *ball*), „nu este rezolvat”

pentru „finalizat, terminat” (probabil o identificare cu termenul *resolved*) și 3. utilizarea unor cuvinte care nu au nicio asemănare cu termenul-țintă, însă sunt utilizate ca *fillers* în favoarea menținerii fluentei: „poat sa aprindă medicamente” în loc de „să ia”, „face puțin ca un scaun” pentru „seamnă”, „jeleuri” pentru „medicamente”. De asemenea, există câteva exemple în care aproximarea e rezultatul fosilizării unor reguli dintr-o altă L2, în general, sau al generalizării unei reguli din L2: „familia este interesantă” și „mâncarea este foarte frumos”.

Circumlocuția (58 de ocurențe) este și ea la fel de prezentă printre producțiile orale ale vorbitorilor de franceză (36), iar studentul cu limba albaneză și studenta cu araba ca L1 au folosit, în medie, același număr de circumlocuții, 6, respectiv 7 ocurențe. Studenta S6, vorbitoare de swahili, nu a folosit nici măcar o dată această strategie.

De obicei ea apare: a. la solicitarea interlocutorului de a i se explica un cuvânt; b. în scopul de a umple un gol în repertoriul lexical al locutorului sau c. atunci când locutorul o folosește pentru a se face mai bine înțeles, deci pentru a fi cât mai precis în exprimare, pentru a se asigura că interlocutorul înțelege cât mai limpede acel cuvânt-țintă. Indiferent de cele trei contexte, circumlocuția apare sub două forme: 1. descrierea formei, a trăsăturilor unui obiect/aspect/cuvânt lipsă: „S2 – Ce este afinele?/S3 – Este mica și rotunda și albastru”; 2. descrierea sau exemplificarea funcționalității acelui obiect/cuvânt lipsă: „S4 – Castravete ... știți ce este?/S2 – Ăăăă ... da./ S4 – Este un legume verde și lung ăăăă care e bun cu brânză de feta și roșii în salata....”. În punctul acesta, amintim de faptul că, pentru a putea utiliza această strategie, locutorii trebuie să dețină informații extralingvistice despre cuvântul în cauză, pe care să le exprime cât mai comprehensibil cu putință pentru partenerul de dialog. Pe lângă descriere și exemplificare, mai apar și situații de parafrază, în special când vorbitorii nu își amintesc cuvinte abstracte: „vrem ceva mic dar nu prea mic”, pentru „mediu, potrivit, moderat”.

Codeswitchingul este pe locul al treilea, cu 44 de ocurențe, și este utilizat pentru a suplini cuvântul necunoscut în română sau chiar pentru a face descrieri pentru un lucru: „S5 – ăăă portion? ((râde))/S4 – Da ... da ... la mijloc .../S5 – Dar nu este ca ăăă ... what a circle like ...”. Românizarea (21) este destul de frecventă și ea, în special în rândul vorbitorilor de limbi romanice: „să comenseze”, de la franțuzescul *commencer* + flectivul de pers. III sg. „-eze”. Solicitarea directă a ajutorului ocupă un loc avansat

în ierarhia strategiilor preferate de către studenții de A2, ceea ce arată gradul ridicat de interes față de subiect sau participarea activă la conversație, comparativ cu A1 unde predomină solicitarea indirectă: „Nativ – Aveți obiceiul de a împodobi bradul?/S3 – Ce este? Obicei de?”. Aproape toate solicitările directe ale ajutorului sunt realizate prin intermediul formulelor memorate: „Ce este asta? Ce înseamnă asta? Cum spunem asta în română?”.

Traducerile literale (9) sunt și ele prezente printre strategiile compensatorii preferate de către studenții de A2: „S1 – Este ... ăăă un joc sport ”, „S1 – Este un dulce... din Franța”, tradus din italiană *un dolce* (= desert). Solicitarea indirectă a ajutorului (8) este realizată prin repetarea spuselor interlocutorului, tentativa de abandonare a mesajului prin afirmația „Nu știu. Am uitat.” sau prin sunete specifice („ăăă”): „S2 – Un dezavantaj este ... ăăă ... are cinci ăăă ... [5s] ... ăăă” sau „S3 – Sus figura ... la st- ... la dreapta are un <@nu știu@> ...”. Chiar și râsul, în contextul acesta, poate fi o marcă a unui blocaj la nivel conversațional, discursiv, prin care se solicită indirect ajutorul. Invențiile lexicale sunt folosite într-un procent mult mai scăzut decât la A1, având doar 6 ocurențe: „bicicletor” pentru „ciclist”. Probabil, locutorii, nici la acest nivel, nu stăpânesc foarte bine regulile în limba română pentru a putea realiza această strategie, însă poate fi vorba și despre o dorință de dezvoltare a enunțurilor, de expandare a discursului prin utilizarea circumlocuției sau a aproximărilor care sunt mult mai consistente și mai bine conștientizate la A2. S-a observat, de pildă, o nevoie mult mai mare a vorbitorului de a puncta totul cu o precizie mai accentuată și de a exprima sensul într-un mod cât mai inteligibil cu putință (pentru acest nivel). Probabil că invențiile lexicale nu aduc, la acest nivel, un plus de sens discursului, de aceea studenții nu le utilizează. La fel se întâmplă și în cazul generalizării pe care nu am considerat-o specifică nivelului A2, din cauza ocurențelor extrem de puține (4): „S2 – Este un obiect pentru mașina”.

Prin urmare, strategiile care vor rămâne, în opinia noastră, specifice nivelului A2, în funcție de aspectele menționate anterior, sunt: aproximările, circumlocuția, alternarea codurilor lingvistice, românizarea, solicitarea directă a ajutorului, traducerile literale și solicitarea indirectă a ajutorului. Invențiile lexicale și generalizarea ar putea fi considerate strategii compensatorii ocazionale, și nu specifice, tocmai din cauza interesului scăzut al studenților de a le folosi.

5. În loc de concluzii

Dacă analizăm atent scalele din CECRL¹⁶ (2003), vom observa că descriptorii pentru competența strategică nu reprezintă unu la unu capacitățile reale ale vorbitorilor nonnativi.

De pildă, în *Companion volume*¹⁷ (2020), circumlocuția nu este regăsită la nivelurile A1 și A2, ci ea apare mult mai târziu în repertoriul unui VNN, la B1+: „Poate defini caracteristicile unui obiect concret a cărui denumire nu și-o amintește” (*Companion volume* 2020: 69, tr. n.¹⁸), fiind denumită concret la începutul nivelului B2: „Poate adresa problemele comunicative prin utilizarea circumlocuției sau prin evitarea expresiilor dificile” (*Companion volume* 2020: 69, tr. n.¹⁹). Aproximarea este specificată și ea, în mod concret, abia la final de B1: „Poate să transmită sensul cuvântului dorit prin utilizarea altui termen cu sens asemănător” (exemplu „un camion pentru oameni” în loc de autobuz)” (*Companion volume* 2020: 69, tr. n.²⁰). De asemenea, doar la B1 este menționată străinizarea, în cazul nostru românizarea, prin următorul descriptor: „Poate străiniza un cuvânt din limba maternă și să solicite confirmarea” (*Companion volume* 2020: 69, tr. n.²¹). Aici ar putea intra și alternarea codurilor lingvistice sau

¹⁶ *Cadrul european comun de referință pentru limbi* a fost publicat de Consiliul Europei, la Strasbourg, în 2001, beneficiind de o traducere în limba română în ediția din 2003, publicată în Republica Moldova. Scopul Cadrului a fost acela de a oferi o descriere detaliată a competențelor, abilităților, aptitudinilor, cunoștințelor pe care un vorbitor de L2 le dezvoltă treptat, în funcție de nivelul de competență lingvistică la care se află (A1, A2, B1, B2, C1, C2). Conceptul acestui document reprezintă o bază fundamentală în construirea unui curriculum, în gândirea planificărilor anuale, a planurilor de lecție sau a activităților în sine (pentru fiecare sarcină în parte) pentru învățarea și predarea limbilor străine/ nematerne.

¹⁷ *Companion Volume* (CV) a fost publicat în 2018 și este o varianta adăugită a CECRL. CV a fost îmbogățit cu descriptori noi (la activitatea de producere, de pildă, s-a adăugat o scală nouă cu descriptori pentru *oferirea de informații*, dar și pentru *folosirea telecomunicației*), acordând o atenție semnificativă activității de mediere.

¹⁸ “Can define the features of something concrete for which he/she can’t remember the word” (*Companion volume* 2020: 69).

¹⁹ “Can address most communication problems by using circumlocutions or by avoiding difficult expressions” (*Companion volume* 2020: 69).

²⁰ “Can convey meaning by qualifying a word meaning something similar (e.g. a truck for people= bus)” (*Companion volume* 2020: 69).

²¹ “Can foreignise a mother tongue word and ask for confirmation” (*Companion volume* 2020: 69).

traducerile literale, care se bazează tot pe L1 sau pe o altă L2. Invențiile lexicale pot fi și ele reperate în descriptorul de A2 în care se menționează că vorbitorul este capabil să utilizeze un cuvânt neadecvat din repertoriul său (vezi Figura 2). Solicitarea ajutorului apare și ea încă de la nivelul A1 (vezi Figura 3), însă e mai mult indirectă, manifestându-se prin intonație, cuvinte simple repetate, iar solicitarea directă a ajutorului apare concret la A2, unde vorbitorul menționează explicit că nu a înțeles sau poate solicita repetarea structurilor neclare.

Pentru a demonstra cele afirmate, decupăm scalele pentru strategiile de producere orală, preluate din *Companion volume* (2020: 68-70, tr. n.), pentru cele două niveluri de competență lingvistică:

Tabel 1

Scalele pentru strategiile de producere orală pentru nivelurile A1 și A2
(*Companion volume* 2020: 68–70)

Planificare	A2 – Poate împrumuta și repeta un set adecvat de fraze din repertoriul propriu. A1 – Nu există descriptori disponibili.
Compensare	A2 – Poate utiliza un cuvânt neadecvat din repertoriul său și poate să se folosească de gesturi pentru a clarifica ceea ce vrea să spună. Poate să identifice ceea ce vrea să spună, arătând cu degetul (de exemplu „Doresc asta, vă rog.”). A1 – Poate folosi gesturi ca să-și exprime nevoile prin cuvinte simple.
Monitorizare și reparare	A2 – Nu există descriptori disponibili. A1 – Nu există descriptori disponibili.

De asemenea, oferim și scalele pentru strategiile regăsite la nivelul activității de interacțiune orală, preluate tot din *Companion volume* (2020: 87-89, tr. n.):

Tabel 2

Scalele pentru strategiile de interacțiune orală pentru nivelurile A1 și A2
(*Companion volume* 2020: 87-89)

Luarea cuvântului	A2 – Poate folosi tehnici simple pentru a începe, a menține sau a încheia o conversație scurtă. Poate iniția, menține și încheia o conversație simplă față în față. Poate solicita atenția. A1 – Nu există descriptori disponibili.
Cooperarea	A2 – Poate arăta că înțelege ceea ce se discută. A1 – Nu există descriptori disponibili.
A cere clarificări	A2 – Poate solicita, prin cuvinte simple, repetarea unui cuvânt atunci când nu înțelege. Poate cere clarificări pentru cuvinte-cheie sau formule neînțelese, folosind expresii sau sintagme lexicale fixe, memorate ca atare. Poate arăta că nu înțelege ceea ce i se spune. Poate să semnaleze ceva ce nu a înțeles și să solicite explicarea unui cuvânt. A1 – Poate semnala neînțelegerea prin cuvinte, intonație și gesturi. Poate exprima neînțelegerea prin modalități simple, ușoare.

Ne-am propus să prezentăm câțiva descriptori pentru oral pentru strategiile compensatorii, corelând cu descriptorii care apar deja în CECRL (2003) la nivelurile vizate de noi. În CECRL (2003), așa cum s-a putut vedea în Tabelele 1 și 2, pentru producere, la strategiile de compensare, apar foarte puțini descriptori, atât la A1, cât și la A2. Acești descriptori nu surprind multitudinea și complexitatea strategiilor regăsite în mod real în IL vorbitorilor NN, ci mizează mai mult pe ideea că, la A1 și A2, locutorii compensează un gol lexical folosind mimica, gesturile sau anumite cuvinte neadecvate ori inventate. Descriptorii propuși sunt gândiți strict pentru comunicarea orală, fie în interacțiune, fie în producerea mesajului oral și nu sunt general valabili, întrucât sunt formulați în baza unui experiment mic, la A2 în special, deci ei sunt valabili strict pentru studiul nostru, dorindu-ne să putem crea, într-un studiu viitor, descriptori care pot fi generalizați și aplicați în construirea sarcinilor de lucru la clasă:

Tabel 3

**Propunere de descriptori pentru strategiile de comunicare la nivelurile A1 și A2,
în activitățile de producere și interacțiune orală**

Strategii conceptuale (de exploatare a cunoștințelor despre un cuvânt)	A2 Poate să-și acceseze cunoștințele extralingvistice pentru a descrie cât mai precis și amănunțit cuvântul a cărui denumire nu o cunoaște sau nu și-o aduce aminte. Poate descrie și exemplifica, în termeni simpli, un lucru abstract pe care nu îl știe încă numi în LȚ. Poate descrie și exemplifica, utilizând un lexic destul de variat din L2, funcționalitatea unui obiect concret. Poate descrie prin cuvinte simple trăsăturile identificabile ale unui obiect concret a cărui denumire nu și-o amintește. Poate utiliza un cuvânt sau un grup de cuvinte apropiate ca sens de cuvântul-țintă pentru a acoperi un gol lexical (de exemplu: „apă fierbinte”, pentru „ceai”). Poate utiliza alte cuvinte din L2 pentru a suplini cuvântul-țintă, cu scopul de a acoperi golul lexical și de a menține fluența (de exemplu „a aprinde medicamente”, în loc de „a lua”). Atunci când nu își amintește un cuvânt, poate utiliza un termen din L2, dar asemănător ca formă sau ca sens cu un alt termen din L1 sau dintr-o altă L2 (de exemplu „balon”, pentru „minge”).
	A1 Poate descrie sau exemplifica prin termeni extrem de simpli, la solicitarea interlocutorului sau pentru a se asigura că a fost înțeles, cuvântul pe care nu reușește să-l transmită (de exemplu, „Ce ăăă ce cu ce cala- calato- ... calatorie ăăă ăăă ... de ce calatorie e nevoie trenul, autobuzul, avionul”, în încercarea de a transmite sensul cuvântului „mijloc de transport”). Poate utiliza cuvinte sau grupuri de cuvinte apropiate ca sens pentru a exprima cuvântul-țintă („Avem jumătate de preț”, pentru „ofertă, reducere”, Vasiliu 2020: 437). Poate utiliza un cuvânt apropiat de cuvântul-țintă, al cărui sens este dedus dintr-un context din imediata apropiere (de exemplu „jocuri de masă”, în loc de „jocuri de societate”). Poate utiliza sinonime pentru cuvântul pe care nu și-l amintește (de exemplu „să spună cu alt oamenii”, în loc de „să comunice/ vorbească”). Poate utiliza alte cuvinte care suplinesc cuvântul-țintă, doar pentru menținerea fluentei („am înțeles imaginile”, în loc de „am ales”).

Strategii lingvistice	A2 Este capabil să adapteze un cuvânt, diferit ca formă, din L1 sistemului lingvistic din L2, aplicându-i regulile gramaticale aferente L2 („sucra”, „afordabil”). Poate folosi expresii sau sintagme mai lungi traduse cuvânt cu cuvânt din L1 în L2, respectând regulile din L1. Utilizează cuvinte din L1 sau dintr-o altă L2, doar atunci când nu găsește nicio altă variantă sau când toate încercările de a transmite sensul în L2 eșuează.
	A1 Este capabil să adapteze un cuvânt asemănător ca formă din L1 sistemului lingvistic din L2, aplicându-i regulile gramaticale aferente L2 (de exemplu „producte”). Poate utiliza sintagme foarte scurte, simple traduse cuvânt cu cuvânt din L1 direct în L2, respectând regulile din L1. Utilizează cu ușurință cuvinte direct din L1 sau dintr-o altă L2, pentru a putea transmite mai repede și mai eficient mesajul dorit, cu intenția de a nu compromite sensul cuvântului.
Strategii de cooperare/ interacțiune	A2 Poate semnală în mod direct neînțelegerea unui cuvânt, prin formule fixe/memorate „Ce este asta? Ce înseamnă asta? Cum spunem asta în română?”.
	A1 Poate semnală în mod indirect neînțelegerea unui cuvânt, prin tonalitatea scăzută a vocii, ezitări, repetarea spuselor interlocutorului, lipsa unui răspuns/a unei reacții și pauzele lungi și pline.

BIBLIOGRAFIE

- Arieșan-Simion, Antonela-Carmen, 2022, *Inventarul lexical al limbii române ca limbă străină. Nivelul A1*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană.
- Bialystok, Ellen, 1990, “Communication strategies: a psychological analysis of second-language use”, în David Crystal, Keith Johnson (ed.), *Applied linguistics series*, Cambridge, Basil Blackwell.
- Celce-Murcia, Marianne, Zoltan Dörnyei, Sarah Thurrell, 1995, „Communicative competence: A pedagogically motivated model with content specifications”, *Issues in applied linguistics*, 6, 2, 5-35. (doi: 10.5070/L462005216)
- CECRL 2003 – Consiliul Europei, Diviziunea Politici lingvistice Strasbourg, 2003, *Cadrul european comun de referință pentru limbi. Învățare. Predare. Evaluare*, traducere coordonată și revizuită de George Moldovanu, Chișinău, Tipografia Centrală.

- Cook, Vivian, 2008, *Second language learning and language teaching*, a 4-a ediție, Londra, Hodder Education.
- Corder, Pit S., 1967, "The significance of learners errors", *International Review of Applied Linguistics*, 5, 4, 161-170. (doi: 10.1515/iral.1967.5.1-4.161)
- CEFR 2001 – Council of Europe, 2001, *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*, Cambridge, Strasbourg, Cambridge University Press.
- CEFR 2020 – Council of Europe, 2020, *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with new descriptors*, Strasbourg, Council of Europe.
- Dörnyei, Zoltán, 1995, "On the teachability of communication strategies", *TESOL Quarterly*, 29, 1, 55-85. (doi: 10.2307/3587805)
- Dörnyei, Zoltán, Mary Lee Scott, 1997, "Communication strategies in a second language: Definitions and taxonomies", *Language learning*, 47, 1, 173-210. (doi: 10.1111/0023-8333.51997005)
- Ellis, Rod, 2005, *Planning and task-performance in a second language*, Amsterdam, Benjamins.
- Ellis, Rod, Gary Patrick Barkhuizer, 2005, *Analysing learner language*, Oxford (UK), Oxford University Press. (doi: 10.1093/ijl/eck003)
- Faerch, Claus, Gabriele Kasper, 1983, "Plans and strategies in foreign language communication", în C.N. Candlin (ed. general), Claus Faerch, Gabriele Kasper (ed.), *Strategies in interlanguage communication*, Londra, New York, Longman, 20-60.
- Faerch, Claus, Gabriele Kasper, 1984, "Two Ways of defining communication strategies", *Language learning*, 34, 1, 45-63. (doi: 10.1111/j.1467-1770.1984.tb00995.x)
- Freeman, David E., Yvonne S. Freeman, Mary Solo, 2021, *Between worlds. Second language acquisition in changing Times*, a 4-a ediție, Portsmouth (NH), Heinemann.
- Khan, Sarah, 2010, *Strategies and spoken production on three oral communication tasks. A study of high and low proficiency EFL learners*, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, <https://ddd.uab.cat/record/99184>, accesat: 10 august 2025.
- Larsen-Freeman, Diane, Michael H. Long, 1991, *An introduction to second language acquisition research*, Londra, New York, Longman (Group UK Limited).
- Long, Michael Hugh, 1983, "Linguistic and conversational adjustments to non-native speakers", *Studies in second language acquisition*, 5, 2, 177-193. (doi: 10.1017/S0272263100004848)
- Mărginean, Alexandra-Mirela, 2024, *Competența strategică în limba română ca limbă străină (RLS). Strategiile compensatorii la nivelurile A1 și A2*, disertație nepublicată, susținută în 01.02.2024, la Facultatea de Litere, Universitatea Babeș-Bolyai (Cluj-Napoca), în cadrul Masteratului de RLS/RLNM (Româna ca limbă străină/ nematernă).
- Platon, Elena, 2015, „Reflexii asupra conceptului de interlimbă”, în Ionuț Pomian (coord.), Nicolae Mocanu (ed.), *Înspre și dinspre Cluj. Contribuții lingvistice. Omagiu profesorului G.G. Neamțu la 70 de ani*, Cluj-Napoca, Editurile Argonaut și Scriptor, 527-539.
- Platon, Elena, 2021, *Româna ca limbă străină (RLS). Elemente de metadidactică*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană.
- Rosen, Évelyne, Rémy Porquier, 2003, « Présentation. L'actualité des notions d'Interlangue et d'interaction exolingue », *Linx*, 49, 7-17. (doi: 10.4000/linx.524)
- Selinker, Larry, 1969, "Language Transfer", *General Linguistics*, 9, 2, 67-92.
- Selinker, Larry, 1972, "Interlanguage", *IRAL: International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 10, 3, 209-232. (doi: 10.1515/iral.1972.10.1-4.209)

- Swain, Merrill, 1985, "Communicative competence: Some roles of comprehensible input and comprehensible output in its development", în Susan M. Gass, Carolyn G. Madden (ed.), *Input in second language acquisition*, Cambridge, Rowley Massachusetts, Newbury House Publisher, 235-253.
- Tarone, Elaine, 1981, "Some thoughts on the notion of communication strategy", *TESOL Quarterly*, 15, 3, 285-295. (doi: 10.2307/3586754)
- Varonis, Evangeline Marlos, Susan Gass, 1985, "Non-native/non-native conversations: A model for negotiation of meaning", *Applied linguistics*, 6, 1, 71-90. (doi: 10.1093/APPLIN/6.1.71)
- Vasiu, Lavinia-Iunia, 2017, "Considerations on conversational competence. The case of Romanian as a foreign language (RFL), level A1", *Studia Universitatis Babeş-Bolyai-Philologia*, 62, 2, 153-166.
- Vasiu, Lavinia-Iunia, 2020, *Achiziția limbii române ca L2. Interlimba la nivelul A1*, Cluj-Napoca, editura Presa Universitară Clujeană.

All links were verified by the editors and found to be functioning before the publication of this text in 2025.

STATEMENT OF CONFLICT OF INTEREST

The author declared that there are no conflicts of interest regarding the research, authorship, or publication of this article.

FUNDING

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this review/paper.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License:
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

Danilo DE SALAZAR¹

Giada CARABETTA²

Valentina COJOCARU³

A COMPUTATIONAL APPROACH TO TEACHING LIGHT VERB CONSTRUCTIONS: FROM ITALIAN TO ENGLISH, FRENCH, AND ROMANIAN

How to cite this paper:

De Salazar, Danilo, Giada Carabetta, Valentina Cojocaru, 2025, "A Computational Approach to Teaching Light Verb Constructions: From Italian to English, French, and Romanian", in *Theoretical and Applied Linguistics@ro*, Volume I, Issue 2/2025, p. 347-371, DOI: 10.62229/talatroi/2_25/11.

Abstract. This paper presents a computational approach to the teaching of Light Verb Constructions (LVCs) from a contrastive perspective, within the framework of a multilingual digital project directed by Sabine E. Koesters Gensini. The project targets university-level learners and involves eight third languages (L3) – Albanian, Dutch, French, German, Romanian, Russian, Spanish, and Swedish – with Italian (L1) and English (L2) serving as starting points for the exploration of LVCs in the L3. Focusing on Italian, English, French, and Romanian, the article outlines the project's theoretical and practical framework, with an emphasis on the semantic and morphosyntactic properties of LVCs, investigated within a contrastive analytical perspective. After outlining the criteria used to design a digital software tool for language teaching, illustrating how LVCs can be effectively taught through a computational, data-driven approach, the study offers a detailed analysis focused on the properties of verbo-nominal constructions with the Italian light verb *fare* (to do/make). Finally, drawing on authentic learner data in Romanian, this article highlights recurring

¹ University of Calabria, Italia, danilodesalazar@unical.it.

² University of Calabria, Italia, giadacarabetta@gmail.com.

³ University of Bucharest, valentina.cojocaru@litere.unibuc.ro.

error patterns in LVCs acquisition and argues for the systematic integration of these structures into foreign language curricula in the university context.

Keywords: light verb constructions, L2/L3 acquisition, e-learning, applied linguistics, language teaching

1. Introduction

The present study originates from a research project conceived and directed by Sabine E. Koesters Gensini⁴, which aims to develop a digital program for university-level teaching of Light Verb Constructions (LVCs) from a contrastive perspective. The languages involved – Albanian, Dutch, French, German, Romanian, Russian, Spanish, and Swedish⁵ – are treated as third languages (L3) on which students are invited to reflect, taking Italian (L1) and English (L2) as a starting point (the latter presumed to have been acquired through prior formal education). In the first part of the article, following a brief presentation of the project's objectives and structure (§2), we provide an overview of LVCs (§3 and §4) with particular reference to the relevant literature in Italian, English, French, and Romanian – to which the authors contributed during the development and implementation phases of the project. We then turn to the theoretical framework adopted, focusing on the semantic and morphosyntactic dimensions that underpin the contrastive analysis (§5). The analysis centres on selected LVCs involving the verb *fare* (*to do/make*) as a light verb (§6). The section that follows aims to illustrate the analytical parameters selected for the construction of a digital platform for teaching light verb

⁴ The project *L'insegnamento universitario delle lingue straniere come "lingue terze": il caso delle Costruzioni con verbo a supporto* [The University Teaching of Foreign Languages as "Third Languages": The Case of Light Verb Constructions] was funded by Sapienza University of Rome (prot. RM11916B7F2E223D).

⁵ Light verb constructions across different linguistic traditions are thoroughly examined in the article "Dalle costruzioni a verbo supporto italiane alle lingue terze: un percorso di studio universitario", published in *Alle radici della fraseologia europea* in 2023. This article is the outcome of a collaborative effort among various specialists in the third languages involved in the project: Andrea Berardini for Swedish, Brunilda Dashi for Albanian, Marie-Pierre Escoubas-Benveniste for French, Danilo De Salazar for Romanian, Sabine E. Koesters for German, Julija Nikolaeva for Russian, Debora Vaccari for Spanish, and Suze Anja Verkade for Dutch (Koesters Gensini *et al.* 2023).

constructions (§7), including some case-studies taken from the e-learning environment to highlight differences arising from cross-linguistic variation between L1 and L2/L3 (§8). In the final section of this study (§9), drawing on authentic examples extracted from learner corpora of Romanian, we illustrate the specific challenges students encounter in producing LVCs. These difficulties, we argue, justify the systematic inclusion of such constructions in foreign language teaching curricula.

2. Objectives and Structure of the Project

The teaching course, designed to personalize and enhance the learning process, is supported by a user-friendly digital environment that is easy to explore and oriented around several educational objectives, including: the development of cross-disciplinary metalinguistic skills typically acquired in university settings; the reinforcement of students' linguistic and metalinguistic competences, with regard to learning strategies and foreign language use; the promotion of contrastive reflection on linguistic phenomena, whether similar, identical, or divergent, across L1, L2, and L3; and, more broadly, the strengthening of grammatical and analytical abilities.

The theoretical assumption underpinning the proposed approach to language teaching is that foreign language acquisition – whether L2 or L3 – should not be conceived as an isolated activity, but rather as a continuation and expansion of an existing semiotic capacity.⁶ This capacity enables human beings not only to acquire their mother tongue (L1), but also to learn additional ones. From this perspective, the acquisition of a new language represents an enrichment of the individual's overall linguistic repertoire.

In the specific context of university students who, in addition to studying foreign languages, engage with disciplines such as general linguistics or computational linguistics, it is reasonable to hypothesize the effectiveness of a cross-disciplinary educational approach. This approach would be grounded not solely in the development of phraseological competence, but more importantly in the cultivation of metalinguistic competence – namely, the ability to use language as a means to reflect on

⁶ See De Mauro, Ferreri 2005: 27.

language itself (the reflective metalinguistic function) and on the target languages being learned (the target-oriented metalinguistic function).

From an operational standpoint, we propose that learners should first be encouraged to reflect on the structural and semantic features of LVCs, their constituent elements, congruence relations, and potential contrasts in usage between constructions in the L2/L3 and in their L1 (Italian), before engaging in practical exercises. A solid theoretical understanding of the target construction is expected to facilitate acquisition and foster autonomous learning, which is of particular importance in the university context. Building on this theoretical framework, an interactive web application was developed to support a structured learning path for LVCs, articulated around four main stages:

- (i) The first stage involves the presentation of the semantic and syntactic features of the LVC in L1 (Italian) and L2 (English), with the aim of fostering metalinguistic reflection. The defining features of verbo-nominal combinations are introduced based on semantic, syntactic, and lexical criteria.
- (ii) The second stage guides learners through a contrastive analysis aimed at identifying variations in the constituents of LVCs in the L3.
- (iii) The third stage concentrates specifically on the characteristics of LVCs in the L3. Building upon Italian (L1) and English (L2), learners are acquainted with the semantic and structural specificities of corresponding constructions in third languages. Each feature is exemplified through authentic examples, supported by explanatory notes when necessary.
- (iv) Finally, to consolidate the productive use of the presented LVCs, learners engage in exercises of increasing complexity (multiple-choice questions), equipped with an integrated self-correction mechanism.

3. Defining Light Verb Constructions

Light verb constructions (LVCs) can be defined as verb-noun predicative combinations formed by a predicate noun and a light verb. Studies on

English LVCs can be traced back to the first half of the 20th century: the expression “light verb” was first identified by Jespersen (1942) to denote semantically low-content verbs – such as *to do*, *to make*, *to take*, *to have* – which are assumed to have no semantic import in V+NP constructions (such as *to make a call*). Geoffrey Leech suggests that a light verb may be defined as:

A common and versatile lexical verb like *do*, *give*, *have*, *make* or *take*, which is semantically weak in many of its uses, and can be combined with nouns in constructions such as *do the cleaning*, *give (someone) a hug*, *have a drink*, *make a decision*, *take a break*. The whole construction often seems equivalent to the use of a single verb: *make a decision* = *decide*. (Leech 2006: 60)

Light verbs come to acquire a key role in the analysis of verbo-nominal combinations *as to make a call*, usually termed “composite predicates” (Cattell 1984), “complex predicates” (Butt 2003) or, as the most widely accepted expression in contemporary literature, “light verb constructions” (Kearns 2002). Such multiword units are made up of a verb which is semantically bleached and merely expresses the situation type (*aktionsart*) of the predicate (Butt 2003) and an event nominal which provides the main semantic content of the whole construction. In analyzing the semantic import provided by those “semantically impoverished” verbs (Allerton 2002), Quentin Allan focuses on the concept of “delexical verb” and stresses that this term refers to “a small group of very common transitive verbs which take as their object a noun which can also be used as a verb” (Allan 1998: 1). Focusing on the semantic features of light verbs and describing their meaning as “neutral”, Giampaolo Salvi (1991) emphasizes the weak predicative force of an element whose role is merely functional and tied to the encoding of grammatical categories. From this perspective, it can be argued that the semantic contribution of light verbs is limited to the type of action expressed within the construction; this may involve, for example, a process or activity (e.g. *give help*), a state (e.g. *be on hold*), but also inchoativity (e.g. *take into consideration*) or causativity (e.g. *make noise*). In LVCs, light verbs may combine with different kinds of nominals, such as:

- ZERO-DERIVED NOUNS (e.g. *walk* in *to take a walk*)
- DERIVATIVE NOUNS (e.g. *to calculate* (v.) – *calculation* (n.) in *to make a calculation*)
- VERBAL NOUNS (e.g. *drawing* in *to make a drawing*)

4. Theoretical and Empirical Insights into Light Verb Constructions

The label “light verb construction” is relatively uncontested in European languages (denoting combinations of predicative nouns and semantically weak verbs) and indeed, the notion has been widely examined in several studies among different linguistic traditions (e.g. Jespersen 1942; Butt 2003; Ježek 2004; 2011; Salvi 1988; G. Gross 1999; De Pontonx 2004; Bidu-Vrânceanu *et al.* 2005). In providing a formal definition of the notion of *light verb construction*, French linguist Gaston Gross points out that *light verbs* can be defined as « ‘Auxiliaires’ des prédicats nominaux. Ils jouent le même rôle auprès des prédicats nominaux que les verbes auxiliaires auprès des prédicats verbaux ».⁷ (Gross 1999: 73). The definition found in Romanian *Dicționarul General de Științe ale Limbii* also draws on Gross’s theory:

Verb suport în lingvistica franceză, în teoria grupurilor sintactice fixe [M. Gross]: termenul are în vedere o clasă de verbe cu sens vag, care, în combinație cu unele substantive, adjective și adverbe, transferă acestora rolul semantic esențial, manifestând și la nivel sintactic o tendință de constituire a sintagmei în grup fix de cuvinte. [...] Rolul lor semantic este mai mare sau mai mic, uneori atât de mic, încât a face, de ex., verb esențialmente de acțiune, de eveniment, poate constitui suport pentru o predicție de stare (*a face burtă*, *a face febră*).⁸ (Bidu-Vrânceanu *et al.* 2005: v. *suport*)

A similar perspective is reflected in the definition proposed by Elisabetta Ježek, who conceptualizes LVCs as a particular category within the broader framework of collocations: “[...] le costruzioni a verbo supporto possono essere definite come delle collocazioni che dal punto di vista

⁷ « Dans les constructions à verbe support, est le substantif en position de ‘complément’ qui est le prédicat de la phrase, tandis que le verbe qui le précède est, en fait, son verbe auxiliaire d’actualisation, son verbe support. » (Gross 1999 : 77)

⁸ “Light verb in French linguistics, within the theory of fixed syntactic groups [M. Gross]: the term refers to a class of verbs with vague meaning which, in combination with certain nouns, adjectives, and adverbs, transfer to these elements the essential semantic role, while also exhibiting, at the syntactic level, a tendency to form fixed multi-word expressions. [...] Their semantic contribution may vary in degree, and is sometimes so minimal that *a face* (to do/make), typically an action or event verb, can serve as a support for a stative predication (e.g. *a face burtă* ‘to get a belly’, *a face febră* ‘to develop a fever’).”

semantico sono ‘sbilanciate’ verso il nome, nel senso che il significato della costruzione è espresso quasi interamente dal nome”⁹ (Ježek 2005: 181-182).

Analytical focus is inevitably directed toward the role of verb within the construction, which undergoes a varying degree of semantic bleaching, as observed by Nunzio La Fauci and Ignazio Mirto in their analysis with regard to the verb *fare*: “*Fare* supporto è, infatti, un verbo vuoto, un puro strumento sintattico che sostiene – portando la persona, il numero e il tempo – il vero predicato, un nome, la cui morfologia allude generalmente ad una relazione con un verbo”¹⁰ (La Fauci, Mirto 1985: 34-35). This aspect was also noted by Sextil Pușcariu, who in the 1934 edition of *Dicționarul limbii române*, explains: „Deoarece *face* poate exprima orice acțiune, îl întâlnim foarte adesea, mai ales în literatura veche și populară, construit cu un abstract verbal și exprimând aceeași idee pe care o cuprinde verbul corespunzător”¹¹ (Pușcariu 1934: v. *face*). Reference is to the following constructions: *a face o încercare* = *a încerca* [to make an attempt = to attempt]; *a face cerere* = *a cere* [to make a request = to request]¹². Focusing on syntagmatic relations, it can be asserted that LVCs could represent particular types of collocations that are *noun-headed*; indeed, these constructions share the following semantic-syntactic properties with collocations:

⁹ “[...V]erb constructions can be defined as collocations that from a semantic point of view are ‘unbalanced’ toward the noun, in the sense that the meaning of the construction is expressed almost entirely by the noun.”

¹⁰ “*Fare* is, in fact, an empty verb, a pure syntactic tool that supports – carrying the person, number and tense – the real predicate, a noun, whose morphology generally alludes to a relation with a verb”.

¹¹ “Because *face* [to do/make] can express any kind of action, it is frequently encountered – especially in older and folk literature – constructed with an abstract verbal noun and conveying the same idea as the corresponding full verb”.

¹² By directing her analysis toward the class of so-called polysemous verbs, Florica Dimitrescu situates light verb constructions within the broader linguistic category of verbal locutions: „Verbele plurisemantice *a face*, *a da*, *a lua* din anumite locuțiuni verbale au tendința de a-și pierde sensul lexical propriu, având mai ales rolul de a preciza persoana, momentul și modalitatea acțiunii” ([The polysemous verbs *a face*, *a da*, and *a lua*, when occurring in certain verbal locutions, tend to lose their original lexical meaning, assuming primarily the function of specifying the person, tense, and modality of the action], Dimitrescu 1958: 89-90). For further insightful discussion of the topic in Romanian academic literature, see: Theodor Hristea (1984), Valeria Guțu Romalo (2005).

1. There is a lexical restriction imposed by the noun (e.g. **to do/to take a walk*);
2. The lexical restriction is usage-dependent and varies according to the language in question (e.g. IT *fare una doccia*, Fr. *prendre une douche*, En. *to take a shower*, Ro. *a face un duș*);
3. The meaning of the *collocate* (the dependent element, the verb) is influenced by the *base* (the prominent element, the noun). In *to make a cake* and *to make a promise*, the verb *make* has two different semantic nuances. In the first example, *make* means to create or produce a physical object through a process of assembling or preparing ingredients; it refers to creating, producing something tangible (you combine ingredients, bake them, and thus produce a cake). In the second example, the meaning of *make* is oriented towards the act of committing or expressing an intention, which is abstract or symbolic rather than physical and concrete (you formulate, declare, or commit to a future action or behaviour).
4. The noun within the construction undergoes no semantic modification; its meaning remains consistent with that attested in other combinatorial contexts (e.g. *to make a call*, *to receive a call*, *to miss a call*);
5. On the syntactic axis, the constituents of the construction function as autonomous units¹³.

5. Teaching (and Learning) Light Verb Constructions

Due to their semantic and syntactic features, LVCs may pose some difficulties for non-native language learners. One of the complexities in the teaching/learning process of phraseological units for non-native learners is represented by the interlinguistic variation determined by the lack of congruence between the syntactic or semantic systems of the L1, L2, and/or any additional L3. Within the framework of second (and/or third) language acquisition, LVCs and, more generally, phraseological units

¹³ The syntactic autonomy of the constituents within LVCs and their degree of cohesion may be empirically assessed through a series of tests, including passivization, relativization, and topicalization.

contribute to the learner's acquisition of *lexical teddy bears* (Hasselgren 1994), also referred to as *islands of reliability* or *fixed anchorage points* (Dechert 1984)¹⁴. In the context of third language (L3) acquisition, where cross-linguistic correspondences are amplified due to the presence of a second language (L2), the difficulties faced by a learner engaging in metalinguistic reflection based on contrastive analysis may increase. When comparing their L1, the fully or largely acquired L2, and the L3 in the process of being acquired, the learner faces a potentially high degree of interlinguistic variation, since cross-linguistic correspondences among different languages in LVCs may involve varying degrees of complexity. In this regard, one of the properties of LVCs that may impact the difficulty of the L2/L3 learning process is the polysemy of the light verb. As previously discussed, in the case of *to make a cake*, the meaning of the verb *make* is closely related to a creative act, and the noun *cake* does not select it as the only possible verb (one can also *eat*, *bake*, or *decorate* a cake). Conversely, in the case of *to make a call*, the noun selects a specific verb without the verb contributing – in terms of compositionality – to the overall meaning of the expression.

Once these points regarding the problematization of LVCs in teaching and learning processes have been established, it becomes essential to focus on the systematization of the empirical properties of the light verbs *to make/to do* within verbo-nominal constructions in Italian, English, French, and Romanian. Although there are no clear and well-established rules to distinguish between *make* and *do* in English, it is possible to outline some considerations regarding the properties of these two verbs:

- the verb *do* is generally associated with an action understood as an ongoing process, whereas *make* indicates the end product of an action, that is, the result of an act of creation, realization, or construction of something;

¹⁴ In further examining the nature of lexical teddy bears, Hasselgård emphasizes that “words characterized as lexical teddy bears” are not only more frequent in learner language than in native language, but are also “systemically overgeneralized by advanced learners”, which leads to their being used in contexts where native speakers would choose a (near) synonym. Thus, a phraseological teddy bear will be “a multi-word unit that learners use more frequently and in more contexts than native speakers do.” (Hasselgård 2019: 341)

- both *do* and *make* tend to combine with deverbal nouns (e.g. *make a promise, do a dance*) or derived forms (e.g. *make a decision, do a translation*);
- both *do* and *make* can be defined as telic verbs, as the noun they select orients the construction towards a completed action or an action being goal-oriented;
- constructions with *do* or *make* may display some variations in terms of complementation patterns. On the one hand, the verb *make* admits a considerable variety of complementation patterns (such as *of + NP, on + NP, of NP + to NP, to + NP*), whereas in constructions with the verb *do*, there is a higher incidence of *of + NP* and *on + NP* patterns.

6. A Software Tool for the Teaching of Light Verb Constructions

From an interlinguistic perspective, the computational approach comes to acquire a key role in the creation of a user-friendly software tool that provides information about LVCs in Italian, English, French, and Romanian on both a semantic and a syntactic level. The purpose of our computational model for LVCs' teaching should be viewed as both theoretical and practical: within the theoretical domain, this tool can help users in the discovery of the syntagmatic properties of light verb constructions in terms of

- 1) LEXICAL MEANING
- 2) LEXICAL COMPONENTS
- 3) STABILITY OF LEXICAL COMPONENTS
- 4) COMPLEMENTATION PATTERNS,

while, on the other hand, the practical function is performed thanks to some multiple-choice questions carefully crafted to improve the development of the student's phraseological competence. The digital software tool can provide instant feedback to students, which is useful to increase levels of confidence and motivation, promoting a metalinguistic reflection on the phraseological resources of the linguistic system.

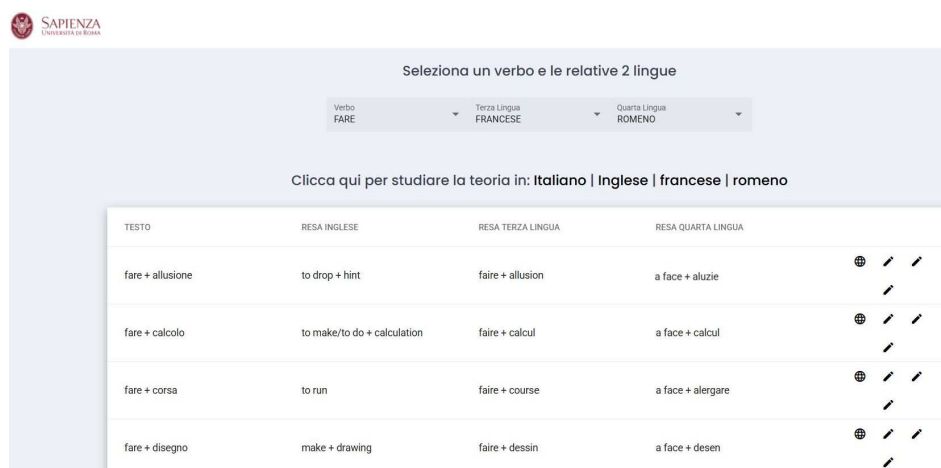

Figure 1. Sample page from the software.

The layout is designed to encourage contrastive metalinguistic reflection, enabling users to analyse structural and lexical differences across Italian, English, French, and Romanian.

Source: our software tool for LVCs' teaching

7. Analytical Parameters

7.1. Degree of Equivalence

For each LVC, the contrastive analysis begins with the identification of the degree of equivalence between the expressions observed in the languages under examination: *full equivalence*, *partial equivalence*, or *non-equivalence*.

Full equivalence occurs when the L2/L3 features an LVC that is structurally identical to that of the L1. In such cases, literal translations of all the individual components of the Italian LVC perform the same communicative function (e.g. IT *fare una telefonata* > EN *to make a call/phone call*), thus, we have both a formal and functional equivalence. *Partial equivalence* arises when the L2/L3 exhibits constructions that are only partially equivalent in structure, making literal translations of the individual components incorrect. Within this category, several subtypes must be distinguished:

- a) The L2/L3 includes an LVC that fulfils the same communicative function as in Italian, but is composed of different structural elements: IT *fare una telefonata* > RO *a da un telefon*. In this example, interlinguistic variation between the Italian LVC and its Romanian counterpart involves the verbal component. Although both expressions convey a similar meaning, they differ in the choice of verb (IT *fare* > RO *a da*).
- b) The L2/L3 features a construction that is structurally equivalent, but does not perform the same communicative function as the Italian LVC. In such cases, interlinguistic variation may concern, for instance, the diaphasic register or involve shifts along the semantic continuum.
- c) In cases of non-equivalence, the L2/L3 features entirely different structures. This means that where Italian uses a LVC to perform a given communicative function, the L2/L3 uses a simplex verb (e.g.: IT *fare una corsa* > RO *a alergia*).

7.2. *Meaning*

The second parameter employed in the classification of LVCs pertains to the articulation of the semantic content of the verbo-nominal structure selected by the user. In order to support the development of learners' phraseological competence, definitions must be comprehensive, succinct, and unambiguous, while avoiding references to overly specialized encyclopedic knowledge or technical terminology. Typically, definitions of LVCs follow a standardized explanatory approach, progressing from general to more specific elements, thereby facilitating the gradual identification of the expression's semantic properties by the learner.

7.3. *Usage Label*

The usage label is one of the classification criteria applied exclusively to Italian LVCs (L1). This parameter – which is not found in L2/L3 dictionaries – indicates both the frequency and the register in which a multi-word expression is used, and constitutes one of the defining

features used in the classification of lexical entries in *GRADIT* (*Grande dizionario italiano dell'uso*)¹⁵.

7.4. Simplex Verb

The simplex verb (also known as “full verb”) is a verb form that can paraphrase the LVC. It “condenses” the meaning of the construction and, in many cases, corresponds to the verb from which the LVC noun is derived – often a deverbal noun (e.g.: IT *fare un sogno* > *sognare*; en. *to have a dream* > *to dream*; fr. *faire un rêve* > *rêver*; ro. *a avea un vis* > *a visa*). The simplex verb serves as a fundamental criterion for distinguishing LVCs from other verb-noun combinations, as the ability to paraphrase an analytic structure with a single verb demonstrates semantic equivalence.

While some LVCs match their simplex verbs completely (e.g.: IT *dare un consiglio* > *consigliare*; *fare una verifica* > *verificare*), many do not show full symmetry. This occurs, for example, when the match is only partial (e.g.: IT *avere in animo* > *meditare*; *avere intenzione* > *progettare*), or when the simplex verb contains a prefix (e.g.: IT *dare fastidio* > *infastidire*). Other examples include cases where the simplex verb is not derived from the noun (e.g. IT *fare fuoco* > *sparare*), or where no direct verbal equivalent exists (e.g. IT *fare spazio*; *dare luogo*).

¹⁵ The usage labels listed in *GRADIT* (and in the digitized version consulted for this study) are eleven in total: **FO** [*uso fondamentale*]: fundamental usage (this label is assigned to 2,049 entries that exhibit extremely high frequency in Italian); **AU** [*alto uso*]: high usage (2,576 high-frequency words are labeled as such); **AD** [*alta disponibilità*]: high availability (this label is applied to 1,897 words that are “relatively rare in speech and writing, yet well-known due to their association with highly relevant acts and objects in everyday life”, see De Mauro, 2005: 60); **CO** [*uso comune*]: common usage (47,060 entries are labeled as such – terms that are used and understood regardless of the speaker’s profession or origin, provided they have at least a secondary level of education); **TS** [*uso tecnico-specialistico*]: technical-specialist usage (107,194 entries fall under this label, typically known within specific scientific or technological domains); **LE** [*uso letterario*]: literary usage (5,208 entries typically found in texts belonging to the literary tradition); **RE** [*uso regionale*]: regional usage (5,407 words of regional origin); **DI** [*uso dialettale*]: dialectal usage (338 words perceived as dialectal); **ES** [*esotismo*]: exoticism (6,938 foreign or phonologically non-Italian words); **BU** [*basso uso*]: low usage (22,550 words attested in 20th century texts but infrequently used in contemporary discourse); **OB** [*obsoleto*]: obsolete (13,554 words no longer in use but present in historical dictionaries).

7.5. *Constituents of the LVC*

The explicit identification of the grammatical category of each constituent within a LVC contributes to a heightened metalinguistic awareness of morphosyntactic roles among learners and facilitates the internalization of syntactic structures. Across the languages analysed, a recurring morphosyntactic pattern is VERB + DETERMINER + NOUN (e.g. IT *fare un disegno* [V + NP]), wherein the nominal component typically encodes the core semantic content of the predicate.

7.6. *Degree of Fixedness*

LVCs are characterized by a degree of fixedness – an intrinsic property of phraseological units. Structurally, morphosyntactic cohesion manifests across varying levels of flexibility. In this study, the degree of fixedness is established in relation to possible variation in the grammatical categories of the LVC's constituents. The platform applies three labels: high fixedness, medium fixedness, and low fixedness.

LVCs with high fixedness do not allow any modification of their constituents. This is relatively rare, as LVCs, unlike proverbs, are not typically fully fixed expressions and usually permit morphosyntactic variation based on the subject. LVCs with medium fixedness allow some variation, such as topicalization, relativization, or anaphoric reference. For instance, in RO *avea un vis*, the definite article may replace the indefinite one in relativized or topicalized contexts. LVCs with low fixedness regularly allow morphological and syntactic variation across their components.

7.7. *Negation*

In certain languages, LVCs exhibit specific behaviours with respect to negation. For example, in French, negation leads to the replacement of indefinite and partitive articles (*un, une, des; du, de la, des*) with *de* followed by the noun (e.g. FR *J'ai fait un dessin* > *Je n'ai pas fait de dessin*). In contrast, in Italian, English, and Romanian, LVC negation is typically formed by placing the negative particle directly before the verb.

7.8. *Passivization*

The passivization of LVCs entails not only a structural reconfiguration but may also give rise to subtle shifts in meaning, depending on the specific light verb employed. Typically, the passive form is derived by promoting the deverbal noun – originally functioning as the object of the predicate – to subject position within the clause (e.g. IT *Ho fatto una telefonata* > *La telefonata è stata fatta da me*).

7.9. *Expansion and Complementation*

Languages differ significantly in the ways they permit the use of determiners – such as articles, adjectives, and adverb – as well as complementation structures to modify or specify the meaning of LVCs. For instance, the Romanian LVC *a face o plimbare* can be expanded through the addition of adjectives (e.g. *o scurtă plimbare*), adverbs (e.g. *ca de obicei*) or complement phrases (e.g. *spre casă; cu o prietenă*).

7.10. *Relativization, Anaphoric Reference, and Topicalization*

The relativization of the nominal component in a LVC entails the insertion of an appropriate relative pronoun (e.g. RO *am făcut un desen* > *desenul pe care l-am făcut*). In cases involving anaphoric reference, particular attention must be paid to case inflection in languages where such morphological marking remains productive (e.g. RO *desenele, le-am făcut*). Additionally, many languages permit the topicalization of either the entire LVC or its nominal constituent – that is, the syntactic fronting of the relevant element to sentence-initial position for purposes of emphasis or contrast (e.g. RO *Desenul pe care l-a făcut este foarte frumos*).

8. *Equivalence in Practice: A Comparative Description*

The present investigation will deal with the comparison of Italian LVCs with the verb *fare* and English, French, and Romanian respective translations to reveal similarities and differences in terms of communicative functions

and semantic and syntactic features. To determine what kind of equivalence – whether *total equivalence*, *partial equivalence* and *non-equivalence* – can be traced, the research will focus on three examples.

Cross-linguistic congruence plays a key role in facilitating the acquisition of multi-word expressions in a second or third language. In the case of the Italian LVC *fare una promessa*, a relationship of *total equivalence* (formal and functional equivalence) can be observed with the corresponding LVCs in English *to make a promise*, French *faire une promesse*, and Romanian *a face o promisiune*. In the three cases mentioned, it is possible to spot a complete convergence on both a semantic level (the LVC in the L2/L3 carries the same meaning as the one in the L1) and a syntactic level (all constituents of the LVC in the L2/L3 belong to the same grammatical categories as those of the LVC in the L1).

Inglese

to make + promise

Tipo di equivalenza con la L1: Equivalenza totale. In entrambi i casi si tratta di una CVS con significato analogo. Vi è una convergenza completa nella scelta del verbo (it. "fare", ing. "to make"), dell'articolo (it. "una", ing. "a"), sia per il sostantivo (it. "promessa", ing. "promise").
Significato: To tell someone that one will certainly do something in the future.
Marca d'uso:
Verbo sintetico: To promise (<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-italian/promise?q=to+promise>)
Costituenti della CVS: verbo + articolo + sostantivo
Grado di fisicità: Basso. Il sostantivo può essere usato sia nella forma singolare (es. "to make a promise") sia nella forma plurale (es. "to make promises"). È possibile l'uso dell'articolo determinativo (es. "to make the promise") e indeterminativo (es. "to make a promise").
Negazione: Es. I did not make any promise.
Espansione: La CVS può essere accompagnata da un aggettivo. Es. You made a simple promise.
Complementazione: La CVS regge un soggetto e può essere seguita da alcuni complementi come, ad esempio, complemento di tempo (es. "you made a promise last night"), complemento di luogo (es. "do you remember the promise you made at home?"), complemento di termine (es. "Kate made a promise to me"), complemento d'agente (es. "all those promises were made by parliamentarians").
Forma passiva: La CVS può essere utilizzata nella forma passiva. Es. That promise was made by her sister.
Relativizzazione: Es. I will never forget the promise that you have made to me.
Ripresa anaforica: Es. The promise, I made it.
Topicalizzazione/Dislocazione: Es. The promise he made has been kept.
Note:

Figure 2. English LVC *to make a promise*.

Theoretical schema illustrating the analytical parameters for the syntactic and semantic characterization of the LVC (total equivalence)

Source: our software tool for LVCs' teaching

In Italian, the verbo-nominal combination *fare una domanda* constitutes a LVC, since it is composed of a light verb (*fare*) combined with a predicative noun (*domanda*) and can be paraphrased by a simplex verb (*domandare*). However, a literal translation of the constituents of this LVC into English or French would lead an Italian learner to produce incorrect forms due to cross-linguistic variation; for this reason, the constructions *to make/to do a question** in English and *faire une question** in French are ungrammatical.¹⁶

¹⁶ The construction *faire une question*, although formally correct, does not perform the same communicative function as the Italian LVC because *question* in this case corresponds to *questione* (e.g. *J'en fais une question de principe*).

In English, the preferred verbo-nominal construction is *to ask a question*: although there is convergence in the choice of the nominal component (*una domanda* > *a question*), in this case the verbal collocate is a semantically-specific verb (*to ask*), rather than a general-purpose verb as in the Italian LVC – thus, we are dealing with *partial equivalence*. Similarly, in the French construction *poser une question* and the Romanian *a pune o întrebare*, variation occurs in relation to the verbal collocate. However, unlike English, these constructions show a certain degree of symmetry with the Italian *porre una domanda*, which conveys a similar meaning to the original LVC but belongs to a more formal register (diaphasic variation).

poser + question	Tipo di equivalenza con la L1: Equivalenza parziale. In entrambi i casi si tratta di una CVS con significato analogo. Non vi è una convergenza nella scelta del verbo (it. "fare", fr. "poser"); vi è, invece, una convergenza nella scelta dell'articolo (it. "una", fr. "une") e del sostantivo (it. "domanda", fr. "question"). Significato: Chercher une réponse à propos de quelque chose. Marca d'uso: Verbo sintetico: Questionner (https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/questionner/65656) Costituenti della CVS: verbo + articolo + sostantivo Grado di fissità: Basso. Il sostantivo può essere usato sia nella forma singolare (es. "poser une question") sia nella forma plurale (es. "poser des questions"). È possibile l'uso dell'articolo determinativo (es. "poser la question") e indeterminativo (es. "poser une question"). Negazione: Es. Elle n'a pas posé de questions sur le sujet. Espansione: La CVS può essere accompagnata da un aggettivo. Es. Émile a posé une question très personnelle. Complementazione: La CVS regge un soggetto e può essere seguita da alcuni complementi, come, ad esempio, il complemento di termine (es. "J'ai posé des questions à ta sœur"), il complemento di luogo (es. "Il m'a posé des questions dans son bureau"), il complemento di tempo (es. "Jean lui a posé des questions hier"). Forma passiva: Es. Une question a été posée par une étudiante. Relativizzazione: Es. La question que tu as posée est très bizarre. Ripresa anaforica: Es. Des questions, ils les ont déjà posées. Topicalizzazione/Dislocazione: Non comune. Note: In lingua francese esiste la CVS "faire une demande". Sebbene tale costruzione presenti una totale equivalenza con la CVS italiana sul piano formale, essa viene utilizzata prevalentemente nell'accezione di "exprimer une requête". Es. Comment faire une demande de carte nationale d'identité ?

Figure 3. French LVC *poser une question*.

Theoretical schema illustrating the analytical parameters for the syntactic and semantic characterization of the LVC (partial equivalence)

Source: our software tool for LVCs' teaching

The phenomenon of cross-linguistic variation affecting the translation of the Italian LVC *fare una nuotata* in English, French, and Romanian allows for reflections on *non-equivalence*. While the English LVC *to take a swim* constitutes a case of *partial equivalence*, in French and Romanian semantic and syntactic considerations point to a phenomenon of *non-equivalence*. In both the French construction *prendre un bain* and the Romanian *a face baie*, there is no semantic convergence with the Italian *fare una nuotata*. In Italian, the deverbal noun *nuotata* makes the activity semantically specific, referring to an individual action involving coordinated body movement through water (in the sea, a lake, or a swimming pool). By contrast, the French and Romanian verbo-nominal constructions are more similar to

the Italian *fare un bagno* – a more generic expression that lacks a direct logical link to *fare una nuotata*, as one can *take a bath* in a tub without actually swimming or moving.¹⁷

9. LVCs in Romanian as L3

A significant difficulty in learning Romanian as a third language (L3) lies in the acquisition of LVCs. The majority of foreign students who begin learning Romanian typically speak two other languages already, which presents both an advantage and a challenge. On one hand, multilingual learners benefit from enhanced metalinguistic awareness and can more easily recognize cross-linguistic patterns. On the other hand, this same ability can lead to negative transfer, where learners apply patterns from previously acquired languages that do not align with Romanian structures. This aspect becomes more visible in the use of LVCs, where the complexity of selecting meaning to structure increases, especially during contrastive analysis and metalinguistic reflection.

To better understand how LVCs are acquired and where difficulties arise, we analysed a corpus¹⁸ of written compositions by students from A1–beginner level to B1–independent user level in the CEFR framework¹⁹, with varied L1 backgrounds, including Italian, Russian, Arabic, Greek and others. The selection focused on compositions containing at least one LVC, enabling us to observe how these constructions are used across different proficiency levels and language backgrounds. The examples presented here are drawn mainly from A2 and B1 level texts. In the CEFR framework, LVCs are treated as fixed collocations and are part of the broader category of fixed expressions (see CEFR: 110–111). At A1–A2 levels,

¹⁷ For this reason, the most semantically appropriate – though not structurally equivalent – translations of the Italian LVC are the simple verbs *nager* in French and *a înota* in Romanian.

¹⁸ For our study, we used the digitized learner corpus for Romanian (LECOR), which includes written and spoken texts produced by foreign students at various proficiency levels between 2022 and 2024 at the University of Bucharest. We also consulted the printed corpus *Româna ca limbă străină*, compiled by Mihaela-Viorica Constantinescu and Gabriela Stoica between 2004 and 2016, and published in 2020 by the University of Bucharest.

¹⁹ CEFR = *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*, Council of Europe (2001). Available online at: <https://rm.coe.int/1680459f97>

learners typically have a limited repertoire of collocations, most often with the verbs *a face* ("to do/make") and *a lua* ("to take"). By B1 level, learners are expected to use a wider range of common collocations, however, errors in verb-noun pairing remain frequent. The analysis²⁰ revealed that the most frequent source of error was, unsurprisingly, the misuse of the light verb. For instance, students often substituted the verb *a face* ("to do/make") with *a lua* ("to take") or vice versa (see examples from (1) to (8)), and used *a face* and *a lua* in contexts where other verbs – such as *a avea* ("to have"), *a da* ("to give"), *a pune* ("to put"), *a primi* ("to receive") – would have been more appropriate (see examples from (9) to (14)). These substitutions indicate a tendency to rely on default or high-frequency verbs, a phenomenon consistent with what Hasselgren (1994) refers to as "lexical teddy bears" – words that learners overuse because they feel safe and familiar (see §5).

- *A face instead of a lua*

- (1) A condus mintea oamenilor, influențându-i să comporte, să **facă decizie**.²¹
"He led people's minds, influencing them to behave, **to make decisions**."
- (2) Dar când a ajuns acolo, tatăl ei i-a întrebat ce **hotărâre** ea **a făcut**.
"But when she got there, her father asked her what **decision she had made**."
- (3) Sunt sigur că **am făcut decizie** adevărată, și eu cred că în toată viața când facem ceva nu e bine să îndoim sau să regretăm.
"I'm sure **I made the right decision**, and I believe that in life, when we do something, it's not good to doubt or regret."
- (4) **Fac micul dejun** cu cappuccino sau cafe latte și o prăjitură.
"I have breakfast with a cappuccino or cafe latte and a pastry."

²⁰ The analysis aims at this stage to provide a qualitative description of how LVCs are used, rather than a quantitative account, and is intended to raise awareness about the teaching and acquisition of LVCs. This preliminary stage aims to map recurring patterns and highlight cross-linguistic influences, which will serve as a basis for a future, more comprehensive quantitative analysis.

²¹ The examples selected from our corpus have been retained in their original form, without any grammatical corrections or intervention on our part.

In examples (1)-(3), we are dealing with lexical calques, likely influenced by the English expression *to make a decision* or the Russian *сделать решение* (*sdelat' resheniye*). This influence is supported by the corpus metadata, which indicates that the speakers in examples (2) and (3) are native Russian speakers. In Romanian, however, the correct verb in this light verb construction is *a lua* ("to take"), forming the phrase *a lua o decizie* ("to make/take a decision") or *a lua decizii* ("to make/take decisions"). In example (4), the Italian student describes their morning routine. The expression used, *fac micul dejun* ("I make breakfast"), reflects a lexical calque from Italian, specifically from the phrase *fare colazione*, which means "to have breakfast". In Romanian, the appropriate equivalent is *a lua micul dejun* ("to have breakfast").

- *A lua instead of a face*

- (5) M-am dus acolo cu frații mei mi-a fost frig din lac **am luat** multe **poze** acolo și m-am relaxat.
"I went there with my brothers, I was cold because of the lake, **I took** many **pictures** there and I relaxed."
- (6) Dar am vazut cateva vedere frumoase și **am luat** cateva **poze**.
"But I saw a few beautiful views and **I took** some **pictures**."
- (7) Am învățat la limba română, **am luăt duș** am jucat cu copii sora lui mea.
"I studied Romanian, **I took a shower**, I played with the children, my sister."
- (8) Vreau să **iau un curs de fotografie**; pentru că îmi place să fac fotografie frumoase.
"I want **to take a photography course**, because I like taking beautiful photographs."

Examples (5)-(8) highlight a cross-linguistic transfer, since learners apply English structures, like "take a picture", "take a shower", or "take a class", directly to Romanian, where the correct equivalent requires the verb *a face* ("to do/ make"): *a face poze*, *a face duș*, *a face/ a urma un curs*.

- *A face and a lua instead of other verbs*

- (9) După ce obții scrisoarea de admitere, aplică pentru viza și vino la Ambasada României, să trimiți și documente și **să faci interviu**.
“After you receive the admission letter, apply for the visa and come to the Romanian Embassy to send the documents and **give an interview**.”
- (10) Scriam povestire în fiecare săptămână, **faceam testele** în fiecare lună.
“I used to write a story every week, and **take tests** every month.”
- (11) Este nu foarte dificil **sa face grija** cu tine.
“It is not very difficult **to take care** of you.”
- (12) **Mi-am facut o dorință**, am suflat lumânările, și am tăiat tortul.
“**I made a wish**, blew out the candles, and cut the cake.”
- (13) Dar pentru mine, ma prefer să locuiesc cu ei pentru **să iau grija** de ei sau iau o casă lângă ei, să fiu aproape.
“But for me, I prefer to live with them so **I can take care** of them, or get a house near them, to be close.”
- (14) În primul rund, putem să trimitem și **să luam mesajele** foarte repede și simple.
“First of all, **we** can send and **receive messages** very quickly and easily.”

Examples (9)-(14) illustrate the tendency of learners to overgeneralize the use of light verbs *a face* (“to do/make”) and *a lua* (“to take”) in contexts where Romanian requires different lexical verbs (*a da* – “to give”; *a avea* – “to have”; *a pune* – “to put”; *a primi* – “to receive”): *a da un interviu* instead of *a face un interviu* (9), *a da test/examen* instead of *a face test* (10), *a avea grija* instead of *a face grija* (11) or *a lua grija* (13), *a pune o dorință* instead of *a face o dorință* (12), and *a primi un mesaj* instead of *a lua un mesaj* (14). These constructions reflect direct translation from English, where the light verbs “to do” and “to take” are broadly used in expressions like “take care,” “make a wish,” “take a test,” or “take a message.”

Beyond incorrect verb choice, another frequent issue in learners’ production of LVCs is the misuse of the noun phrase, more precisely when it comes to article selection. The inconsistent nature of article use

within Romanian LVCs makes this especially challenging. For example, *a face patul* ("to make the bed") is a correct LVC, while *a face un pat* changes the meaning entirely, implying the act of building a bed. Similarly, *a face duș* means "to take a shower", whereas *a face dușul* may be interpreted as repairing or installing a shower. Another case is *a face o plimbare* ("to take a walk"), which is acceptable, but the definite form *a face plimbarea* is only appropriate in restricted contexts, such as *a face plimbarea de seară* ("to take the evening walk"). These examples illustrate how article use can significantly affect meaning in LVCs and point to the need for focused instruction on nominal structures within collocations, alongside verb choice.

- (15) Ne sărutăm în multe ori, vorbim și **facem plan**.
"We kiss many times, we talk and **make plans**."
- (16) Duminică dimineață **fac o curățenie** și spăl rufe.
"On Sunday morning, **I do some cleaning** and wash clothes."
- (17) Dupa-amiază, de obicei, **fac plimbare** cu prietenele mele în orașul și vizitez locuri pe care nu le am văzut până acum.
"In the afternoon, **I usually go for a walk** with my friends in the city and visit places I haven't seen until now."
- (18) Poliția a suparat pe ea. Pentru că el a gândit că ea **a facut glumă** rea pentru poliția.
"The police got upset with her because he thought **she made a bad joke** about the police."

In the examples above, we can observe the misuse of the Romanian indefinite article un/o, which is often omitted where it should be used, such as in *a face un plan* (15), *a face o plimbare* (17), and *a face o glumă* (18), or incorrectly inserted where it should not appear, as in *a face curățenie* (16).

In order to avoid errors, students should be encouraged to learn LVCs as fixed phrases rather than translating them word-for-word, as direct translation often leads to errors in verb selection. It is important to raise learners' awareness that each noun typically pairs with a specific light verb, and this pairing is not always intuitive across languages. To support this, teachers can incorporate targeted exercises, such as matching verbs to nouns, choosing the correct verb from a list, or completing fill-in-the-blank activities. Additionally, exposure to authentic materials,

such as dialogues, interviews, or informal texts, can help students recognize these constructions in context and internalize them more naturally.

10. Conclusions

Given the characteristics of LVCs – high frequency in everyday speech; unique meaning and nuances; the tendency to combine with specific nouns and adjectives; challenges in translation and equivalence; the contribution to grammatical diversity and fluency – both teachers and students should be aware of their importance in language acquisition.

While many existing studies analyse LVCs at the intra-linguistic level, cross-linguistic and contrastive investigations remain relatively rare, especially in applied linguistics and foreign language teaching. This study has highlighted the importance of teaching LVCs from a contrastive perspective, as these constructions do not behave the same across languages. Not only do they vary in terms of light verb choice and syntactic structure, but the level of cross-linguistic equivalence also ranges from total (e.g., *fare una promessa* > *to make a promise*), to partial (*fare una domanda* > *to ask a question*), to non-equivalence (*fare una nuotata* > *a face baie*), depending on the language pair. Recognizing this spectrum of equivalence is crucial for language learners, as literal translations often result in ungrammatical or awkward expressions in the target language.

An important contribution to this effort is the development of a multilingual digital project directed by Sabine E. Koesters Gensini, which incorporates LVCs into a computational teaching tool designed for university-level learners of third languages (L3s). The digital tool enables learners to explore the semantic and morphosyntactic behavior of LVCs, receive instant feedback, and engage in metalinguistic reflection through interactive exercises.

Integrating contrastive digital tools into the teaching and learning of LVCs in a target language can benefit both researchers and educators. These tools enhance the understanding of LVC-related challenges and support learners in developing more nuanced, flexible, and fluent language skills.

CORPUS

Constantinescu, Mihaela-Viorica, Gabriela Stoica, 2020, *Româna ca limbă străină: corpus*, București, Editura Universității din București.

LECOR = *Learner Corpus of Romanian. Collection, Annotation and Applications* (PN-III-P1-1.1-TE-2019-1066, funding agreement nr. TE 30 / 2020).

BIBLIOGRAPHY

- Allan, Quentin, 1998, "Delexical verbs and degrees of desemanticization", *WORD*, 49, 1, 1-17.
- Allerton, David J., 2002, *Stretched verb constructions in English*, London, Routledge.
- Bidu-Vrâncianu, Angela, Cristina Călărășu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaș, Gabriela Pană Dindelegan, 2005, *Dicționarul general de științe ale limbii*, București, Editura Univers Enciclopedic.
- Butt, Miriam, 2003, "The light verb jungle", in Aygen Gülşat, Claire Bower and Conor Quinn (eds.), *Harvard Working Papers in Linguistics* (Vol. 9, Papers from the GSAS/Dudley House Workshop on Light Verbs), 1-49.
- Cattell, Raymond, 1984, *Composite predicates in English*, Sydney, Academic Press.
- Dechert, Hans, 1984, "Second language production: Six hypotheses", in Hans Dechert, Diethelm Möhle, Michael Raupach, (eds.), *Second language productions*, Tübingen, Gunter Narr Verlag, 211-230.
- De Mauro, Tullio, 2005, *La fabbrica delle parole. Il lessico e i problemi di lessicologia*, Torino, UTET Libreria.
- De Mauro, Tullio, Sabrina Ferreri, 2005, "Glottodidattica come linguistica educativa", in Maria Voghera, Gianfranco Basile, Antonio R. Guerriero, (eds.), *E.LI.CA. Educazione linguistica e conoscenza per l'accesso*, Perugia, Guerra, 17-28.
- De Pontonx, Sophie, 2004, « Les verbes supports métaphoriques », in Gérard Gross, Sophie De Pontonx, (eds.), *Verbes supports: nouvel état des lieux* (special issue of *Linguisticae Investigationes*, 27, 2), Amsterdam, John Benjamins, 265-281.
- Dimitrescu, Florica, 1958, *Locuțiunile verbale în limba română*, București, Editura Academiei.
- GRADIT – De Mauro, Tullio (ed.), 1999-2000, *Grande dizionario italiano dell'uso*, 6 volumes, Torino, UTET.
- Gross, Gaston, 1999, « Verbes supports et conjugaison nominale », *Revue d'études francophones*, 9, 70-92.
- Guțu Romalo, Valeria (ed.), 2005, *Gramatica limbii române*, vol. I, *Cuvântul*, vol. II, *Enunțul*, București, Editura Academiei Române.
- Hasselgård, Hans, 2019, "Phraseological teddy bears: Frequent lexical bundles in academic writing by Norwegian learners and native speakers of English", in Maria Mahlberg, Vera Wiegand, (eds.), *Corpus linguistics, context and culture* Berlin, De Gruyter Mouton, 339-362.

- Hasselgren, Anne, 1994, "Lexical teddy bears and advanced learners: A study into the ways Norwegian students cope with English vocabulary", *International Journal of Applied Linguistics*, 4, 237-258.
- Hristea, Theodor, 1984, *Introduce în studiul frazeologiei*, in Theodor Hristea (ed.), *Sinteze de limba română*, ed. a III-a, București, Editura Albatros.
- Jespersen, Otto, 1942, *A modern English grammar on historical principles* (vol. 6), London, George Allen & Unwin.
- Ježek, Elisabetta, 2004, « Types et degrés de verbes supports en italien », in Gérard Gross, Sophie De Pontonx, (eds.), *Verbes supports: nouvel état des lieux* (special issue of *Linguisticae Investigationes*, 27, 2), Amsterdam, John Benjamins, 185-201.
- Ježek, Elisabetta, 2005, *Lessico. Classi di parole, strutture, combinazioni*, Bologna, il Mulino.
- Ježek, Elisabetta, 2011b, « Verbes supports et composition sémantique », *Cahiers de lexicologie*, 98, 29-43.
- Kearns, Kate, 2002, *Light verbs in English*, (Manuscript), Cambridge, MIT.
- Koesters Gensini, Sabine E., Suze Anja Verkade, Andrea Berardini, Marie Pierre Escoubas, Brunilda Dashi, Danilo De Salazar, Luciana Forti, Julija Nikolaeva, Maria Roccaforte, Debora Vaccari, 2023, "Dalle costruzioni a verbo supporto italiane alle lingue terze: Un percorso di studio universitario", in Genèvieve Henrot Sostero, (ed.) *Alle radici della fraseologia europea* (series: *Linguistic Insights*, vol. 295, Bern, Berlin, Bruxelles, New York, Oxford, Warszawa, Wien, Peter Lang, 507-554.
- La Fauci, Nunzio, Ignazio Mauro Mirto, 1985, "Sulla complementarità di fare causativo e fare supporto", *Linguistica e letteratura*, 10, 1, 27-45.
- Leech, Geoffrey, 2006, *A glossary of English grammar*, Edinburgh, Edinburgh University Press.
- Pușcariu, Sextil (ed.), 1934, *Dicționarul limbii române* (Vol. I, Fasc. 1), București, Academia Română.
- Salvi, Giampaolo, 1988, "La frase semplice", in Lorenzo Renzi, (ed.), *Grande grammatica italiana di consultazione* (vol. 2), Bologna, Il Mulino, 3-107.
- Wierzbicka, Anna, 1982, "Why can you have a drink when you can't have an eat?", *Language*, 58, 4, 753-799.

All links were verified by the editors and found to be functioning before the publication of this text in 2025.

DECLARATION OF CONFLICTING INTERESTS

The authors contributed equally to the analysis of the results and to the writing of the manuscript. Danilo De Salazar was responsible for writing paragraphs 1, 2, 4 and 7. Giada Carabetta was responsible for writing paragraphs 3, 4, 5, 6, 7 and 8. Valentina Cojocaru was responsible for writing paragraphs 9, 10.

FUNDING

Valentina Cojocaru's contribution to this paper was financed by CNCS – UEFISCDI, project number PN-III-P1-1.1-TE2019-1066: "Learner Corpus of Romanian (LECOR). Collection, Annotation and Applications".

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

Irina STAN¹

PARENTAL IDEOLOGIES AND LANGUAGE OUTCOMES IN ROMANIAN-ITALIAN BILINGUALS. A CASE STUDY ON BI-LITERACY DEVELOPMENT

How to cite this paper:

Stan, Irina, 2025, „Parental Ideologies and Language Outcomes in Romanian-Italian Bilinguals. A Case Study on Bi-literacy Development”, in *Theoretical and Applied Linguistics@ro*, Volume I, Issue 2/2025, p. 373-395, DOI: 10.62229/talatroi/2_25/12.

Abstract. This study investigates the role of heritage language (HL) literacy in shaping phonological awareness and reading skills among Romanian-Italian bilingual children in Italy. Drawing on data from 81 children aged 8-10 and their families, the research compares the performance of bi-literate bilinguals (exposed to formal literacy instruction in Romanian) with that of mono-literate bilinguals (literate only in Italian) and Italian monolinguals. Children completed tasks measuring phonological awareness and word and pseudoword reading in both Romanian and Italian. Parental attitudes toward HL transmission were also assessed through Likert-scale questionnaires and thematic analysis of open-ended responses. Results showed that bi-literate bilinguals outperformed mono-literate peers on phonological tasks in both languages and on Italian pseudoword reading, highlighting the cognitive benefits of dual literacy. Parental attitudes revealed strong support for oral HL maintenance, but divergent views on the value of written Romanian, often shaped by concerns about cognitive load and perceived utility. The findings underscore the importance of institutional and familial support for biliteracy as a driver of linguistic development in multilingual contexts.

Keywords: heritage language transmission; biliteracy; parental attitudes; Romanian-Italian bilingualism; family language policy

¹ Università del Piemonte Orientale "A. Avogadro", ORCID: 0000-0002-3644-3060, irina.stan@uniupo.it.

1. Introduction

In an era marked by global migration and growing linguistic diversity, the preservation of heritage languages (HLs) among immigrant families has become both a cultural priority and an educational challenge (Fishman 1991; Guardado 2002). The intergenerational transmission of the home language plays a central role in shaping children's cultural identity, maintaining transnational ties, and fostering a sense of belonging. However, language maintenance is far from straightforward in multilingual contexts, where the dominant language often governs formal education, social integration, and pathways to economic mobility (De Houwer 2007).

This study focuses on Romanian immigrant families in Italy, currently the largest foreign population in the country (MIUR 2023). Despite their numbers and the linguistic proximity of Romanian and Italian, no bilingual programmes exist in the Italian educational system to support Romanian as a heritage language. Consequently, HL maintenance typically occurs informally and primarily through oral transmission, with little institutional support for literacy in the heritage language (Barni, Bagna 2008). Although initiatives such as the LCCR (Romanian Language, Culture, and Civilization) programme provide weekly Romanian instruction in some schools, national participation remains limited.

Within this context, Family Language Policy (FLP) provides a critical lens for understanding how immigrant families make decisions – explicitly or implicitly – about language use and transmission (Spolsky 2004; King, Fogle, Logan-Terry 2008). FLP emphasizes the influence of parental ideologies and sociopolitical conditions on language practices in the home. Parents' beliefs about the relative importance of oral versus written language – shaped by factors such as utility, cognitive burden, or cultural identity – significantly affect the development and sustainability of HL literacy (Curdtt-Christiansen 2009; Schwartz, Verschik 2013).

Despite the prevalence of oral HL use, biliteracy – the ability to read and write in both the heritage and majority languages – has been shown to yield important cognitive, linguistic, and academic advantages (Cummins 2000; Bialystok 2001; Verhoeven 1994). According to the Linguistic Interdependence Hypothesis (Cummins 1978, 2000), literacy-related skills acquired in one language can transfer to another, especially when the two languages share

similar orthographic and phonological structures. This transfer enhances phonological awareness, decoding ability, and metalinguistic insight, especially in alphabetic writing systems.

Indeed, research has consistently highlighted the role of phonological awareness (PA) as a key predictor of early reading success (Bradley, Bryant 1983; Goswami, Bryant 1990; Stanovich 2000). PA – the ability to identify and manipulate the sound structures of language – is closely tied to literacy development, with strong reciprocal effects (Serrano, Defior, Martos 2003; Anthony, Francis 2005). Bilingual children, in particular, have been shown to outperform monolinguals on phonological tasks, likely due to increased metalinguistic awareness fostered by exposure to two languages (Campbell, Sais 1995; Barac, Bialystok 2012). However, much of this research focuses on English-speaking populations, limiting generalizability to more transparent orthographies such as Romanian and Italian (Seymour, Aro, Erskine 2003; Share 2008).

Romanian and Italian, while both Romance languages, present important contrasts in phonological complexity and orthographic representation. Romanian uses an extended Latin alphabet with diacritics and includes phonemes not found in Italian, such as central vowels and dense consonant clusters (Chițoran 2002; Scifos 2008). Italian, in contrast, has a simpler syllabic structure and highly transparent grapheme-phoneme correspondences (Bertinetto, Loporcaro 2005). These typological features may facilitate cross-linguistic transfer among biliterate children and offer a unique testing ground for exploring phonological awareness in contexts of balanced bilingualism.

The present study investigates the relationship between heritage language literacy and cognitive-linguistic development among Romanian-Italian bilingual children. Specifically, it explores whether children exposed to formal literacy instruction in Romanian – through participation in the LCCR program – demonstrate superior performance in phonological awareness and reading in both their heritage language and Italian, compared to peers who learned Romanian only orally. In parallel, the study examines how parental attitudes toward written and oral language use influence heritage language transmission and biliteracy outcomes.

2. Literature review

A robust body of research supports the central role of phonological awareness (PA) in early reading development. PA is recognized as both a predictor and facilitator of literacy acquisition (Bradley, Bryant 1983; Goswami, Bryant 1990). Some scholars even consider the identification of PA as a critical factor in reading to be one of the most significant educational findings of the past century (Stanovich 2000).

PA involves the ability to identify and manipulate the sound structures of spoken language, including phonemes, syllables, and rhymes and it is essential for learning to decode written language in alphabetic systems. The relationship between PA and reading is reciprocal and developmental: a basic level of phonological sensitivity supports decoding, while literacy instruction further refines phonological processing (Serrano, Defior, Martos 2003; Anthony, Francis 2005). Children must understand that words consist of discrete sounds and that these sounds correspond to letters (Geudens 2006).

Bilingualism is linked to elevated metalinguistic awareness, including enhanced PA and morphological sensitivity. Studies have found that bilingual children often outperform monolinguals in sub-lexical awareness tasks (Campbell, Sais 1995; Andreou 2007; Barac, Bialystok 2012). Research has also documented phonological transfer across languages, such as from French to English (Comeau *et al.* 1999) or Italian to English (D'Angiulli, Siegel, Serra 2001). According to Bialystok (2001), bilinguals' experience with two phonological systems increases their attention to structural features of language. However, as previously mentioned, much of this research is based on English-speaking populations. Given English's irregular orthography, findings may not apply to more transparent systems such as Romanian or Italian (Seymour, Aro, Erskine 2003; Share 2008). Further studies in bilingual contexts with consistent orthographies are needed to clarify how biliteracy supports decoding and PA.

2.1. Romanian and Italian: phonological and orthographic comparisons

Romanian and Italian, both Romance languages, share many lexical and grammatical features but differ in phonological and orthographic structure.

Romanian employs a Latin-based alphabet with 31 letters, including five modified graphemes (ă, â, î, ș, and ț) that reflect its distinct phonology. Its vowel inventory includes rare central vowels like /ə/ and /ɨ/ (Chițoran 2002), and the language permits complex diphthongs, glides, and consonant clusters in both onset and coda positions (Sclifos 2008).

Italian, in contrast, features a simpler syllable structure and highly transparent orthography, facilitating early decoding. While the consonant inventories of the two languages largely overlap, Italian includes geminates and palatals not present in Romanian (Bertinetto, Loporcaro 2005). Although both languages are phonemic, shared sounds are often represented with different graphemes – such as /ts/ being spelled as ț in Romanian and zz in Italian, or /ʃ/ appearing as ș in Romanian and sci in Italian. These cross-linguistic correspondences can either support biliterate learners or introduce interference.

These structural characteristics underscore the cognitive and educational value of biliteracy. The overlap and contrast between Romanian and Italian phonology and orthography may facilitate metalinguistic growth and phonological awareness, particularly for children exposed to literacy in both languages. However, the degree to which these advantages materialize depends heavily on both home practices and institutional support – highlighting the critical role of parental beliefs in shaping children's opportunities for biliteracy development.

2.2. Literacy and heritage language maintenance

Although oral fluency in the heritage language (HL) is often emphasized within immigrant families, literacy development in the HL is less commonly supported. The ability to read and write in the HL is frequently seen as unnecessary or burdensome, especially when children are already navigating challenges in the dominant language (Carroll 2017). However, the absence of HL literacy may restrict access to broader cultural and informational content and hinder identity construction.

While parental perceptions are inherently subjective, studies suggest that parents can offer valuable insights into their children's bilingual development (Bedore *et al.* 2011). However, exploring language use and

transmission solely through quantitative methods such as Likert scales risks oversimplifying bilingual practices, which often include dynamic strategies such as code-switching and translanguaging (Gardner-Chloros 2009; García 2009).

To better understand the transmission of HLs, additional sociolinguistic and psycholinguistic research is required, especially in underexplored communities like Romanian families in Italy. Such research should examine both cognitive outcomes and the social, emotional, and ideological factors influencing intergenerational language practices.

The theoretical foundation for this study draws on Family Language Policy (FLP), a framework that addresses the intersection of language practices, management, and ideologies within family settings (Spolsky 2004). According to King, Fogle, and Logan-Terry (2008), FLP shapes not only which languages are spoken at home, but also how they are maintained – whether orally, in writing, or both. While earlier FLP studies focused on language choice and identity, more recent research has emphasized the influence of parental ideologies and sociopolitical conditions (Schwartz, Verschik 2013).

Parental language ideologies are particularly influential in HL maintenance. Myers-Scotton (2006) distinguishes between explicit ideologies, often tied to cultural preservation, and implicit ones, which reflect beliefs about a language's practical value or prestige. These ideologies affect children's bilingual trajectories. For example, when parents prioritize oral fluency over literacy, they may unintentionally restrict access to formal registers and academic resources in the HL (Curdt-Christiansen 2009).

Biliteracy – the ability to read and write in two languages – is associated with diverse cognitive, linguistic, and academic benefits (Cummins 2000; Bialystok 2001). Research has shown that HL literacy can enhance second-language acquisition through cross-linguistic transfer, particularly when the two languages share typological similarities, as is the case with Romanian and Italian (Verhoeven 1994). Biliterate children tend to demonstrate stronger metalinguistic awareness, superior phonological processing, and improved academic outcomes (Bialystok 2001).

However, achieving biliteracy requires coordinated support from both families and institutions. In many immigrant contexts, the absence of formal HL instruction means that children may develop oral fluency without corresponding literacy skills (Montrul 2016). This gap is often

shaped by parental education levels, socioeconomic status, and access to educational resources. Examining how these factors interact in the Romanian-Italian bilingual context can offer insights into broader issues of inclusion and equity in multilingual education.

2.3. *Romanian as a heritage language in Italy*

In non-additive bilingual environments, HLs are often used at home but not taught in formal education. This is true for Romanian-speaking children in Italy, where Romanian is not an official or regional language and is thus excluded from the national curriculum. Despite being the language of the most numerous immigrant group in the country, Romanian is still viewed simply as an “immigrant language” (Barni, Bagna 2008).

Broader sociolinguistic research emphasizes the intricate dynamics between heritage language maintenance and identity construction among Romanian migrants in Italy. Hybrid linguistic practices frequently arise as a response to integration pressures, shaping community and individual linguistic identities in complex migration contexts (Botoșineanu *et al.* 2007). Additionally, studies on the linguistic characteristics of Romanian spoken by migrants in Italy have highlighted ongoing structural changes and contact-induced phenomena, particularly among second-generation speakers (Cohal 2014, 2019; IDOS 2022). Cohal (2019) further highlights that second-generation Romanian speakers frequently demonstrate partial or incomplete acquisition of Romanian, characterized by interference and hybrid linguistic forms heavily influenced by Italian.

Nevertheless, many Romanian parents endeavour to preserve the HL through in-home language practices and community initiatives. Family input remains the most influential factor in HL maintenance (Fishman 1991; Lanza 2007; Spolsky 2012), and early exposure to the HL within the household predicts its continued use in adulthood (Winsler *et al.* 2014).

However, when children begin school in the majority language – Italian – parental efforts often face competing societal pressures. Italian quickly becomes the dominant medium for instruction, social interaction, and identity formation, which can lead to HL attrition, especially as regards its written form. Structured opportunities for developing literacy skills

in Romanian remain limited, with the primary institutional initiative being the Language, Culture and Civilization of Romania (LCCR) programme. Implemented since 2007 by the Romanian Language Institute (ILR) in cooperation with the Romanian Ministry of Education, the LCCR programme operates across multiple EU countries – including Italy, Spain, Belgium, Portugal, Ireland, and France – offering weekly Romanian instruction for children of Romanian origin in pre-university education (from preschool to secondary level). In Italy, LCCR is active in 14 regions, and groups are typically formed upon parental request in schools that meet minimum participation thresholds (e.g., 7 preschoolers or 15 school-aged children). The course is optional, free of charge, lasts around two hours per week, and is often delivered by qualified teachers of Romanian origin or certified by the ILR. Although the programme emphasizes Romanian literacy, cultural identity, and support for reintegration into the Romanian educational system, national enrolment levels remain modest relative to the size of the Romanian student population in Italy.

The present research investigates how Romanian immigrant parents in Italy perceive the transmission of their heritage language, distinguishing between a preference for oral-only versus full (oral and written) language maintenance. It also examines whether children's literacy exposure in Romanian is associated with enhanced phonological awareness and decoding abilities, not only in their heritage language but also in Italian, the majority language.

3. Methodology

3.1. Research design

This study employed a mixed-methods design to explore the relationship between children's biliteracy in Romanian and Italian and their phonological awareness and decoding skills. In parallel, it examined parental attitudes toward heritage language (HL) literacy. A battery of standardized and adapted cognitive and linguistic tests was administered to the children, while qualitative and quantitative data were collected from parents through two online questionnaires.

3.2. Participants

The sample included 61 bilingual children (ages 8-10, grades 3 and 4), recruited from 15 classrooms across 7 public schools in medium-sized northern Italian cities. All schools offered Romanian Language, Culture and Civilization (LCCR) courses.

Children were divided into two groups based on their reported literacy skills in Romanian:

- (1) Bi-literate bilinguals (group BB; $n = 40$): children enrolled in LCCR courses, reported to have both oral and written competence in Romanian.
- (2) Mono-literate bilinguals (group MB; $n = 21$): children who did not attend Romanian classes and were literate only in Italian, with only informal exposure to spoken Romanian.

All participants had early exposure to both Romanian and Italian and were reported to have no cognitive, sensory, or neurological impairments. Most of the children were born in Italy or had arrived before the age of four.

To serve as a comparison group, a sample of 20 monolingual Italian-speaking children (group MM) was also recruited from the same schools. These children were matched with the bilingual participants on key demographic and socio-economic characteristics, including age, gender, parental education, and SES. All had no significant exposure to a second language and were developing Italian as their only language.

One parent per bilingual child participated in the survey ($n = 61$, Group A = BB children's parents, Group B = BM children's parents), the majority of whom were mothers (88%). The parents' ages ranged from 31 to 53; over 85% had lived in Italy for more than a decade. Most had completed secondary education, and 23% held a university degree.

3.3. Instruments

3.3.1. Parental questionnaires

- (1) Language Background Questionnaire: This collected demographic information and language exposure histories. It included items on

parental education and occupation, used to derive each family's socioeconomic status (SES).

- (2) Online Attitudes Survey: The first part consisted of Likert-scale items assessing parents' attitude towards their children's knowledge of both Romanian and Italian. The second part included an open-ended question: "How important is it to you that your child learns to read and write in Romanian? Please explain your answer." Responses were analysed thematically.

3.3.2. *Child assessment battery*

- (1) Language Background Questionnaire: This collected demographic information and language exposure histories. It included items on parental education and occupation, used to derive each family's socioeconomic status (SES).
- (2) Non-verbal Intelligence: Raven's Coloured Progressive Matrices (CPM; Italian adaptation by Belacchi *et al.* 2008).
- (3) Vocabulary Knowledge: Italian – Peabody Picture Vocabulary Test – Revised (PPVT-R; Dunn, Dunn 1981; Stella, Pizzoli, Tressoldi 2000); Romanian – Adapted version of PPVT-4 (Petrescu, Helms-Park 2018), with 175 items of increasing difficulty.
- (4) Phonological Awareness (PA) Tasks: Administered in both Italian and Romanian, using matched structures adapted for phonological differences.
 - a. Phoneme Segmentation (PhS): Identify individual phonemes in 1-4 syllable words. Max score: 20.
 - b. Phoneme Blending (PhB): Combine isolated phonemes to form words. Max score: 20.
 - c. Onset-Rime Oddity (ORo): Identify the odd word based on initial phoneme in a 3-word set. Max score: 20.
 - c. Syllable Blending (SyB): Combine syllables to form target words. Max score: 20.
- (5) Decoding Skills
 - a. Word Reading (WR): Italian – List of 20 high-frequency words (D'Angiulli, Siegel, Serra 2001); Romanian – List of 20 common

- words selected with LCCR teachers, covering a variety of phonotactic structures (e.g., “rău”, “stupi”, “ghem”). Max score: 20.
- b. Pseudo-word Reading (PWR): Italian – 20 pseudo-words (e.g., “pando”, “scimiaro”) from Sartori *et al.* (1995), D’Angiulli, Siegel, Serra (2001); Romanian – 20 pseudo-words compliant with Romanian orthographic rules, including consonant clusters, diphthongs, and glides (e.g., “sporee”, “lăicou”, “oaspure”). Max score: 20.

3.4. Procedure

Data collection was carried out in schools. All parents first completed the background questionnaire. Based on their responses, children who met inclusion criteria were divided into BB and MB groups.

Testing was administered individually. Children first completed the Raven’s matrices. Vocabulary and phonological awareness assessments were given in both languages, in separate sessions scheduled four weeks apart to minimize language interference. Instructions were provided in the target language by the same trained researcher. Parents completed the online surveys in a second moment.

4. Results

4.1. Child performance

All participating children had comparable demographic profiles. Three-quarters of the bilinguals were born in Italy; 80% of parents from both bilingual groups had lived in Italy for over ten years. Parental education was similar across the groups: secondary school completion was universal, with ~20-24% holding university degrees. Groups were matched for child age (~98 months, SD ~4-6), gender distribution, Italian literacy length, parental education, nonverbal intelligence (Raven’s CPM), and vocabulary in Italian and Romanian – except HL proficiency, where bi-literate children outperformed mono-literate peers ($t = 10.06$, $p < .01$).

Table 1

Descriptive statistics (mean, standard deviation) for participants' demographic characteristics and cognitive measures

Variables	BB (n=40)	BM (n=21)	MM (n=20)
<i>Age (months)</i>	98.3 (3.1)	98.5 (5.8)	98.2 (4.7)
<i>Gender (M:F)</i>	8:10	12:10	10:10
<i>Non-verbal intelligence</i>	24.3 (2.6)	23.4 (3.6)	23.3 (3.4)

Note: BB = Bilingual Bi-literate; BM = Bilingual Mono-literate; MM = Monolingual Italian. Non-verbal intelligence measured using Raven's CPM test.

Descriptive scores for both bilingual groups on the Romanian tests are presented below.

Table 2

Group performance (% correct answers, standard deviation) and ANOVA comparisons on Romanian phonological awareness and reading tasks

Variables	BB (n=40)	BM (n=21)	<i>t</i>	<i>p</i>
<i>RPhS</i>	74.18 (15.5)	62.16 (11.6)	12.97	<.001*
<i>RPhB</i>	88.23 (14.1)	71.14 (2.4)	41.77	<.001*
<i>RORo</i>	68.54 (2.1)	47.32 (1.9)	59.99	<.001*
<i>RSyB</i>	78.97 (1.8)	66.84 (1.6)	33.96	<.001*
<i>RWR</i>	65.5 (19.3)	-	-	-
<i>RPWR</i>	54.4 (16.4)	-	-	-

Note: RPhS = Romanian Phoneme Segmentation; RPhB = Romanian Phoneme Blending; RORo = Romanian Onset-Rime Oddity; RSyB = Romanian Syllable Blending; RWR = Romanian Word Reading; RPWR = Romanian Pseudoword Reading. BM did not perform reading tasks in Romanian. * indicates statistical significance ($p < .05$).

Bi-literates (BB) scored significantly higher than mono-literate bilinguals (BM) on all Romanian PA tasks (RPhS: $t = 12.97^*$, RPhB: $t = 41.77^*$, RORo: $t = 59.99^*$, RSyB: $t = 33.96^*$). Within BB, decoding scores in real words (65.5%) exceeded pseudo-words (54.4%), though not statistically compared due to lack of BM scores in these tasks.

A Raven-controlled analysis found no significant correlation between Romanian proficiency and PA within BB, suggesting their high PA results were less influenced by proficiency and more likely by literacy exposure. However, within BM, Romanian proficiency correlated significantly with RPhS ($r = .56^*$, $p < .05$) and RORo ($r = .41^*$, $p < .05$), indicating that without literacy instruction, oral proficiency played a larger role in PA.

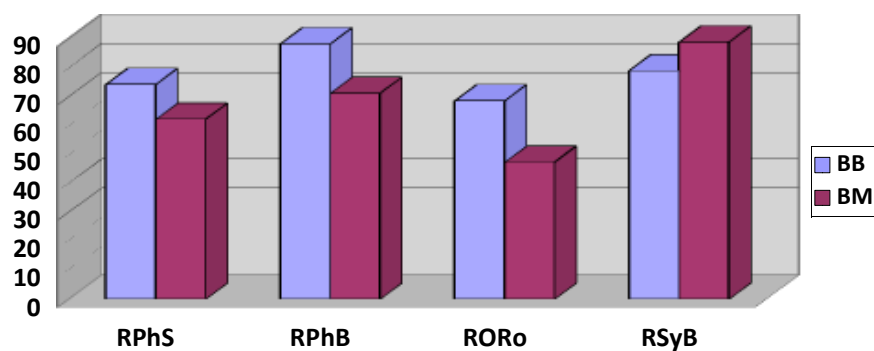

Figure 1. BB vs BM: Romanian PA accuracy (% correct)

The Italian tasks performance of both bilingual groups and the control group is detailed in the descriptive statistics below.

Table 3

Group performance (% correct answers, standard deviation) and ANOVA comparisons on Italian phonological awareness and reading tasks

Variables	BB (n=40)	BM (n=21)	MM (n=20)	<i>t</i>	<i>p</i>
<i>RPhS</i>	79.18 (15.5)	60.16 (16.6)	76.1 (11.9)	12.97	.037*
<i>RPhB</i>	88.23 (17.1)	86.14 (20.4)	89.4 (13.7)	0.777	.071
<i>RORo</i>	78.54 (2.1)	57.32 (1.9)	66.85 (1.3)	59.99	<.001*
<i>RSyB</i>	88.97 (1.8)	72.84 (1.6)	75.05 (2.1)	33.96	<.001*
<i>RWR</i>	88.6 (13.4)	84.4 (13.2)	89.3 (14.8)	0.867	.94
<i>RPWR</i>	78.4 (12.1)	59.7 (6.6)	62.2 (11.7)	12.743	<.001*

Note: IPhS = Italian Phoneme Segmentation; IPhB = Italian Phoneme Blending; IORo = Italian Onset-Rhyme Oddity; ISyB = Italian Syllable Blending; IWR = Italian Word Reading; IPWR = Italian Pseudoword Reading. * indicates statistical significance ($p < .05$).

ANOVA tests revealed significant group differences in phoneme segmentation (IPhS, $F(2,78) = 2.97^*$, $p = 0.037$), onset-rhyme oddity (IORo, $F = 59.99^*$, $p < .001$), and syllable blending (ISyB, $F = 33.96^*$, $p < .001$), but not in phoneme blending (IPhB). Post hoc Tukey comparisons revealed that for phoneme segmentation (IPhS), the BB group outperformed the BM group ($p < .001$), and the MM group also scored higher than BM ($p = .012$), while BB and MM did not differ significantly. For onset-rhyme oddity (IORo) and syllable blending (ISyB), the BB group performed significantly better than both MM and BM ($p < .05$), and MM outperformed BM. In syllable blending, BB also exceeded MM ($p = .001$).

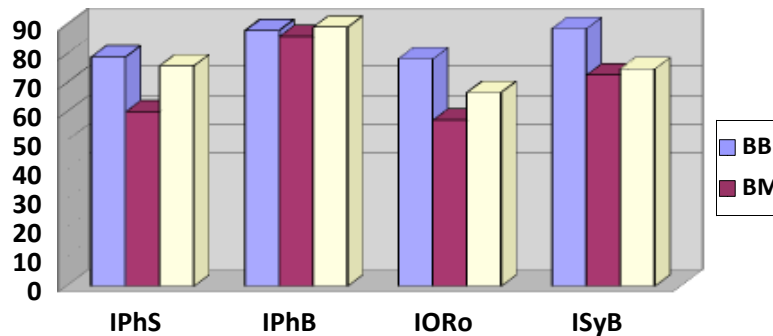

Figure 2. Mean accuracy on Italian PA tasks (% correct)

In reading tasks, IPWR scores displayed a significant group effect ($F = 12.74^*$, $p < .001$), with BB outperforming both MM ($p = 0.036$) and BM ($p = 0.043$), and no difference between BM and MM. IWR showed no group differences.

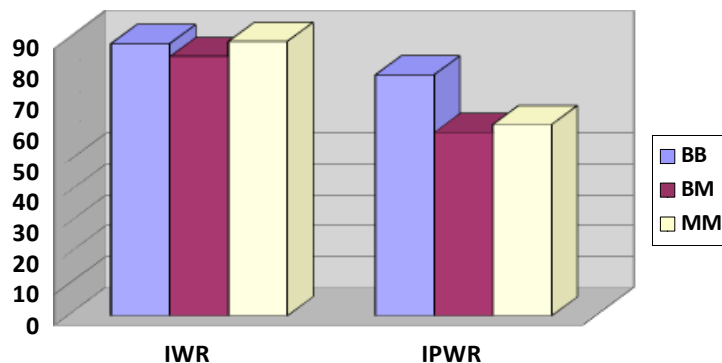

Figure 3. Mean accuracy on Italian reading tasks (% correct)

4.2. Parental attitudes

4.2.1. Quantitative ratings

All parents prioritized Italian oral and written competence at maximum importance (5.0), reflecting a strong consensus on the value of the majority language. Romanian oral competence also ranked highly. However, BB parents rated Romanian literacy and culture significantly higher than BM parents, who showed a more Italian-centric orientation. Results are reported in Table 4 below.

Table 4

Parental Importance Ratings (1-5 Likert Scale)

Skill/Aspect	Group A (BB parents)	Group B (BM parents)
<i>Romanian oral</i>	5.0	4.8
<i>Romanian reading</i>	4.3	3.2
<i>Romanian writing</i>	4.3	3.2
<i>Romanian culture</i>	4.5	4.1
<i>Italian oral & literacy</i>	5.0	5.0
<i>Italian culture</i>	4.1	4.1

Finally, we conducted a thematic analysis (Braun, Clarke 2006) of parents' responses to the open-ended question in the second questionnaire. This methodological choice allowed for a systematic categorization of responses, emphasizing the identification of conceptual themes emerging from the data rather than testing predefined hypotheses.

Below are the categories of motivations that emerged from the analysis, grouped by thematic type. The categories are expressed as percentages of responses that included each theme, with each response potentially containing one or two thematic types.

(a) Positive motivations

A significant number of parents from both groups expressed a favourable attitude toward the transmission of Romanian in its written form. The motivations for these beliefs were divided into three subcategories:

1. Cultural reasons (50% of Group A and 20% of Group B):

Examples:

"I want my child to know how to read and write in Romanian so that they can learn more about our country and culture on their own."

"It's important for their Romanian cultural identity."

2. Connection with other Romanians (28.1% of Group A and 13.3% of Group B):

Examples:

"So (the child) can write to relatives living abroad."

"So I can send messages (to the child) in Romanian without any problems."

3. Complete language acquisition (21.9% of Group A; no responses from Group B):

Examples:

"Because that way I can say they've truly learned the language."

"(Because) if you can't read and write, it's as if you can't really speak it."

(b) Negative motivations

A smaller number of parents expressed negative opinions about transmitting Romanian in written form. Their motivations were grouped as follows:

1. Unnecessary overload (40% from Group B):

Examples:

"I don't want (my child) to feel overwhelmed."

"(The child) already struggles with reading in Italian – imagine Romanian..."

2. Low perceived utility of the written form (26.6% from Group B):

Examples:

"(The child) already knows the Romanian they need."

"I don't see why (the child) should learn to write it if they can already speak it."

"We're not going back to Romania, so it would be useless. It's not worth it."

In conclusion, parents whose children attend Romanian language courses show a more positive attitude toward transmitting their language in written form. Their reasons range from literacy as a bridge to cultural heritage, to fostering social connections, to the belief that full language acquisition includes the written form.

By contrast, parents whose children do not participate in Romanian courses show less appreciation for literacy as a resource, often viewing written language transmission as unnecessary or even detrimental.

5. Discussion

The present study set out to investigate the impact of bi-literacy on both phonological awareness and reading skills among Romanian-Italian bilingual children. By analyzing both cognitive performance and parental attitudes, we sought to gain a comprehensive understanding of the interplay between literacy practices and language development in a bilingual context.

Our quantitative findings demonstrate a significant bi-literacy advantage. Bilingual children who had acquired literacy skills in both Romanian (heritage language) and Italian (societal language) outperformed their mono-literate peers – who had literacy only in Italian – on tasks assessing phonological awareness in both L1 and L2, as well as on non-word reading in Italian. This supports Cummins' (1978, 2000) Linguistic Interdependence Hypothesis, which posits that cognitive academic language proficiency developed in one language transfers to other languages, facilitating skills such as phonological segmentation, decoding, and metalinguistic awareness.

Bi-literate children demonstrated stronger performance in phoneme segmentation, onset-rhyme discrimination, and syllable blending – skills known to predict early literacy success. Their superior performance on the Italian pseudo-word reading task also reflects enhanced phonological processing efficiency. These results underscore the importance of literacy instruction in both languages and highlight the role of Romanian-as-a-heritage-language classes (LCCR), where bi-literate children received formal instruction in reading and writing Romanian, unlike their mono-literate peers who learned Romanian only informally at home.

Romanian's phonological complexity, including consonant clusters and unique phonemes not present in Italian, likely contributed to bi-literate children's more advanced phonological awareness. Exposure to these structures through reading and writing may have heightened their sensitivity to phonological structures, enabling better performance across both languages. In this sense, Romanian's extended alphabet, including graphemes for /ə/, /ts/, /ə/, and /ə/, provided bi-literate children with an expanded orthographic and phonological repertoire, deepening their metalinguistic insight and strengthening decoding abilities even in Italian.

Importantly, our findings indicate that bi-literacy, not bilingualism *per se*, explains this advantage. The mono-literate bilinguals, despite being raised in Romanian-speaking homes and exhibiting comparable Italian proficiency, did not outperform monolinguals on Italian reading or phonological awareness measures. In fact, their performance was lowest on some phonological tasks. This suggests that oral bilingual exposure, without formal literacy in both languages, may not be sufficient to yield cross-linguistic transfer effects in early reading.

The interplay between language exposure, proficiency, and literacy is further evidenced by vocabulary findings. While bi-literates showed no significant correlation between Romanian vocabulary and phonological awareness, mono-literates' lower vocabulary knowledge in Romanian was significantly associated with weaker performance on phoneme segmentation and onset-rhyme tasks. This supports the Lexical Restructuring Model (Metsala, Walley 1998), suggesting that richer vocabulary facilitates more detailed phonemic representations. Bi-literates, however, appeared to bypass this dependency due to the additional support provided by Romanian literacy.

Furthermore, the results resonate with research showing that formal heritage language instruction can enhance metalinguistic skills and contribute to L2 literacy (Bialystok, Luk, Kwan 2005; Schwartz, Moin, Leikin 2012). The Romanian LCCR curriculum, which emphasizes explicit phoneme-grapheme correspondence and cross-linguistic comparison, may foster children's awareness of language structure, supporting transfer from L1 to L2.

Parental beliefs and practices added crucial context to the children's performance. Quantitative Likert data revealed that all parents strongly

valued Italian language and literacy, viewing them as essential for integration and academic success. Romanian, as a home language, was also deemed important, but predominantly in its oral form. Parents across both groups wanted their children to maintain spoken Romanian, highlighting its emotional and cultural significance within the family.

However, perspectives diverged on written Romanian. Parents of bi-literate children (Group A) tended to express more positive attitudes toward reading and writing in Romanian, citing motivations such as cultural transmission, communication with relatives, and a sense of linguistic completeness. For instance, some parents remarked, "I want my child to be able to read and write in Romanian so they can learn more about our country and its culture" or "It's important for their Romanian identity".

By contrast, several parents from the mono-literate group (Group B) viewed Romanian literacy as unnecessary or even detrimental. Some expressed concerns about cognitive overload – "My child already struggles with reading in Italian, imagine adding Romanian" – or doubted its utility – "We are not going back to Romania, so it's not worth the effort". These findings were supported by our thematic analysis of open-ended responses, which showed a clear division between positive motivations (cultural connection, linguistic completeness) and negative concerns (overload, lack of perceived usefulness).

These results point to an important socio-cultural disconnect: oral maintenance of the heritage language is often encouraged, while its written form is viewed as optional or burdensome. The perception that written Romanian lies outside the emotional domain of family interaction – *i.e.*, that Romanian is "the language of the home" only in its spoken form – could limit children's opportunities to develop balanced bi-literacy. Formal instruction, as provided by LCCR courses, appears to be essential in bridging this gap.

Nevertheless, we must acknowledge the limitations of our data collection methods. Attitudes and beliefs were measured via self-report questionnaires, which may introduce biases or oversimplify nuanced perspectives. The use of semi-structured interviews might have provided richer insights into parental ideologies, allowing us to explore their views on language and literacy development more deeply.

Additionally, the cross-sectional nature of this study prevents causal inferences. Longitudinal research is needed to explore how literacy practices

and beliefs evolve over time and affect children's language outcomes. Factors such as home literacy environment, parental education, and translanguaging practices may also mediate the observed effects and should be investigated in future work.

Moreover, the sociolinguistic questionnaires may not fully reflect the actual linguistic competence of the children studied. Future research would benefit from supplementing attitudinal data with linguistic analyses based on oral production. For instance, researchers could collect semi-structured narrative data from both mono-literate and bi-literate children using a standardized storytelling task. Subsequent analyses could examine word counts, speech rate, lexical diversity, syntactic complexity (e.g., prevalence of subordinate vs. main clauses), and morphological patterns (e.g., case marking, verb inflection). Such methods would offer a more objective, fine-grained picture of bilingual language development across literacy contexts.

In conclusion, our findings underscore that heritage language literacy – especially when supported by formal instruction – offers cognitive, linguistic, and cultural benefits for bilingual children. It not only enhances metalinguistic and decoding skills in the societal language but also affirms children's bilingual identity. Promoting bi-literacy is not just a pedagogical choice but a social imperative, fostering equity, inclusion, and continuity across generations.

REFERENCES

- Andreou, Georgia, 2007, "Reading strategy use and reading comprehension of bilingual and monolingual pupils with and without reading difficulties", *Reading and Writing*, 20, 3, 279-297.
- Anthony, Jason L., David J. Francis, 2005, "Development of phonological awareness", *Current Directions in Psychological Science*, 14, 5, 255-259.
- Barac, Raluca, Ellen Bialystok, 2012, "Bilingual effects on cognitive and linguistic development: Role of language, cultural background, and education", *Child Development*, 83, 2, 413-422.
- Barni, Monica, Carla Bagna, 2008, "Immigrant languages in Italy", in Guus Extra, Durk Gorter (ed.), *Multilingual Europe: Facts and policies*, Berlin, Mouton de Gruyter, 293-313.
- Bedore, Lisa M., Elizabeth D. Peña, Debbie Joyner, Candace Macken, 2011, "Parent and teacher rating of bilingual language proficiency and language development concerns", *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 14, 5, 489-510.

- Belacchi, Carmen, Teresa Scalisi, Eleonora Cannoni, Cesare Cornoldi, 2008, *CPM: Matrici Progressive Colorate di Raven – Standardizzazione Italiana*, Florence, Giunti O.S.
- Bertinetto, Pier Marco, Michele Loporcaro, 2005, "The sound pattern of Standard Italian, as compared with the varieties spoken in Florence, Milan and Rome", *Journal of the International Phonetic Association*, 35, 2, 131-151.
- Bialystok, Ellen, 2001, *Bilingualism in development: Language, literacy, and cognition*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Bialystok, Ellen, Gigi Luk, Ernest Kwan, 2005, "Bilingualism, biliteracy, and learning to read: Interactions among languages and writing systems", *Scientific Studies of Reading*, 9, 1, 43-61.
- Botoșineanu, Luminița, Nicoleta Borcea, Elena Dănilă, Cecilia Holban, Ofelia Ichim (ed.), 2007, *Români majoritari / Români minoritari: interferențe și coabitări lingvistice, literare și etnologice*, Iași, Editura Alfa.
- Bradley, Lynette, Peter Bryant, 1983, "Categorizing sounds and learning to read: A causal connection", *Nature*, 301, 419-421.
- Braun, Virginia, Victoria Clarke, 2006, "Using thematic analysis in psychology", *Qualitative Research in Psychology*, 3, 2, 77-101.
- Campbell, Ruth, Efisia Sais, 1995, "Accelerated metalinguistic (phonological) awareness in bilingual children", *British Journal of Developmental Psychology*, 13, 1, 61-68.
- Carroll, Mary, 2017, "Parental ideologies of language and education and children's language practices: Spanish-speaking families in the U.S", *Language and Education*, 31, 4, 293-311.
- Chițoran, Ioana, 2002, *The phonology of Romanian: A constraint-based approach*, Berlin, New York, Mouton de Gruyter.
- Cohal, Alexandru, 2014, *Mutamenti nel romeno di immigrati in Italia*, Milan, FrancoAngeli.
- Cohal, Alexandru, 2019, "Limba română la a doua generație de migranți români în Italia", in Victor Spinei (ed.), *Migrații, politici de stat și identități culturale în spațiul românesc și european. Ipoteze istorice ale mișcărilor de populație și modele identitare etnolingvistice actuale*, Bucharest, Editura Academiei Române, 1, 367-384.
- Comeau, Liane, Pierre Cormier, Eric Grandmaison, Diane Lacroix, 1999, "A longitudinal study of phonological processing skills in children learning to read in a second language", *Applied Psycholinguistics*, 20, 3, 419-443.
- Cummins, Jim, 1978, "Bilingualism and the development of metalinguistic awareness", *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 9, 2, 131-149.
- Cummins, Jim, 2000, *Language, power, and pedagogy: Bilingual children in the crossfire*, Bristol, Multilingual Matters.
- Curdt-Christiansen, Xiao Lan, 2009, "Visible and invisible language planning: Ideological factors in the family language policy of Chinese immigrant families in Quebec", *Language Policy*, 8, 4, 351-375.
- D'Angiulli, Amedeo, Linda Siegel, Emily Serra, 2001, "The development of reading in English and Italian in bilingual children", *Applied Psycholinguistics*, 22, 4, 479-507.
- De Houwer, Annick, 2007, "Parental language input patterns and children's bilingual use", *Applied Psycholinguistics*, 28, 3, 411-424.
- Dunn, Lloyd, Leota Dunn, 1981, *Peabody Picture Vocabulary Test – Revised (PPVT-R)*, Circle Pines, MN: American Guidance Service.

- Fishman, Joshua, 1991, *Reversing language shift: Theoretical and empirical foundations of assistance to threatened languages*, Bristol, Multilingual Matters.
- García, Ofelia, 2009, *Bilingual education in the 21st century: A global perspective*, West Sussex, Wiley-Blackwell.
- Gardner-Chloros, Penelope, 2009, *Code-switching*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Geudens, Astrid, 2006, "Learning to read with phonics and phonemic awareness", *British Journal of Educational Psychology*, 76, 3, 703-710.
- Goswami, Usha, Peter Bryant, 1990, *Phonological skills and learning to read*, Hove, Psychology Press.
- Guardado, Martin, 2002, "Loss and maintenance of first language skills: Case studies of Hispanic families in Vancouver", *Canadian Modern Language Review*, 58, 3, 341-363.
- IDOS, 2022, *Radici a metà. Trent'anni di immigrazione romena in Italia*, Roma, IDOS Edizioni.
- King, Kendall, Lyn Fogle, Aubrey Logan-Terry, 2008, "Family language policy", *Language and Linguistics Compass*, 2, 5, 907-922.
- Lanza, Elizabeth, 2007, "Multilingualism and the family", in Peter Auer, Li Wei (ed.), *Handbook of Multilingualism and Multilingual Communication*, Berlin, Mouton de Gruyter.
- Metsala, Jamie L., Amanda C. Walley, 1998, "Spoken vocabulary growth and the segmental restructuring of lexical representations: Precursors to phonemic awareness and early reading ability", in Jamie C. Metsala, Linnea C. Ehri (ed.), *Word recognition in beginning literacy*, Mahwah, NJ: Erlbaum, 89-120.
- MIUR, 2023, *Ministero dell'Istruzione e del Merito – Dati statistici*, retrieved from www.mim.gov.it, accessed: 10 June 2025.
- Montrul, Silvina, 2016, *The acquisition of heritage languages*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Myers-Scotton, Carol, 2006, *Multiple voices: An introduction to bilingualism*, Oxford, Blackwell.
- Petrescu, Maria Claudia, Rena Helms-Park, 2018, "Adapting the PPVT for Romanian-speaking children: Preliminary findings", *Journal of Romanian Linguistics*, 15, 1, 23-41.
- Sartori, Giuseppe, Remo Job, Patrizio Tressoldi, 1995, *Batteria per la valutazione della dislessia e della disortografia evolutiva*, Florence, Giunti Psychometrics.
- Sclifos, Angela, 2008, "Phonotactics and syllable structure in Romanian", *Romanian Journal of Linguistics*, 6, 2, 187-205.
- Schwartz, Mila, Victor Moin, Mark Leikin, 2012, "Lexical knowledge development in the first and second languages among language-minority children: The role of bilingual versus monolingual preschool education", *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 15, 5, 549-571.
- Schwartz, Mila, Anna Verschik, 2013, *Successful family language policy: Parents, children and educators in interaction*, Berlin, Springer Science & Business Media.
- Serrano, Francisca, Sylvia Defior, Francisco Martos, 2003, "The role of syllabic awareness in learning to read Spanish", *Reading and Writing*, 16, 7, 577-594.
- Seymour, Peter, Mikko Aro, Jane Erskine, 2003, "Foundation literacy acquisition in European orthographies", *British Journal of Psychology*, 94, 2, 143-174.
- Share, David, 2008, "On the Anglocentricities of current reading research and practice", *Language and Education*, 22, 2, 95-114.
- Spolsky, Bernard, 2004, *Language policy*, Cambridge, Cambridge University Press.

- Spolsky, Bernard, 2012, "Family language policy – The critical domain", *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 33, 1, 3-11.
- Stanovich, Keith, 2000, *Progress in understanding reading: Scientific foundations and new frontiers*, New York, Guilford Press.
- Stella, Giacomo, Claudia Pizzoli, Patrizio Tressoldi, 2000, *Peabody Picture Vocabulary Test – Revised*, Turin, Omega.
- Verhoeven, Ludo, 1994, "Transfer in bilingual development: The linguistic interdependence hypothesis revisited", *Language Learning*, 44, 3, 381-415.
- Winsler, Adam, Yoon Kyong Kim, Richard, Erin, 2014, "Socioeconomic status and bilingualism: Relations to academic achievement and language development", *Applied Developmental Science*, 18, 3, 148-160.

All links were verified by the editors and found to be functioning before the publication of this text in 2025.

DECLARATION OF CONFLICTING INTERESTS

The author declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

FUNDING

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this review/paper.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License:
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

V.

Books, Voices, Perspectives

Alina TENESCU¹

Book Review of:

ISTVAN KECSKES, *Pragmatica interculturală*, traducere de Mihaela Gheorghe, Răzvan Săftoiu și Andra Vasilescu, Brașov: Editura Universității Transilvania din Brașov, 2024, 316 p., ISBN 978-606-19-1756-3

How to cite this review:

Tenescu, Alina, 2025, review of Istvan Kecskes, *Pragmatica interculturală*, translated by Mihaela Gheorghe, Răzvan Săftoiu, and Andra Vasilescu, Brașov, Editura Universității Transilvania din Brașov, 2024, 316 p., in *Theoretical and Applied Linguistics@ro*, Volume I, Issue 2/2025, p. 399-404, DOI: 10.62229/talatroi/2_25/17.

Istvan Kecskes' book, *Intercultural Pragmatics*, published in 2014 by Oxford University Press, constitutes a comprehensive framework for understanding how meaning is created and interpreted in communication between people from different cultural and linguistic backgrounds. The book presents a critique of traditional, monolingual-centric models of pragmatics and proposes an alternative approach that integrates both a sociocultural and a cognitive perspective. Amongst its main objectives, we can mention the reframing of pragmatics so as to better explain and account for multilingual and intercultural communication and the development of the sociocognitive approach as a theoretical foundation for intercultural pragmatics. Its main strength resides in the fact that it is shaped both as a theoretical and practical guide for comprehending and analyzing the complexities of communication in a multicultural and multilingual world.

¹ University of Craiova, alinatenescu@yahoo.com.

Pragmatica Interculturală – the Romanian translation of this reference book, in 2024, ten years after its first publication in English, by the Publishing House of Transylvania University of Braşov, is carried out fluently and smartly by Mihaela Gheorghe, Răzvan Săftoiu and Andra Vasilescu. This translation is even more relevant in today's cultural, educational and professional environment as it brings a cutting-edge theoretical framework into Romanian academic discourse and social discourse at a moment when intercultural communication and competence have become more important and necessary than ever.

When comparing the English original (*Intercultural Pragmatics*) and the Romanian translation (*Pragmatica Interculturală*), we can make observations and commentaries on the translation with a peculiar focus in as far as accuracy, fidelity of translation, adaptation and style are regarded.

With respect to the translation type, we notice that 2024's Romanian edition of the book amounts to a faithful, academic translation that clearly preserves the scientific and technical rigour of the English edition from 2014.

As far as the translator's role is concerned, the Romanian translation of the book shows a meticulous, attentive terminological consistency throughout the entire ten chapters.

As for the adaptation to audience, the translation from English to Romanian succeeds in maintaining the original depth and tone, aiming to address several categories of target-public: linguists, pre-university and university-level readers and intercultural communication specialists.

Terminology consistency in the Romanian translation is emphasized through key noun syntagms like "common ground", "pragmatic competence" and nouns like "salience" and "interculturality" that are accurately and consistently translated throughout the whole ten chapters of the book.

The major strengths of the translation to Romanian are shown in the degree of terminological precision, in the quality of linguistic and cultural equivalence, in the faithfulness to the structure and style of the original, in the overcoming of issues and challenges of translation and, last, but not least, in the presence of smart and appropriate translation strategies.

The degree of terminological precision could be exemplified through the translations of key noun phrases from English to Romanian, such as: "pragmatic competence" → "competență pragmatică", "common ground" → "teren comun" or "fond comun", depending on the context,

“socio-cognitive approach” → “abordare socio-cognitivă” that respect Romanian academic norms in linguistics, pragmatics and intercultural communication.

The faithfulness to structure and style of the original is displayed in the manner in which the Romanian version of Istvan Kecskes’ book maintains and conserves the structure of each chapter, the argumentative flow, the examples, making sure the readers of the Romanian translation easily follow and understand Kecskes’ theory and argumentation.

Linguistic and cultural equivalence is revealed in the choices made by the translators so as to render English culturally embedded idiomatic expressions into Romanian either translating them literally or making use of functional equivalents, such as in the case of “bilingual is not two monolinguals in one body” (2014: 4) for which they chose a paraphrased Romanian equivalent – “un bilingv nu este doi monolingvi într-un singur corp” , as translated on page 223 – preserving the metaphor, the conceptual clarity and the idea.

The Romanian translators’ merit is also disclosed in the overcoming of translation challenges such as those raised by the density of the author’s style and writing which are both abstract and dense. In spite of the density and abstractness of the original style, the Romanian translation manages to mirror and reflect it accurately.

Amongst some of the notable translation strategies used by Gheorghe, Săftoiu and Vasilescu, we can mention the maintenance of conceptual integrity of translation where the Romanian translators avoid oversimplifying key theoretical points, while choosing more complex Romanian syntactic structures. We also observe numerous instances of adaptive equivalence where the Romanian version of Kecskes’ book succeeds in remaining true to the conceptual origins, saving and safeguarding the intent of the author (e.g.: the translation of “thinking for speaking” (2014: 5) → “procesul a gândi pentru a vorbi” (2024: 6)).

The overall translation of the book gets noticed by the fidelity to the original version, by its conceptual accuracy, by the degree of cultural adaptation, as well as by easiness of readability in Romanian and its terminological precision.

In the translation of Kecskes’ book, readers observe the quality and strength of translation in its refinement where the “human beings’ double

nature" (2014: 6) is elegantly rendered through "natura duală a ființei umane" (2024: 7).

The translation of chapter 7, 8 and 9 is particularly good. Even though more challenging from a conceptual perspective, the Romanian translation efficiently and effectively manages to convey: the different types of common ground (core, emergent), the co-construction of meaning, using notable equivalence (e.g. "shared beliefs" (2014: 152) → "convingeri comune" (2024: 175) and excellent adaptation (e.g. "cognitive salience" → "saliență cognitivă", "perceptual salience" → "saliență perceptuală", "emergent salience" → "saliență emergentă", "CULPEPER: Example 3: Creative deviation from the *default context*" (2014: 215) → "CULPEPER: Exemplul 3: "Abatere creativă de la *contextul implicit*" (2024: 246)).

The consistency of terms in the Romanian translation is relatively high as the translators observe the continuity across the ten chapters. The general tone and register is formal, hence adequate for the target audience of the book. Adaptation of particular examples is faithful and smooth, while the use of footnotes with further explanations on translation proves beneficial for Romanian readers (e.g. Note 1, page 30, Note 2, page 246 of the Romanian translation).

If we chose a line-by-line comparison of excerpts from the two versions, the English version (the original one) and the Romanian version (the translation), we would notice that the terminology is consistent with formal and academic Romanian (for example in subchapter 6.2., "context", "comunicarea interculturală" and "cercetări pragmatice" are standard, whereas "crucial factor" becomes "factor esențial" which is a strong, but appropriate equivalent). The translation is grammatically and semantically faithful and accurate. The general tone is maintained formal, respecting the academic register of the original book. Fluency is smooth in Romanian, without losing the meaning, while citations are preserved as exactly as possible.

Amongst the most current translation techniques used by Gheorghe, Săftoiu and Vasilescu in the translation of Istvan Kecskes' book, we can mention: literal translation, transposition, equivalence and modulation.

Literal translation maintains form and meaning in a precise manner (e.g. "pragmatic competence" → "competență pragmatică" (2024: 68, 69, 71

and so on), or “salience” → “saliență” which represents a calque, naturalized in Romanian language usage).

Transposition is revealed in examples such as “What standard pragmatics assumes about how things work in communication depends on there being commonalities and conventions between speakers and hearers that can hardly be counted on cross-culturally in the same way as in intracultural communication” (2014: 2) translated into “Premisele pragmaticii standard, potrivit cărora mecanismele comunicării se bazează pe elementele și convențiile partajate de vorbitori și ascultători, nu pot fi avute în vedere în același mod în comunicarea intraculturală și în cea interculturală” (2024: 2), where we notice the switching of word class (for example, of adverb) so as to better fit Romanian syntax.

Modulation, which is the altering of an expression to better suit the target language, is exemplified by the translation of “In Rome, do as the Romans do” (2014: 17) to “Când ești la Roma, fă cum fac locuitorii Romei” (2024: 20). This example of cultural modulation manages to maintain meaning, while adjusting the English idiom to Romanian language.

Transposition and modulation can be used together and at the same time for the translation of a complex sentence (e.g. “not only can the speakers’ private contexts differ significantly, but also their collective salience (public contexts) tied to the same lexical item” (2014: 57) → “nu doar contextele private ale vorbitorilor pot fi diferite în mod semnificativ, ci și saliența colectivă a unui lexem (contextele publice)” (2024: 65).

For equivalence, that is substituting a culturally or functionally equivalent expression we have already given examples (see the example above “*default context*” (2014: 215) → translated into “*contextul implicit*” (2024: 246)). This translation technique preserves the implied meaning, while adapting the term or phrase.

Unlike automated machine translation, where the adjective “cross-cultural” is mistakenly and randomly translated in noun phrases like “cross-cultural pragmatics” or cross-cultural communication” as “intercultural” or “multicultural”, the Romanian translators use the accurate noun syntagms to convey approaches such as “pragmatica culturală comparată” or “pragmatica interculturală” in the appropriate context. For the syntagm “cross-cultural pragmatics”, the Romanian translators favor the translation “pragmatica culturală comparată” (2024: 19).

In conclusion, the Romanian translation of *Intercultural Pragmatics* (2014) represents an accurate, faithful and terminologically precise and rigorous rendering of Istvan Kecskes' work. It proves itself valuable for Romanian specialists in linguistics, pragmatics and intercultural communication.

All links were verified by the editors and found to be functioning before the publication of this text in 2025.

DECLARATION OF CONFLICTING INTERESTS

The author declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this review.

FUNDING

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this paper.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License:
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

Andra VASILESCU¹

Book Review of:

FRANCISCO YUS, *Emoji Pragmatics*, Cham: Palgrave Macmillan, 2025, 446 (+ix) p., ISBN 978-3-031-73722-0

How to cite this review:

Vasilescu, Andra, 2025, review of Francisco Yus, *Emoji Pragmatics*, Cham: Palgrave Macmillan, 2025, 446 (+ix) p., in *Theoretical and Applied Linguistics@ro*, Volume I, Issue 2/2025, p. 405-412, DOI: 10.62229/talatroi/2_25/13.

Francisco Yus, professor at the University of Alicante, Spain, is one of the founders of cyberpragmatics (Yus 2010, 2011) and a leading scholar in media pragmatics (Yus 2017a). His constant research interests revolve around the Theory of Relevance (Sperber, Wilson 1995, and subsequent studies), which he applied to various conversational phenomena such as irony and humour (Yus 2023, 2024), multimodality (Yus 2018), misunderstandings (Yus 1999), and to various online discourse (sub)genres generated in chat rooms (Yus 2005), on Facebook (Yus 2014a), WhatsApp (Yus 2017b), and smartphones (Yus 2021), among others. In his recent book, the author puts at work his extensive readings, intuitions, expertise, and creative interpretations, his keen sense of observation and analytic skills to provide the reader with a deep understanding of the functioning of emojis in cyberspace.

¹ University of Bucharest, Romanian Academy, "I. Iordan – Al. Rosetti" Institute of Linguistics, andra.vasilescu@litere.unibuc.ro.

Emoji pragmatics does not introduce a new topic in Internet linguistics, but the approach it proposes yields outstanding results. This is the first book which addresses the functioning of emojis in a pragma-cognitive perspective. Although various aspects of emoji usage have previously been explored by scholars – including the author himself (Yus 2014b) –, the present volume takes a step forward: it offers a comprehensive overview of the phenomenon by integrating the theoretical approach with consistent interpretations within the framework of Relevance Theory and with earlier empirical findings. At the same time, the author contrasts online and offline verbal interactions with visual modes of communication. The in-depth analyses move beyond the semiotic aspects of emojis and their visual dimensions examined so far, focusing instead on their intricate relationships to the text, context, inferential processes, and interpretative mechanisms that link explicatures to implicatures; they highlight the connections between the default referents of emojis, their context-sensitive meanings and non-propositional effects, such as humour, irony, emotional states, pictograms, and ideograms; they explore the transition from static interpretations to dynamic meaning-making as shaped by demographic factors, technical interfaces, communicative situations and scenarios. The argument progresses coherently: each concept is briefly defined and explained, illustrated with examples from oral interactions, subsequently transposed to visual communication – particularly emojis; differences are carefully delineated, the terminology is adjusted, and the innovative interpretations are discussed in the context of earlier studies. Last but not least, the volume maintains an effective balance between academic rigor and broad accessibility for professionals across various disciplines in humanities.

The book includes an Introduction, two main parts comprising eight chapters in total, a chapter of concluding remarks, and a combined index of authors and key concepts. While the first part is mostly theoretical in nature and aims to outline the principles underlying emoji usage, the second part is primarily concerned with the variables that influence emoji use as found in previous corpus-based analyses.

Chapter 1, the *Introduction* (pp. 1-11), provides an overview of the volume, sketches a brief history of emojis, introduces the author's proposed interpretations, and presents the research questions that guide the subsequent

chapters. The author also describes the corpus under analysis: 971,000 words of WhatsApp conversations among male and female Spanish users aged 40 to 60, collected between 2017 and 2023, supplemented with plausible, constructed conversations where necessary to support the analysis or to illustrate specific points.

Chapter 2 (pp. 15-48) opens Part One of the book by briefly presenting the theoretical background: the research scope of pragmatics, the cognitive Theory of Relevance, the aims of cyberpragmatics. The author deliberately selects only those tenets that he applies to the theory of emojis, which he develops progressively throughout the chapter. Given the asymmetry between coded meaning and intended meaning, the contextual information available to interlocutors is essential for the (mis)understanding of messages. The author thoroughly explains the processes that link explicatures with implicatures adapting them to the specific case of emojis: context accessibility guides the interpretation of *visual explicatures*, while salient contextual assumptions and cues prompt the derivation of intended *visual implicatures*. Yus revisits the foundations of Relevance Theory: positive cognitive effects, ostensive behaviour, the cognitive and the communicative principle of relevance, the showing – meaning continuum, underdeterminacy, the relevance-driven comprehension heuristics, ad hoc concepts, mutual parallel adjustment, and higher-level explicatures. In this framework, the author explains (a) how users convey more than an emoji's default visual referent, and to what extent addressees interpret this emoji (non)literally; (b) why addressee users interpret an emoji in one way rather than another; and (c) how users manage contextual information when they interpret emojis in everyday virtual interactions (p. 22). These explanations are further developed by examining how features of internet-mediated communication impact visual expression broadly, with particular emphasis on emojis.

Chapter 3 (pp. 49-126) discusses the functions of emojis, based on users' observations and existing categorizations proposed by scholars. Hence, the discussion begins with three major functions as a starting point: (i) the disambiguation function, (ii) the emotion adding function, and (iii) the nonverbal cue function. Building on these insights, Yus introduces a novel perspective by proposing a threefold classification: *emoji within (the text)*, *emoji without (the text)*, and *emoji beyond (the text)*.

Emojis *within the text* interact with the verbal content by clarifying, qualifying, or altering its meaning; emojis *without the text* refer to 'naked' occurrences that operate independently to convey information; emojis *beyond the text* target the communicative act as a whole, regulating interaction or shaping politeness, among other functions. The fine-grained analysis is supported by numerous examples, featuring a wide array of emojis across diverse contexts of use.

In Chapter 4 (pp. 126-171) the author compares the pragmatics of verbal content with that of emojis. In verbal communication, interlocutors exchange information explicitly or implicitly by enriching the propositional content and they apply heuristic processes to connect implicated premises to relevant pragmatic effects. Yus argues that *visual explicatures* and *visual implicatures* rely on the same mechanisms to convey meaning and he provides evidence to support his hypothesis. Nevertheless, he acknowledges the significant differences between language and emojis, while also highlighting similarities. Numerous case studies included in the chapter support the author's position.

Chapter 5 (pp. 173-280) begins with a summary of the previous one: words and emojis entail different coding systems; both the literal meanings of coded utterances and emoji referents often underdetermine their intended and inferred interpretation; many emoji functions have similar counterparts in everyday face-to-face interactions; although emojis exhibit some language-like properties, they do not have the complex grammar of language. On the showing – meaning continuum, ostensive communication can display nine possible combinations, as discussed by Sperber and Wilson, which can be mirrored in emoji use. The author stipulates a dual-phase process, both for words and emojis: (1) a context-free stage when both the coded meaning of words and the default visual referent of emojis is identified; (2) a context-dependent stage when the literal meaning is enriched through inferences leading to fully relevant interpretations. The ad hoc concept adjustment that emerges in verbal communication is mirrored by *emoji adjustment*. In Relevance Theory, words are considered clues to meaning, and so are emojis interpreted in visual communication. Examples from verbal face-to-face interactions are compared to emoji communication, yielding the specifics of the latter: emojis are adjusted with the aid of the attached text; in the hybrid writing

mode, when an emoji replaces a word in a text, *the assimilation effect* arises, *i.e.*, emojis assimilate some of the attributes of the replaced word(s) together with the associated inferential strategies. The author proposes a *unified theory for emoji interpretation*. The diagram on page 213 presents the mechanisms that associate the encoded concept with the corresponding implicatures via *features adjustment* and *features selection*. Although emojis often help disambiguate meaning, there are cases where misunderstandings also occur. Yus devotes several pages to comments and examples illustrating this phenomenon. The final part of the chapter presents “five scenarios for the derivation of non-propositional effects and the possible application to emojis”, which capture the complex relationships between sender-users, receiver-users, and the transferred meaning: (1) feelings intended by the sender-user and inferred by the audience; (2) feelings intended by the addresser for their audience to generate in himself/ herself; (3) feelings intended by the sender-user to be generated among the audience; (4) feelings not intended by the sender-user but triggered among the audience; (5) feelings not intended by the sender-user which, however, end up “leaking” to the audience.

Part II of the book examines the extralinguistic constraints affecting emoji use, meaning, and interpretation. Chapter 6 (pp. 281-332) reviews earlier studies that documented how intertwining demographic variables influence the use of emojis and contribute both to mutual understanding and to potential (mis)understandings. The variables explored are age, gender roles, personality traits (*i.e.*, extroversion/introversion, neuroticism, agreeableness, openness, and conscientiousness), cultural variables, ethnicity, and the extralinguistic context (professional context vs. close relationship vs. dating context). They appear to correlate with various aspects: users’ preferences for particular interfaces/platforms and, consequently, the available emoji galleries, which may at times produce unwanted effects; users’ familiarity with emojis or their preferred selections; the intended meaning of an emoji and its interpretation by the receiver; culture-specific meanings that enrich the assumed universal meanings of emojis, etc.

Chapter 7 (pp. 333-378) addresses the impact of interfaces/platforms (apps and sites) on emoji use. In terms of Relevance Theory, users’ cognitive effort to infer the intended meaning correlates with the satisfaction they derive from engaging with the emojis available in the galleries. At the

same time, the way emojis are rendered across platforms may confuse users and lead to interpretations other than the intended ones. The mediums analysed are messaging apps (WhatsApp, Snapchat, WeChat), social networking sites (Facebook, Instagram, Tumblr, Twitter/X), and streaming services (Twitch) which combine video-mediated communication with text-based chat interactions. The former two use emojis, while the latter uses emotes (*i.e.*, the emojis specifically found on Twitch, visible in the chat area of the interface). Interestingly, emotes seem to have a different function compared to emojis: they are aimed “to stand out visually from the chatting crowd” (p. 370) and they are sometimes deliberately puzzling and tend to become in-group markers, difficult for out-group users to decode.

Chapter 8 (pp. 379-428) explores the “topics of emojis and areas of use”: humorous (messaging) interactions, marketing and advertising, law/forensic linguistics, politics, health-related communication. The analysis reveals the strategic use of emojis which varies across discourse genres, such as relationship building, drawing attention to specific messages, fostering comfort, etc., and reflects situational differences in interpretation systems and users’ attitudes.

Chapter 9 (pp. 429-433) presents the concluding remarks and summarizes the main claims demonstrated throughout the book. (1) The basic concepts of pragmatics, specifically in Relevance Theory, can convincingly account for how emojis function in cyberdiscourse, in a variety of contexts, whether complementing or substituting the verbal text. (2) Although emoji communication does not display the complexity of verbal communication, it exhibits several language-like properties. (3) The ad hoc concept adjustment in Relevance Theory has a clear counterpart in emoji referent adjustment. (4) Although emojis are typically intended to clarify verbal meaning, there are many cases where they can lead to misunderstandings or unintended/unwanted effects. (5) Emoji-based communication can be understood through five interpretative scenarios. (6) The quantity and quality of emoji utilisation depend on several extralinguistic factors – demographic and technical ones (*i.e.*, interfaces/platforms). (7) The use of emojis in various discourse genres (humorous discourse, marketing and advertising, legal contexts, politics, and health care) further illustrates their communicative versatility.

At the end of the book, the reader has the feeling that there is nothing else to add about emojis; everything has been said. The book stands out through its theoretically coherent and multifaceted analyses, combining qualitative and quantitative approaches. Despite its density, the book reads smoothly, because the concepts are clearly defined, explained, and applied to a large number of relevant examples and illustrations. Tables and diagrams highlight key information. The clarity of exposition and the depth of analysis merge into an intellectually stimulating and methodologically inspiring book. The bibliography at the end of each chapter is particularly useful, reflecting the solid foundation of the volume. In fact, there are three works in one: an original research study, an excellent resource for scholars and students, and a practical guide of emoji utilisation in cyberdiscourse.

Francisco Yus makes yet another significant academic contribution to the field of cyberpragmatics: he successfully integrates emoji use in the framework of Relevance Theory, whose explicative power is thus extended and enhanced.

REFERENCES

-
- Sperber, Dan, Deirdre Wilson, 1995, *Relevance. Communication and Cognition*, 2nd edition, Oxford, Blackwell.
- Yus, Francisco, 1999, "Misunderstandings and explicit/implicit communication", *Pragmatics. Quarterly Publication of the International Pragmatics Association (IPrA)*, 9, 4, 487-517.
- Yus, Francisco, 2005, "Attitudes and emotions through written text: the case of textual deformation in Internet chat rooms", *Pragmalingüística*, 13, 147-174.
- Yus, Francisco, 2010, *Ciberpragmática 2.0. Nuevos usos del lenguaje en Internet*, Barcelona, Ariel.
- Yus, Francisco, 2011, *Cyberpragmatics: Internet-mediated Communication in Context*, Amsterdam, John Benjamins.
- Yus, Francisco, 2014a, "El discurso de las identidades en línea: El caso de Facebook", *Discurso & Sociedad*, 8, 3, 398-426.
- Yus, Francisco, 2014b, "Not all emoticons are created equal", *Linguagem em (Dis)curso* (Special Issue on Relevance Theory), 14, 3, 511-529.
- Yus, Francisco, 2016, *Humour and relevance*, Amsterdam, John Benjamins.
- Yus, Francisco, 2017a, "Social Media", in Anne Barron, Gu Yueguo, Gerard Steen (ed.), *The Routledge Handbook of Pragmatics*, Abingdon, Routledge, 550-562.
- Yus, Francisco, 2017b, "Contextual constraints and non-propositional effects in WhatsApp communication", *Journal of Pragmatics*, 114, 66-86.

- Yus, Francisco, 2018, "Multimodality in memes: A cyberpragmatic approach", in Patricia Bou-Franch, Pilar Gracés-Conejos Blitvich (ed.), *Analyzing Digital Discourse: New Insights and Future Directions*, Cham, Springer International Publishing, 105-131.
- Yus, Francisco, 2021, *Smartphone Communication: Interactions in the App Ecosystem*, Abingdon, Routledge.
- Yus, Francisco, 2023, *Pragmatics of Internet Humour*, Cham, Palgrave Macmillan.
- Yus, Francisco, 2024, "Irony and the Internet", in Raymond W. Gibbs, Herbert L. Colston (ed.), *The Cambridge Handbook of Irony and Thought*, Cambridge, Cambridge University Press, 160-180.

All links were verified by the editors and found to be functioning before the publication of this text in 2025.

DECLARATION OF CONFLICTING INTERESTS

The author declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this review.

FUNDING

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this paper.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License:
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

Dragoș Vlad TOPALĂ¹

Book Review of:

RODICA ZAFIU, *101 cuvinte argotice*, ediția a doua, revizuită, București, Humanitas, 2023, 380 p., ISBN 978-973-50-7837-9

How to cite this review:

Topală, Dragoș Vlad, 2025, review of Rodica Zafiu, *101 cuvinte argotice*, ediția a doua, revizuită, București: Humanitas, 2023, 380 p., in *Theoretical and Applied Linguistics@ro*, Volume I, Issue 2/2025, p. 413-423, DOI: 10.62229/talatroi/2_25/14.

Apărută în 2023, cartea doamnei profesoare Rodica Zafiu este ediția revizuită a unui titlu publicat acum mai bine de un deceniu, o lucrare de referință în bibliografia de specialitate.

Intitulat *De ce? (și cum?)*, modalitate prin care autoarea sugerează de la început dificultatea demersului, preambulul fixează câteva direcții de cercetare, de exemplu, studiarea argoului din perspectiva variantelor funcționale (prin raportarea primară la limba standard) și raportul diacronie-sincronie. Autoarea s-a încumetat cu efort „detectivistic” „pe acest teren alunecos”, cu “mici enigme etimologice” (p. 9), cheia înțelegerii cuvintelor argotice fiind etimologia. Dincolo de demersul lingvistic, este propus un cadru de analiză interdisciplinară: „istoria cuvintelor argotice poate fi înțeleasă doar în contextul mai larg al unor scheme mentale și al unor tipare de creativitate specifică” (p. 9).

¹ University of Craiova, dvtopala@yahoo.com.

Termenii argotici selectați sunt „termeni frecvenți, dar netransparenți”, multe cuvinte „banalizate” (p. 9-10). Circulația lor frecventă este înșelătoare, în sensul că au un coeficient ridicat de complexitate, care implică o dificultate reală de a explica originea, sensul și funcționarea lor în limbajul argotic și/sau familiar. În principiu, sunt multe elemente colocviale (este subliniată circulația acestor cuvinte între limbajul colocvial și cel argotic) și de argou comun. De asemenea, aria de cercetare vizează limbajul mediilor interlope, limbajul tinerilor, limbajul cazon (cu referire la militarii în termen – o categorie socială azi dispărută, pentru că în România serviciul militar a fost desființat, fapt care a redus drastic argoul militar; profesionalizarea armatei va determina în timp revenirea acestui vocabular „la statutul de jargon propriu-zis” (p. 284), lexicul vulgar (sexual, depreciativ), limbajul mediilor electronice (care a cunoscut o dezvoltare fără precedent în ultimii ani) etc. Sursele corpusului sunt diverse: presă, internet, literatură, izvoare orale etc.

Prima parte, *Argoul românesc*, include cinci capitole teoretice tematice (cu exemple practice), după cum urmează.

Capitolul *Delimitarea argoului* cuprinde diverse subcapitole specifice. 1.1. *Identitar, criptic, ludic* reprezintă încadrarea funcțională a limbajului argotic. Autoarea observă că, pe lângă „funcția criptică a argoului” și „caracterul său de limbaj secret”, există o funcție mai largă, predominantă, care vizează solidaritatea și coeziunea de grup: „prin deprinderea limbajului, se trece un prim test de acceptare în grup” (p. 15). Coeziunea de grup este esențială pentru că deschide calea studierii argoului în raport cu conceptul de *grup social*. Din sociologia grupului, este util în studierea limbajului argotic conceptul de *grup mic* (grupuri de muncă, grupuri școlare, grupuri infracționale etc.): un ansamblu de indivizi care stabilesc relații interpersonale statornice în cadrul unor activități pentru atingerea unor obiective relativ comune. Relațiile și comunicarea sunt directe, pe baza unor modele comportamentale specifice. Structura grupului mic (stratificarea, raportul dintre competiție și colaborare, trăirile afective) constituie un mediu sociolingvistic care favorizează un tip de comunicare specială, unde argoul poate prolifera (cf. DS 1993: 273-274). Argoul nu apare în mediul rural tradițional – „ca varietate lingvistică urbană, argoul presupune o ierarhie socială și o anumită mobilitate a persoanelor, dezvoltându-se în aglomerări spontane sau impuse (banda, gașca,

închisoarea, școala, unitatea militară)” (p. 17). Reformulăm, în termeni sociologici, observația autoarei, anume relația dintre argou și *mobilitatea socială*. Evităm complexitatea acestui concept, însă subliniem importanța mișcărilor spațiale (*mobilitatea teritorială*) în dezvoltarea limbajului argotic. Migrarea indivizilor și a grupurilor se analizează în funcție de *mobilitatea orizontală* (sistemul pozițiilor sociale nu este ierarhizat, pozițiile sunt egale – exemplul grupurilor de tineri) și de *mobilitatea verticală* (mișcarea în grupuri stratificate, cu ierarhie socială și autoritate psihologică, exercitată de lideri – de exemplu, mediul interlop sau mediul militar); cf. DS (1993: 360-361). În 1.2. *Diversitate internă*, mai exact în 1.2.1. *Argou interlop, limbajul tinerilor, argou comun*, este reconfirmată importanța conceptului de mobilitate socială în studierea argoului. „Prototipul argoului, cel mai clar diferențiat de limba comună” este argoul interlop (cel mai vechi tip de argou), care, pe lângă trăsăturile oricărui limbaj popular (circulație orală, expresivitate etc.), are și „trăsături de limbaj tehnic (terminologie profesională)” (p. 17); această observație atribuie trăsătura monoreferențialității și a nonambiguității termenului argotic în sensul limbajelor specializate (una dintre cele mai importante idei în studierea argoului). Limbajele grupurilor sărace (marginale), adică nomazii, emigranții etc., reprezintă o sursă a acestui tip de argou. Referitor la argoul grupurilor de tineri (*gașca*), trăsătura esențială vizează faptul că „expresivitatea ludică joacă un rol mult mai mare decât caracterul secret”; în opinia noastră, folosirea excesivă a anglicismelor indică nu doar preferința pentru modelul consumerist anglo-saxon – „repere [...] ale culturii de masă: TV, publicitate” (p. 18), dar sugerează și predispoziția acestei categorii de vârstă pentru migrația externă (internațională). „Argoul comun sau general” este „de fapt un limbaj familiar-argotic”, care preia elemente din argoul interlop și din limbajul tinerilor, „chiar când vorbitorii au trecut în altă categorie de vârstă” (p. 18) – un astfel de exemplu este *cașto*. Această idee deschide o direcție interesantă de cercetare prin raportarea la una dintre componentele mobilității sociale, mai exact conceptul de *mobilitate intragenerațională*, adică „schimbarea poziției unui individ, pe scala aleasă, între două momente ale vieții sale” (DS 1993: 361). Conceptul este util pentru a observa cum se modifică argoul în comunicarea vorbitorilor de-a lungul vieții. În 1.2.2. *Variația regională*, autoarea indică, pornind de la modificările limbajului de grup, cauzate de mobilitatea socială – *mobilitatea teritorială* (mersul la școală și

la universitate, obținerea/schimbarea locului de muncă), unele probleme de dialectologie. Este interesant argoul din Republica Moldova, adus de basarabeni în România, care provine majoritar din fondul lexical rusesc. Cercetarea argoului pe baza dialectologiei este o direcție interesantă de studiu, puțin aprofundată în prezent; importanța graiurilor în argou a fost semnalată de I. Iordan. În 1.3. *Argoul în raport cu alte variante ale limbii*, este subliniată oralitatea argoului și deschiderea către toate registrele limbii. Pe lângă modificările și evoluțiile semantice în cadrul fondului lexical comun, dar și în cadrul limbajelor specializate (1.3.1. *Argoul ca „beneficiar”* și 1.3.2. *Argoul ca „donator”*), în 1.3.3. *Delimitări stilistice: jargon, limbaj familiar, popular și vulgar*, autoarea abordează confuzia dintre argou și jargon. Jargonul este „variantea familiară a unui limbaj de specialitate, folosită – din comoditate, dar și cu intenții ludic-expresive – în interiorul unui grup profesional” (p. 21). Exemplele de „jargoane profesionale propriu-zise” sunt variate (limbajul avocaților, al medicilor etc.); diferența este că jargoanele „folosesc procedee asemănătoare celor argotice, dar au un inventar limitat și nu reflectă mentalitatea și viziunea polemică a argoului propriu-zis” (p. 22). În limbajul informatic și în cel fotbalistic, distincția dintre argou și jargon e mai greu de făcut (în acest sens, este reprezentativă direcția de cercetare a limbajului electronic, susținută de autoare prin zeci de studii publicate de-a lungul anilor).

Pornind de la o clasificare funcțională esențială, Rodica Zafiu subsumează limbajul argotic limbajului popular – „de aceea majoritatea trăsăturilor și a procedeele sale (metafore, metonimii, hiperbole, superlative, cuvinte vagi etc.) se regăsesc și în limbajul tradițional rural sau în cel familiar” (p. 22). Pe de altă parte, autoarea subliniază că lexicul vulgar și obscen, folosit intens în argou, este o marcă a oralității populare, iar limbajul argotic nu se confundă cu cel vulgar: „Mulți confundă limbajul argotic cu cel vulgar; de fapt, cuvintele obscene primesc marca specifică de elemente argotice doar dacă au suferit evoluții semantice speciale, care le conferă alte sensuri decât cele denotative” (p. 22-23). Se ajunge astfel la „noțiunile tabu”. Tabuizarea este un fenomen esențial al limbajului argotic, unde apar „câmpuri semantice foarte bogate, cu zeci de sinonime, care nu sunt însă neapărat vulgare sau obscene” (p. 23).

Autoarea menționează nuanțele stilistice și funcționale, uneori greu de făcut, dintre „registrele argotic, colocvial, popular și vulgar” (p. 23). Sunt

propuse studii de caz, sunt indicate greșeli de încadrare și delimitare din dicționare argotice fundamentale etc. Când granițele sunt greu de stabilit, reperele sociolingvistice devin criteriul esențial pentru identificarea termenilor argotici. Pseudoargotismele se pot diferenția de argotismele autentice „prin atitudinea pe care o exprimă: termenii care nu reflectă subversivitatea și negativismul argotizanților sunt neautentici sau cel puțin dubioși” (p. 24); de exemplu, *Șopârlița* și *Radio-Șanț* (pentru postul de radio „Europa Liberă”). Observația este că acești termeni reflectau mai degrabă perspectiva regimului ceaușist decât acțiunea omului simplu, care asculta un post interzis. Și mai greu de diferențiat sunt argotismele autentice de cele create în limbajul presei sau în literatură, intrate ulterior în circuitul familiar-argotic (oral). Există o categorie a argotismelor de origine cultă (acestea implică două stiluri funcționale – beletristic și jurnalistic), care, prin circulația scrisă intensă, trec în registrul oral. Acest tip de circulație a cuvintelor din limba scrisă în cea vorbită este rar.

În 1.4. *Denumiri* sunt prezentate diversele denumiri ale limbajului argotic de-a lungul timpului (lista în sine este o sursă de termeni și expresii). Fără a reproduce lista bogată de exemple, reținem termenul *jargoane* (pl.), ceea ce demonstrează, dincolo de clasificările lingvistice, polivalența acestui termen: *a arunca (cu) jargoane*, *a băga jargoane*, *jargoane (de Ferentari, de stradă, de cartier)* etc. (p. 25).

Capitolul 2, *Istoricul fenomenului și al cercetării*, cuprinde repere de studiu (autori, opere, exemple). Astfel, ne dăm seama de importanța și de ponderea acestui sector în evoluția limbii literare (cu referire specială la evoluția stilului beletristic), până, să zicem, la sfârșitul secolului al XIX-lea. Autoarea semnalează exemple de argou începând cu anul 1795. Citind aceste pagini, am realizat oportunitatea unui câmp vast de cercetare în literatura din secolul al XIX-lea (I. Golescu, G. Baronzi, V. Alecsandri, N. Filimon, I.L. Caragiale). În literatura secolului al XX-lea, regăsim autori fundamentali, precum L. Rebreanu, T. Arghezi, Mateiu Caragiale etc. În perioada postbelică, argoul e ideologizat, fiind considerat o rămășiță a societății burgheze. Totuși, literatura argotizantă subzistă prin chiar autori ai compromisului ideologic (E. Barbu), dar și prin suavul N. Stănescu (*Argotice*, 1992, versuri publicate postum). În schimb, argoul a proliferat în comunism prin „oralitatea colocvială” (p. 32), în diferite medii sociale: în mediile interlope, în comunitățile de tineri, în mediul militar, dar și

sub forma folclorului urban subversiv, expresie a mitologiei opoziției pasive a românilor. Am remarcat interesul autoarei pentru unele cuvinte din anii 1980 (cunoscuți prin duritatea condițiilor de trai, dar și prin strategia de supraviețuire a românilor prin umor).

După 1989, consemnăm, în parte, originea cultă a argoului – explozia presei postdecembriste și euforia libertății au avut consecințe dramatice asupra limbajului jurnalistic. Structura argoului nu se modifică, deși apar modificări ale referentului – lumea drogurilor, mediile electronice de comunicare etc. Referitor la argoul drogurilor, autoarea observă că „majoritatea denumirilor nu sunt foarte expresive, fiind produse mai ales ca etichete metonimice, care indică forma sau aspectul dozelor (*timbre, sugativă, bastonașe, liniuțe*) sau prin specializarea unor termeni generici: *substanță, chimicală, material, marfă*” (p. 35). Folosirea metonimiei și a asocierilor metonimice pentru a desemna un referent din câmpul lexico-semantic al drogurilor este instrumentul ideal; în general, metasememele reprezintă categoria esențială a limbajului poetic, astfel că reevaluarea stilistică a unor asemenea termeni poate oferi surprize. Acum se schimbă și dinamica grupurilor sociale. Dacă în comunism indivizii erau cooperanți, cu tolerarea unei egalizări sociale și psihologice, în capitalism grupurile cuprind indivizi antagonizați, puternic competitivi sau chiar anarhici – acest aspect are efecte asupra limbajului argotic actual. În fine, capitolul se încheie cu o bibliografie utilă a lexicografiei argotice.

Din capitolul 3, *Dificultățile cercetării*, reținem ideea referitoare la posibilitatea cercetării argoului din interiorul grupului de vorbitori: „Calea cea mai bună de descriere ar presupune observarea îndelungată de către un cercetător-antropolog integrat în mediile argotizante” (p. 37) – o situație ideală, deși greu posibilă, pentru că dinamica acestor grupuri nu acceptă indivizi din exterior. Aici este semnalată și dificultatea analizelor etimologice. Sectorul etimologic este important, iar autoarea rezolvă etimologii complexe; aproape fără excepție, recurge, după caz, și la elemente de sociolingvistică, psiholingvistică, onomastică industrială (*diribau, flit, sabenă*), antroponimie (*Berilă*), semiotică vizuală (*curcan*, după I. Iordan), folclor etc. Complexitatea aspectelor etimologice sunt prezentate în alt subcapitol, referitor la împrumuturile lexicale (p. 47-55).

Etimologia are legătură cu sensul, dar truismul formulat de noi insistă asupra unei specializări în cercetarea etimologică, numită *semantică*

etimologică – conceptul este preluat din Pitiriciu (2005: 5-8), care îl aplică în sectorul lexicului științific, pentru a explica originea termenilor matematici și sensul lor, adică relația dintre etimologia directă și etimologia indirectă, respectiv dintre criteriul semantic și cel formal. Situația nu este diferită în cazul lexicului argotic. Rodica Zafiu rezumă complexitatea problemelor etimologico-semantică cu care s-a confruntat: „Stabilirea etimologiei cuvintelor argotice este o întreprindere dificilă nu numai pentru că nu dispunem de atestări suficient de vechi, iar modificările de formă și salturile semantice pot fi foarte mari, ci și pentru că există deja piste false, legende născute ulterior, pentru a motiva faptele obscure” (p. 38). Dificultățile cercetării etimologice de acest tip (cu referire specială la „modificările de formă și salturile semantice [...] foarte mari”) sunt descrise elocvent de A. Avram:

„în orice explicație etimologică demonstrației fonetice i se asociază, în mod obligatoriu, o demonstrație semantică [...] de multe ori însă cercetătorul este pus în fața necesității de a dovedi descendența unui cuvânt Y dintr-un cuvânt X cu un sens (foarte) diferit; în această situație, pentru a fi convingătoare, explicația propusă trebuie să cuprindă argumentarea posibilității ca de la înțelesul originar al presupusului etimon să se fi ajuns la înțelesul cuvântului a cărui origine urmează a fi stabilită. Nu orice ipoteză privitoare la o evoluție semantică este plauzibilă, dar schimbări « spectaculoase » ale sensului sunt posibile” (Avram 1997: 11).

Rodica Zafiu propune o etimologie directă (după caz, și indirectă) pentru a argumenta un sens, o anumită evoluție semantică (*blat, cardi, exivă, haloimăs, husen, lovele, martalog, panacot, paranghelie, panaramă, pifan, pontoarcă* – sunt cuvinte foarte dificile, unde efortul de documentare este deja considerabil). Cercetătoarea manifestă precauție științifică, referitor la unele soluții etimologice propuse și care nu au fost validate de specialiști (vezi p. 11). Desigur, un exemplu de modestie: în absența etimologilor interesați de argou (cu puține excepții notabile, precum Al. Graur și I. Iordan, care au propus ocazional câteva soluții etimologice), Rodica Zafiu este deocamdată singura lingvistă care s-a încumetat să abordeze constant etimologia cuvintelor argotice.

Studiul *101 cuvinte argotice* provoacă abordări noi, propuneri teoretice și metodologice. Astfel, propunem un concept nou în analiza argoului limbii române: *cuvintele-cult*. Termenul *cult* este complex și, evident, nu-l

putem prezenta în detaliu aici. O preocupare importantă de studiu merge în direcția sectelor religioase și a unor grupuri specifice organizate în jurul unui lider mistic, dictatorial, manipulator și antisocial, care propăvăduiește credințe și idei extreme, adesea antiumane. Legăm conceptul de *cult*, bazat pe elementul de „venerare” a unei persoane, a unor obiecte, a unor activități sau a unor abstracții, de cultura populară contemporană, care este influențată atât de idei pozitive, cât și de atitudini negative. În engleză circulă sintagma *cult following* – comunitate de fani ai unei opere culturale, ai unei mărci comerciale sau a unor derivate de tip (sub)cultural: filme, jocuri video, piese muzicale, branduri, produse (automobile, electronice, articole vestimentare), tipuri de limbaj și de comunicare (de exemplu, preluarea unor replici din filme populare) etc. Atașamentul colectiv față de un termen tehnic popular (de exemplu, din domeniul electronic), față de un cuvânt argotic și/sau familiar etc., implicit pentru ideea pe care o exprimă (pozitivă sau negativă, socială sau antisocială), prin utilizarea intensă pentru o perioadă de timp, cu efecte demonstrate asupra mentalului colectiv, declanșează procesul de „venerație”. Mai exact, prin raportul cu limbajul argotic (în care predomină conotația negativă), atribuim *cultului* sensul de credințe și practici sectare cu scopul de a submina echilibrul social și psihologic al comunităților moderne (occidentale) tolerante. Într-o accepție generală, cuvintele-cult definesc o perioadă din istoria progresului social, tehnologic, cultural sau reprezintă mărci ale evenimentelor istorice (în special evenimente traumatizante, precum războaie, dictaturi etc.). Expresie a culturii populare, fenomenul s-a răspândit în limbajul presei, unde apar cele mai multe cuvinte cu impact social și psihologic puternic. Exemple de cuvinte-cult se regăsesc în Ayto (2007), clasificate în funcție de deceniul în care au apărut – în acest caz, deceniul este unitatea cronologică pentru încadrarea socială a câmpurilor lexico-semantice care includ termeni fundamentali ai secolului al XX-lea. Cuvintele fac parte, în mare măsură, din vocabularul internațional, răspândit prin intermediul limbajului jurnalistic (termeni științifici, sociali, elemente de jargon, numeroase cuvinte familiare).

În corpusul selectat de Rodica Zafiu, am descoperit câteva cuvinte-cult. Pornind de la analiza autoarei, vom oferi două exemple de cuvinte-cult: perechea (deși impropriu spus) *gagiu* / *gagică*. *Gagică* a devenit un simbol al discriminării de gen, practică de bărbatul din mediul urban,

care se manifestă prin sexismul social cvasigeneralizat, cu intenția de manipulare și control. Cuvintele, cu atestări încă din 1861-1862 (N.T. Orășanu, G. Baronzi), au rezistat schimbărilor ideologice radicale. Pentru argumentația noastră, este esențială observația că ambele cuvinte „au devenit, în a doua jumătate a secolului al XX-lea, principalele desemnări generice ale persoanei, în limbajul familiar-argotic” (p. 195), ceea ce demonstrează atașamentul vorbitorilor față de aceste cuvinte, impactul sociolingvistic considerabil. În 2009, autoarea a identificat pe Google „aproape cincizeci de ori mai multe ocurențe pentru *gagici* decât pentru *gagii* (evident, diferența nefiind doar de limbaj, ci – în primul rând de – pagini tematice!)” (p. 195). În fapt, „paginile tematice” vizează site-uri cu tematică sexuală, prostituție, limbaj obscen sau pur și simplu medii subculturale în care femeia este ironizată și devalorizată. În 2025, lucrurile s-au agravat, dacă verificăm cuvântul *gagică* pe internet. Din acest punct de vedere, propunem reevaluarea afirmației că *gagică* face parte din categoria termenilor „vag depreciativi pentru femei” (p. 195). *Gagiul* rămâne un simbol al masculinității negative care subminează egalitatea de gen, iar sensurile indicate în dicționarele consacrate sunt elocvente: „bărbat mai în vârstă”; „șef”; „stăpân”; „neguțător”; „amant” (MDA 2010, I). Toate sensurile indică dominația bărbatului; „neguțător” indică puterea economică și abilitatea de tranzacționare (altă formă de dominare a femeii), iar sensul „amant” indică dominația sexuală și manipularea. Prin opoziție, cuvântul *gagică* (derivat) desemnează femeia ca obiect sexual: „amantă”; „femeie cu corp frumos”. Este interesant că etimonul *gagi*, din limba romani, semnifică „femeie nețigancă” (MDA 2010, I). Comunitățile minoritare, supuse discriminării rasiale (și sociale), practică, la rândul lor, un sistem de segregare, o formă de protejare a propriei identități rasiale și de grup. O analiză a termenilor argotici depreciativi referitori la femeie se regăsește la cuvântul *chiftea*, cu o serie bogată de sinonime. Autoarea argumentează elaborarea lexicului depreciativ al femeii pe baza structurilor sociale care se bazează pe procesele controlate de dominatori: „Nucleul oricărui argou fiind produs de o comunitate (lumea interlopă) prin excelență masculină, dominată de competiție și pentru care relațiile sexuale sunt, în primul rând, o expresie a puterii, nu e de mirare că viziunea asupra femeii este utilitară și minimalizatoare” (p. 145); de altfel, argoul este „un limbaj predominant masculin și chiar machist” (p. 43). Alt cuvânt-cult este *cocalar*, care descrie

o categorie socială postdecembristă (lipsa spațiului nu ne permite să dezvoltăm analiza). De altfel, conceptul pe care l-am propus nu este chiar așa de nou, întrucât Rodica Zafiu a surprins oricum fenomenul – referitor la *cocalar* (p. 159): „cuvântul a devenit termen la modă [...]. Sensul e imprecis, cu granițe vagi, dar tocmai această deschidere, cu o componentă intens emoțională”; apoi: „*Cuvântul-emblemă* (s.n.) a intrat de mult și în uzul jurnalistic” (p. 160).

Următoarele două capitole, 4. *Descrierea argoului actual* și 5. *Sursele lexicului argotic*, reprezintă descrierea aspectelor lingvistice care se regăsesc în analiza lexicului argotic. Subliniem sectorul etimologic (5.1. *Împrumutul lexical*), esențial pentru metodologia de analiză aplicată – menționat anterior, dar și sectorul referitor la procesele semantice și cognitive. În practică, distincția dintre metaforă – metonimie – sinecdocă nu este întotdeauna ușor de făcut. Trebuie să precizăm că analizele figurilor semantice de stil sunt remarcabile, autoarea confruntându-se cu schimbări spectaculoase de sens, pe care le analizează și clasifică cu migală. Asocierea metaforei cu metonimia este folosită pentru identificarea originii unor cuvinte și sensuri (vezi 5.2.1. *Procesele semantice și cognitive*).

Metoda de lucru aplicată în volumul *101 cuvinte argotice* este cea a micromonografiei lingvistice. Cuvântul-titlu devine un pretext pentru a analiza toate sinonimele; cuvintele unei familii lexicale sunt grupate în același articol, astfel că rezultă un corpus mult mai bogat decât este prezentat în lista de cuvinte (astfel, consultarea unui *Indice de cuvinte* este obligatorie; tot aici este prezentată amănunțit metodologia aplicată în cadrul fiecărui cuvânt-titlu). Cartea reprezintă, în multe privințe, un model de analiză lingvistică, iar autoarea are cu siguranță meritul de a fi decriptat multe cuvinte argotice dificile. Fără a mai semnala aici, din lipsă de spațiu, alte exemple de cuvinte și soluții (vezi partea a doua, *Cuvintele*), credem totuși că principala calitate a demersului este chiar încadrarea metodologică a argotologiei în abordări interdisciplinare (sociologie, psihologie, folclor etc.). Acestea deschid calea unor analize tematice noi, precum relația dintre cuvinte-cult și limbajul argotic, caracterul ritualic al argoului, tabuul argotic.

BIBLIOGRAFIE

Avram, Andrei, 1997, *Contribuții etimologice*, București, Editura Univers Enciclopedic.

Ayto, John, 2007, *A Century of New Words*, Oxford, Oxford University Press.

DS 1993 – Zamfir, Cătălin, Lazăr Vlăsceanu (coord.), 1993, *Dicționar de sociologie*, București, Editura Babel.

MDA 2010 – Academia Română, *Micul dicționar academic*, I (A-Me), II (Mi-Z), București, Editura Univers Enciclopedic Gold.

Pitiriciu, Silvia, 2005, *Terminologia matematică. Probleme de etimologie*, Craiova, Editura Sitech.

All links were verified by the editors and found to be functioning before the publication of this text in 2025.

DECLARATION OF CONFLICTING INTERESTS

The author declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this review.

FUNDING

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this paper.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

Georgiana VÂLCU¹

Book Review of:

CECILIA-MIHAELA POPESCU, OANA-ADRIANA DUȚĂ (ed.), *Discourse Markers in Romance Languages. Crosslinguistic Approaches in Romance and Beyond*, Berlin: Peter Lang, 2024, 306 p., ISBN 978-3-631-89851-2

How to cite this review:

Vâlcu, Georgiana, 2025, recenzie la Cecilia-Mihaela Popescu, Oana-Adriana Duță (ed.), *Discourse Markers in Romance Languages. Crosslinguistic Approaches in Romance and Beyond*, Berlin: Peter Lang, in *Theoretical and Applied Linguistics@ro*, Volume I, Issue 2/2025, p. 425-428, DOI: 10.62229/talatroi/2_25/15.

This collective volume features fifteen academic contributions that examine, from various viewpoints, how discourse markers (DMs) function and are classified in Romance languages and cross-cultural contexts. For a researcher interested in comparative linguistics, this study offers a compelling framework for re-evaluating how these linguistic units shape discourse coherence across different registers, genres, and languages.

The first group of contributions focuses on theoretical approaches and attempts to redefine the conceptual and functional boundaries of discourse markers. Adriana Costăchescu's chapter is one of the most substantial in the volume, thanks to her reevaluation of two fundamental theoretical frameworks – Grice's *Cooperative Principle* and Sperber and Wilson's *Relevance Theory* – in the light of pragmatic analysis of three types of DMs: markers of disagreement, topic change, and reformulation.

¹ "Transilvania" University of Brașov, georgiana.valcu@student.unitbv.ro.

The observation that “the speaker sometimes decides to make additional efforts to obtain the intended cognitive effects” (p. 29) is crucial for anyone studying the inferential dynamics of communication, especially in a contrastive approach that reveals constant features and cultural differences. The concept of “PolyM” introduced by the author – polyfunctional units that gain a discursive role through context – is especially helpful in analyzing the informational structure of utterances across different Romance languages.

Additionally, Chiara Ghezzi's study of *adunque* and *dunque* in Old Italian offers valuable insights into the history of markers, demonstrating how free variation gradually becomes restricted by discursive conventions and the influence of translation. From a contrastive perspective, this research helps better understand how linguistic systems develop their own strategies for textual cohesion.

Another set of contributions explores the complex functions of DMs in relation to other semantic-pragmatic categories such as *emphasis*, *reformulation*, *affectivity*, or *interactional organization*.

The study by Lejeune and Mendes, which examines the functional correspondences of the Portuguese particle *lá* in French, illustrates the contrastive focus of the entire volume. The way modal or metadiscursive markers project differently in two Romance languages emphasizes the need for a flexible semantic framework grounded in actual corpus data.

Cominetti and Cimmino's analysis of the lexeme *davvero* highlights the multifunctionality of conversational adverbs, and Viviana Masia convincingly shows how they develop into an evidential marker, expressing shared knowledge – a key research area in the study of intersubjective pragmatics.

Claudia Timoci's study, which examines the distribution of the markers *știi*, *vezi*, *înțelege* in spoken Romanian using a robust quantitative method, is mainly relevant for readers familiar with pragmatic phenomena in Romanian and corpus-based analysis. They will value the author's approach in showing how these forms function within interaction and contribute to coherence in oral discourse.

At the same time, De Marco and Paone's research on complaints and excuses made by native Italian speakers regarding non-native speakers shows how closely pragmatic competence is connected to the proper use of DMs, which directly affects foreign language teaching.

A further cluster of studies turns to empirical, corpus-based, and translinguistic approaches, integrating digital tools and multilingual data. This is the part that brings essential perspectives for contemporary research: the technologization of discourse analysis, digital language, and typological approaches.

Nazar, Renau, and Robledo suggest automatic categorization of DMs using Dismark and Text-a-Gram, valuable efforts to expand quantitative research in the field.

In a more applied context, Bianca Maria Alecu's study on "welp", "TBH", and "TBF" in Romanian forums is significant for understanding Anglo-Romance interference and the development of discourse functions in digital spaces – a phenomenon frequently observed in the analysis of what is now called code-switching in contexts of functional bilingualism.

Heejung Kim presents a compelling contrastive study between Spanish and Korean, emphasizing how technology influences rhetorical conventions. The article clearly demonstrates how rephrasing markers such as *o sea* and *geureonikka* not only reshape discourse but often embody deep differences in how the relationship between utterances is conceptualized.

Silva, Oliveira, and Pinto, in Chapter 11, introduce a unique typology of reformulations in European Portuguese (*mais precisamente, mais concretamente*), and the study on Italian migrants in Munich adds a seldom-seen socio-discursive perspective by examining the generational differences

Finally, the volume includes two case studies with a strong contrastive focus on French and Romanian, as well as broader French-speaking contexts. For researchers interested in pragmatic constructions in Romanian and French, Alice Ionescu's comparative analysis of the markers *si vous voulez* and *dacă vreți* offers a valuable contribution. It emphasizes not only formal equivalence but also differences in distribution and function, considering register and textual genre. This research underscores the significance of stylistic nuances in the contrastive study of DMs. The study by Louise Behe concludes the volume with a compelling proposal: reanalyzing the French adverb *même* as a discursive marker based on its argumentative uses. Beyond its descriptive role, the research proposes a model for revaluing pragmatically "ambiguous" units.

To conclude, the volume coordinated by Cecilia-Mihaela Popescu and Oana-Adriana Duță makes a significant contribution to discourse marker research, both from a theoretical and methodological perspective. For those interested in contrastive linguistics, the evolution of pragmatic forms, or the analysis of multilingual corpora, the book serves as a current and challenging reference. Through its thematic diversity, its balance between empirical studies and theoretical insights, and its coverage of a broad linguistic spectrum, the volume effectively presents a credible view of the active research landscape in the field of discourse markers.

All links were verified by the editors and found to be functioning before the publication of this text in 2025.

DECLARATION OF CONFLICTING INTERESTS

The author declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this review.

FUNDING

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this paper.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>

tipografia.unibuc@unibuc.ro

Bd. Iuliu Maniu 1-3, Complex LEU,
061071 București – ROMÂNIA
tel: 0799 210 566

Tiparul s-a executat la Tipografia
Editurii Universității din București – Bucharest University Press
